

CURCIO RUFO. Quinto

Q. Curtu Rufi De rebus gestis Alexandro Magni historia - - Bassam

Typis Jo. Antonii Remondani. 1731

[48]. 411. [32] p.. a-b12. A-S12. 16. 12º

Port. Con retrato xil. —Antep.

I. Título

R-5120 Fnor de ene. — An. Ms — Port. Deteriorada. Afectando a

Parte del tit. Y pre. De imp. — Fne. Perg. Deteriorada.

R-5120

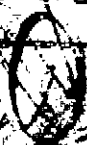
22

Wanda Vahla

Joseph Schenck

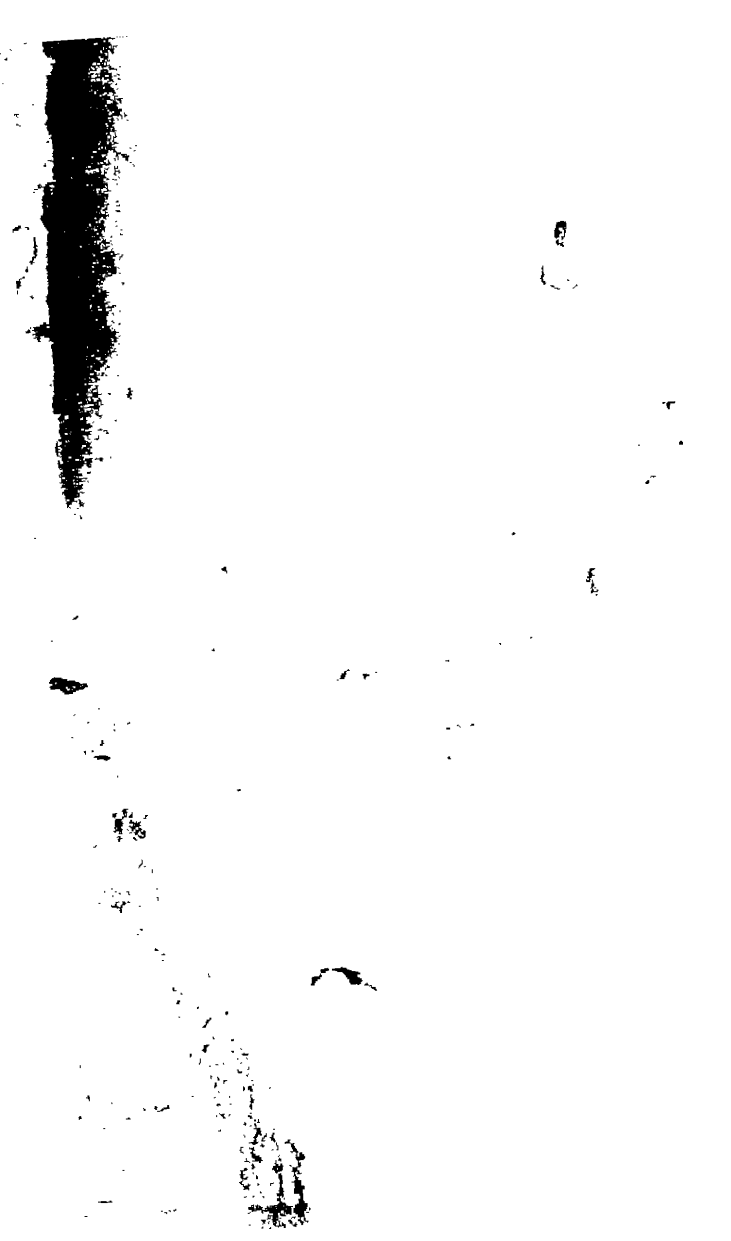
1850

Aug 1850

Q. CURTII
RUF
HISTORIARUM
LIBRI DECEM.

Q. CURTI R U F I

REBUS GESTIS

ALEXANDRI M A G N I HISTORIA.

BASSANI, M D C C X X X.

Typis Jo: Antonii Remondini.

SUPERIORUM PERMISSU.

Q. CURTIO RUF. TESTIMONIA.

*Iustus Lipsius Politicorum lib. I.
& in Notis.*

Historia lux veritatis, vita
magistra, in qua hoc præci-
pue salubre, ac frugiferum,
omnis te exempli documenta
in illustri posita intueri, un-
de, quod imitare, capias;

inde sedum inceptu, sedum exitu, quod
vites. Eadem ad Civilem hanc partem
utilissima. Non tamen omnis Historia,
ne erres. Ut aurum non quævis terra
gignit, sic nec hæc promiscua, Pruden-
tiam Civilem. Quæ illa igitur? ea, quæ
tres has notas habet, Veritatem, Expla-
nationem, Judicium, idest, quæ legiti-
ma Historia est, & perfecta. Nec enim
talem ego unquam censuero, cui trium
horum aliquod deest, &c. Tres illas no-
tas in quacunque Historia reperiēs, Ve-
teri, sive Nova, scito, purum, probum

que esse illi cautum. Scrutare. Sed vis-
te etiam, ad specimen distinctè Scripto-
res aliquot tales tibi ingeram? Faciam:
etsi in hoc iudicio iudicium ipse meum
in iudicium mitto. Distinguem per tem-
pora, & gentes. Inter Græcos veteres
duo sunt mirificè mihi probi, Thucydi-
des, & Polybius, &c. Sequuntur Scri-
ptores duo, velut proprii Principum,
& assiduè jis in manu, sinuque habendi,
Q. Curtius, qui, me iudice, probus
est, legitimusque Historicus, si quisquam
fuit. Mira in sermone ejus facilitas; in
narrationibus lepos; astrictus idem, &
profluens, subtilis, & clarus, sine cura
ulla accuratus. Verus in judiciis, argu-
tus in sententiis, in orationibus, supra
quam dixerim, facundus. Quòd si va-
rium magis argumentum habuisset; fal-
lor, aut variæ prudentiæ eximium magis
specimen præbuisset. Sed Alexander quid,
nisi bella?

*C. Suetonius Tranquillius in Indice
excellentium Rhetorum ; libello
ejus mutilo in MSS.
præposito.*

Q. CURTIUS RUFUS.

C. Cornelius Tacitus , Annal. XI.

NE tamen miles otium exueret, inter Mosam, Rhenumque trium, & viginti millium spatio, fossam perduxit (*Corbulo*) qua incerta Oceani ventarentur. Insignia tamen triumphi indulsit Cæsar (*Claudius*) quamvis bellum negavisset. Nec multò post *Curtius Rufus* eundem honorem adipiscitur, qui in agro * *Mattiaco* recluserat specus quærendis venis argenti, unde tenuis fructus, nec in longum fuit. At legionibus cum damno labor, effodere rivos, quæque in aperto gravia, humum infra moliri, queis subactus miles, & quia plures per provincias tolerabantur, componit occultas literas nomine exercituum precantium Imperatorem, ut quibus permissurus esset exercitus,

a 4

trium-

* *al. Maciaco, vel Mazyaco. Vide Lips. Satyr. II.*

triumphalia ante tribueret . De originē
* *Curtii Rufi* , quem gladiatore genitum
quidam prodidere , neque falsa promp-
serim , & vera exequi pudet . Post-
quam adolevit , sectator Quæstoris , cui
Africa obtigerat , dum in oppido Adru-
meto vacuis per medium diei porticibus
secretus agit , oblata ei species mulie-
bris ultra modum humanum , & audita
est vox , *Tu es , Rufe , qui in hanc pro-
vinciam pro Consule venies* . Tali omne
in spem sublatus , digressusque in Ur-
bem , & largitione amicorum , * simul
acri ingenio , Quæsturam , & mox no-
biles inter Candidatos Præturam , Prin-
cipis suffragio , assequitur , cum hisce
verbis Tiberius dedecus natalium ejus
velavisset , *Curtius Rufus videtur mihi
ex Senatus &c.* Longa post hæc senectæ ,
& adversus superiores tristi adulatione ,
arrogans minoribus , inter pares diffi-
lis , Consulare imperium , triumpho in-
signia , ac postremò Africam obtinuit :
atque ibi defunctus , fatale præsagium
implevit.

C. Pl.

* *Quinti addit Casaneus .*

C. Plinius Cecilius secundus Epistol.
lib. 7. Epist. 27. ad Suram,
De Curtio Rufo.

ET mihi discendi, & tibi docendi facultatem otium præbet. Igitur perquam velim scire, esse Phantasmata, & habere propriam figuram, numenque aliquod putes inane, seu vanam ex metu nostro imaginem capere. Ego, ut esse credam, in primis eo ducor, quod audio accidisse *Curtio Rufo*. Tenuis adhuc, & obscurus obtinenti Africam comes hæserat, inclinata die spatiabatur in porticu; offertur ei muliebris figura humana grandior, pulchriorque, perterrito, Africam se futurorum prænuntiam dixit, iturum eum Romam, Honoresque gesturum, atque etiam cum summo Imperio in eandem Provinciam reversurum, ibique moriturum. Facta sunt omnia. Præterea accedenti Carthaginem, egredientique nave eadem figura in littore occurrisse narratur. Ipse certè implicitus mortis, futura præteritis, adversa secundis auguratus, spem salutis, nullo suorum desperante projecit.

De ætate , qua floruit

QUINTUS CURTIUS,

DISSSERTATIUNCULA,

*Sive potius narratio , excerpta ex
binis JOH. ISACI PONTANI
hac de re Epistolis ad V.C.
GER. VOSSIUM.*

AD Curtium quod attinet , hoc præter ea , quæ allata sunt , videor dicturus , cum scilicet clariss. olim viro *Barnabæ Brissonio* lib. 1. de Regno Persarum , haberi , atque æstimari *Curtium* illum *Rufum* , qui inde à Tiberii temporibus Rempub. attigit , & cui , dum Africæ Proconsuli velut comes , & sectator adhæret , spectrum illud se obtulit memoratum à Plinio lib. 8. epist. 27. nec alium intellectum Suetonio , qui Rhetorum clarorum alio eundem sub *Rufi* cognomine adscripserit , quomodò etiam nominasse eum videtur *Annal.* xi. Tacitus . Et ideo ad Claudium Imp. referenda sunt ,
quæ

quæ Historiæ suæ lib. x. de rebus Alex-
xandri, in hæc verba ipse prescriptit,
Proinde jure merito Populus Romanus sa-
lutem se Principi suo debere profitetur,
cui noſtis, quam penè supremam habui-
mus, novum ſidus illuxit. Hujus hercu-
lè, non Solis exortus, lucem caliganti red-
didit mundo, cùm ſine ſuo capite diſcor-
dia membra trepidarent. Quot ille tum
extinxit faces? quot condidit gladios?
quantam tempeſtatem ſubita ſerenuitate di-
ſcuſſit? Non ergo revireſcit ſolùm, ſed
etiam floret Imperium. Abſit modò invi-
dia, excipiet hujus ſæculi tempora ejus-
dem domus utinam perpetua, certè diu-
turna poſteritas. Eaque Curtiana verba
haud alia interpretatione egere, ſubjicit
Brilonius idem, quàm Suetonii cap. x.
& xi. in Claudio, & Joſephi lib. xix.
Antiq. cap. 2. & 3. ubi ſcilicet poſt
cædem Caji, per biduum de mutando
Reipub. ſtatu, aſſerendaque comuni
libertatè hæſitatum innuitur, ac tan-
dem Rectore uno, ac nominatim con-
ſtituto Claudio, Imperium ſtabilitum,
firmatumque eſt. Quæ ſanè haud alia
ſunt, quam annotata jam olim Cl. V.
Juſto Lipſio ad lib. xi. Annal. Taciti
memorantis originem Curtii Ruſi. In-

terim hæsitare se idem Lipsius profi-
tetur , & facile manum daturum , si
quis afferat verisimiliora . Qua occasio-
ne tentasse aliud postea reperio virum
amplius ac multa eruditione præstan-
tem *Janum Ruthgerium* in illis suis re-
rum selectarum , ac variarum Lectio-
nibus , ubi Brissonii opinionem , qui
ad Claudii ævum referendum volebat ,
paucis , & accuratè confutans , osten-
dit , post Caji cædem , Romanum Im-
perium neque à pluribus expetitur ,
neque Civilibus bellis , ut Macedoni-
cum illud , cujus occasione superiora
ista de Romana Republ. interservie
Curtius , fuisse laceratum . Quod ta-
men esset , si hic locus eò trahendus
foret . Itaque Rutgerius ipse à Bris-
sonio hac parte , ac jure decedens ,
ævum Curtii ad Vespasianum potius
referendum credidit . Nec ego valdè
abnuerim , nisi verba illa Curtii su-
perius posita , *Non ergo revirescit so-
lùm , sed etiam floret Imperium* , aliò
ane quasi traherent . Ecce , *reviresce-
re Imperium* , inquit , quod dici haud
potuit , imò nec dicitur , nisi de se-
culo insequenti , & præsertim Traja-
ni Principatu , ut habet disertè pro-
logus

logus ille Fiori , qui postquam juven-
tam Imperii retulit ad usque ætatem
Augusti Cæsaris , ab eo paulatim ad-
usque Trajanum , qui anni fuerat CC
conservasse idem , ait , atque inde sub
eodem vicissim movisse lacertos , ac
præter spem omnium , quasi deposi-
to senio , ac resumpta juventute , re-
virescere cepisse . Nec aliter de suo
quoque ævo Prudentius , ubi intro-
ducens Romam loquentem ita ca-
nit ,

*O clari salvete Duces , generosa pro-
pago*

*Principis invicti , sub quo senecta omne
renascens*

*Deposui , vidique meam flavescere
rursus*

Canitiem

Ultra , quod addam , magnopere non
est , nisi attendere etiam obiter libeat ,
quàm aptè verbis Curtii superius re-
citatæ Trajani respondeat Imperium ,
Imperiique initium . De quo omnia ,
quæ velim , & fusè ad hanc rem , in
illustri illo suo ad hunc Principem Pa-
negyrico refert Plinius junior : & idem
quo.

quoque , sed paucis agens , clarè ta-
men , disertèque Aurel. Victor in vi-
ta ipsius Trajani ; ubi inquit , *Quo*
omnia eò videbantur majora quoniam per
multos , atque atroces Tyrannos perditio ,
atque prostrato statu Romano , in reme-
dium tantorum malorum divinitus crede-
batur opportunè datus Trajanus , usque
eò , ut adveniens Imperium ejus plera-
que mirifica denuntiaverint , in quibus
præcipuum cornix è fastigio Capitolii ,
Atticis sermonibus effata , καλὸς ἔσται .
Quod Suetonius Tranquillus sub fi-
nem Domitiani latinè reddens *ita* ex-
pressit ,

Nuper , Trapejo quæ sedit culmine ,
cornix ,
Est benè non potuit dicere , dixit ,
erit .

Qui , & addit continuò istud epipho-
nema , Ipsum etiam Domitianum ferunt
somniaſſe , gibbam sibi pone cervicem
auream enatam , pro certoque habuisse ,
beatiorem post se , latioremq; portendi
statum Reipublicæ . Sicut sanè brevi e-
venit , abstinentia , & moderatione in-
sequentium Principum . Quorum Pria-
ci-

cipum præcipuus, ac Coryphæus fuit, post brevissimum Nervæ Principatum, Trajanus, de quo dictum, Qui longo, moderatoque Imperio, pulsa temporum antecedentium nocte, *novum illud, quod innuit Curtius, sidus exinde illuxit, ac veluti sol exortus lucem caliganti reddidit mundo, faces extinxit, gladios condidit, suaque, ac subita serenitate tempestates circumquaque Romani Imperii feliciter discussit.* Unde & iterum idem Curtius lib. 3. de Tyre loquens; agnoscit haud immerito *legem in Imperio pacem cuncta refoventem*, post scilicet Domitianum & alios Principes, *beneficio præsertim, ac moderatione*, ut verba fuerunt Suetonii, *Insequentium Imperatorum*, in quibus familiam duxit Trajanus præcipuè. Ut omittam, postremis illis ejusdem superius Curtii verbis, quæ votum continent pro nova ad Principatum eve-cta domo, haud alium intelligendum innui, quam Trajanum, qui post Nervam, à quo est adoptatus, primus habetur Principium externorum. Fuit enim ex urbe Tudertina, Hispanus. Nam de novo Principe, & à prioribus, qui Romani omnes fuere, profapia,

pia , & gentē diverso , loqui Curtium ostendunt itidem , quæ superius proximè sequuntur , ubi posteritatem quidem ejusdem domus , si non perpetuam , saltem diuturnam fore auguratur . Quod ad Principum priorum aliquem , qui ante Nervam , & Trajanum fuere , quique tandiu Romanæ gentis floruerunt , & ab Ænea , aut primis Regibus originem deducebant , quomodò referetur ? Habes , Vossi humanissime , quæ sit nostra de florentissimo Scriptore , deque tempore , quo claruit , sententia . Tu eam qualemcunque æquifacies , ac simul moram responsionis nostræ .

Ex altera

A D E U N D E M

E P I S T O L A.

DE Curtio , quod præsens nuper ,
sed festinus volebam , innuisse
magis , quam dixisse puto . Nam quod
existimabas de *domo eadem* quod Cur-
tius ait , ad Vespasianum quoque pos-
se referri , cum Æneadum prosapia in
prioribus ante eum Cæsaribus , & præ-
sertim in Nerone , finem habuerit ,
etiā si concederetur , hærebis nihilo-
minus æquè in illis verbis , *Absit in-
vidia , excipiet huius sæculi tempora e-
iusdem domus , utinam perpetua , certè
diuturna posteritas* , quòd Vespasiani po-
steritas diuturna non fuerit , & filius
ejus Titus annos tantum duos , fra-
ter verò Titi Domitianus quindecim
in Imperio transegerit , eosque tales ,
quibus haudquaquam adscribi possit ,
Bonum Fatum , aut illud Curtianum
elogium , *Non ego revirescit solum ,
sed etiam floret Imperium* . Ipse autem
Vespasianus vix ultra decennium rerum
posi-

potitus , quomodo *longæ pacis lau-*
de cuncta refoventis , quam suis ite-
rùm lib. 3. temporibus *sub Romana*
mansuetudine tribuit Curtius , celebra-
ri poterit ? Adeò ut iterum , iterum-
que fateri habeam *ejus noctis* , quam
ait Curtius *Romanos penè habuisse su-*
premam , haud aliud *illuxisse fidus no-*
vum , quàm Trajanum , *ejusque* , non
Solis ortum , ut idem porro addit ,
conditis gladiis , *lucem caliganti reddi-*
disse mundo , idque tum præcipuè , cum
in Nervam conjuratio Calphurnii ,
Crassi , Ælianique , & aliorum inita
delegeretur . Nam statim exinde , a-
scenso Capitolio , M. Ulpium Traja-
num adoptavit , ac successorem sibi
Nerva declaravit . Cui etiam continuo
post defuncto succedens Trajanus , Im-
perium diu , feliciterque tenuit , ut &
Adrianus , qui eum excepit , *ejusdem* ,
ut habent verba Curtii , *domus* , ac
prosapia Imperator .

Jam quod ad stylum Curtii attinet ,
eum anterioris ferè sæculi videri , mo-
vere id possit , nisi omnibus sub Tra-
jano Auctoribus conciliū ut plurimū
dicendi genus placuisse videam , nec
tamen omnes pari id modo , aut lau-
de

de affectos. Nam Florus, licet verba ei stricta, sententiæque argute sint, flosculis tamen Rhetorum orationem subinde pingit: contraria Taciti est oratio, & multo vicissim alia Suetonii, aliaque Plinii, qui tamen omnes Trajani sæculo claruerunt. Et adde his Asiniam Pollionem, æqualem propemodum Ciceronis, quem tamen à nitore, & jucunditate Ciceronis ita longè abfuisse, Fabius fastus est, ut videri potuisset sæculo prior. Et denique Eginhardum quis sæculo barbaro eam Caroli Magni vitam contexuisse dicat, nisi hoc adstruat auctoritas Adami Bementis, qui eum prolixè citat, sæculo æquè barbaro, utpote sequentibus statim temporibus, sub Caroli filiis, aut nepotibus florens? Et Curtius ipse, de quo dicere cœperamus, etiamsi dictio ejus terfa multum, elegansque sit, nonne ea habet, quæ ad sæculum inclinans, deteriusque referri debeant? Sanè *Ducatus* vox, quæ apud eum occurrit, nescio, an apud alios, nisi eos, qui sub Trajano, & illis temporibus floruerunt, ut Suetonius, reperiatur: ne & alia addam, de quibus dicetur opportuniùs alias.

Sed

Sed pluribus fortassè apud te hæc agere videar , mi Vossi . At tu , qui tuus est veri cognoscendi amor , & studium , in re præsertim tam intricata , quæque tot egregios viros *Brissonium* , *Bongarsium* , *Mondium* , *Pithæum* , *Lipsum* , aliosque , & nuper quoque virum amplissimum , nostrumque utrique amicissimum , *Rutgersium* (ut *Acidalium* , *Popmam* , *Loccenium*que nunc mittam) exereuit , hanc , ut spero , parrhesiam nostram æqui facies . Age itaque , iteratò nunc ipsa Curtii verba paulò fufius posita inspiciamus , conferamusque cum singulorum sententiis propriùs . Ait lib. x.

Sed jam fatis admovebantur Macedonum genti bella civilia . Nam & insociabile est Regnum , & à pluribus expe-tebatur . Quodque Imperium sub uno stare potuisset , dum à pluribus sustinetur , ruit . Proinde jure , meritoque Populus Romanus salutem se Principi suo debere profitetur : cui noctis , quam penè supremam habuimus , novum sidus illuxit . Hujus herculè , non solis ortus , lucem caliganti reddidit mundo : cum sine suo capite discordia membra trepidarent . Quot ille tum extinxit faces : quot con-

di2

Adidit gladios ? quantam tempestatem subita serenitate discussit ? Non ergo revirescit solum , sed etiam floret Imperium . Absit modò invidia , excipiet hujus sæculi tempora ejusdem domus utinam perpetua , certè diuturna posteritas .

Quibus ex Curtii verbis liquet , occasione Macedonici Imperii , quod jam à pluribus , extincto Alexandro , expetebatur , ista de rei Romanæ statu interferi , ac demonstrari , jure , meritoque Populum Romanum salutem Principi suo debere , cui nostris , quam penè supremam habuerat , novum sidus illuxerit . Quod sanè nec ad Augustum referri potest , cui vivo , & ad Imperium promotum nullum novum sidus , aut successor auxiliaris illuxerit ; nec ad Claudium , quia post cædem Caji , neque Imperium à pluribus expetebatur , neque motibus intestinis agitabatur , ut Macedonicum ; nec ad Vespasianum , quì ipse sibi Imperium post necem , & occisionem Vitelii adscivit . At Nervæ , in quem præter Calphurnium Crassum , Ælianus , alique Imperio imminentes conjuraverant , adoptatus Trajanus novum ,

ac salutare hoc *fidus* verè fuit , qui
& eam seditionum , ac temporum no-
ctem die subito serenavit . Ita enim
noctis vocabulum accipiendum ibi , quæ
est in voce *fidus* , metaphoram , puto
ostendere . Propriè autem de prælio ,
quod inter copias Vespasiani , & Vi-
tellii est noctu certatum , velle expo-
nere , quasi ea nocte Vespasianus , Vi-
tellio profligato , novum *fidus* illuxif-
set , negant Curtii verba , qui ait ,
noctis ejus novum *fidus* ipsi Principi
illuxisse . At Vespasianus Principi Vi-
tellio non salutaris , aut *novum fidus*
illuxit , sed jam ante eam pugnam e
Syria cum legionibus adventans ei mi-
nitabatur exitium , atque internecio-
nis quoque causa postremò fuit . Ex-
ortus igitur accipiendus hic Trajani ,
qui Nervæ jam senî , & contempto
accurrens , ipsi mundo , id est Impe-
rio universo *caliganti* , & veluti *trepida*
danti sine suo capite , lucem reddidit ,
faces *extinxit* , *gladios* *condidit* , Cal-
phurnii pura , & Æliani , in quos , ut
capita , & faces conjurationis , cum
primum Imperium capeffit , animad-
verti etiam fecit , atque ita subita se-
renitate , ut deinceps auctor loqui-
tur

tur , tantam tempestatem discussit :
Quod iterum nec ad Augustum referas , qui initio Imperii sui cum mon-
stris illis Antonio , Pompejo , Lepi-
do tandiu est colluctatus : nec ad Ve-
spasianum , qui solo sublato Vitel-
lio , securus egit , ac brevi exinde ,
decennio circiter exacto , Imperium
finit .

Quibus hoc pacto expositis , aptè
jam , quemadmodum & Florus , alii-
que de ejusdem Trajani sæculo , *revi-
rescere non solum , sed etiam florere in-
quit Imperium* . Et tandem epiphone-
mate , ac bono quasi omine claudens ,
excepturam addit *istius sæculi tempora*
*domus ejusdem , utinam perpetuam , cer-
tè diuturnam posteritatem* . Quod simili-
ter neque de Augusto , aut Claudio ,
ac multò minùs de Vespasiano potest
accipi ; cum , ut dici , biennium tan-
tùm filius ejus Titus , & quindecim
annos Domitianus Titi frater impera-
verit , idque , ut constat , truculentis-
simè . Estque notandum , cum *domus*
ejusdem posteritatem dicat , minimè ad
Vespasianum hoc referendum , cui filii
successere , sed optimè quadrare in Tra-
janum , qui ex sua domo , ac familia
Adria-

Adrianum successorem sortitus est .
Quorum etiam uterque expertus est ,
quam innuit alibi idem Curtius , *sui*
temporis longam sub tutela Romanæ man-
suetudinis pacem , cuncta refoventem .
Suetonius , sub finem Domitiani , id
factum dixit beneficio , ac moderatione
insequentium Principum , in quibus emi-
nuit , ac princeps fuit , de quo jam ,
iterumque dictam , Trajanus .

Hæc , eruditissime Vossii , super Cur-
tio breviter , & veluti corollarii vi-
ce occasione familiaris nostri sermonis
adjicienda prioribus putavi . Cujus in-
quam Curtii fatum idem esse video ,
quod Manilii Poeræ , de quo quam va-
ria doctorum similiter judicia sint , non
ignorare te existimo , &c.

ALEXANDRI MAGNI

EPISTOLA

De situ Indiæ, & itinerum in ea vastitate;
ad ARISTOTELEM Præceptorem
suum, in Latinitatem versa
à Cornelio Nepote.

ALEXANDER MAGNUS
Aristoteli Præceptori suo S.

Emper memoravi te, etiam inter dubia bellorum nostrorum pericula, charissime Præceptor, ac secundum matrem meam, sororesque meas acceptissime. Et quoniam te deditum Philosophiæ noveram, scribendum tibi

de regionibus Indiæ, ac de statu cæli, innumerisque serpentum, & hominum, ferarumque generibus existimavi, ut aliquid novarum rerum cognitione, studio, & ingenio possit accedere. Quamquam vitæ consummata prudentia, nullumque adiutorium exoptulet ratio doctrinæ, quod & tibi, & tuo sæculo, ac futuris temporibus conveniat: tamen, ut mea gesta cognosceres, quæ diligis, & ne quid inusitatum haberes, ea, quæ in India vidi per summos labores, ac pericula Macedonum, scribenda tibi putavi. Etenim sunt digna memoria singula, ac multis modis coacervata, quemadmodum inspexi.

ALEXAN. MAG. EPIST.

Non crederem cuiquam, esse tot prodigia, nisi
 subjecta ipse meis oculis prius cuncta ponderas-
 sem. Mirum enim est, terra quantum aut bona-
 rum rerum, aut malarum condonatrix existat,
 & parens publica frugum, & fructuum, metallo-
 rumque, atque animalium. Quæ si omnia in-
 trueri liceret homini, vix suffectura tot varietatibus rerum ipsa crediderim nomina. Sed ego
 de his, quæ primum cognovi, eloquar, daturus
 operam, ne aut sæbula, aut turpi mendacio di-
 gnus efficiar. Etiam naturam animi mei, cum
 fueris Præceptor, non ignoras, solere me termi-
 num æquitatis custodire, & parcius omnia lo-
 qui, quam gesta sunt. Et nunc, spero, cognos-
 ces, nihil me tanquam captantem, jactantem-
 que gloriam militiæ nostræ asserere. Quæ uti-
 nam minus fuissent laboriosa nobis, nec tot re-
 rum experimenta necesse esset cognoscere. A-
 go gratias Macedoniæ juvenum virtuti, & in-
 victo exercitui nostro, qui mea patientia perse-
 verarunt, ut Rex Regum appellaret. Quo te
 meo titulo lætari (charissime Præceptor) si du-
 bito, delinquo, & mea, tuaque aberro pietate,
 nisi tibi, & Olympiadi matri, Groribusque meis
 de singulis Regni mei commodis scribam, quæ
 tibi, & illis communia esse, arbitror. Id quoque
 nisi feceris, parum de nobis simpliciter judicare
 videberis. Prioribus litteris significaveram tibi
 de Solis, Lunæque eclipsi, & de constantia fide-
 rum, acrisque indiciis, quæ omnia non sine ma-
 gna cura, & ordine tibi misi, & has novas impli-
 caturus historias omnia chartis commendabo.
 Quæ cum relegis, scito, esse talia, quæ curam
 Alexandri tui complecti debuerunt. Mense
 Mayo Rege Persarum apud Gangem amnem su-
 perato, acceptaque in deditionem omni ejus

AD ARISTOTELEM.

Regione, Ordinarios, Prætoresque nostros præ-
 posuimus Orientis Provinciis, multis opibus,
 rebusque ditati: quod priori epistola significa-
 veram, & nunc (ne sim scribendo multiplex)
 priora facta jam præcognita prætereo. Mense
 Julio deficiente, in Indiam Phasiacem perveni-
 mus, ubi mira celeritate Poro Rege, devicto,
 potiti ingentibus divitiis, Regia gaza repleti su-
 mus. Quæ dum memini (quia memorabile fuit)
 & æquum est describere de innumerabili exer-
 citu ejus, in quo ferè præter pedum copias,
 tredecim millia, octingentæ quadrigæ erant,
 omnes falcatæ. Captis igitur elephantis qua-
 dringentis, qui suppositas cum armatis jaculato-
 ribus turres gestaverant, ipsam urbem Regiam
 Pori, domumque invasimus. In qua columnas
 aureas, sodalisque ingenti grossitudine, atque
 altitudine cum suis capitellis admodum qua-
 dringentas numeravimus, auratosque parietes
 gemmarum digitalium grossitudine. Quos cum
 æstimare vellem, aliquibus in locis intercidi,
 vineamque solidam auro, argentoque inter co-
 lumnas pendentem miratus sum, in qua folia
 aurea, racemque crystallini, & iychnites erant
 interpositi, distinguuntibus smaragdis. Thala-
 mi quoque, cubiliaque omnia margaritis, & u-
 nionibus, & carbunculis exornata erant. Fores
 quoque eburneæ miri candoris fuerunt, & ebe-
 na lacunaria nitebant testudinibus cupressivis.
 Et in quibus lavari erant soliti balnearibus, au-
 reæ quoque solidæ cum crateribus aureis sta-
 turæ, & innumeri thesauri fons. In domorum
 parietibus innumerabilia avium genera variis
 coloribus oberrabant inter aureas platanos un-
 guibus, rostrisque inauratis, pro in auribus, tor-
 quibusque margaritas, unionesque gerentia.

ALEXAN. MAG. EPIST.

Multa gemmea, & crystallina vasa potatoria, & sextatiola multa aurea invenimus, & raro argentea. Quibus in potestatem reductis, interiorem Indiam perspicere cupiens, cum universo exercitu Caspias portas perveneram. Ubi cum fertilissimarum regionum admirarer felicitatem, quædam gaudio digna cognovi loca, quanquam prædixerant regionis illius incolæ, ne in serpentes, & rabida ferarum genera incideremus, quæ plurima in his vallibus, & campis, sylvisque, & montibus habitabant, nemorum, ac taxorum latebris occultata. Sed ego ut fugientem ex prælio Porum primum assequerer, antequam in desertas urbes, terrarumve abiret solitudines, compendiosa, quam tuta itinera, eligere malui. Acceptis igitur centum quinquaginta ducibus, qui brevitates itinerum noverant, mense Augusto per ferventes sole arcana, & egentia humoris loca profectus sum, pollicitus præmia his, qui nos periti regionum ducebant per ignota Indiæ loca, si me cum incolumi exercitu in Bactriacem perduxissent, atque penitus abditos Seras, quæ gens, arborum follis decerpendo lanuginem, ex sylvestri vellere vestes texunt. Sed illi majorem hosti, quam mihi favorem accommodantes, efficere pergebant, ut nos in exitialia serpentum, & rabida ferarum genera ignaros regionum inducerent. Quod illos cogitasse, ex ipsis patebat experimentis. Tum ego cernens, ex parte mea id accidisse, qui utilia consilia spreveram amicorum, pariter & Caspiorum hominum, qui prædixerant, ne ita vincere festinarem; ut nullo modo interveniente dolo amittenda esset victoria, imperavi militibus, ut armis induti me sequerentur, propterea quod cum auri, & margaritarum rapina

non

AD ARISTOTELEM.

non parvam prædam secum veherent, timendum esset, ne occulti hostes sua ablaturi victoribus insidiarentur. Et sanè miles ita locupletatus erat, ut vix auri pondus ferre posset. Accedebatque armorum non parva gravitas, quia omnes aureis indueram laminis. Ita totum agmen meo veluti sidere, aut fulgore clarum, radiantibus auro insignibus, sequebar cum signis, & vexillis. Eratque intereà varietatis spectaculum in conspiciendo tali exercitu, quia ornatu pariter, ac viribus inter cæteras gentes eminebat. Ego certè respiciens felicitatem meam insigni juventutis numero, immenso afficiebar gaudio. Sed ut aliquid plerunque in secundis rebus fortuna obstrepit, accidit nobis siti laborare. Quam cum jam vix sustinerem, miles Zephrus mihi inventam in lapide concavo aquam galea pertulit, ipse sitiens, qui animæ meæ magis, quàm propriæ vitæ consulebat. Hanc autem convocato exercitu palam effudi, ne me bibente magis sitire miles inciperet. Collataque erga me Zephiri benevolentia, dignis eum muneribus ornavi. Quæ res cum in me æquiorrem fecisset exercitum, iter cœptum institui. Nec longè mihi in desertis locis flumen apparuit, cujus ripas sexagenorum pedum arundo vestiebat, pinorum, abjectumque robora vincens grossitudine, qua Indi materia ad conficienda ædificia utebantur. Tum ego, quia quadrupedia, & exercitus sitiebant, jussi, continuo castra poni à metatoribus. Quæ dum ponuntur, ipse sitim levare cupiens, amariorum helleboro aquam fluminis gustavi, quam neque homo bibere, nec ulla pecudum haurire sine tormento posset. Angebar autem magis pro mutis animalibus, quàm pro nostra necessitate, durabi-

liorem hominem cunctis in rebus recognoscens, quam pecudem. Quippe mecum erant, qui aurum vehebant, elephantes ingentis magnitudinis mille. Admodum quadringentæ quadrigæ equorum falcatæ, bigæ mille ducentæ, equitum armæ triginta millia, peditum trecenta, quinquaginta millia mulorum castrensium ad subvehenda arma, & sarcinas militum vehendas. Circiter duo millia, qui frumenta vehebant, & armentorum ad usum carnis quotidianæ ingens numerus sequebatur. Cæterum in equis, & in mulis, & camelis, & elephantis, aureis quoque frænis, non parum luxuriosus nobis permiserat victoria. Sed tunc in aspera illa siti pecora vix se continere poterant. Milites quoque nunc feramenta lambendo, nunc oleum gustando, diaram sic aliquo modo differre sitim conabantur. Vidimus etiam plerosque, pudore amisso, suam ipsorum urinam, vexatos ultimis necessitatibus, haurientes. Quæ res me dupliciter torfit: primò de statu exercitus magis, quam de proprio meo sollicitus periculo. Iussi tamen, ut armati sequerentur agmen, legeque edixi, in eum animadvertendum, qui non legitimis indutus insignibus in acie deprehensus esset. Quod ipsi quoque mirabantur, quòd ita (ubi nullus apparere hostis) necessum esset in tanta siti armatos ingredi. Sed ego sciebam per bestiosa, serpentinaque loca nobis iter esse, ac ne imprudenter circumveniremur, & ne inopinato periculo verberaremur, metuebam. Ripam igitur fluminis sequentes hora diei nona ad oppidum pervenimus, quod in medio amne in insula ex his arundinibus (quas paulò antè descripsimus) erat ædificatum. Tum paucos Indorum seminudos notavimus homines, qui visis nobis, continuè intra

AD ARISTOTELEM.

intra testorum suorum culmina delituerunt. Quorum ego presentiam desiderans, ut dulcem ignaris aquam demonstrarent, apprente, nullo, paucas misi in civitatem sagittas, imperans, ut, si voluntate sua nollent procedere, metu bellico coacti sese exhiberent. Eò magis propter timorem cunctis abditis, diu apprente nemine, ducentos milites ex Macedonibus levibus armis misi per amnem nataturos. Jamque quartam partem fluminis enataverant, cum horrida res visu subito nobis conspecta est. Majores elephantorum corpore Hippopotami inter profundos aquarum gurgites emersi apparuerunt, raptosque in vertice crudeli pœna viros flentibus nobis absorpserunt. Iratus tum ego ducibus, qui nos in insidias deduxerant jubeo, centum quinquaginta in flumen mitti. Quos propulso, natantesque invicti rursùm Hippopotami digna, justaque pœna affecere. Sed major multò numerus belluarum, quàm prius adfuit, spe lubeundæ in cibum gentis. Ubi cum apparuissent, veluti formicis flumen visum est fervere. At ne noctu cum aquarum, vel belluarum prodigiis bella gereremus, jussi, tubicinio ad iter militem aptari. Quid enim in tali manere loco sitientibus nobis proderat? Igitur ab hora diei decima cum ad undecimam iter fecissemus, vidimus, homines per medium amnem factis ex arundine prætervehi naviculis. Quos cum dulcis aquæ percunctaremur locum, sua lingua, ubi inveniri posset, dixerunt, ingens nos stagnum dulcissimæ aquæ inventuros, quò & ipsi nos quinquaginta itinerum duces erant deducturi. Et quoniam fatum est nobis tot perpeti mala, nocte tota ambulavimus, siti, & onere armorum confecti. Quibus necessitati-

ALEXAN. MAG. EPIST.

bus illa quoque adjiciebantur incommoda, quòd tota nocte incurfantibus leonibus, urfis quoque, & tigridibus, pardis, ac lyncibus pariter resistebamus: quæ genera ferarum promiscua nobis in sylvis occurrebant. Tandem ad horam circiter octavam postero die, cum jam ferè siti defecissemus, ad prædictum nobis stagnum pervenimus, quod erat tantum vetustissima, abundantique sylva coronatum, mille passus patens. Tum ego aqua epota alacer, pecora, & jumenta cum exercitu refeci. Moxque cum lassæ quadrupedia militum refecissem otio, castra in longum per stadia viginti duo, totidemque in latum stantia collocare jussi. Quibus celeriter erectis, jubeo cæli nemus, ut facilius aquatoribus esset accessus ad stagnum, quod unicum in illis regionibus erat. Igitur inter ipsa tentoria aggregabantur impedimenta, & elephantis in media castrorum parte collocabantur, ut aptius contineri possent, si quis noctu oriretur tumultus, pavorve aliquis novus. Erant autem mille quinquaginta extrinsecus ignes accensi, sufficiente sylva, quantum vellemus. Hora deinde undecima, canente buccina, cibum ipse cepi, & militibus capere imperavi, aureis lampadibus accensis, admodum duabus millibus. Tunc ad primos lunæ radiantis ortus, subito arrectis caudarum aculeis, pascualibus indiciis, scorpiones consuetam petentes aquationem, ad castra innumeri confluxere, tumultu acciti nostro, an siti, incertum erat, cæterum ad nocendum promptissimi. Hæc prodigia insequuta est immensa vis cerastarum, humidorumque serpentum variis distinctorum coloribus. Nam quidam rubentibus squamis erant, & quidam nigri, & candidi coloris, quidam auri fulgori consimiles

AD ARISTOTELEM :

les inspiciebantur . Sibilabat tota regio , non parvum nobis inferens metum . Sed frontem castrorum densaveramus clypeis , & in manibus longas habebamus hastas , quarum acutissimis spiculis malas bestias configebamus , & ignibus plures aliquando necabamus . Quæ res nos propè duas horas in eo opere sollicitos tenuit . Porta autem aqua minores abire cœperunt serpentes , majores cum ingenti nostro gaudio latebras petierunt . Tum ad horam noctis tertiam aliquam sperantibus nobis requiem , binorum , ternorumque capitum cristati serpentes , adven-
runt , columnarum grossitudine aliquantò pro-
ceriores , qui ad potandam aquam ex vicinis montium speluncis processerant , oribus , squa-
misque suis humum atterentes , quorum pectora cum trifurcis linguis fauces exertabant , scintil-
lantibus veneno oculis , oris halitus quoque e-
rat pestifer . Cum his hora amplius una debel-
lavimus , triginta servis , & viginti militibus a-
missis . Orabamque Macedones , ne adversis ca-
sibus cederent , neve deficeret animus in peri-
culis , quorum quanquam dura est patientia ,
nostro officiebant operi . Post discessum autem
serpentum , cancri immodicæ multitudinis , cro-
codilorum pellibus contexti , ad castra vene-
runt , quæ prodigia duritiem thoracis , vel lorice
ferrum respuebant . Multi ignibus ulti , multi se
in stagnum receperunt . Jam nos vigilis inquie-
tos , quinta noctis hora , buccina admonebat ad
quiescendum . Sed adfuere albi leones tauro-
rum magnis comparandi corporibus . Cum in-
genti murmure concussis cervicibus , statibus-
que altè jubis , in medium fulminum , in nos im-
petum faciunt , excepti que venibus ruunt .
Tantus repentè oriebatur tumultus . Nec minùs

ALEXAN. MAG. EPIST.

fera nocte apertæ ingentis formæ metuendi, maculosis lyncibus misti, tigrilibusque, & horribilibus pantheris, miscebant prælia. Nulla jam peste ex eo comparente, vesperilionum genus columbinis corporibus æquale in nos, vultusque nostros inferebatur. Habebant illæ dentes hominum more, quibus artus militum violabant. Una præterea novi generis bestia major elephante comparuit, tribus armata in fronte cornibus, equo simile caput, atrii coloris, gerens. Hanc Indi appellare Odonca, vel dentem tyrannum, soluti sunt. Hæc pota aqua, intuens castra, subito in nos impetum dedit, nec ignis quidem oppositi terrebarur ardoribus. Ad quam suppressendam cum opposuissem Macedonum manum, triginta sex occidit, tres, & quinquaginta falcatos inutiles fecit, vixque tandem ipsis defixa venabulis, occubuit. Antelucano deinde mox tempore, è cælo postes venire apparuerunt, candore versicolore in modum zonarum, cum quibus mures Indici in castra venerum vulturibus similes, quorum morsibus vulnerata quadrupedia statim expirabant. Homi-nibus autem idem morsus non usque ad interitum nocebat. Appropinquante luce, nyctico-races venire, aves vulturibus similes, quorum corpora immanitate superabant, colore fulvo, rostro, pedibusque nigris. Totam hæ stagni complere ripam, non nobis perniciem ferentes, sed solitos pisces cum unguibus extrahebant, insumebantque. Quas nos aves cum neque fugare, neque abigere ausi essemus, conficatis unguibus de conspectu nostro abjere. Tunc ego locorum demonstratores, qui nos semper in insidias ducebant, pessimè meritos ciurifragio puniri iussi, ut nocte vix spirantes a
fer-

AD ARISTOTELEM.

serpentibus consumerentur, ut nos consumi vo-
luerunt. Manus quoque eis confringi impera-
vi, ut meritis pro factis suis uterentur suppliciis.
Habita deinde concione, ut fortes milites ef-
sent, neve adversis (ut sceminæ) casibus affice-
rentur, castra concentu buccinarum repente
amoveri, & ad Noti venti spiracula tendi jassi,
ubi collectis Barbarorum, Indorumque copijs,
eos nova conspirantes bella cognovimus. At
meis militibus ingentes erant animi, quibus &
census victoriarum suppeditabat, & felicitas.
Relictis itaque periculosissimis, invicis que locis
montium, munitum vix tandem iter calcavi-
mus, & in loca Bactrianorum auro, divitiisque
opulenta pervenimus. Benignisq; excepti com-
meatibus, cum Persarum confines adjacerent
agri, in reparando bello castra per triginta dies
statui. Otio mox facto, septem dierum itinere
eò pervenimus, ubi Porus cum exercitu magis
propriæ deditioni, quàm prælio collecto, conse-
derat. Nam & commeatu nobis palam, non
ut hostis, dedit potestatem, cupiensque me nos-
se, milites meos subinde commeantes interro-
gabat, ubi ego essem, quid agerem? Qui cum in-
certa responderent, ipse auditis interrogationi-
bus (omnia enim Regi magno Macedones refe-
rebant) sumpto habitu militari, deposito que
meo cultu, perveni in castellum, vini, & carnis
quiddam empturus. Casusque Porus sciscitans
me, interrogavit, quid faceret Alexander, aut
cujus esset ætatis? Quem ludens mendacio tem-
poris, Tanquam homo senior, inquam, Dux no-
ster in tabernaculo suo se accensio ignis calore
reficit. Tum ille gaudio alacer, quia cum de-
crepito sene esset prælium commissurus, cum
esset ipse juvenili tumore elatus, Quid ergo

ALEXAN. MAG. EPIST.

(inquit) non respicit ætatem suam? Respondi, ei uno id proposito ignorare me, quid faceret Alexander, cum essem gregarius ex Macedonibus exercitus miles. Tradidit ergo mihi minis plenam epistolam, quam si Regi Alexandro darem, pollicitus est præmium. Conjurans dixi, facturum, ut in manus ejus hæc literæ pervenerent. Reversusque protinus in castra, & antequam legerem, & postquam legi epistolam, magno risu sum dissolutus. Cujus tibi, & matri meæ, sororibusque meis, superbiam, inclinamque Barbari temeritatem miraturis, exemplar misi. Mox cum Indis contuli manum, superatisque his, ut volebam, arreptis armis, Porro regna restitui. Qui, ut insperato honore donatus est, mihi thesauros suos manifestavit, quos esse ignorabam, quibus me, comites meos, & universum diravit exercitum. Factusque est amicus ex hoste Macedonibus, & ad Herculis, Liberique trophæa deduxit. In Orientis autem ultimis oris, aurea utrique Deorum constituerat simulacra. Quæ an solida essent, ego scire cupiens, omnia jussi perforari: & rursum, cum viderem solida esse, simili metallo complevi. Liberumque, & Herculem deustis victimis placavi. Ultra deinde procedens, ut memorabile cernerem aliquid, nihil præter desertos in Oceano campos, sylvasque, ac montes inhabitare elephantos, ac serpentes, intellexi. Pergebam tamen ad mare, ut possem Orbi terrarum circumfluum navigare Oceanum. Quem quoniam tenebrosum, vadosumque mihi locorum incolæ affirmabant, & quòd Herculi, Liberoque non esset ultra excedere concessum, præstantissimos Deos hæc in re majores me videri potius volui, quàm patientia immortalium sacra vestigia præ-

AD ARISTOTELEM :

rerire . Quibus honoratis, collaudatisque sinistram partem Indiæ scrutari institui, ne quid mihi in ignotis subtraheretur locis , Poro non detrectante, ne abdita regere videretur sui Regni bona . Palus erat sicca, & canna abundans, per quam dum transitum tentaremus, bellum quoque novi generis prosilvit, quæ serrato tergo alterum caput lunæ, similis Hippopotamo pectore, crocodilli gerens alterum simillimum, duris munitum dentibus, duos milites uno ictu occidit repentino. Hanc ferreis vix unquam comminuimus malleis, quam hastis non valebamus transfigere . Admirati satis, diuque novitatem, pervenimus deinde ad sylvas Indorum altissimas, ubi cum castra per quingenta in longum stadia, & latum ferè totidem collocassimus juxta amnem Buemar, cœperamus velle soporari sub nocte pura . Hora postera diei undecima, subito pabulatores, lignatoresque exanimati omnes pervenere simul, nuntiantes, ut facilius arma caperemus, venire è sylvis elephantorum immensos greges ad expugnanda castra . Imperavi ergo Thessalicis militibus, ut ascenderent equos, secumque tollerent sues, quorum gurgitus timere bestias noveram, & occurrere elephantis primum jussi, deinde alios cum hastis armatos subicui equites, & rubicines omnes in prima adesse acie . Equis insidentes præcedere, & pedites omnes in castris remanere jussi . Ipse cum Poro Rege, & equitatu præcedens, video agmina bestiarum in nos erectis promusculis tendentia, quarum quædam nigræ, & candidæ, & rubri coloris, & varix quædam erant . Has Porus captabiles mihi in usus bellorum affirmabat, facillèque averti posse, si ab equitibus verberari sues non desisterent, quod nihil homi-

ALEXAN. MAG. EPIST.

nus fiebat. Nec morar, trepidantes elephantibus, conversi complures, priores saltus petere cœperunt buccinis hominum, & grunitibus suum attoniti. Quorum, equitibus poplites cedentibus, admodum nongentos octoginta occidimus, detractisque cornibus, seu dentibus, insigni onustus præda in castra perveni. Jussique, tunc clypeis, & loriceis vallum præcingi, ne quid injuriæ elephantorum molestia, aliarumque ferarum afferret. Quæta nox fuit usque ad lucem, omnesque somno refecti. Primo deinde auroræ diluculo, in alias Indiæ profecti regiones, in campo parenti mulieres, virosque pilosos in modum ferarum toto corpore vidimus, pedum altos novenorum, sine veste, & nudos. Hos Indi Ichthyophagos appeilant. Hi assueti fluminibus, necnon stagno, quem extraxerant, crudo pisce, & aquarum haultu vivebant. Quos cum adire vellemus, vicinis se maris immergere gurgitibus. Deinde Cynocephalis ingentibus plena invenimus nemora. Hi nos laceßere tentabant, & ad ictus sagittarum fugiebant. Jam deserta nobis intrantibus loca, nihil dignum spectaculo ab Indis ultra superesse referebatur. Igitur aditurus Phasiacem, unde veneram signa converteri, imperavi, ut ex eo loco ad decimum miliarium castra vicina aquationi poneremus. Equè, & jam cuncta tentoria erecta erant, largique ignes accensi, cum repente Euri venti tantavis exorta est, ut omnia tabernacula; principiaque nostra conturbaverit, everteritque, ultra omnem modum nobis stupentibus. Quadrupedia multò vehementius vexabantur, ex ventoque scintillis, & citionibus integris venientibus adurebantur. Tum horror milites, quia Æquinoctiali tempore id Octobrio mense accidit.

AD ARISTOTELEM.

differ, quodque in hyeme, non æstate, autum-
 nove urgeret, non Deorum iram esse, sed aeris
 dispositionem. Vix tandem recollectis sarcinis
 ex integro in apriciori valle castrorum sedem
 inveni. Ordinatisque omnibus rebus, cœnam
 militem iussi. Nam & flatus Euri ceciderat, &
 frigus ingens vespertino adcrecebat tempore.
 Cadere mox in modum vellerum cœperunt ni-
 ves. Quarum aggeratione, metuens, ne castra
 cumularentur, militem calcare nivem jubebam,
 ut quamprimum injuria pedum tabesceret, pro-
 derenturque ignes aliquatenus, qui nive erant
 penè extincti. Una tamen tum res saluti fuit,
 quòd momento temporis hæ nives lapsæ sunt,
 imbre copiosè veniente, quem protinus atra
 nubes subsequuta est, vixque nubes aliæ de cœ-
 lo ardentes tanquam faces decidere, ut incen-
 dio earum totus campus arderet. Verebantur
 dicere, ne Deorum me premeret ira, quòd ho-
 mo Hercules, Liberique vestigia transgredi co-
 natus essem. Iussi autem, milites suas vestes op-
 ponere ignibus. Nox serena continuò nobis o-
 rantibus reddita est. Ignes ex integro accen-
 duntur, & à securis epulæ capiuntur. Et triduo
 sine Sole clarior lux nobis continuè accidit, mi-
 naci pendente nube. Tum sepultis admodum
 quingentis militibus, qui inter nives perjerant,
 castra inde mutari imperavi. Nam ad edita cœ-
 lo Promontoria, & ad Oceanum in Æthiopiam
 venimus, ad Dionysios quoque montes, & an-
 trum Liberi. Perdidi quoque homines in an-
 trum missos, qui dicebantur tertia die febribus
 mori, quia speculam Dei introissent. Quod fuisse
 manifestum mortibus eorum probavimus,
 quia vi intrare præter religionem, & sine mune-
 ribus specus petierant. Supplex itaque orabam

ALEXAN. MAG. EPIST.

Numina, ut me Regem totius orbis terrarum, cum sublimibus trophæis triumphantem in Macedonia Olympiadi matri meæ remitterent. Quam rem frustrâ me petere ita cognovi, quoniam dum sciscitor, si quid etiam vel unum videre possim admiratione dignum, aut memoria, omnibus Indis negantibus usquam esse, castra diverti in Phasracem, cum antea Noti venti flatu, essem sequutus. Dumque iter sumpsi, agmen sub signis me ducente, duo senes facti sunt nobis obviam. Quos cum interrogarem, nunquid nossent in ulla regione dignum aliquod spectaculum responderunt, mihi esse viam decem non amplius dierum, quò si cum universo exercitu pergere vellem, aurationis tantum causa tantis impedimentis turbarer, cæterum si comitatibus quadraginta millia hominum præponerem, propter itinerum angustias, semitas, & bestiosa satis loca, posse mihi contingere, ut aliquid incredibile perspicerem. Tum ego, Dicite mihi, inquam, duos senes humanitatis lege demulcens, quid sit istud, quod mihi tam illustre, & tam magnificum pollicemini? Tum hi ex hilarati blanda mea voce, Videbis (inquiunt) Rex, quicumque es, duas Solis, & Lunæ arbores, indicè, & græcè loquentes, quarum unum virile robur est Solis, alterum sæmineum est Lunæ, & ab his, quæ tibi insint bona, aut mala, nosse poteris. Quare tam incredibili re illud me à barbaris senibus existimans, pœna eos impingi, & aliqua contumelia affici jussi, ita dicens, Itane cò majestas mea pervenit ab Occidente usque ad Orientem, ut à senibus barbaris, ac decrepitis illud posse videar? Quibus jurantibus, se nihil falsi comminisset, experiri quocunque modo vellem, an vera dicerent, aperituros bre-

AD ARISTOTELEM .

vi, id non esse vanum . Orantibus amicis comi-
cibus meis, ne tantæ rei experimento fraudare-
mur, triginta milia mecum cum equitatu traxi,
remissis quoque in Phasiacem copias, cum qui-
busdam præfectis, exercituque cuncto, elephan-
tis, & Rege Poro, & impedimentis omnibus .
Mox lecto robore juventutis, admirabilia vitu-
ri spectacula, præfecti sumus, ducentibus Indo-
rum senibus, qui nos per inania, & egentia ple-
runque aquarum adduxerunt . Tandemque per
aliqua serpentum, ferarumque loca deducti, in
proximam Oraculi sedem devenimus . De his
autem feris, & serpentibus (quanquam innume-
ræ erant, Indica lingua vocitatæ) scribendum
tibi non putavi . Cum appropinquaremus ad
regionem nobis prædictam, vidimus, sæminas,
virosque aliquot Pantherarum, Tigridumque
pellibus contactos . A quibus cum quæreremus,
quinam hominum essent Indos se sua lingua ef-
fe dicebant . Locus autem erat spatiosus, &
largus, thure, & opobalsamo abundans, quæ plu-
rima ramis suorum nemorum innascebantur .
His vesci ejus regionis incolæ consueverant .
Et cum necessarium nobis prædictum, multisque
incognitum locum incessimus, homo pedum
amplius decem statura altior, nigro corpore,
dentibus caninis ante Oraculum apparuit, per-
foratis auribus, ex quibus uniones depende-
bant, anulique, & erat pellibus ferinis vestitus .
At cum me more, ritumque suo salutasset, metum
simulatione, silentioque texit . Cui (cum in-
terrogaret, ad quid ego venissem) dixi, me cu-
pere sacras Solis, & Lunæ arbores inspicere .
Tum barbarus, Si coitu puerili (inquit) & sæ-
mineo contactu vacas, licet Divinum locum in-
tres . Sequutusque me cum amicis, & commili-

ALEXAN. MAG. EPIST.

conibus meis circiter trecentis, deponere anulos, vestesque cunctas cum calceamentis imperavit. Parvi per omnia homini, ut pareremus religioni. Undecima diei hora erat, expectabatque Sacerdos Solis occasum. Nam Solis arborem loqui, ac respondere ad primos jubaris ortus affirmabat, item noctis eadem tempora custodire ipsam Lunæ arborem. Quæ res mihi plus mendacio, quam veritati similis videbatur. Igitur perambulare totum incipio nemus, quod intra parietem erat non magno ædificatum opere, video, opobalsamum cum optimo odore omnibus undique ex ramis abundantissimè manare. Cujus odore captus, & ipse edulia de corticibus evehebam, idemque comites mei faciebant. In medio autem luci sacratæ arbores simillimæ cupressis, frondium genere, pedum altæ centenorum erant, quas Bebrionas Indi appellant. Eas cum mirarer, diceremque, frequentibus imbribus ita excrevisse, affirmabat Sacerdos, se nunquam in his locis pluviam, neque feram, aut ullam avem, aut ullum vidisse serpentem, terminos autem esse ab Indorum majoribus Soli, & Lunæ consecratos. Affirmabat idem, quòd in eclipsi Solis, aut Lunæ uberrimis lacrymis sacræ arbores commoverentur, suorum Numinum statui timentes. Et cum sacrificare instituerem, & victimas immolare, prohibitus sum à Sacerdote, qui negabat, licere, aut thus in eo Sacrario igne uri, aut animal ullum interfici. Sed præcepit, ut provolutus truncis arborum oscula darem, rogaremque Solem, & Lunam, ut veridica mihi darent responsa. Quod ego cum facturus essem, interrogandum tamen Sacerdotum existimavi indicè, an græcè mihi essent arbores responsuræ. Tum ille inquit,

utra-

AD ARISTOTELEM.

utraq; Solem eloqui lingua, & futura præiudiciari. Luna autem (dixit ille) indico sermone incipit, indico finit. Dum hæc geruntur, vidimus ab occidente jubare fulgentibus Phœbi radiis percussa arborum cacumina. Et Sacerdos ait, Sursum omnes intuemini, de quibus quisque rebus consulturus est, occulto cogitet silentio, nemo palam pronuntiet. Tum ego, amici, & commilitones, accuratiùs intuiti sumus, ne inter nemorum densitatem aliqua more hominum nos falsitas illuderet. Mox nullo interveniente dolo, ad cacumina, ramosque perspeximus. Cominus igitur stantes, Divina auribus aucupavimus Oracula. Cogitabam, an devicto orbe terrarum patriam triumphans ad Olympiadem matrem, sororesque charissimas possem reverti. Tunc subito Indico sermone tenuissimè respondit arbor, Invisæ bellis Alexander (ut consulvisti) unus eris terrarum orbis dominus, sed vivus in patriam non reverteris. Ita enim fata de tuo capite statuerunt. Tum ego, Oraculum, cùm ignorarem, qualiter Indus esset interpretaturus, alios mecum interpretes adduxeram, quos ego partim muneribus, partim minis constrinxeram, ut quæcunque arbores indicarent, ipsos exponere cogerem. Quibus ita cognitis, omnibus metu percussis, fluentibusque, qui mecum erant, palam (quia moris erat) aliud eram consulturus. Sed vespertino tempore nondum exorta Luna, cùm rursus ad locum invitati juxta arbores constitissemus, illas mox solita consuetudine adoravimus. Tres fidelissimos mecum induxeram amicos, Perdicam, & Clytonem, & Philotam, quia nullum metuebam ultra, nec in me quicquam metuumdum erat, ubi neminem fas erat interfici. Con-

lu-

ALEXAN. MAG. EPIST.

salenti igitur, ubi moriturus essem, ad primum
 Lunæ ortum, percussa cornu, splendoreque ac-
 cepto, arbor græcè respondit, Alexander (in-
 quit) plenum jam ætatis finem non habes, sed
 sequenti anno, mense Majo, Babylone morie-
 ris, à quo, minimè speras, decipieris. Tunc la-
 crymas effudi, amicique mei circumstantes fle-
 bant, nullum habentes dolum, aut scelus, sed
 pro mea salute mori parati. Postero autem ma-
 ne resurgendum existimavi. Neque enim ego
 quicquam de fidelissimis mihi amicis consolve-
 ram, an illos cavendos esse Alexandro præmo-
 neret Oraculum. Discessu deinde facto, cum
 jam ad epulas diverteremur, ipse animo æger,
 ad requiem, rogantibus amicis, ne me anxietate,
 & jejunio conficerem, paululum cibi contra
 animi mei voluntatem accipere cœpi, meque
 (ut præsto essem ad primum Solis ortum) in
 Sacratio collocavi. Postero die expergesfactus
 dilucidò amicos etiam somni sopore sopitos ex-
 citavi. Verùm adhuc ipse Sacerdos pellibus
 velatus serinis quiescebat, positaque ante eum
 in tabella eburnea ingens libatura erat, quæ illi
 ex præcedenti cœna superfuerat: item cimiter
 eburneus. Nam ære, & ferro, & plumbo egent,
 auro abundant. Opobalsamo, & thure vescun-
 tur, cadentisque rivuli ex vicino monte potant
 aquam. Homines accumbentes, & quiescentes
 sine ullis cervicalibus, stratis tantùm pellibus
 ferarum, hoc amictu contenti. Vivunt itaque
 annis fere trecentis. Excitato Sacerdote, lo-
 cum intravi, tertio consulturus eandem sacra-
 tissimam Solis arborem, cujusnam percussoris
 manum cavere deberem, quemve exitum ma-
 ter mea, sororesque meæ habituræ essent. Ar-
 bor græcè dixit, Si vitæ tuæ tibi insidiatorem
 pro-

AD ARISTOTELEM.

prodidero, sublato eo, instantia fata facile mutabis, mihi quoque tres irascentur sorores, Clotho, Lachesis, Atropos, quod veridico oraculo earum pensa impedierim. Igitur ad annum, & menses octo Babylone morieris, non ferro, ut suspicaris, sed veneno. Mater tua turpissimo, & miserando exitu, quandoque insepulta, jacebit in via avium, ferarumque præda. Sorores tuæ diu fato felices erunt. Tu quoque breve hoc, quod superest, tempus, orbis terrarum dominus eris. Tu modò cave, ne nos ulterius scisciteris, quin excede nostri luci terminos, & ad Phasiacem, Porumque revertere. Sed & Sacerdos monuit, ut abiremus, dicens, fletu, & ululatu nostro sacras nos arbores offendisse. Tum ego concionatus ad universos milites, dixi, ut Porum, & Phasiacem ex responso peteremus, quod nobis faustum, felixque esset futurum, illic accepturi. Quod idcirco commentabar, ne à commilitionibus meis in desperationem redactis in alienis desererem locis. Ergo voces, quas ex responsis unà mecum audierant nullo modo amici evulgabant, qui his nominibus appellantur, Sermition, Protefilas, Silvius, & Miltemis, Timotheus, & Lacon, & Trasselon, & Dedicus, & Machathaon, & Enodes, & Simbrius, & Snifidus, & Perdicca, & Philotas, & Præfectus Prætorii Coradas, sed silentio, quæ audierant, ex sua fide, & meo tegebant consilio. Jamque à sacris excesseramus arboribus, nec jam odore thuris, opobalsamique nares verberabantur. Indi enim sacra Deorum ad Oceanum tenebant, dicentes, non parùm me quoque esse immortalem, qui eò usque penetrare potuissem. Quibus ego, quid de nobis opinarentur, insinuans, gratias agebam. Pervenimus deinde in
val-

ALEXAN. MAG. EPIST.

vallem Jordæam, in qua serpentes habitabant, habentes in collo lapides, qui smaragdi appellantur. Hi lumen in oculis profusum accipiunt, & vallem vix ulli adeundam incolunt, lasere, & albo pascuntur pipere. Hanc super vallem pyramides sunt pedum tricenorum ab antiquis Indorum ædificatæ. Sed hi serpentes, quos paulò ante descripsimus, inter se primum depugnant, multique moribus depereunt. Inde nos paucos ingentis formæ smaragdos extulimus. Per magna enim pericula incidebamus in Scyritas, talis generis bestias, habentes capita leonum, & caudas, unguibus binis, latè ad sex propè pedum mensuram, quibus verberati homines inutiles fiebant. His erant intermixti Grispes rostra habentes aquilarum, ex alia corporis parte dissimiles, qui mira velocitate in ora, oculosque nostros exiliebant, scutaque, & clypeos nostros caudis crudelem in modum transverberabant. Qui easdem partim sagittis, partim militaribus contis conficiebantur. In eo certamine, bestiarum utriusque generis moribus, ducentos octo milites perdidimus. Occidimus verò decem, & septem millia. Inde ad Clujas flumen venimus, quod sine fluxu rectum ad Oceanum ferebatur, ad alteram ripam stadio latius. Per litora trecentæ, & viginti arundines erant, quarum unam vix triginta milites possent ferre, usque adeò excedebant arborum procerissimarum altitudinem. In his arundinetis unam potentissimo Euro stratham vidimus. Inhabitabant etiam eundem locum Elephantorum millia innumera, qui nos (nescio, quo fato) nec laceffere tentabant, alioqui crudelissimè conculcati fuissetus. Multis itaque collectis dentibus, & ratibus ex arundine factis, trans-

AD ARISTOTELEM.

transnavigavimus amnem. Uterius ipsum lit-
tus intrant Indi, balenarum, ferarumque pelli-
bus coniecti. Hi non nobis fuerunt inhospita-
les, quippe qui nobis spongas albas, purpure-
asque in manus dedere cum buccinis, & gene-
re cochlearum capientium singulos, binosque
congios, & stragula, mollesque tunicas ex vi-
tulorum marinorum pellibus factas. Cochleas
præterea sextariales, escasque pulcherrimas,
item vermes ex ipso flumine extractos semore
humano grossiores, qui nobis omni genere pi-
scium sapore præferendi sunt, & fungos immer-
sæ magnitudinis viginti numero croco rubrio-
res apposuerunt nobis, item murenas ducenta
habentes pondera, affirmantes, in mari Ocea-
no (quod erat ad milliarum tertium, & vige-
simum) majores esse, pisces præterea Scaros
pondus centenum, & quinquagenum habentes,
qui in gurgitibus vasis eburneis capiebantur,
ne arundines morsu confringerent, aut à capil-
latis mulieribus, quæ pisce vivebant aquis im-
mersæ, prehenderentur. Quæ itidem mulieres
ignaros regionum homines in flumine natan-
tes, aut tenendo gurgitibus suffocabant, aut in
arundineta tractos, cum essent specie mirabiles,
affectu suo avide victos rumpebant, aut Vene-
rea exanimabant voluptate. Quorum nos duas
modò cepimus, colore niveo nymphis similes,
diffusos post terga capillos habentes. Sed & in
Gange flumine erant admirabilia portenta, de
quibus (ne tibi fabulosus videret) scribendum
non putavi, nisi quòd ab Ortus Solis, & Euphra-
te, ad Noti venti spiracula exeunt. Quorum
fluminum ripæ altera ab alia non sunt conspi-
cuae aquarum latitudine. Inde ad castellum,
quod Indi colunt, pervenimus, ubi monita à
seni-

ALEXAN. MAG. EPIST.

senibus optimis accepimus . Qui nos rectè deducentes , ire ad Porum in Phasiacem per Caspias portas docebant . Neque tamen his auditis , semper inesse dolum suspicantes , Euri venti flatus secuti incidimus in malignas feras , de quarum capitibus , velut gladii , à vertice acuta , serrataque eminebant ossa . Et hæ arietino more adversus homines currebant , tum invictæ plurimorum militum clypeos cornu suo transverberabant . Quarum occisis admodum octo millibus quadringentis quinquaginta , sic inde ad Porum exercitus meus cum summo tandem labore , ac periculo meo pervenit . Ibique Legato meo Antigono nomine , quem Persidi præposueram , Præcepi , ut inter Pori , Persarum , & Babyloniorum pilas solidas aureas duas pararet , & in his omnia facta scriberet , faceretque in ultima India Liberi , & Herculis trophæa . Quorum centum erant argentea . Sed ego quinque mea æquè aurea , eis altiora denis pedibus statui , imperavique transcribere , quæ miraculo sunt futura , posterisque sæculis , charissime Præceptor , non parva admiratione novum , perpetuumque virtutis monumentum , ut invidendum mortalibus esset . Eritque perpetua de nobis opinio , & animo , & industria , optime Aristoteles , parva . Vale .

Sequitur responsio Aristotelis ad Alexandrum, & alia Epistola Philippi Macedonia Regis ad Aristotelem, sumptæ ex Marci Antonii Veri Romanorum Imperatoris vita, & latinitate donata à Joan. Suenzio humaniorum literarum Professore.

ARISTOTELES

Philosophus Peripateticus

*Alexandro Regi Regum, & Domino
Dominorum salutem D.*

LECTIS tuis literis magna me cepit admiratio, ratum, partem Deitatis tibi esse, cum videris, expertusque sis id, quod nulli mortalium videre, & experiri contigit. Quamobrem gratias ago Creatori universi immensas, eò, quòd tibi concesserit videre cuncta mirabilia, & quòd nemo valuerit resistere tue majestati. Beati igitur Principes tui, qui se tibi comites præbuere, opemque in tam gravi causa tulere, Vale.

PHILIPPUS

Macedoniæ Rex

Tibi Aristoteli Peripateticorum Principi Athenis legenti salutem , & pacem .

Facio te certiore , Olympiadem uxorem meam peperisse filium , cujus nativitate & ipse ego , nec non tota Macedonia magnopere gaudemus . Quamobrem ago immortales gratias Diis , misique ad Apollinis templum mea Regia munera , non tantum , quod mihi dederint filium , sed dederint ad tempus tam excellentia Philosophi . Spero , te ita instructurum , ut successione fiat hæres mei patrimonii Macedoniæ , & meritis dominus totius Asiæ , quod possint vocare eum filium meum , & te patrem suum . Vale felix , iterumque vale .

SUPPLEMENTI

I N

Q. CURTIUM

De rebus gestis

ALEXANDRI MAGNI

LIBER PRIMUS.

PHILIPPUS MACEDO, qui primus omnium Regum ejus gentis Macedoniæ Regnum, subacta tota Græcia, ad summam potentiam evexit, Amyntæ, viri prudentissimi, omnibusque Imperatoris virtutibus instructi, filius fuit. Is Amyntas ex Eurydice uxore tres filios susceperat, Alexandrum, Perdiccam, & Philipum Alexandri Magni Patrem, atque filiam Euryonem. Insidiis autem Eurydices uxoris, quæ nuptias generi mariti morte pacta, occidendum virum, Regnumque adultero tradendum susceperat, oppressus fuisset, ni filia pellicatum matris, & sceleris consilia prodidisset. Post mortem Amyntæ, Alexander major natu filius, Regno potitus est. Qui inter initia Regni, cogente sanè durissimo necessitatis telo, bellum ab Illyriis pacta mercede, datoque Philippo fratre obside, redemit. Interjecto quoque tempore, per eundem obsidem, cum Thebanis gratiam pacis reconciliat.

Quæ res Philippo ad maxima egregiæ indolis
 incrementa profuit. Siquidem tota custodien-
 di pueri cura Epaminondæ strenuissimo Theba-
 norum Duci, atque Philosopho præstantissimo,
 hac conditione demandata est, ut commissum
 sibi puerum diligenter servaret, & summo stu-
 dio in id juxta incumberet, ut moribus Princi-
 pe dignis, atque honestis disciplinis quàm opti-
 mè imbueretur. Fovebat ea tempestate lauda-
 tissimus Princeps domi filio suo Epaminondæ
 Præceptorem Pythagoricum, sub quo Philippus
 multum profecit. Inter eâ temporis Alexander,
 insidiis matris Eurydices appetitus, occubuit
 cui tamen antea Amyntas in scelere deprehen-
 sæ, propter communes liberos, ignarus, isdem
 quandoque exitiosam fore, pepercerat. Frater
 quoque ejus Perdiccas, simili insidiarum frau-
 de, relicto, parvulo filio, decipitur. Sub idem
 tempus Philippus commodum è custodia elap-
 sus, diu se non Regem, sed tutorem pupilli egit.
 At, ubi graviora bella imminebant, serumque
 auxilium in expectatione infantis erat, com-
 pulsus à populo, Regnum Macedonicum malè
 affectum, cum bellicis artibus, tum Philoso-
 phiæ præceptis præmunitus, apprehendit, anno
 CCCC. ab Urbe condita, Olympiade CV.
 Circa prima itaque Regni primordia, rerum in-
 finita multitudine in diversas trahente partes,
 finitimis undique in Macedoniam irruentibus
 populis, bellisque veluti conspiratione quadam
 ad opprimendam Macedoniam, multarum gen-
 tium ex diversis locis uno tempore confluenti-
 bus, Rex Philippus cautius omnino agendum
 esse considerans (omnibus enim par esse non
 poterat) alia interposita pactione composuit,
 alia redemit, facillimis aggressis, ut militem

crepidos firmaret animos, & sibi hostium contemptum demeret. Primum illi cum Atheniensibus certamen fuit, quibus per insidias victis, metu gravioris belli, cum interficere posset, omnes incolumes sine pretio dimisit: quæ res illi magnam & gratiam, & auctoritatem conciliavit. Captis deinde Pœonibus, bellum in Illyrios transtulit. Ibi multis hostium millibus cæsis, Larissæam urbem nobilissimam cepit.

Hinc Thessalos, non cupiditate prædæ, sed quod exercitui suo robur Thessalorum equitum adjungere gestiebat, nihil minùs, quàm bellum metuentes, adoritur. Quibus ex improvviso præoccupatis, atque in potestatem reductis, jungendo equitum, peditumque fortissimas turmas, & copias, invictissimum fecit exercitum. Quibus rebus feliciter gestis, Olympiadam Nectanabæ Regis Molossorum filiam uxorem ducit, conciliante nuptias altore virginis Arisba Rege Molossorum, qui sororem Olympiadis Troadam in matrimonio habebat. Quod causa illi exitii, malorumque omnium fuit. Nam, dum Regni incrementa affinitate Philippi se acquisitum sperat, proprio Regno ab eodem privatus, in exilio consenuit. Post nuptias autem Philippus per quietem visus est conjugis alvo insignem affixisse bullam, ejus sculptura, quemadmodum is existimaverat, leonis haberet imaginem. Quod Vates ita sunt interpretati, *Ipsam quidem esse gravidam, animosum quoque, & leonis natura præditum infantem parituram.* Deinde, cum Philippus urbem Methonem expugnaret, ictu sagittæ dextrum amisit oculum. Nihilominus tamen pacem deprecantibus dedit, mitisque etiam adversus victos fuit. Pargas etiam capiens, Imperio suo adjecit. Tribal-

lorum quoque gentem, & quicquid prætereâ terrarum in proximo erat, invadens, omnia uno velut impetu devicit. Debellatis finitimis, atque confirmato jam Macedonia Regno, cum domum rediisset, natus est ipsi Alexander filius ex Olympiade uxore, VIII. Idus Aprilis, dicit Plutarchus, ab eo autem, qui illum in Latinum convertit, scribitur, circa idus Augusti. Quod sanè, cuius sit error, dubium est. Porro Philippus, veluti è specula quadam, libertati omnium insidiatus, Græcorum civitates, quæ dominandi libidine singulæ imperare cogitaverant, omnes in suam redegit potestatem. Inferioribus enim contra superiores suadens certamina, omnibus ad invicem cauidè incitatis, à Thebanis etiam, qui tamen antea eum, tanquam hostem, repellere conabantur, contra Lacedæmonios, & Phocenses, qui, templo Apollinis spoliato, milites conduxerant, necessitate urgente, Dux electus, oppressis sacrilegis, magnamque inde apud omnes nationes gloriam adeptus, omnium ad ultimum efficitur dominus, ac Princeps, & victos pariter, atque victores servitutem subire coegit. Inde in Cappadociam trajiciens, captis, & occisis finitimis Regibus, universam Provinciam Imperio Macedoniae adjecit. Olytho quoque expugnata, Thraciam invasit. Nam, cum eum fratres duo Thraciæ Reges, de terminis Regni ambigentes, disceptationum suarum judicem eligerent, Philippus ad iudicium, velut ad bellum, inopinantibus fratribus, instructo exercitu venit, & utrumque Regno, de quo disceptabant, spoliavit, omnes sanè Principes docens, concordiam maximum ad conservanda Imperia, atque Principatus stabiliendos adminiculum esse.

Alexander autem factus annorum duodecim, rebus bellicis admodum delectari, & excelsæ indolis manifestissima proferre indicia cœpit. Cumque ex æqualibus nonnulli ex eo percontarentur, ad Olympicum nunquid stadium libens decertaret, (plurimum enim pedum celeritate pollebat) *Libens equidem, inquit, si decertaturas mecum Reges sim habiturus.* Olim cum fortè, absente Philippo, Legati à Persarum Rege venissent, eos cum hospitio, tum consuetudine captos, jucundissimam sibi familiaritate conjunxit, admirantes, quòd is nihil aut humile, aut puerile sciscitaretur. Nam aut viarum longitudinem, aut superiorum itinerum modos perquirebat: multa super Rege, qualis in hostes esset, nunc super Persis, quæ vires, aut quæ esset potentia, rogabat. Quas res admirati Legati, latè diffusam Philippi gravitatem nihil præ hujus pueri indole, & majore, quàm ætas pateretur, animi magnitudine, duxerunt. Quoties à Philippo aut nobile quoddam captum oppidum, aut memorabili prælio parta victoria nuntiabatur, haud magnoperè letabatur. Cæterum ad suos ajebat æquales, *Omnia, o pueri, genitor occupabit, ita ut ne vobiscum grande ulum, ac insigne facinus ostentare mihi sit reliquum.* Non enim ipsum ulla illecebrarum, aut pecuniæ, sed sola virtutis, ac gloriæ cupido tenebat. Quoque majores à patre facultates acciperet, eò se minora gerere posse existimabat. Quocirca, crescente dominio, gerendis præclaris rebus materiam magna ex parte exhaustum iri ratus, non opes, non deliciarum usus, verum certamine, & pugnas ardebat, & Principatum, unde sibi ob virtutem, gloriam, nominisque immortalitatem (quæ spes nec Alexandrum,

nec quenquam alium bonum unquam fefellit) compareret, affectabat. Quamobrem ipsius cura compluribus (uti par erat) nutritoribus, pædagogis, ac præceptoribus est demandata, in primis tamen Aristoteli, ex cujus disciplina decem fermè annis informatus est. Eodem ferè tempore Philippus Delphos misit, consulens de successore: responsumque tale accepisse ferunt: *Is demum tuo Imperio, omnique orbe potietur, quemcunque Bucephalus sessorem passus fuerit.* Erat autem Bucephalus equus forma spectabilis, atque ferocissimus, quem Philonicus Thesalus Philippo XIII. talentis emerat. Hunc diu Philippus sub claustris præferratis asservari iussit. Mansit tamen ita ferus, ut planè nullus eum ne tangere quidem ausus fuerit. Quare factum est, ut eum Philippus removeri, atque abjici iussit. Alexander verò cum fortè adesset, *Qualem, inquit, isti equum perdunt, dum eo per imperisiam, ac mollitiem uti nesciunt!* Cumque mira arte sine verberibus tractasset equum, tandemque consensum ad cursum admisisset, tum calcibus usus est. Ac molliter flexis habenis, cum equum reduxisset, descendens caput exosculatus pater, emissis lacrymis, *Aliud, inquit, ò fili, tibi par Regnum quære, quando te jam Macedonia non capit.* Præfagiit vir prudens, tam excelsæ indoli non suffraguram paternam ditionem. Post hæc Philippus toti Græciæ bellum inferre statuit. Ad quod percommodum ratus, si Byzantium nobilem, & maritimam urbem in potestatem redegisset, eandem sibi resistentem obsidione cinxit, relicto domi ad Regni curam filio Alexandro, tum XVI. annos nato. Hæc urbs a Pausania Spartanorum Rege condita, à Constantino postmodum gloria,

opibusque aucta, atque renovata, & à nomine suo Constantinopolis dicta circiter MCXL annos sacratissimi Imperii sedes, totiusque Orientis caput fuit. Nunc tamen, proh dolor! foedissimæ, atque impiissimæ Turcarum gentis Imperio subjacet. Sed ut ad Philippum redeam, exhaustis in obsidione opibus, piraticam aggreditur, ceptumque septuaginta navium spolia rapuit, atque militibus suis distribuit. Ne autem in unius urbis obsidione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortissimis, multas Chersonesi urbes expugnavit. Filium deinde Alexandrum XVII. annos natum, virtutis, & promptitudinis in rebus agendis manifestissimæ, ut sub patris militia tyrocinii rudimenta poneret, ad se accersivit. Cum quo in Scythiam prædandi causa, more negotiantium, impensas belli alio bello refecturus, est profectus. Eaque expugnata, viginti millia puerorum, ac foeminarum capta, pecoris magna vis, auri, argentique nihil, XX. millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedoniam missa sunt. Sed revertenti à Scythia Philippo Triballi occurrunt, negantes, se transitum duros, ni portionem accipiant prædæ. Hinc iurgium, mox & prælium: in quo ita in femore vulneratus est Philippus, ut per corpus ejus equus interficeretur. Cum omnes occisum putarent, præda amissa est. Cum primùm ex vulnere convaluit, diu dissimulatum bellum Atheniensibus infert. Cujus causa Thebani se junxere, metuentes, ne victis Atheniensibus, veluti vicinum belli incendium, ad se transiret. Inita societate inter civitates paulò antè infestissimas, legationibus totam fatigante Græciam, communem hostem communibus viribus sum-

movendum putantes. Quædam civitates motæ Atheniensibus se se jungunt, quasdam autem belli metus ad Philippum traxit. In hac pugna Philippus Alexandrum filium alteri cornu præfecit. Ubi laudatissimi Herois virtus clarissimè emicuit. Talem enim in eadem pugna se præstitit, ut non inferior patre, imò etiam nulli secundus extiterit, postea quoque eam victoriam sibi invidia, ac fraude patris præreptam fuisse conquestus sit. Commisso itaque apud Cheronæam prælio, etsi Athenienses numero militum longè præstarent, à Macedonibus tamen, continuo, ac diuturno bellandi usu exercitatissimis, vincuntur. Non autem immemores pristinæ gloriæ cecidere. Hic dies universæ Græcæ & gloriam dominationis, & vetustissimam libertatem finit. Cæterum, cum Philippus semper erga Alexandrum optimè affectus fuisset, tandem ex Cleopatra noverca Olympiadi superinducta, discordia orta est. Causam adhibuit Attalus avunculus Cleopatræ, qui cum in nuptiis Macedones exhortaretur, Deos orarent, ut ad Regni successionem legitimus ex Philippo, & Cleopatra crearetur hæres, exandescens Alexander, *O improbum caput*, inquit, *nos verò tibi nothi videmur?* simulque in eum coniecit poculum. Insurgens inde pater contra Alexandrum, stricto eum petiit ferro. Ictus tamen inclinatione corporis ab Alexandro evitatus, inanis excidit. Tunc Alexander convitiis patrem adortus, receptam Olympiadem matrem secum in Epirum duxit. Eum tamen Philippus, exprobrata sibi à Demarato Corinthio hac eorum discordia, paulò post multis precibus ægrè revocavit. Inter hæc nuptias Cleopatræ filix, & Alexandri fratris Olympiadis,

dis, quem, pulſo, Arisba, Regem epiſi fecerat, Philippus celebrat. Dies erat pro magnificentia duorum Regum, & collocantis filiam, & uxorem ducentis, inſignis. Sed nec ludorum celebritas deerat, ad quorum ſpectaculum Philippus cū ſine cuſtodibus medius inter duos Alexandros, filium, generumque procederet, Pauſanias nobilis ex Macedonibus nemini ſuſpectus adoleſcens, occupatum anguſtiis Philippum in tranſitu oberuncavit, diemque lētitie deſtinatum, ſcēdum luctu ſuneris fecit. Hic puer ſuprum per injuriam paſſus ab Attalo fuerat, qui eum ebrius poſtea, tanquam vile ſcortum, libidini convivarum ſubjecit. De quo, Philippo conqueſtus eſt, qui multum quidem ex rei turpitudine eſt motus, ſed Attalo, ob magnam familiaritatem, & quōd eius opera tunc uterentur, ut nocerent, induci haud potuit. Erat etiam Attalus, ob Cleopatram proximē à Rege in matrimonium acceptam, arctiſſima ei junctus cognatione: copiarumque in Aſiam præmiſarum Dux fuerat delectus, vir in rebus bellicis egregiæ fortitudinis. Idcirco Rex potius ut Pauſaniæ animum juſtiſſimo dolore incenſum mulceret, eſt conatus: datisque ei magis muneribus, loco inſuper honeſtiore, inter corporis ſui cuſtodes, honoravit. Sed ille implacabili ardens ira, decrevit non tantum de eo, qui ſibi injuriam intuliſſet, ſed & qui ulciſci illatam noluiſſet, pēnam ſumere. Vixit Philippus annos LXVII., regnavit XXV., Macedonum Rex XXIII., cui maximæ opes erant inſtrumenta bellorum, divitiarum quæſtu, quā custodia, ſolertior. Itaque in quotidianas rapinas ſemper inops erat. Miſericordia in eo, & perfidia pari jure dilectæ. Nulla apud eum

turpis ratio vincendi. Blandus pariter, & infidus
 alloquio: qui plura promitteret, quàm
 præstaret: in seria, & jocos artifex. Amicitias
 utilitate, non fide colebat. Gratiam fingere in
 odio, instruere inter concordantes odia, apud
 utrumque gratiam quærere, solemnis illi con-
 suetudo. Inter hæc eloquentia, & insignis ora-
 tio acuminis, & solertiæ plena, ut nec ornatui
 facilitas, nec facilitati inventionum deesset
 ornatus.

SUPPLEMENTI

I N

Q. CURTIUM

De rebus gestis

ALEXANDRI MAGNI

LIBER SECUNDUS.

Nno ab Urbe condita ccccxxvi.
mortuo Philippo , Alexander
filius, ob magnitudinem rerum
gestarum Magnus appellatus ,
vigesimo ætatis anno , plenum
invidia , & gravissimis odiis , ac
periculis undique circumspertum

assequutus est Imperium . Nec enim vicinæ
Barbarorum provinciæ , & nationes modeste
servitutem ferebant ; avita verò dominia , pa-
triosque Principatus affectabant . Primò omni-
um autem , quotquot paternæ cædis causa fue-
rant , gravibus affecit pœnis . Deindè sepulturæ
ejusdem maximam impendit curam . Principa-
tum verò multò melius , quàm quisquam existi-
masset , confirmavit . Juvenis enim , atque ob
ætatem adhuc teneram ab aliquibus contem-
ptui habitus, vulgus ipsum humanissimis sermo-
nibus ita in sui benevolentiam traxit, ut & spem
maximam omnibus faceret , & metum simul ,
atque contemptum sui universis demeret . Ma-

cedo.

cedonibus immunitatem cunctarum rerum, præter militiæ vacationem, dedit. Quo facto tantum sibi conciliavit favorem, ut alii corpus, non virtutem, alii verò nomen Regis solum immutatum esse, dicerent. Et, cum initio tumultus undique contra ipsum exorti essent, audacia, & animi constantia incredibili, citissimè motus omnes compressit. Profectus deinde Corinthum in Peloponnesum, generali totius Græciæ concilio, contra Persas, quorum erat eo tempore summum in terris Imperium, quique Græciam sæpè multis cladibus affligerant, Imperator est designatus. Siquidem pater ejus idem bellum inchoaverat, morte tamen præventus, consummare haud potuerat. In hujus belli apparatu nuntiatur, Athenienses, Thebanos, & Lacedæmonios ab eo ad Persas defecisse, auctoremque ejus defectionis, magno auri pondere à Persis corruptum, Demosthenem Oratorem extitisse. Quibus motibus occursum, tanta celeritate instructo, paratoque exercitu Græciam oppressit, ut, quem venire non senserant, videre se vix crederent. In transitu hortatus Thessalos, beneficiorum patris commonefaciens, commemorata etiam veteri cognatione, quæ sibi cum illis per Herculem esset, sermonibusque humanissimis, ut magna à se sperarent, persuasos induxit, ut, communi totius Thessaliæ decreto, universæ gentis Dux crearetur, omniaque vestigalia, atque redditus suos ei traderent. Tanta autem in juvene celeritas, tamque efficax in rebus agendis diligentia, omnes, qui per contemptum ab eo erant alienati, perterrefecit. Athenienses itaque sicut primi defecerunt, ita etiam primi penitere ceperunt, pueritiam Alexandri antea ipseram su-

pra virtutem veterum Ducum extollentes, missique Legatis, bellum deprecabantur. Quibus auditis, & graviter increpatis, bellum remisit. In ea legatione Demosthenem quoque fuisse fuerunt, sed cum cæteris ad Alexandrum non pervenit. Siquidem à Cytherohe Athenas reversus est, sive correptus timore. quòd frequenter Philippum cum suis vituperasset, atque in sua Republica contra Macedones verba fecisset, sive ut Regi Persarum, à quo magnam auri summam, ut Macedonum causam oppugnaret, accepisse dicebatur, omnem de se suspicionem eximeret. Hoc quoque ipsi ab Æschine exprobatum ajunt, qui in oratione quadam de acceptis muneribus ita dicit: *In præsens sanè Regium aurum sumptus huic suppeditat. Sed hoc deinceps hand sufficit, cum nullæ opes moribus improbis satis esse possint.* Alexander, sedatis moribus, qui in Græcia erant exorti, antequam in Asiam cum exercitu trajiceret, per Thraciam iter faciens, Præones, Triballos, Illyrios, aliosque finitimos petere instituit, quos novis rebus studere acceperat. Nam, quòd Regno ejus tum finitimi, tum maxime infidi erant, minime negligendos censuit, præsertim cum in tam longinquas à domo regiones cum exercitu profecturus esset. Ex Amphiboli igitur cum copiis profectus in Thraces, quos Græci Autonomos vocant, nullius Imperio, nullius legibus obnoxios, decem dierum itinere ad Æmum montem pervenit. Ibi, circa aditus angustias, negotiatorum, atque Thracum ingentem manum collectam obviam habuit. Infederant montis verticem, curribusque pro vallo, quâ patebat aditus, utebantur, inde pugnaturi, si accessitas postulasset. Sin autem ex adversa montis parte

paterentur, currus in Alexandri phalangem magno impetu erant immissuri : quod & fecerunt . Sed milites ab Alexandro edocti, alii laxatis ordinibus , alii corpora humi strata scutis contingentes , periculum omne devitarunt . Hinc alacriores facti , ingenti clamore in hostes feruntur , eosque uno impetu superavere . Alexander protinus , superato jugo , per Æmum montem in Triballos ad flumen Lygium profectus est . Syrmus Triballorum Rex erat . Is cognito Alexandri adventu , uxores , ac pueros , ceteramque imbellem turbam , ad Danubium , in insulam Peucam confestim misit , quò & Thraces Triballis finitimi se receperant . Nec multò post & ipse Syrmus eodem fugit . Reliqua Triballorum multitudo ad alteram insulam se contulerat , eo in loco , ex quo pridie Alexander moverat , sitam . Alexander Triballos repetens , hostes , & sylvis in aperta provocatos superat , tribus millibus cæsis , reliquis in fugam coniectis , paucisque captis . Post hanc pugnam Alexander ad Danubium profectus , ad insulam , in quam Triballi , ac Thraces confugerant , conzedit . Cui tamen Barbari summa vi resistebant ; quod erat jis facilius , quoniam & naves paucæ erant , & insulæ maxima pars prærupta , ac præceps , & fluminis cursus , utpotè in angusto conclusus , concitator . Quapropter Alexander , abductis inde navibus , trajecto noctu flumine , M. D. equitibus , peditibusque IV. millibus , Getas , quorum circiter IV. millia æquicorum , peditumque supra X. millia prohibendi animo in adversa ripa armatos viderat , petiit . Quo facto territi Getæ ne primum quidem imperium sustinuerunt . Res proisus ingentis audaciæ jis visa , Alexandrum tam facilè unica nocte

Æt Danubium omnium Europæ fluminum amplissimum, atque altissimum, nullo ponte constructo, transisse. Confugientibus igitur illis in sylvarum solitudines, atque latebras, Rex urbem vacuam nactus, cepit, soloque æquavit. Huc loci venere Legati à cæteris Danubii accolis, & Syrho Triballorum Rege, atque Germanis, ad Alexandrum, ut cum eo amicitiaæ sedus inirent. Quibus in fidem, & amicitiam acceptis, & Germanis quæsit, *Quidnam in humanis rebus præ cæteris extimescerent*, ratos, nominis sui magnitudinem ante omnia ipsis formidolosam videri. Illi hoc se in primis timere responderunt: *Næ foris in sese aliquando cælum rueret*. Alexander nihil motus responsi superbia, tantum adjecit, *Germanos superbos esse*; eosque domum remisit. Inde in Agrianos, & Pæonas iter persequentium nuntiatum est, Clytum Bardyles ab eo defecisse, Glauciamque Taulantiæ Regem se ei conjunxisse. Erant & qui nuntiarent, fore, ut Autariatæ ipsum in itinere adorirentur. Proinde negotio de Autariatis Lagaro Agrianorum Regi, qui patri Philippo admodum carus, Alexander quoque perquam familiaris erat, commisso, insuper Cyna sorore, ubi Pellam revertisset, ultrò in uxorem promissa, ipse ad Clytum, Glauciamque magna celeritate contendit, eoque vario prælio vicit, atque prostravit. Hæc agenti superveniunt nuntii, multos in Græcia res novas moliri, civitatesque non paucas, & in primis Thebanos, ab eo defecisse. Quæ re motus Alexander in Macedoniam est reversus, ut factum in Græcia tumultum reprimeret. Thebanis autem conantibus præsidium Macedonicum ex arce Thebana, quam Cadmeam vocant, depellere, ipsamque præælis fossis, &

munitionissimo vallo cunctam obsidentibus, Rex cum exercitu magnis itineribus profectus, non longè à Thebis cum omnibus copiis insedit. Itaque Thebanorum duces, quoniam Alexander præter spem omnium advenerat, ac incertum erat, utrum auxilia, sicuti à nonnullis civitatibus petierant, illis adventura essent, de belli ratione consultare ceperunt. Omnibus tandem consentientibus, belli discrimen subire constituerunt. Sed Rex suos continuit, illis spatium poenitendi, mutandique consilii exhibens, nullo pacto futurum existimans, ut una civitas contra tantas copias esset pugnatura. Habebat enim ultra XXX. millia peditum, equitumque ad III. millia, omnes laboribus bellicis exercitissimos. Quorum virtuti confisus, Persicum bellum susceperat. Sanè si Thebani temporum fortunæ cedentes, pacem petiissent, Rex eorum postulatis libentissimè annuisset. Nam tunc mirifico studio ad Persas in Asiam transire properabat. Cum tamen armis, non precibus uti decrevissent, Alexander Macedones ad prælium instruxit. A Thebanis contra hostes numero longè superiores summis viribus, atque impigrè decertatum est. Interim Macedonibus, qui custodiæ Cadmeæ arcis præerant, à tergo invadentibus, circumventi Thebani, in ipsa pugna ceciderunt. Capta civitas, & direpta, urbs eversa funditus est. Qua quidem in re ea spes, idque consilium exitit Alexandro, ut hujusmodi casu, ac terrore compressi Græci, quietius, dum abesset, agerent, cum aliqui incusantibus Thebanos sociis Phocensibus, ac Platæensibus morem gerere, gratificarique concupisceret. Plures sex millibus opperiere. Triginta millia vendit, ex quibus quadringentorum quadraginta ta-

len-

lentorum argenti summam coegit . Pindarus
 tamen stirpi pepercit , summum in doctore
 vorem manifestissimo exemplo testatus . Non
 omittendum videtur, quod hic rerum gestarum
 Alexandri Scriptores de Timoclea referunt ;
 quam insignem Thebanam sc̃eminam Thracius
 quidam Dux constuprasse dicitur : cūque post
 id eam posceret pecuniam , solus à muliere ad
 puteum seductus fuisse, in quo diceret pretiosio-
 ra rerum suarum occultari . Ducem igitur super
 os putei, spectandi causa inclinatum, illa in pro-
 fundum detrussit, superneque injectis lapidibus
 oppressit . Ob id facinus adductam ad se in
 vinculis sc̃eminam percontatus est Alexander,
quenam esses ; Ea imperterrita , Theagenis , in-
quit , sum soror , qui contra Philippum electus Im-
perator fortitor pugnans pro Græciæ libertate oc-
cubuit . Magnanimitatem mulieris, & constan-
 tiam admiratus Rex, liberam eam cum filiis di-
 misit . Athenienses Thebarum casum molestè,
 & cum summa commiseratione ferentes, pro-
 fugis portas contra Regis edictum aperuerunt .
 Quam rem ita graviter tulit Alexander, ut se-
 cunda legatione denuò bellum deprecantibus
 ita demum remiserit, ut Oratores, & Duces,
 quorum fiducia toties rebellent, sibi dedantur .
 Eò tamen demum res est deducta, ut, retentis
 Oratoribus, Duces in exilium agerentur, qui
 confestim ad Dariū Regem Persarum profecti
 sunt . Cæterum coactis in Isthmo Græcis, & ex-
 peditionem in Persas decernentibus, Alexan-
 dro plures Philosophi, & Oratores occurrunt,
 præter Diogenem Cynicum, qui tum versaba-
 tur Corinthi, & Alexandrum parvifaciens, in
 Cranio habitabat . Miratus Alexander, ad eum
 in sole apricantem venit, rogans, *Rei ne cuius-*
piam

*plam indigeas ? At ille , Ut paulum , inquit , à Sole
descendas . Quo responso Alexandrum adeò dele-
ctatum ferunt , ut ad suos conversus dixerit , Se
Diogenem esse velle , si Alexander non esset .*

Rebus Græciæ compositis , adventante vere ,
ipsaque Græcia cum Macedonia Antipatro , cui
ex amicis maximè fiebat , commissis , ad Helle-
sponum cum exercitu profectus , in Asiam in-
credibili ardore mentis accensus trajecit . Cum
autem delati in continentem essent , primus A-
lexander jaculum , velut in hostilem terram ,
conjecit , armatusque de navi , tripudianti simi-
lis , profilvit . Atque ita hostias cædit , præcatus ,
ne se Regem illæ terræ invitæ accipiant . Inde ho-
stem petens , milites à populatione Asiæ prohi-
buit , parcendum suis rebus præfatus , nec per-
denda ea , quæ possessuri venerint . In exercitu
ejus fuerunt XXXII. millia peditum , non supra
V. millia equitum , navesque CLXXX. Hac tam
parva manu universum terrarum orbem , utrùm
sit admirabilius , quòd vicerit , an quòd aggredi
ausus fuerit , incertum est : cum ad tam pericu-
losum bellum , non juvenes robustos , nec pri-
mo ætatis flores , sed veteranos , plerosque etiam
emeritæ militiæ , qui cum patre , patruisque mi-
litaverant , elegerit , ut non tam milites , quàm
militiæ magistros electos putares . Ordines quo-
que nemo , nisi sexagenarius , duxit , ut , si prin-
cipia castrorum cerneret , Senatum te alicujus
prisce Reipub. videre diceret . Itaque nemo in
prælio fugam , sed omnes victoriam animis con-
ceperant , nec in pedibus cuiquam spes , sed in
lacertis fuit . Alexander deinde passim peractis
sacrificiis , maximè apud Trojam , ad Achillis , tu-
mulum , in quem genus suum ex materna linea
referebat , eum ob id felicissimum adolescentem

L I B E R I I.

prædicans, quod suarum virtutum præconium
merum invenisset, ad interiora Darii Regis Per-
sarum contendit. Huc Darium Arsacis filium,
qui decimus quartus à Cyro totius Orientis Mo-
narchiam tenebat, hac potissimum causa aggre-
di voluit, quod à patre suo Philippo tributum
requisierat. Darius autem, missa prius superba,
contumeliosa, atque imperiosissima legatione,
se Regem Regum, ac consanguineum Deorum,
Alexandrum verò famulum suum appellans, Sa-
trapis suis id negotii dederat, insatientem
istum Philippi adolescentulum (sic enim cum
per contemptum appellabat) verberibus pue-
rilibus graviter cæsum, idutumque post veste
purpurea, sibi viactum traderent, navibusque
unà cum nautis subme:sis, omnes in ejus milites
ad ulteriora maris Rubri transpotarent. Qui
mandatum Regis exequi volentes, ad Grani-
cum amnem, qui Troadem à Propontide deter-
minat, magna manu, videlicet viginti millibus
peditum, & pari equitum numero, confluxe-
runt, & præruptam fluminis ripam, quæ Alexan-
dro omnino trajiciendum erat, obsederunt.
Alexander, etiamsi præsentissimum periculum
instare cerneret, quippe cum suis ex inferiore,
atque instabili loco (erat enim cum udus, tum
cæno lubricus, utpotè ex flumine) adversus
hostes in eminenti ripa stantes dimicandum so-
ret; suæ tamen fortunæ, ac virtuti, simulque
fortitudini militum confisus, amnem trajecit.
Et primò quidem non spernenda difficultate
pressus, tandem tamen hostes, non tam sua ar-
te, quam virtute Macedonum vicit, atque pro-
stravit. In eo conflictu Persarum viginti millia
peditum, & CCL. equites cæsi: Macedonum
non plus XXXIX. interfecti sunt. Ea pugna
ma.

magnum ad res Alexandri momentum peperit. Sardes enim maritimi Barbarorum Imperii propugnaculum cepit, jisque, ac cæteris Lydiæ populis, ut legibus uterentur suis, concessit. Ephesum, quarto post pugnam die, elapso inde præ metu præsidio, occupavit. Interim ex Magnesia, & Trallibus Legati venerunt, urbium suarum deditiōnem pollicentes. Ad quas in fidem recipiendas Parmenionem cum duobus millibus, & quingentis mercenariis, parique Macedonum numero, equitibus ex amicis circiter ducentis, misit. Miletum deinde sibi resistentem oppugnavit. Eaque potitus, versùs Halicarnassum iter ingreditur. Omnibus interjacentibus oppidis primo impetu captis, Halicarnassum urbem permunitam obsedit, eamque non sine labore expugnatam, solo æquavit. Ingressum Cariam, Ada Cariæ Regina, quæ Regno ab Orontabate, quem Darius miserat, pulsa, nihil quicquam in tota Caria, præter Alindæ ejus provinciæ urbem munitissimam, tenebat, Alexandro obviam profecta, Alindis urbe tradita, cum in filium adoptavit. Rex nec liberalitatem fœminæ, nec filii nomen aspernatus, urbem eidem custodiendam reliquit. Tota deinde Caria subacta, memor accepti beneficii, eam universam Adæ Imperio subjecit. Hinc in Lyciam, & Pamphyliam tendit, eo consilio, ut ora maritima ad Phœniciam, & Ciliciam usque in potestatem redacta, navales copias hostibus inutiles redderet, devictisque rebellibus Pisidæ populis, summo mentis ardore, nec minori alacritate, adversùs Darium, quem cum multis militantium millibus adventare constabat, contendens, Phrygiam, per quam exercitus traducendus erat, est ingressus.

LIBER TERTIUS

SYNOPSIS.

Alexander ; victis ad Granicum Ducibus Darii, & Lycia, Pamphyliaque in provinciarum formam redactis, Celenas cum arce occupat. Ubi Marsyas amnis describitur. Inde per Phrygiam venit Gordium, nexumque Gordium gladio abrupit potius, quam solvit. Darius interea recenset copias, petit Ciliciam. Alexander invadit Paphlagoniam, Cappadociam, Ciliciam, vincit Darium ad Issum, & per Parmenionem cum thesauris recipit Damascum.

C A P U T I.

Cleander ad conducendum militem mittitur, Marsyas fabulis celebratus laudatur, Alexander Celenas occupat.

Inter hæc Alexander, ad conducendum ex Peloponneso militem Cleandro cum pecunia misso, Lyciæ, Pamphyliaque rebus compositis, ad urbem Celenas exercitum admovit. Media illa tempestate mœnia interfluebat Marsyas amnis fabulosis Græcorum carminibus inxlytus. Fons ejus ex summo montis cacumine excurrens, in subjectam petram magno strepitu aquarum cadit : inde diffusus circumjectos rigat

cam-

campos, liquidus, & suas duncaxat undas trahens. Itaque color ejus placido mari similis locum Poetarum mendacio fecit. Quippe traditum est, nymphas, amore amnis retentas, in illa rupe considerare. Cæterum, quandiu intra muros fuit, nomen suum retinet. At, cum extra munimenta se evolvit, majorevi, ac mole agentem undas, Lycum appellant. Alexander quidem urbem destitutam à suis intrat. Arcem verò, in quam confugerant, oppugnare adortus, caduceatorem præmisit, qui denuntiaret, ni dederent, ipsos ultima esse passuros. Illi caduceatorem in turrim & situ, & opere multum edicam perductum, quanta esset altitudo, intueri jubent, ac nuntiare Alexandro, non eadem ipsum, & incolas æstimatione munimenta metiri: se scire inexpugnabiles esse, ad ultimum pro fide morisuros. Cæterum, ut circumsideri arcem, & omnia sibi in dies arctiora viderunt esse, sexaginta dierum inducias pacti, ut, nisi intra eos auxilium Darius ipsis misisset, dederent urbem, postquam nihil inde præsidii mittebatur, ad præstitutam diem permiscere se Regi.

C A P U T I I.

Legatis Atheniensium respondet, copias adversus Darium contrahit, Phrygiam ingreditur, Gordium nudum explicat.

Superveniunt deinde Legati Atheniensium petentes, ut capti apud Granicum armem redderentur sibi. Ille non hos modò, sed etiam ceteros Græcos restitui suis jussurum respondit, finito Persico bello. Cæterum Dario minnens, quem nondum Euphratem superasse co-

gnoverat, undique omnes copias contrahere totis viribus tanti belli discrimen aditurus. Phrygia erat, per quam ducebatur exercitus, pluribus vicis, quam urbibus frequens. Tunc habebat quondam nobilem Midæ Regiam, Gordium nomen est urbi, quam Sangarius amnis interfuit, parî intervallo Pontico, & Cilicio mari distantem. Inter hæc maria angustissimum Asiæ spatium esse, comperimus, utroque in arctas fauces compellente terram. Quæ, quia continenti adhæret, sed magna ex parte cingitur fluctibus, speciem insulæ præbet: ac, nisi tenue discrimen objiceret, maria, quæ nunc dividit, committeret. Alexander, urbe in suam ditionem redacta, Jovis templum intrat. Vehiculum, quo Gordium Midæ patrem vectum esse constabat, adspexit, cultu haud sanè à vilioribus, vulgarisque usu abhorrens. Notabile erat vinculum adstrictum compluribus nodis in semetiplos implicatis, & celantibus nexus. Incolis deinde affirmantibus, editam esse Oraculo sortem, *Asiæ positurum, qui inexplicabile vinculum solvisset*, cupido incessit animo isortis ejus explendæ. Circa Regem erat & Phrygum turba, & Macedonum, illa explicatione suspensa, hæc sollicita ex temeraria Regis fiducia. Quippe series vinculorum erat ita adstricta, ut, unde nexus inciperent, quo ve se conderent, nec ratione, nec visu percipi posset. Solvere aggressus injecerat curam, nec in omen verteretur irritum inceptum. Ille nequicquam diu luctatus cum latentibus nodis, *Nihil*, inquit, *interest, quomodo solvantur*: gladioque ruptis omnibus lotis, Oraculi sortem vel elusit, vel implevit.

*Alexander Ducibus Hellespontum committit ;
Antipatro Græciam , ipse Ancyram petit ,
copias instruat , Paphlagoniam occupat , cui
Calas præfectus est , & Cappadociam inva-
dit .*

CUM deinde Darium , ubicunque esset ;
occupare statuisset ; ut à tergo tuta relin-
queret, Amphoterum classi ad oram Hellespon-
ti, copiis autem præfecit Hegelochum, Les-
bum, & Chium, & Coum præsidis hostium
liberatuos. His talenta ad belli usum quin-
genta attributa. Ad Antipatrum, & eos, qui
Græcas urbes tuebantur, sexcenta missa. Ex
fœdere naves sociis imperatæ, quæ Hellespon-
to præsiderent. Nondum enim Memnonem vi-
ta excessisse cognoverat, in quem omnes in-
tenderat curas, satis gnarus, cuncta in expedi-
to fore, si nihil ab eo moveretur. Jamque ad
urbem Ancyram ventum erat, ubi numero co-
piarum inito, Paphlagoniam intrat. Huic jun-
cti erant Eneti: unde quidam Venetos trahere
originem credunt. Omnisque hæc regio
paruit Regi. Datisque obsidibus, tributum,
quod ne Persis quidem tulissent, pendere ne
cogerentur, impetraverunt. Calas huic re-
gioni præpositus est. Ipse, assumptis, qui ex
Macedonia nuper advenerant, Cappadociam
petiit.

CAPUT IV.

Mors Memnonis nuntiatur. Darius ipse educit copias, castra ad Babylonem ponit, copiarum numerum init, peditum quadringenta viginti duo millia, equitum unum supra sexaginta millia, Summa 483000.

AT Darius nuntiata Memnonis morte, haud secus, quam par erat, motus, omissa omni alia spe, statuit ipse decernere. Quippe quæ per Duces suos acta erant, cuncta damnabat, ratus, pluribus curam, omnibus abfuisse fortunam. Igitur castris ad Babylonem positis, quo majorem animo capefferent bellum, universas vires in conspectum dedit. Et circumdato vallo, quod decem millium armatorum multitudinem caperet, Xerxis exemplo, numerum copiarum init. Orto Sole, ad noctem agmina sicut descripta erant, intravere vallum: inde emissæ occupaverunt Mesopotamiæ campos equitum, peditumque propemodum innumerabilis turba, majorem quam pro numero speciem gerens. Persarum erant centum millia, in quibus eques triginta millia implebat. Medi decem equitum, quinquaginta millia peditum habebant. Barcanorum equitum duo millia fuere, armati bipennibus, levibusque scutis cetræ maximæ speciem reddentibus: peditum decem millia pari armatura sequebantur. Armenii quadraginta millia miserant peditum, additis septem millibus equum. Hyrcani egregii, ut inter illas gentes, sex millia expleverant, equis militatura. Derbices quadraginta millia peditum armaverant. Pluribus hærebant ferro præfixæ hastæ, quidam li-

gnum igni duraverant. Hos quoque duo millia equitum ex eadem gente comitata sunt. A Caspio mari octo millium pedester exercitus venerat ducenti equites. Cum his erant ignobiles Asiæ gentes, duo millia peditum, equitum duplicem paraverant numerum. His copiis triginta millia Græcorum mercede conducta egregiæ juventutis adjecta sunt. Nam Bactrianos, & Sogdianos, & Indos, ceterosque Rubri maris accolæ, ignota etiam ipsi gentium nomina, festinatio prohibebat acciri.

C A P U T V.

Charidemus Atheniensis rogatus à Dario, quomodo placeret exercitus Persarum, respondit, compositis utriusque Regis copiis, plures esse Persarum, firmiores Macedonum, pares paribus opponendas: quam ob dicendi libertatem interficitur, cujus cædis mox penitet Darium.

NEc quidquam illi minùs, quàm multitudo milicium, defuit. Cujus tum universæ aspectu admodum lætus, Purpuratis solita vanitate spem ejus instantibus, conversus ad Charidemum Atheniensem, belli peritum, & ob exilium infestum Alexandro, quippe Athenis, jubente eo, fuerat expulsus, percontari cœpit, Satis ne ei videretur instructus ad obterendum hostem. At ille & suæ sortis, & Regiæ superbiz oblitus, Verum, inquit, & tu forsàn audire nolis, & ego nisi nunc dixerò, aliàs nequidquam confitebor. Hic tanti apparatus exercitus, hæc tot gentium, & totius Orientis excita sedibus suis moles, finitimis potest esse terribilis. Nitet purpura, auroque, fulget armis, & opulentiâ, quancam qui
oculis

oculis non subiecere, animis concipere non possunt.
Sed Macedonum acies, torva sanè, & inculta,
clypeis, hastisque immobiles cuneos, & conferta
robora virorum regit. Ipsi Phalangem vocant pe-
ditum stabile ægmen. Vir viro, armis arma con-
ferta sunt. Ad nutum monentis incenti, sequi si-
gna, ordines servare dilicere. Quod imperatur,
omnes exaudiunt. Obsistere, circumire, discurrere
in cornu, mutare pugnam, non Duces magis, quàm
milites callent. Et, ne auri, argenti que studio te-
neri putes, adhuc illa disciplina, paupertate ma-
gistra, stetit. Fatigatis humus cubile est: cibus,
quem occupant, satiat: tempora somni ætliora,
quàm noctis sunt. Jam Thessali equites, & A-
æarnanes, Ætolique, invicta bello manus, fun-
dis, credo, & hastis igne duratis, repellentur.
Pari robore opus est. In illa terra, quæ hos genuit,
auxilia quærenda sunt. Argentum istud, atque
aurum ad conducendum militem mitte. Erat Di-
rio mite, ac tractabile ingenium, nisi suam na-
turam plerunque fortuna corrumpere. Itaque
veritatis impatiens, hospitem, ac supplicem,
tunc maximè utilia suadentem, abstrahi jussit
ad capitale supplicium. Ille, ne cum quidem li-
bertatis oblitus, Habeo, inquit, paratum mor-
tis meæ ultorem. Expetet pœnas mei consilii spre-
ti ipse, contra quem tibi suasi. Tu quidem licentia
Regni subito mutatus, documentum eris posteris,
homines, cum se permisere fortunæ, etiam natu-
ram dediscere. Hæc vociferantem, quibus erat
imperatum, jugulant. Sera deinde pœnitentia
subiit Regem: ac vera dixisse confessus, eum
sepeliri jussit.

CAPUT VI.

Darius Thymodem conducto Græcorum militi præficit, Pharnabazum Memnoni sufficit. Explicantur somnia, & omnia Darii.

THymodes erat Mentoris filius, impiger juvenis, cui præceptum est à Rege, ut omnes peregrinos milites, in quos plurimum habebat spei, à Pharnabazo acciperet, opera eorum usurus in bello. Ipsi Pharnabazo tradit Imperium, quod ante Memnoni dederat. Anxium de instantibus curis, agitabant etiam per somnum species imminantium rerum, siue illas ægritudo, siue divinatio animi præsagientis accersit. Castra Alexandri magno ignis fulgore collucere ei visa sunt, & paulò post Alexander adduci ad ipsum in eo vestis habitu, quo ipse fuisset, equo deinde per Babylonem vectus, subito cum ipso equo oculis esse subductus. Ad hæc Vates varia interpretatione curam distrinxerant. Alii lætum id Regi somnium esse dicebant, quòd castra hostium arsisent, quòd Alexandrum, deposita Regia veste, in Persico, & vulgari habitu perductum esse vidisset. Quidam non ita augurabantur, quippe illustria Macedonum castra visa fulgorem Alexandro portendere, quem Regnum Asiæ occupaturum esse, haud ambigerent, quoniam in eodem habitu Darius fuisset, cum appellatus est Rex. Vetera quoque omnia, ut sit, sollicitudo revocaverat. Darium enim in principio Imperii vaginam acinacis Persicam jussisse mutari in eam formam, qua Græci uterentur, protinusque Chaldaeos interpretatos, Imperium Persarum ad

L I B E R I I I .

ad eos transiturum , quorum arma esset **l**atus . Ceterum ipse & Vatum responso , quod **e**debat in vulgus , & specie , quæ per sonum **e**blata erat , admodum lætus , castra ad Euphratem moveri jubet .

C A P U T V I I .

Describit ordinem agminis , quo processit Darius ad Euphratem . Confertur acies Macedonum cum acie Persarum ; contemnitur hæc , laudatur illa .

Patrio more Persarum traditum est , orto Sole , demum procedere . Die jam illustri signum è tabernaculo Regis buccina dabatur , super tabernaculum , unde ab omnibus conspici posset , imago Solis crystallo inclusa fulgebat . Ordo autem agminis erat talis . Ignis , quem ipsi sacrum , & æternum vocabant , argenteis altaribus præferebatur . Magi proximi patrum carmen canebant . Magos trecenti , & sexaginta quinque juvenes sequebantur , puniceis amictulis velati , diebus totius anni pares numero : quippe Persis quoque in totidem dies descriptus est annus . Curram deinde Jovi sacratum albentes vehebant equi . Hos eximæ magnitudinis equus , quem Solis appellabant , sequebatur . Auræ virgæ , & albæ vestes regentes equos adornabant . Haud procul erant vehicula decem , multo auro , argentoque cælata . Sequebatur hæc equitatus duodecim gentium , variis armis , & moribus . Proximi ibant , quos Persæ Immortales vocant , ad decem millia . Cultus opulentæ barbaræ non alios magis honestabat . Illi aureos torques , illi vestem auro distin-

11
 am habebant, manicatasque tunicas, gemmis
 ornatas. Exiguo intervallo, quos Co-
 enatos Regis appellant, decem, & quinque mil-
 lia hominum. Hæc verò turba muliebriter pro-
 pemodum culta, luxu magis, quàm decoris ar-
 mis conspicua erat. Doryphori vocabantur.
 Proximum his agmen, soliti vestem excipere
 Regalem. Hi currum Regis antebant, quo ipse
 eminens vehebatur. Utrunque currus latus
 Deorum simulacra ex auro, argentoque expres-
 sa decorabant. Distinguebant internitentes
 gemmæ jugum, ex quo eminebant duo aurea
 simulacra cubitalia, quorum alterum Pacis, al-
 terum Belli gerebat effigiem. Inter hæc auream
 aquilam, pinnas extendenti similem, sacrave-
 rant. Culus Regis, inter omnia, luxuria nota-
 batur. Purpureæ tunicæ medium album intex-
 tum erat: pallam auro distinctam aurei accipi-
 tres, velut rostris inter se corruerunt, adorna-
 bant: & zona aurea muliebriter cinctus, acina-
 cem suspenderat, cui ex gemma erat vagina.
 Cydarim Persæ Regum capitis vocabant insi-
 gne: hoc cærulea fascia albo distincta circui-
 bat. Currum decem milia hastatorum seque-
 bantur: hastas argento exornatas, spicula auro
 præfixa gestabant. Dextera, levæque Regem
 ducenti ferme nobilissimi propæ, quorum comi-
 tabantur. Horum agmen claudebatur viginti
 millibus peditum, quos equi Regis quadringen-
 ti sequebantur. Intervallo deinde unius stadii,
 matrem Darii Syssigambin currus vehebat, & in
 alio erat conjux. Turba foeminarum Reginas
 comitantium equis vectabatur. Quindecim in-
 de, quas Armamaxas appellant, sequebantur.
 In his erant liberi Regis; & qui educabant eos,
 spadonumque grex, haud sane illis gentibus vi-
 lis.

lis . Tum Regiæ pellices trecentæ sexaginta
 habebantur, & ipsæ Regali cultu, ornatuque . Post
 quas pecuniam Regis sexcenti muli, & trecenti
 cameli vehebant, præsidio sagittariorum prose-
 quente . Propinquorum, amicorumque conju-
 ges huic agmini proximæ, lixarumque, & calo-
 num greges vehebantur . Ultimi erant cum suis
 quisque Ducibus, qui cogerent agmen, leviter
 armati . Contrà, si quis aciem Macedonum in-
 tueretur, dispar acies erat, equis, virisque non
 auro, non discolori veste, sed ferro, atque ære
 fulgentibus . Agmen & stare paratum, & sequi,
 nec turba, nec sarcinis prægrave, intentum ad
 Ducis non signum modò, sed etiam nutum : Et
 castris locus, & exercitui commeatus super-
 bant . Ergo Alexandro in acie miles non de-
 fuit . Darius autem tantæ multitudinis Rex, lo-
 ci, in quo pugnavit, angustiis redactus est ad
 paucitatem, quam in hoste contempserat .

C A P U T V I I I .

*Alexander ad castra Cyri venit . Arsanes stulto
 consilio Ciliciam, cui præerat, vastat . Portes
 inde Cilicias per Taurum adeundas describit
 Curtius, & miratur angustias aditus à Persis
 desertas . Tum ipsam Ciliciam calamo adum-
 brat, & antiqua monumenta eruit, Cydnum
 amnem laudat .*

INtereà Alexander, Abistamene Cappadociæ
 præposito, Ciliciam petens, cum omnibus
 copiis in regionem, quæ Castra Cyri appella-
 tur, pervenerat . Stativa illic habuerat Cyrus,
 cum adversus Cræsum in Lydiam exercitum
 duceret . Aberat ea regio quinquaginta stadia

aditu, quo Ciliciam intramus. Pylas incolæ dicunt arctissimas fauces, munimenta, quæ manu ponimus, naturali situ imitante. Igitur Arsanes, qui Ciliciæ præerat, reputans, quid initio belli Memnon suasisset, quodam salubre consilium serò exequi statuit. Igne, ferroque Ciliciam vastat, ut hosti solitudinem faciat: quicquid usui esse potest, corrumpit, sterile, ac nudum solum, quod tueri nequibat, relicturus. Sed longè utilius fuit angustias aditus, qui Ciliciam aperit, valido occupare præsidio, jugumque opportunè itineri imminens obtinere, unde inultus subeuntem hostem aut prohibere, aut opprimere potuisset. Nunc paucis, qui callibus præsiderent, relictis, retrò ipse concessit, populator terræ, quam à populationibus vindicare debuerat. Ergo qui relictæ erant, proditos se rati, ne conspectum quidem hostis sustinere voluerunt, cum vel pauciores locum obtinere potuissent. Namque perpetuo jugo montis asperi, ac prærupti Cilicia includitur: quod cum à mari surgat, velut sinu quodam, flexuque curvatum, rursus altero cornu in diversum litus excurrit. Per hoc dorsum, quàm maximè introrsum mari cedit, asperi tres aditus, & per angusti sunt. Quorum uno Cilicia intranda est, campestris eadem, quæ vergit ad mare, planitiem ejus crebris distinguunt rivis. Pyramus, & Cydnus inclyti amnes fluunt. Cydnus non spatium aquarum, sed liquore memorabilis: quippe leni tractu à fontibus labens, puro solo excipitur. Nec torrentes incurrunt, qui placidè manantis alveum turbent. Itaque incorruptus, idemque frigidissimus, quippe multa riparum amenitate inumbratus, ubique fontibus suis similis in mare evadit. Multa in ea regione monu-

numenta vulgata carminibus vetustas excederat . Monstrabantur urbium sedes Lyrnessi , & Thebes; Typhonis quoque specus, & Corycium nemus , ubi crocum gignitur, cæteraque, in quibus nihil præter famam duraverat .

C A P U T I X.

Alexander ingressus fauces Ciliciæ miratur stulticiam hostis locum relinquens . Exploratores armatos præmittit , Tarsum incensam ab hoste servat , & ingreditur .

Alexander fauces jugi, quæ Pylæ appellantur, intravit . Contemplatus locorum situm, non aliàs magis dicitur admiratus esse felicitatem suam . Obrui potuisse vel saxis confitebatur, si fuissent, qui in subeuntes propellerent . Inter vix quaternos capiebat armatos Dorsum montis imminebat viæ, non angustæ modò, sed plerunque præruptæ, crebris oberrantibus rivis, qui ex radicibus montium manant . Thracas tamen leviter armatos præcedere jusserat, scrutarique calles, ne occultus hostis in subeuntes erumperet . Sagittariorum quoque manus occupaverat jugum . Intentos arcus habebant, moniti, non iter ipsos inire, sed prælium . Hoc modo agmen pervenit ad urbem Tarson . Cui tum maximè Persæ subiciebant ignem, ne opulentum oppidum hostis invaderet . At ille, Parmenione ad inhibendum incendium cum expedita manu præmissio, posteaquam Barbaros adventu suorum fugatos esse cognovit, urbem à conservatam intrat .

Q. CURTII

CAPUT X.

Alexander, dum sudore perfusum corpus Cydno tingit, ultimum vite discrimen adit. Luger exercitus, queritur de iniqua fortuna. Philippus Aeternarum medicus Regem salutari porzione, quamvis suspectus à Parmenione factus, curat.

Mediam Cydnus amnis, de quo paulò antè dictum est, interfuit. Et tunc æstas erat, cujus calor non aliam magis, quàm Ciliciorum vapore Solis accendit; & diei fervidissimum tempus ceperat. Pulvere, ac sudore simul perfusam Regem invitavit liquor fluminis; ut calidum adhuc corpus ablueret. Itaque veste deposita, in conspectu agminis decorum quoque futurum ratus, si ostendisset suis, levi, ac parabili cultu corporis se esse contentum, descendit in flumen. Vixque ingressi subito horrore artus rigere ceperunt: pallor deinde suffusus est, & totum propemodùm corpus vitalis calor reliquit. Expiranti similem, ministri manu excipiunt, nec satis compotem mentis in tabernaculum deferunt. Ingens sollicitudo, & penè jam luctus in castris erat. Flentes querebantur, in tanto imperu, cursuque rerum, omnis ætatis, ac memoriæ clarissimum Regem, non in acie saltum, non ab hoste dejectum, sed abluentem aqua corpus ereptum esse, & extinctum. Instare Darium, victorem, antequàm vidisset hostem. Sibi easdem terras, quas victores peragrassent, repetendas, omnia ut ipsos, aut hostes populos, per vastas solitudines, etiam si nemo insequi velit, cunctes, fame, atque inopia

pia debellari posse . Quem signum daturum
 gentibus ? quem ausurum Alexandro succedere ?
 Jam ut ad Hellespontum fuga penetrarent ,
 classem , qua transeant , quem præparaturum ?
 Rursus in ipsum Regem misericordia versa , il-
 lum florem juventæ , illam vim animi , eundem
 Regem , & commilitonem divelli à se , & abri-
 pi , immemores sui querebantur . Inter hæc li-
 berius meare spiritus cœperat ; allevabat Rex
 oculos , & paulatim redeunte animo , circum-
 stantes amicos agnoverat . Laxataque vis mor-
 bi ad hoc solum videbatur , quia magnitudinem
 mali sentiebat . Animum autem ægritudo cor-
 poris urgebat , quippe Darium quinto die in Ci-
 liciam fore nuntiabatur . Vincitum ergo se tra-
 di , & tantam victoriam eripi sibi è manibus , ob-
 scuraque , & ignobili morte in tabernaculo ex-
 tingui se querebatur . Admissique amicis pari-
 ter & medicis , *In quo me , inquit , articulus ve-
 strum meatum fortuna deprehenderit , cernitis .
 Sirepitum hostilium armorum exaudire mihi vi-
 deat , & qui ultro intuli bellum , jam provocor :
 Darius ergo , cum tam superbas literas scriberet ,
 fortunam meam in consilio habuit : sed nequic-
 quam , si mihi arbitrio meo curari licet . Lenta re-
 media , & segnes medicos non expectant tempora
 mea . Vel mori strenuè , quam tardè convalescere ,
 mihi melius est . Proinde , si quid opis , si quid ar-
 tis in medicis est ; sciant , me non tam mortis ,
 quam belli remedium querere .* Ingentem omni-
 bus incusserat curam tam præceps temeritas
 ejus . Ergo pro se quisque precari cœpere , ne
 festinatione periculum augeret , sed esset in po-
 testate medentium . Inexperta remedia haud
 injuria ipsis esse suspecta , cum ad perniciem ejus
 etiam à latere ipsius pecunia sollicitaret hostis .

Q. CURTII

Philippe Darius mille talenta interfectori Alexandri daturum se pronuntiari jusserat. Itaque ne ausurum quidem quenquam arbitrabantur experiri remedium, quod propter novitatem posset esse suspectum. Erat inter Nobiles medicus à Macedonia Regem sequutus, Philippus, natione Acarnan, fidus admodum Regi, puero comes, & custos salutis datus, qui non ut Regem modò, sed etiam ut alumnum eximia charitate diligebat. Is non præceps se, sed strenuum remedium afferre, tantamque vim morbi porione medicata levaturum esse promisit. Nulli promissum ejus placebat, præter ipsum, cujus periculo pollicebatur. Omnia quippe facilius, quàm moram perpeti poterat. Arma, & acies in oculis erant, & victoriam in eo positam esse arbitrabatur, si tantum ante signa stare potuisset, id ipsum, quòd post diem tertium medicamentum sumpturus esset (ita enim medicus prædixerat) ægrè ferens. Inter hæc à Parmenione fidissimo Purpuratorum literas accipit, quibus ei denuntiabat, ne salutem suam Philippo committeret: mille talentis à Dario, & sponptiarum sororis ejus esse corruptum. Ingen-tem animo sollicitudinem literæ incusserant, & quicquid in utramque partem aut metus, aut spes subjecerat, secreta æstimatione pensabat. Bibere perseverem? ut, si venenum datum fuerit, ne immeritò quidem, quicquid acciderit, evenisse videatur? Damnem medici fidem? in tabernaculo ergo me opprimi patiar? At satius est, alieno me mori scelere, quàm metu nostro. Diu animo in diversa versato nulli, quid scriptum esset, enuntiat, epistolamque, sigillo anuli sui impresso, pulvino, cui incubabat, subjecit. Inter has cogitationes biduo assumpto, illuxit à me-

à medico destinatus dies. Et ille cum p[ro]p[ri]o
 in quo medicamentum diluerat, intravit. Quo
 viso Alexander, levato corpore in cubicum,
 epistolam à Parmenione missam sinistra manu
 tenens, accipit poculum, & haurit interritus.
 Tum epistolam Philippum legere jubet, nec à
 vultu legentis movit oculos, ratus aliquas con-
 scientiæ notas in ipso ore se posse deprehende-
 re. Ille epistola perlecta, plus indignationis,
 quàm pavoris ostendit. Projectisque amiculo,
 & literis ante lectum, Rex, inquit, *semper qui-*
dem spiritus meus ex te pependit: sed nunc verò,
arbitror, sacro, & venerabili ore trahitur. Crimen
parricidii, quod mihi objectum est, tua salus diluet.
Servatur à me vitam mihi dederis. Oro, quæso-
que, omisso metu, patere melicamentum concipi
venis. Laxa paulisper animum, quem sollicitudi-
ne intempestiva amici sanè fideles, sed moleste se-
duli, turbant. Non securum modò hæc vox,
sed etiam lætum Regem, ac plenum bonæ spei
fecit. Itaque, Si Dii, Inquit, Philippe, tibi
permisissent, quo maximè modo animum velles ex-
periri meum, alio profecto voluisses, sed certiore,
quàm expertus, es ne optasses quidem. Hæc episto-
la accepta, tamen, quod dilueras, bibi. Et nunc
credo, te non minus pro tua fide, quàm pro mea
salute esse sollicitum. Hæc eloquutus, dexteram
 Philippo offert. Cæterum tanta vis medicami-
 nis fuit, ut, quæ sequuta sunt, criminationem
 Parmenionis adjuverint. Interclusus spiritus
 arctè mebat. Nec Philippus quidquam inex-
 pertum omisit. Ille fomenta corpori admovit,
 ille torpentem nunc cibi, nunc vini odore exci-
 tavit. Atque, ut primum mentis compotem ef-
 se sensit, modò matris, sororumque, modò tan-
 tæ victoriæ appropinquantis admonere non de-
 stitit.

Q. C U R T I I

Historia. Ut verò medicamentum se distulit in venas , & sensim toto corpore salubritas percipi potuit ; primò animus vigorem suum , deinde corpus quoque expectatione maturius recuperavit . Quippe post tertium diem , quam in hoc statu fuerat , in conspectum militum venit . Nec avidus ipsum Regem , quàm Philippum intuebatur exercitus . Pro se quisque dexteram ejus amplexi grates habebant , velut præsenti Deo . Namque haud facile dictum est , præter ingeniam illi genti erga Reges suos venerationem , quantum hujus utique Regis vel admirationi dediti fuerint , vel charitate flagraverint . Jam primum nihil nisi Divina opè , aggredi videbatur . Nam , cum esset presto ubique fortuna , temeritas in gloriam cesserat . Ætas quoque vix tantis matura rebus , sed abundè sufficiens , omnia etiam ejus opera honestabat . Et quæ leviora haberi solent , plerunque in re militari gratiora vulgo sunt , exercitatio corporis inter ipsos , cultus , habitusque paululùm à privato abhorrens , militaris vigor ; quæ ille vel ingenii dotibus , vel animi artibus , ut pariter charus , ac venerandus esset , effecerat .

C A P U T X I.

Darius properat in Ciliciam . Alexander Solos recipit , ludos celebrat , letum nuntium de Myndiis , Cauniisque accipit , Mallon , Castabalum , isson capit , atque Darium expectat .

AT Darius , nuntio de adversa veletudine ejus accepto , celeritate , quanta poterat , tam grave agmen ad Euphratem contendit , junctoque copulatis , quinque tamen diebus

trajecit exercitum, Ciliciam occupare
 nans. Jamque Alexander, viribus corporis
 ceptis, ad urbem Solos pervenerat, cujus
 tus, ducentis talentis, nomine multæ, exactis,
 arc præsidium militum imposuit. Vota deinde
 pro salute suscepta per ludum, atque otium
 reddens, ostendit, quanta fiducia Barbaros
 sperneret. Quippe Æsculapio, & Minervæ lu-
 dos celebravit. Spectanti nuntius lætus affer-
 tur ex Halicarnasso, Persas acie à suis esse su-
 peratos, Myndios quoque, & Caunios, & ple-
 raque tractus ejus, suæ factæ ditionis. Igitur
 edito spectaculo ludrico, castisque motis, &
 Pyramo amne ponte juncto, ad urbem Masion
 pervenit: inde ad eod alterius castris ad oppidum
 Castaballum. Ibi Parmenio Regi occurrit,
 quem præmiserat ad explorandum iter saltus,
 per quem ad urbem. Isson nomine, penetran-
 dum erat. Atque ille, angustiis ejus occupatis,
 & præsidio modico relicto, Isson quoque deser-
 tam à Barbaris ceperat. Inde progressus, de-
 turbatis, qui interiora montium obsidebant,
 præsidis cuncta firmavit. Occupatoque itine-
 re, sicut paulò antè dictum est, idem & auctor,
 & nuntius venit. Isson deinde Rex copias ad-
 movit. Ubi consilio habito, utrum ne ultra
 progrediendum foret, an ibi opperiri essent
 novi milites, quos ex Macedonia adventare
 constabat, Parmenio non alium locum prælio
 aptiorem esse censebat; quippe illic utriusque
 Regis copias numero futuras pares, cum angu-
 stie multitudinem non caperent. Planities ip-
 sis, camposque esse vitandos, ubi circumiri,
 ubi ancipiti acie opprimi possent. Timere, ne
 non virtute hostium, sed lassitudine sua vince-
 rentur, Persas recentes subinde successuros,

facilius stare potuissent. Facile ratio tam salutis consilii accepta est. Itaque inter angustias salus hostem opperiri statuit.

C A P U T X I I.

Sisenes perfuga, propter literas Nabarzanis falsa suspitione oppressus, jussu Regis occiditur.

ERat in exercitu Regis Sisenes Perses, quondam à Prætorè Ægypti missus ad Philip-pum. Donisque, & omni honore cultus, exilium patria sede mutaverat. Sequutus deinde in Asiam Alexandrum, inter fideles socios habebatur. Huic epistolam Creten-sis miles ob-signatam anulo, cujus signum haud sanè notum erat, tradidit. Nabarzanes Prætor Darii miserat eam, hortabaturque Sisenem, ut dignum aliquid nobilitate, ac moribus suis ederet: magno id ei apud Regem honori fore. Has literas Sisenes, utpotè innoxius, ad Alexandrum sæpè deferre tentavit. Sed, cum tot curis, apparatu-que belli Regem videret urgeri, aptius subinde tempus expectans, suspicionem initi scelesti consilii præbuit. Namque epistola, priusquam ei redderetur, in manus Alexandri pervenerat, lectamque eam, ignoti anuli sigillo impresso, Siseni dari jusserat, ad æstimandam fidem Barbari. Qui, quia per complures dies non adje-rat Regem, scelesto consilio eam visus est sup-pressisque, & in agmine à Creten-sibus haud du-biè jussu Regis occisus est.

Thymondas peregrini militis ductor suadet Dario, ut retrò habeat in Mesopotamiam ; quod consilium illi , copiisque Græcis propè exitio fuit , dum à Satrapis proditor judicatur . A Dario servatur . Consilium tamen ejus cur ipse non sequatur , rationem offert , Impedimenta Damascum mittit , ipse Ciliciam petit .

J Amque Græci milites , quos Thymondas à Pharnabazo acceperat , præcipua spes , & propemodum unica , ad Darium pervenerant . His magnopere suadebant , ut retrò abiret , spatiososque Mesopotamiæ campos repeteret . Si id consilium damnalet , at ille divideret , saltem copias incumerabiles , neu sub unum fortunæ ictum totas vires Regni cadere pateretur . Minus hoc consilium Regi , quàm Purpuratis ejus displicebat . Ancipitem fidem , & mercede venalem proditionem imminui , & dividi non ob aliud copias velle , quàm ut ipsi in diversa digressi , si quid commissum esset , traderent Alexandro . Nihil tutius fore , quàm circumdatos eos exercitu toto obrui telis ; documentum non inultæ perfidiæ futuros . At Darius , ut erat sanctus , & mitis , se verò tantum facinus negat esse facturum , ut suam sequutos fidem suos milites jubeat trucidari . Quem deinde amplius nationum exterarum salutem suam crediturum sibi , si tot militum sanguine imbuisset manus ? Neminem stolidum consilium capite luere debere . Desuturos eos , qui suaderent , si suasisse periculum esset . Denique ipsos quotidie ad se vocari in consilium , variasque sententias dicere ;

Q. C U R T I I

nec tamen melioris fidei haberi, qui prudentius suaserint . Itaque Græcis nuntiari jubet, ipsum quidem benevolentiae illorum gratias agere, cæterum, si retrò ire pergat, haud dubiè Regnum hostibus traditurum . Fama bella stare, & eum, qui recedat, fugere credi . Trahendi verò belli vix ullam esse rationem . Tantæ enim multitudini, unique cum jam hyems intaret, in regione vasta, & invicem à suis, atque hoste vexata, non suffectura alimenta . Ne dividi quidem copias posse, servato more majorum, qui universas vires semper discrimini bellorum obtulerant . Et herculè terribilem antea Regem, & abientia sua ad vanam fiduciam elatum, posteaquàm adventare se senserit, cautum pro temerario factum, delituisse inter angustias salus, ritu ignobilium feratum, quæ, strepitu prætereun-
tium audito, vivarum lachryis se occuluerunt . Jam etiam valetudinis simulatione frustrari suos milites . Sed non ampliùs se esse passurum ipsum detrectare certamen . In illo specu, in quem pavidè recessissent, comprehensurum esse cunctantes . Hæc magnificè jactata, quàm veriùs . Cæterum pecunia omni, rebusque præ-
tiosissimis Damascum Syriæ cum modico præli-
dio militum missis, reliquas copias in Ciliciam duxit, insequentibus more patrio agmen con-
juge, & matre . Virgines quoque cum parvo filio comitabantur patrem .

Alexander ad Syriæ portas , Darius eadem nocte ad Pylas Amanicas pervenit , ille ut exiret , hic ut intraret Ciliciam . Qui Isson occupat , deprehensos ibi Macedones crudeliter aut truncat , aut trucidat , tergisque fugientium hæret , Alexandrum quasi fugientem assequuturus , qui simul cognovit , Darium adesse , converso itinere constitit , paratusque Dario occurrit .

Fortè eadem nocte & Alexander ad fauces , quibus Syria aditur , & Darius ad eum locum , quem Amanicas Pylas vocant , pervenit . Nec dubitavere Persæ , quin Issō relicta , quam ceperant , Macedones fugerent . Nam etiam faucii quidam , & invalidi , qui agmen non poterant persequi , excepti erant . Quos omnes , instinctu Purpuratorum barbara feritate sævientium , præcis , adustisque manibus , circumduci , ut copias suas noscerent , satisque omnibus spectatis , nuntiare , quæ vidissent , Regi suo iussit . Motis ergo castris , superat Pyramum amnem , in tergis , ut credebant , fugientium hæsurus . At illi , quorum amputaverat manus , ad castra Macedonum penetrant . Darium , quæm maximo cursu posset , sequi nuntiantes . Vix fides habebatur . Itaque speculatores in maritimas regiones præmissos Alexander explorare jubet , ipse ne adesset , an Præsectorum aliquis speciem præbuisset universi venientis exercitus . Sed , cum speculatores reverterentur , procul ingens multitudo conspecta est . Ignēs deinde totis campis collucere cæperunt , omniaque velut continenti incendio ardere visa , cum in-

con.

Q. CURTII

condita multitudo, maximè propter jumenta, laxius tenderet. Itaque eo ipso loco metari suos castra jusserat, latus, quod omni expetiverat voto, in illis potissimum angustiis decernendum esse.

C A P U T X V.

Aestuans curis Alexander. Noctè, quæ prælium antecessi, sacrificat, manè instructo milite in hostem pergit, aciemque ad prælium disponit.

Cæterum, ut solet fieri, cum ultimi discriminis tempus adventat, in solitudinem versa fiducia est. Illam ipsam fortunam, qua aspirante res tam prospere gesserat, verebatur. Nec injuria: ex his, quæ tribuisset sibi, quam mutabilis esset, reputabat. Unam superesse noctem, quæ tanti discriminis moraretur eventum. Rursus occurrebant majora periculis præmia: &, sicut dubium esset, an vinceret, ita illud utique certum esse, honestè, & cum magna laude moriturum. Itaque corpora milites curare jussit, ac deinde tertia vigilia instructos, & armatos esse. Ipse in jugum editi montis ascendit, multisque collucentibus facibus, patrio more sacrificium Diis præsidibus loci fecit. Jamque tertium, sicut præceptum erat, signum tuba miles acceperat, itineri simul paratus, & prælio. Strenueque jussi procedere, oriente luce pervenerunt ad angustias, quas occupare decreverant. Darium triginta inde stadia abesse, præmissi indicabant. Tunc consistere agmen jubet, armisque ipse sumptis aciem ordinat.

L I B E R I I I .
C A P U T X V I .

*Trepidatio in exercitu Davii, & tumultuatio or-
ta, audito adesse Alexandrum. Davius cona-
tur circumvenire Alexandrum: multa simul
imperat; nemo imperata vel audit, vel exequi-
tur.*

DArio adventum hostium pavidī agrestes
nuntiaverunt, vix credenti, occurrere e-
tiam, quos ut fugientes sequebatur. Ergo non
mediocri omnium animos formido inceserat:
quippe itineri, quā praelio aptiores erant.
Raptimque arma capiebant. Sed ipsa festina-
tio discurrentium, suosque ad arma vocantium,
majorem metum incussit. Alii in jugum montis
evaserant, ut hostium agmen inde prospicerent:
equos plerique frenabant. Discors exercitus,
nec ad unum intentus imperium, vario tumultu
cuncta turbaverat. Darius initio montis ju-
gum cum parte copiarum occupare statuit, & à
fronte, & à tergo circumiturus hostem, à mari
quoque, quo dextrum ejus cornu regebatur,
alios objecturus, ut undique urgeret. Præter
hæc viginti millia præmissa cum sagittariorum
manu, Pyramum amnem, qui duo agmina in-
terfluebat, transire, & objicere sese Macedonum
copiis, jusserat, si id præstare non possent, re-
trocedere in montes, & occultè circumire ul-
timos hostium. Cæterum destinata salubriter
omni ratione potentior fortuna discussit. Quip-
pe aliī præ metu imperium exequi non aude-
bant, aliī frustra exequabantur; quia ubi par-
tes labant, summa turbatur.

Q. CURTII

CAPUT XVII.

Darius aciem ad pugnam instruit .

A Cies autem hoc modo stetit . Nabarzanes equitatu dextrum cornu tuebatur , additis funditorum , sagittariorumque viginti ferme milibus . In eodem Thymondas erat , Græcis peditibus mercede conductis triginta milibus præpositus . Hoc erat haud dubium robur exercitus , par Macedonicæ phalangi acies . In levo cornu Aristomedes Theſſalus viginti millia Barbarorum peditum habebat . In subsidis pugnacissimas locaverat gentes . Ipsum Regem in eodem cornu dimicaturum tria millia delectorum equitum , assueta corporis custodiæ , & pedestris acies quadraginta millia sequebantur . Hyrcani deinde , Medique equites . His proximi cæterarum gentium equites dextra , lævaque dispositi . Hoc agmen , sicut dictum est , instructum , sex millia jaculatorum , funditorumque antecederant . Quidquid in illis angustiis adiri poterat , impleverent copię : cornuaque hinc à jugo , illinc à mari stabant . Uxorem , matremque Regis , & alium scæminarum gregem in medium agmen acceperant .

CAPUT XVIII.

Alexander ita militem collocavit , ut nulla ratione posset circumiri , aut concludi .

A Lexander phalangem , qua nihil apud Macedonas validius erat , in fronte constituit . Dextrum cornu Nicanor Parmenionis filius

lius tuebatur : huic proximi stabant Cœnor, Perdiccas, & Meleager, & Ptolemæus, & Antistatas, sui quisque agminis duces . In lævo, quod ad mare pertinebat, Craterus, & Parmenio erant, sed Craterus Parmenioni parere iussus . Equites ab utroque cornu locati, dextrum Macedones Thessalis adjunctis, lævum Peloponneses tuebantur . Ante hanc aciem posuerat funditorum manu, sagitariis admistis . Thracæ quoque, & Cretenses ante agmen ibant, & ipsi leviter armati . At jis, qui præmissi à Dario jugum montis insederant, Agrianos opposuit, ex Græcia nuper advectos . Parmenioni autem præceperat, ut, quantum posset, agmen ad mare extenderet, quò longius abesset à montibus, quos occupaverant Barbari . At illi neque obstare venientibus, nec circumire prætergressos ausi, funditorum maximè aspectu territi, profugerant . Eaque res tutum Alexandro agminis latus, quod ne supernè incesceretur, timuerat, præstitit . Triginta, & duo armatorum ordines ibant . Neque enim latius extendi aciem patiebantur angustia . Paulatim deinde se laxare finis montum, & majus spatium aperire cœperant, ita, ut non pedites solum pluribus ordinibus incedere, sed etiam à lateribus circumfundi posset equitatus .

C A P U T X I X .

*Clamor tollitur ingens ab utraque parte.
Alexander suos hortatur ad prælium .*

TAm in conspectu, sed extra teli jactum utraque acies erat, cum priores Persæ inconditam, & crucem sustulere clamorem . Redditur

a Macedonibus major, exercitu impari numero, sed jugis montium, vastisque saltibus percussus. Quippe semper circumjecta nemora, petraeque, quantamcunque acceperere vocem, multiplicato sono referunt. Alexander ante prima signa ibat; identidem manu suos inhibens, ne impensius ob nimiam festinationem concitato spiritu caperent praelium. Cumque agmini obequitaret, varia oratione, ut cuiusque animis aptum erat, milites alloquebatur. *Macedones tot bellorum in Europa victores, ad subigendam Asiam, atque ultima Orientis, non ipsius magis, quam suo ductu profectos, inveteratae virtutis admonebat. Illos terrarum orbis liberatores, emensosque olim Herculis, & Liberi patris terminos, non Persis modò, sed etiam omnibus gentibus imposituros jugum. Macedonum Bactra, & Indos fore. Minima esse, quae nunc insuerentur; sed omnia victoria parari. Non in praeruptis petris Illyriorum, & Thraciae saxis sterilem laborem fore; spolia totius Orientis offerri. Vix gladio futurum opus. Totam aciem suo pavore fluctuantem umbonibus posse propelli. Victor ad hæc Atheniensem Philippus pater invocabatur. Domitæque nuper Boeotiae, & urbis in ea nobilissima ad solum diruta species representabatur animis. Jam Granicum omnem, jam tot urbes aut expugnatas, aut in fidem acceptas, omniaque, quae post tergum erant, strata, & pedibus ipsorum subiecta, memorabat. Cum adierat Græcos, admonebat, ab his gentibus illata Græciae bella, Darii prius, deinde Xerxis insolentia, aquam ipsam, terramque populantium, ut neque fontium haustum, nec solitos cibos relinquerent. Dedicata Diis templa ruinis. & ignibus esse deleta, urbes eorum expugnatas: fœdera humani, Divinique iuris violata, referebat.*

*bat . Illyrio verò , & Thracas , raptò vivere affue-
tos , aciem hostium , auro , purpuraque fulgentem ,
intueri jubebat , prædam , non arma gestantem .
Irent , & imbellibus sæminis aurum viri eriperent ,
aspera montium suorum iuga , nudosque colles , &
perpetuo rigentes gelu , diuibus Persarum campis ,
agrisque mutarent .*

C A P U T X X .

Prælium patrat , utrinque summa ope certatur .

JAM ad teli jactum pervenerat , cùm Persarum equites ferociter in lævum cornu hostium inveci sunt . Quippe Darius equestri prælio decernere optabat , phalangem Macedonici exercitus robur esse conjectans . Jamque etiam dextrum Alexandri cornu circuibatur . Quod ubi Macedo conspexit , duabus alis equitum ad jugum montis jussis subsistere , cæteros in medium belli discrimen strenuè transfert . Subductis deinde ex acie Thessalis equitibus , Præfectum eorum occultè circuire tergum suorum jubet , Parmenionique conjungi , & quod is imperasset , impigrè exequi . Jamque ipsi in medium Persarum undique circumfusi , egregiè se tuebantur . Sed conferri , & quasi cohærentes , tela vibrare non poterant . Simul ut erant emissæ , in eosdem concurrentia implicabantur , levique , & vano ictu pauca in hostem , plura in humum innoxia cadebant . Ergo cominus pugnam coacti conferere , gladios impigrè stringunt . Tum verò multum sanguinis fusum est . Duæ quippe acies ita cohærebant , ut armis arma pulsarent , mucrones in ora dirigerent . Non

timido, non ignavo cessare tum licuit. Collato pede, quasi singuli inter se dimicarent, in eodem vestigio stabant, donec vincendo locum sibi facerent. Tum demùm ergo promovebant gradum, cùm hostem prostraverant. At illos novus excipiebat adversarius fatigatos; nec vulnerati (ut aliàs solent) acie poterant excedere, cùm hostis instaret à fronte, à tergo surgere.

C A P U T X X I.

Alexander urget Darium, illiusque jugulo imminet, quem frater defendit. Ingens circa Darii currum fit cædes. Darius primus omnium fugit, quem strenuè sequitur miles. Thessali tamen laborant, quorum ala una fussa, altera circumacta vincit. Ita victor ubique evadit Alexander.

Alexander, non Ducis magis, quàm militis munera exequabatur, opimum decus cæso Rege expetens: Quippe Darius curru sublimis eminebat, & suis ad se tuendum, & hostibus ad incessendum, ingens incitamentum. Ergo frater ejus Oxatres, cùm Alexandrum instare ei cerneret, equites, quibus præerat, ante ipsum currum Regis objecit, armis, & robore corporis multum super cæteros eminens, animo verò, & pietate in paucissimis. Illo utique prælio clarus, alios improvidè instantes prostravit, alios in fugam avertit. At Macedones, ut circa Regem erant, mutua adhortatione firmati, cum ipso in equitum agmen irrumpunt. Tum verò similis ruinæ strages erat. Circa currum Darii jacebant nobilissimi Duces, ante oculos

tulos Regis egregia morte defuncti, omnia ora proni, sicut dimicantes procubuerant, verso corpore vulneribus acceptis. Inter hostes Atacies, & Trountes, & Sabaces Prætor Ægypti, magnorum exercituum Præfecti, noscebantur. Circa eos cumlata erat peditum, equitumque obscurior turba. Macedonum quoque, non quidem multi, sed promptissimi tamen, cæsi sunt. Inter quos Alexandri dexterum femur leviter mucrone perstrictum est. Jamque, qui Darium vehebant, equi confossi hastis, & dolore efferati, jugum quatere, & Regem curru excutere cæperant: cum ille veritus, ne vivus veniret in hostium potestatem, desilic, & in equum, qui ad hoc ipsum sequebatur, imponitur, insignibus quoque Imperii, ne fugam proderent, indecorè abjectis. Tum verò cæteri dissipantur metu; & quæ cuique patebat ad fugam, via erumpunt, arma jacentes, quæ paulò antè ad tutelam corporum sumpserant. Adeò pavor etiam auxilia formidabat. Instabat fugientibus eques à Parmenione missus, & fortè in id cornu omnes fuga abstulerat. At in dextro Persæ Thessalos equites vehementer urgebant. Jamque una ala ipso impetu proculcata erat, cum Thessali strenuè circumactis equis dilapsi, rursus in prælium redeunt, & sparfos, incompósitosque victoriæ fiducia Barbaros ingenti cæde prosternunt. Equi pariter, equitesque Persarum, serie laminarum graves, agmen, quod celeritate maximè constat, ægrè moliebantur. Quippe in circumagendis equis suis Thessali multos occupaverant.

Alexander persequitur fugientes . Græci soli sensim se subduxere à Persis ; ex quibus alii cæsi , alii Darium secuti , quatuor millia cum Amynta evasere . Castra inde hostium ab Alexandri milite occupata . Capti filius , mater , uxor , filia Darii . Toto prælio cæsi Persarum centum millia peditum , decem millia equitum : Macedonum duo , & triginta pedites , centum quinquaginta equites , non amplius desiderati .

HAc tam prospera pugna nuntiata , Alexander non antè ausus persequi Barbaros , utrinque jam victor instare fugentibus cœpit . Haud amplius Regem , quàm mille equites sequebantur , cùm ingens multitudo hostium caderet . Sed quis aut in victoria , aut in fuga copias numerat ? Agebantur ergo à tam paucis pecorum modo : & idem metus , qui cogebat fugere , fugientes morabatur . At Græci , qui in Darii partibus steterant , Amynta duce (Prætor hic Alexandri fuit , nunc transfuga) abrupti à cæteris , haud sanè , fugentibus similes evaserant . Barbari longè diversam fugam intenderunt , alii, quàm, rectum iter in Persidem ducebat, quidam circuitus, rupes, saltusque montium occultos petivere, pauci castra Darii . Sed jam illa quoque hostis victor intraverat , omni quidem opulentia ditia . Ingens auri , argentique pondus , non belli , sed luxuriæ apparatus , diripuerant milites . Cùmque plus raperent , passim strata erant itinera vilioribus sarcinis , quas in comparatione meliorum avaritia contempserat . Jamque ad scæminas perventum erat , quibus ,

LIBER III.

bus, quò chariora ornamenta sunt, violentè detrahebantur. Nec corporibus quidem vi ac libido parcebat. Omnia planctu, tumultuque, prout cuique fortuna erat, castra repleverant. Nec ulla facies mali deerat, cum per omnes ordines, ætatesque victoris crudelitas, ac licentia vagaretur. Tunc verò impotentis fortunæ species conspici potuit, cum ji, qui tum Dario tabernaculum exornaverant, omni luxu, & opulentia instructum, eadem illa Alexandro, quasi veteri domino, reservabant. Namque id solum intactum omiserant milites; ita tradito more, ut victorem victi Regis tabernaculo exciperent. Sed omnium oculos, animosque in semet converterant captiva mater, conjuxque Darii, illa non majestate solum, sed etiam ætate venerabilis, hæc formæ pulchritudine, ne illa quidem sorte corrupta. Acceperat in sinum filium, nondum sextum ætatis annum egressum, in spem tantæ fortunæ, quantam paulò antè pater ejus amiserat, genitum. At in gremio anus aviæ jacebant adultæ duæ virgines, non suo tantum, sed illius mœrore etiam confectæ. Ingens circa eam Nobilium sceminarum turba constiterat, laceratis crinibus, abscissaque veste, pristini decoris immemores; Reginas, Dominasque, veris quondam, tunc alienis nominibus vocantes. Illæ suæ calamitatis oblitæ, utro cornu Darius stetisset, quæ fortuna discriminis fuisset, requirebant. Negabant, se captas, si viveret Rex. Sed illum equos subinde mutantem, longius fuga abstulerat. In acie autem cæsa sunt Persarum peditum centum millia, decem verò millia interfecta equitum. At ex parte Alexandri quatuor, & quingenti faucii fuere, triginta omninò, & duo ex peditibus desiderati

Q. CURTII

at, equitum centum quinquaginta interfecti .
 In campo impendio ingens victoria stetit . Rex ,
 qui diu Darium persequendo fatigatus erat , po-
 steaquàm & nox appetebat , & eum assequendi
 spes non erat , in castra paulò antè à suis capta
 pervenit .

C A P U T X X I I I .

*Alexander, desperato capi posse Darium, reversus
 in castra Darii convivium celebrat . Leonnatus
 mittitur ad solandas captivas .*

INvitati deinde amicos , quibus maximè as-
 sueverat , iussit . Quippe summa duntaxat
 cutis in femore perstricta non prohibebat inter-
 esse convivio . Tum repentè è proximo taber-
 naculo lugubris clamor, barbaro ululatu , plan-
 ctuque permistus , epulantes concerruit . Co-
 hors quoque , quæ excubabat ad tabernaculum
 Regis, verita , ne majoris motus principium es-
 set , amare se cœperat . Causa subiti pavoris
 fuit , quòd mater , uxorque Darii, cum captivis
 mulieribus Nobilibus Regem, quem interfectum
 esse credebant , ingenti gemitu , ejulatuque de-
 flebant . Unus nanque è captivis spadonibus ,
 qui fortè ante ipsarum tabernaculum steterat ,
 amiculum , quod Darius (sicut paulò ante di-
 ctum est) ne cultu proderetur , abjecerat , in
 manibus ejus , qui repertum ferebat , agnovit ,
 ratusque, interfecto detractum esse, falsum nun-
 tium mortis ejus attulerat . Hoc mulierum er-
 rore comperto , Alexander fortunæ Darii , &
 pietati earum illacrymasse fertur . Ac primò
 Michrenem , qui Sardes prodiderat , peritum
 Persicæ linguæ, ire ad consolandas eas jusserat .

Veri-

Veritus deinde , ne proditor captivam
doloremque gravaret , Leonnatum ex
tis suis misit , jussu indicare , falsò lamenta
cas , Darium vivum . Ille cum paucis armigeris
in tabernaculum , in quo captivæ erant , perve-
nit , missumque se à Rege , nuntiare jubet . At
ji , qui in vestibulo erant , ut armatos conspexe-
re , rati actum esse de dominis , in tabernaculum
currunt , vociferantes , adesse supremam horam ,
missosque , qui occiderent captas . Itaque , ut
quæ nec prohibere possent , nec admittere au-
derent , nullo responso dato , tacitè opperie-
bantur victoris arbitrium . Leonnatus , expe-
ctato diu , qui se introduceret , posteaquàm ne-
mo procedere audebat , relictis in vestibulo
facellitibus , intrat in tabernaculum . Ea ipsa
res turbaverat fœminas , quòd irrupisse non
admissus videbatur . Itaque mater , & conjux
provolutæ ad pedes orare cœperunt , ut , prius
quàm interficerentur , Darii corpus ipsis patrio
more sepellire permetteret , sanctas supremo in
Regem officio se impigrè morituras . Leonna-
tus & vivere Darium , & ipsas non incolumes
modò , sed etiam apparatu pristinæ fortunæ
Reginas fore . Tum demùm mater Darii alle-
vari se passa est .

Alexander vifitat captivas, colloquitur cum Syfigambe Darii matre, quæ optimè precatur hosti ob Clementiam. Qui Regiam omnium fortunam confervat, pudorem singularum singulari cura tuetur. Laudatur ab Curtio Alexander ob continentiam, quam omnibus ejus operibus meritis anteponeit.

Alexander postero die, cum curam sepeliendis militibus impenderet, quorum corpora invenerat, Persarum quoque nobilissimis eundem honorem haberi jubet. Matricque Darii permittit, quos vellet, patrio more sepeliret. Illa paucos arcta propinquitate conjunctos pro habitu præsentis fortunæ humari iussit, apparatus funerum, quo Persæ suprema officia celebrarent, invidiosum fore existimans, cum victores haud pretiosè cremarentur. Jamque justis defunctorum corporibus solutis, præmittit ad captivas, qui nuntiarent, ipsum venire. Inhibitaque comitantium turba, tabernaculum cum Hephæstione intrat. Is longè omnium amicorum charissimus erat Regi; cum ipso pariter educatus; secretorum omnium arbiter. Libertatis quoque in admonendo eo non alius jus habebat. Quod tamen ita usurpabat, ut magis à Rege permissum, quàm vindicatum ab eo videretur. Et sicut ætate par erat Regi, ita corporis habitu præstabat. Ergo Reginae illum Regem esse ratæ, suo more veneratæ sunt. Inde ex spadonibus captivis, cum s Alexander esset, monstrantibus, Syfigambis advoluta est pedibus ejus, ignorationem

non.

nunquam antea visi Regis excusans. *Quid manu allevans Rex, Non errasti, inquit, miser, nam & hic Alexander est. Equidem, hac continentia animi ad ultimum vitæ persequerere potuisset, feliciorem fuisse crederem, quam visus est esse, cum Liberi Patris imitaretur triumphum, ab Hellesponto usque ad Oceanum omnes gentes victoria emensus: si vicisset profecto superbiam, atque iram, mala invicta, si abstinuisset inter epulas cædibus amicorum, egregiosque bello viros, & tot gentium secum domitores indicta causa veritus esset occidere. Sed nondum fortuna se animo ejus superfuderat. Itaque orientem eam moderatè, & prudenter tulit; ad ultimum magnitudinem ejus non cepit. Tum quidem ita se gessit, ut omnes ante eum Reges & continentia, & clementia vincerentur. Virgines Regias excellentis formæ tam sanctè habuit, quam si eodem, quo ipse, parente genitæ forent. Conjugem ejusdem, quam nulla ætatis suæ pulchritudine corporis vicit, adeò ipse non violavit, ut summam adhibuerit curam, ne quis captivo corpori illuderet. Omnem cultum reddi sœminis jussit, nec quicquam ex pristinae fortunæ magnificentia captivis, præter fiduciam, defuit. Itaque Syngambis, Rex, inquit, mereris, ut ea precemur tibi, quæ Dario nostro quondam præcata sumus: & (ut video) dignus es, qui tantum Regem non felicitate solum, sed etiam equitate superaveris. Tu quidem matrem me, & Regiam vocas, sed ego me tuam famulam esse confiteor. Et præterita fortunæ fastigium capio, & præsentis jugum pati possum. Tua interest, quantum in nos licuerit, si id potius clementia, quam servitia, vis esse restau-*

Q. CURTII

Rex bonum animum habere eas jussit .
 Darius deinde filium collo suo admovit . Atque
 illi ille conspectu tunc primum à se visi con-
 teritus , cervicem ejus manibus amplectitur .
 Motus ergo Rex constantia pueri , Hephæstio-
 nem intuens , *Quàm vellem* , inquit , *Darius*
aliquid ex hac indole habuisset !

C A P U T X X V.

*Alexander , aris pugnae monumento (nam trophæa
 Macedones non fixere) positus , Syriam petit .
 Parmenio Damascum prodicione cum thesauro
 Regio , & gynæceis caput . Proditoris caesi caput
 ad Darium fertur .*

TUM tabernaculo egressus , tribus aris in
 ripa Pyrami amnis , Jovi , atque Hercu-
 li , Minervæque sacratis , Syriam petit , Da-
 mascum (ubi Regis gaza erat) Parmenione
 præmisso . Atque is , cum præcessisse Darii Sa-
 trapam comperisset , veritus , ne paucitas suo-
 rum sperneretur , accersere majorem manum
 statuit . Sed fortè in exploratores ab eo præ-
 missos incidit nomine Mardus , qui ad Parme-
 nionem perductus , literas ad Alexandrum à
 Præfecto Damasci missas tradit ei : nec dubi-
 tare eum , quin omnem Regiam supellectilem
 cum pecunia traderet , adjecit . Parmenio ,
 asservari eo jussu , literas aperit , in quibus e-
 rat scriptum , ut maturè Alexander aliquem
 ex Ducibus suis mitteret cum manu exigua .
 Itaque , re cognita , Mardum datis comitibus
 ad proditorem remittit . Ille è manibus custo-
 dientium lapsus , Damascum ante lucem in-
 gressus . Turbaverat ea res Parmenionis animum
 infi-

infidias timentis ; & ignotum iter sine duce
 audebat ingredi . Felicitati tamen Regiæ
 confusus , agrestes , qui duces itineris essent ,
 excipijussit . Quibus celeriter repertis , quarto
 die ad urbem pervenit , jam metuente Præ-
 fecto , ne sibi fides habita non esset . Igitur ,
 quasi parum munimentis oppidi fidens , ante
 Solis ortum pecuniam Regiam (quam gazam
 Persæ vocant) cum preciosissimis rerum effe-
 ri jubet , fugam simulans , re vera ut prædam
 hosti offerret . Multa millia virorum , scæmina-
 rumque excedentem oppido sequebantur , om-
 nibus miserabilis turba , præter eum , cuius fi-
 dei commissa fuerat . Quippe quò major pro-
 ditionis merces foret , objicere hosti parabat
 gratiorem omni pecunia prædam , Nobiles vi-
 ros , Prætorem Darii conjuges , liberoique ,
 præter hos urbium Græcarum Legatos , quos
 Darius , velut in arce tutissima , in proditoris
 reliquerat manibus . Gangabas Persæ vocant
 humeris onera portantes . Hi , cum frigus to-
 lerare non possent , quippe & procella subito
 nivem effunderat , & humus rigebat gelu , cum
 astrictas vestes , quas cum pecunia portabant ,
 auro , & purpura insignes induunt , nullo pro-
 hibere auso , cum fortuna Regis etiam humil-
 limis in ipsum licentiam faceret . Præbuere er-
 go Parmenioni non spernendi agminis spe-
 ciem . Qui intentiore cura suos , quasi ad ius-
 tum prælium paucis adhortatus , equis calca-
 ria subdere jubet , & acri impetu in hostem
 invehit . At illi , qui sub oneribus erant , omittis
 illis , per metum capeffunt fugam . Armati
 quoque , qui eos persequiebantur , eodem me-
 tu arma jactare , ac nota diverticula petere
 cœperunt . Præfectus quasi & ipse contreritus ,
 simu-

Q. CURTII

...ians, cuncta pavore compleverat. Jace-
 bant totis campis opes Regiæ: illa pecunia
 stipendio ingenti militum præparata, ille cultus
 tot Nobilium virorum, tot illustrium fœmina-
 rum, aurea vasa, aurei fræni, tabernacula
 Regali magnificentia ornata, vehicula quo-
 que à suis destituta ingentis opulentia plena,
 facies etiam prædantibus tristis, si qua res avaritiam moraretur. Quippe tot annorum incre-
 dibili, & fidem excedente fortuna cumulata,
 tunc alia stirpibus dilacerata, alia in cœnum
 demersa eruebantur. Non sufficiebant præ-
 dantium manus prædæ. Jamque etiam ad eos,
 qui primi fugerant, ventum erat. Fœminæ ple-
 ræque parvos trahentes liberos ibant, inter
 quas tres fuere virgines, Ochi (qui ante Dari-
 um regnaverat) filia, olim quidem ex fasti-
 gio paterno rerum mutatione detractæ, sed
 tum sortem earum crudeliùs aggravante fortu-
 na. In eodem grege uxor quoque ejusdem
 Ochi fuit, Oxathrisque (frater hic erat Darii)
 filia, & conjux Artabazi Principis Purpurato-
 rum, & filius, cui Ilioneo fuit nomen. Phar-
 nabazi quoque, cui summum Imperium mariti-
 mæ oræ Rex dederat, uxor cum filio excepta
 est; Mentoris filia tres, ac nobilissimi Ducis
 Memnonis conjux, & filius. Vixque ulla do-
 mus Purpurati fuit tantæ cladis experts. Lacedæ-
 monii quoque, & Athenienses, societatis
 fide violata, Persas sequuti, Aristogiton,
 Dropides, & Eleutherius, inter Athenienses
 genere, famaue longè clarissimi: Lacedæmo-
 nii, Perisippus, & Onomastorides, cum Oma-
 jo, & Callicratide, ji quoque domi Nobiles.
 Summa pecuniæ signatæ fuit, talentorum duo
 millia, & sexaginta: facilitè argenti pondus
 quin-

quingenta æquabat . Præterea triginta milia hominum , cum septem millibus jumentorum dorso onera portantium , capta sunt . Cæterum Dii tantæ fortunæ proditorem sepultura celeriter debita pena persecuti sunt . Nanque unus è consociis ejus , credo , Regis vicem etiam in illa sorte reveritus , interfecti proditoris caput ad Darium tulit , opportunum solatium prodito : quippe & ultus inimicum erat , & nondum in omnium animis memoriam majestatis suæ exolevisse cernebat .

LIBER TERTIUS SYNOPSIS.

Alexander respondet literis Darii ,
Cœlesyriam, & Phœniciam invadit .
Abdolonymum Sidoniis , exauferato Stra-
tone , novum Regem dat . Tyrum septem
mensibus obsessam continenti jungit , & ex-
pugnat . Gazam capit . Ægyptum recipit .
Ad Hummonis templum penetrat . Deus
salutatur . Condit Alexandriam . Luna he-
bescit . Darius iterum , ac tertio frustra
conditiones pacis fert Alexandro , latas ab
Alexandro respuit . Descernitur prælio ad
Gaugamela haud procul Arbëllis . Darius
victus more suo auxilium à pedibus quærit .

C A P U T I.

*Darii fugam exequitur Curtius . Alexander ,
Parmenione Syria Præfetto , Aradum insulam
cum Rege Strazone in deditionem accipit . Ad
Marashon urbem castra movet , ubi literas à
Dario superbè scriptas accipit , parique stylo ,
& atrocius etiam respondet .*

DARIUS tanti modò exercitus Rex , qui
triumphantis magis , quàm dimicantis mo-
re curru sublimis injerat prælium , per loca , quæ
propè immensis agminibus compleverat , jam
inania , & ingenti solitudine vasta , fugiebat .
pauci

LIBER IV.

Pauci Regem sequebantur . Nam nec eodem
 omnes fugam intenderant , & deficientibus
 quis , cursum eorum , quos Rex subinde muta-
 bat , æquare non poterant . Unchas deinde per-
 venit . Ubi excepere eum Græcorum quatuor
 millia , cum quibus ad Euphratem contendit ,
 id demùm credens fore ipsius , quod celeritate
 præripere potuisset . At Alexander Parmenio-
 nem , per quem apud Damascum recepta erat
 præda , jussu eam ipsam , & captivos diligenti
 asservare custodia , Syriæ , quam Cælen vocant ,
 præfecit . Novum Imperium Syri nondum bel-
 li cladibus satis domiti aspernabantur . Sed ce-
 leriter subacti , obedienter imperata fecerunt .
 Aradus quoque insula deditur Regi . Mariti-
 mam tamen oram , & pleraque longius etiam à
 mari recedentia , Rex ejus insulæ Strato possi-
 debat . Quo in fidem accepto , castra movit ad
 urbem Marathon . Ibi illi literæ à Dario red-
 duntur ; quibus ut superbè scriptis , vehemen-
 ter offensus est . Præcipuè eum movit , quòd
 Darius sibi Regis titulum , nec eundem Alexan-
 dri nomini adscripserat . Postulabat autem ma-
 gis , quàm petebat , ut accepta pecunia , quan-
 tamcunque tota Macedonia caperet , matrem
 sibi , ac conjugem , liberosque restitueret . De
 Regno , æquo , si vellet , Marte contenderet .
 Si saniora consilia tandem pati potuisset , con-
 tentus patrio cederet alieni Imperii finibus , so-
 cius , amicusque esset ; in ea se fidem & dare
 paratum , & accipere . Contrà Alexander in
 hunc maximè modum rescripsit , REX ALE-
 XANDER DARIO . *Ille , cuius nomen sumpsi ,
 Darius , Græcos , qui oram Hellesponti tenent , co-
 loniasque Græcorum Jonias omni clade vastavit .
 Cum magno deinde exercitu mare trajecit , illato*
Mæ.

Macedonia, & Græcia bello. Rursus Rex Xerxes gentis ejusdem, ad oppugnandos nos cum immantium Barbarorum copiis venit. Qui navali prælio victus Mardonium tamen reliquit in Græcia, ut absens quoque popularetur urbes, agros ureret. Philippum verò parentem meum quis ignorat ab his interfectum esse, quos ingentis pecunie spe sollicitaverant vestri? Impia enim bella suscipitis, & cùm habeatis arma, licitamini hostium capita: sicut tu proximè salentis mille, tanti exercitus Rex, percussorem in me emere voluisti. Repello igitur bellum, non infero. Et Diis quoque pro meliore stantibus causa, magnam partem Asia in ditionem redegi meam. Te ipsum acie vici. Quem etsi nihil à me impetrare oportebat, quod petieras, utpote qui ne belli quidem in me iura servaveris; tamen, si veneris supplex, & matrem, & conjugem, & liberos, sine pretio recepturum te esse promitto. Et vincere, & consulere victis scio. Quod si te nobis committere times, dabimus fidem impunè venturum. De cætero, cum mihi scribes, memento non solum Regi te, sed etiam tuo scribere. Ad hanc perferendam Therstippus missus.

C A P U T I I.

Alexander in Phœnicia Bblon, & Sidonem deditas servat. Stratonem Regem abdicat, Abdolonymum Regia stirpe ortum in Regium fastigium extollit.

IPse in Phœnicen deinde descendit, & oppidum Bblon traditum recepit. Inde ad Sidonam ventum est, urbem vetustate, famaque conditorum inclytam. Regnabat in ea Strato, Darii opibus adjutus: sed, quia deditionem magis

gis popularium , quàm sua sponte fecerat , Regno visus indignus . Hephæstionique permisum , ut , quem eo fastigio Sidones dignissimum arbitrantur , constitueret Regem . Erant Hephæstioni hospites , clari inter suos juvenes , qui facta ipsis potestate regnandi , negaverunt quemquam patrio more in id fastigium recipi , nisi Regia stirpe ortum . Admiratus Hephæstio magnitudinem animi spernentis , quod alii per ignes , ferrumque peterent , *Vos quidem magis virtute* , inquit , *estote , qui primi intellexistis , quanto majus esset Regnum fastidire , quàm accipere .* *Ceterum date aliquem Regiæ stirpis , qui meminert , à vobis acceptum habere se Regnum .* At illi cum multos imminere tantæ spei cernerent , singulis amicorum Alexandri ob nimiam Regni cupiditatem adulantes , statunt , neminem esse potiorē , quàm Abdolonymum quendam , longa quidem cognatione stirpi Regiæ annexum , sed ob inopiam suburbanum hortum exigua colentem stipe . Causa ei paupertatis , sicut plerisque , probitas erat . Intentusque operi diurno , strepitum armorum , qui totam Asiam concusserat , non exaudiebat . Subitò deinde , de quibus antè dictum est , cum Regiæ vestis insignibus hortum intrant , quem fortè steriles herbas eligens Abdolonymus repurgabat . Tunc Rege eo salutato , alter ex his , *Habitus* , inquit , *hic , quem cernis in meis manibus , cum isto squalore permiscendus tibi est .* *Ablue corpus illuvie , externisque sordibus squalidum .* *Cape Regis animum , & in eam fortunam , qua dignus es , istam continentiā profer .* *Et , cum in Regali solio residebis , vitæ , necisque omnium civium dominus , cave , obliviscaris huius status , in quo accipis Regnum , imò herculè propter quem .* Somnio similis

Q. Q U R T I I

Abdolonymo videbatur . Interdum , satis
 sic sani essent , qui tam protervè sibi illuderem ,
 per contabatur . Sed , ut cunctanti squalor ablu-
 tus est , & injecta vestis purpura , auroque dis-
 tincta , & fides à jurantibus facta seriò , jam
 Rex jisdem comitibus in Regiam pervenit . Fa-
 ma , ut solet , strenue totas urbes discurret . A-
 liorum studium , aliorum indignatio eminebat .
 Ditissimus quisque humilitatem , inopiamque
 ejus apud amicos Alexandri criminabatur . Ad-
 mitti cum Rex protinùs jussit , diuque contem-
 platus , *Corporis* , inquit , *habitus fame generis*
non repugnat . Sed libet scire , inopiam qua pa-
zientia tuleris . Tum ille , *Usinam* , inquit , *eo-*
dem animo Regnum pati possim . Hæ manus suffe-
cere desiderio meo , nihil habenti nihil defuit . Ma-
 gnæ indolis specimen ex hoc sermone Abdolo-
 nymi cepit . Itaque non Stratonis modò Re-
 giam supellectilem attribui ei jussit , sed plera-
 que etiam ex Persica præda , Regionem quo-
 que urbi appositam ditioni ejus adjecit .

C A P U T I I I .

Persidus Amyntas , & transfuga cum suis qua-
tuor millibus primùm Tripolim venit , inde Cy-
prum , dein Ægyptum , quam conatus occupa-
re , ad Memphin primùm victor , mox victus cum
suis deletur .

INtereà Amyntas , quem ad Persas ab Alexan-
 dro transfugisse diximus , cum quatuor milli-
 bus Græcorum , ipsum ex acie persequutis , fu-
 ga Tripolim pervenit . Inde in naves militibus
 impositis , Cyprum transmisit . Et cum in illo
 statu rerum id quenque , quod occupasset , ha-
 bitu-

LIBER IV.

biturum arbitraretur, velut certo jure posses-
sum, Ægyptum peteret decrevit, utrique Regi
hostis, & semper ex ancipiti mutatione tempo-
rum pendens. Hortatusque milites ad spem
tantæ rei, docet, Sabacem Prætozem Ægypti
cecidisse in acie, Persarum præsidium & sine
Duce esse, & invalidum. Ægyptios semper Præ-
toribus eorum insensos, pro sociis ipsos, non
pro hostibus estimaturos. Omnia experiri ne-
cessitas cogebat. Quippe, cum primas spes for-
tuna destituit, futura præsentibus videntur esse
potiora. Igitur conclamant, duceret quo vi-
deretur. Atque ille utendum animis, dum spe
calerent, ratus, ad Pelusii ostium penetrat, si-
mulans, à Dario se esse præmissum. Potitus er-
go Pelusii, Memphin copias promovit. Ad cu-
jus famam Ægyptii, vana gens, & novandis,
quàm gerendis aptior rebus, ex suis quisque vi-
cis, urbibusque ad hoc ipsum concurrunt, ad
delenda præsidia Persarum. Qui territi, tamen
spem obtinendi Ægyptum non amiserunt. Sed
eos Amyntas prælio superatos in urbem com-
pellit. Castrisque positis, victores ad popula-
dos agros eduxit, ac velut in medio positis om-
nibus, hostium cuncta agebantur. Itaque Ma-
zece, quanquam infelici prælio suorum animos
territos esse cognoverat, tamen palantes, &
victoriæ fiducia incautos ostentans, perpulit,
ne dubitarent ex urbe erumpere, & res amif-
sas recuperare. Id consilium non ratione pru-
dentius, quàm eventu felicius fuit. Ad unum
omnes cum ipso Duce occisi sunt. Has pœnas
Amyntas utrique Regi dedit, nihilò magis ei,
ad quem transfugerat, fidus, quàm illi, quem
deserverat.

*Darii Prætores ex acie Iffica superstites , recupera-
re Lydiam tentantes , fundit Antigonus . De-
scribuntur dein varia bella inter Duces Darii ,
& Alexandri gesta . Agis quoque Rex Lacedæ-
moniorum Antipatro bellum fecit .*

Darii Prætores , qui prælio apud Iffon super-
fuerant , cum omni manu , quæ fugientes
sequuta erat , assumpta etiam Cappadocum , &
Paphlagonum juventute , Lydiam recuperare
tentabant . Antigonus Prætor Alexandri Ly-
diæ præerat , qui quanquam plerosque militum
ex præfidiis ad Regem dimiserat , tamen Barba-
ris spretis , in aciem suos eduxit . Eadem illic
quoque fortuna partium fuit . Tribus præliis
alia , atque alia regione commissis , Persæ fun-
duntur . Eodem tempore Classis Macedonum
ex Græcia accita , Aristomenem , qui ad Helle-
pontioram recuperandam à Dario erat missus ,
captis ejus , aut demersis navibus , superat . A
Milesiis deinde Pharnabazus Præfectus Persicæ
classis pecunia exacta , & præsidio in urbem
Chium introducto , centum navibus Andrum ,
& inde Syphnum petiit . Has quoque insulas
præfidiis occupat , pecunia mulctat . Magnitu-
do belli , quod ab opulentissimis Europæ , Asiæ-
que Regibus in spem totius orbis occupandi
gerebatur , Græciæ quoque , & Crææ arma
commoverat . Agis Lacedæmoniorum Rex ,
octo millibus Græcorum , qui ex Cilicia profugi
domos repetierant , contractis , bellum Anti-
patro Macedoniæ Præfecto moliebatur . Cre-
tenses has , aut illas partes sequuti , nunc Spar-
tano-

LIBER IV.

tanorum, nunc Macedonum præfidiis occupabantur. Sed leviora inter illos fuere discrimina: unum certamen, ex quo cætera pendebant, intuentem fortuna.

CAPUT V.

Tyri laus. Donum Tyriorum Alexandro missum. Alexander prohibetur urbis aditu. Descriptio maris Tyrii, & urbis.

JAM tota Syria, jam Phœnice quoque, excepta Tyro, Macedonum erant. Habebatque Rex castra in continenti, à qua urbem angustum fretum dirimit. Tyrus & claritate, & magnitudine ante omnes urbes Syriæ, Phœnicæque memorabilis, facilius societatem Alexandri acceptura videbatur, quam Imperium. Coronam igitur auream Legati donum afferebant, commeatusque largè, & hospitaliter ex oppido adduxerant. Ille dona, ut ab amicis, accipi jussit; benignèque Legatos alloquutus, Herculi (quem præcipuè Tyrii colerent) sacrificare velle se dixit. Macedonum Reges credere, ab illo Deo ipsos genus ducere, se verò, ut id faceret, etiam Oraculo monitum. Legati respondent, esse templum Herculis extra urbem, in ea sede quam Palætyron ipsi vocant, ibi Regem Deo sacrum ritè facturum. Non tenuit iram Alexander, cujus aliquando potens non erat. Itaque. *Vos quidem, inquit, fiducia loci, quod insulam incolitis, pedestrem hunc exercitum spernitis: sed brevi ostendam, in continenti vos esse. Proinde sciatis licet, aut irritaturum me urbem, aut oppugnaturum. Cum hoc responso dimissos monere amici cœperunt.*

Regem, quem Syria, quem Phœnice recepisset, ipsi quoque urbem intrare paterentur. At illi, loco satis fisci, obsidionem ferre decreverunt. Namque urbem à continenti quatuor stadiorum fretum dividet, Africo maximè obiectum, crebros ex alto fluctus in litus evolvens. Nec accipiendo operi, quo Macedones continenti insulam jungere parabant, quidquam magis, quàm ille ventus obstabat. Quippe vix leni, & tranquillo mari moles agi possunt: Africus verò prima quæque congesta pulsu illisa mari subruit. Nec ulla tam firma moles est, quam non exedant undæ per nexus operum manantes, & ubi acrior flatus existit, summi operis fastigio supersusæ. Præter hanc difficultatem, haud minor alia erat. Muros, turreaque urbis præaltum mare ambiebat. Non tormenta, nisi è navibus procul excussa, emitti, non scalæ mœnibus applicari poterant. Præceps in salum murus pedestre interceperat iter: Naves nec habebat Rex, & si admovisset, pendentes, & instabiles missilibus arceri poterant.

C A P U T V I.

Carthagenensium Legati firmant Tyrios contra Alexandrum. Prodigia urbi exitium portendunt.

INter quæ haud parva dictu res Tyrriorum fiduciam accendit. Carthagenensium Legati ad celebrandum anniversarium sacrum more patrio tunc venerant. Quippe Carthaginem Tyrii condiderunt, semper parentum loco culti. Hortari ergo Pœni cœperunt, ut obsidionem
forti

L I B E R I V.

forti animo paterentur, brevi Carchagine auxilia ventura. Namque ea tempestate magna ex parte Punicis classibus maria obsidebantur. Igitur bello decreto, per muros, turresque tormenta disponunt, arma junioribus dividunt, opificesque, quorum copia urbs abundabat, in officinas distribuunt. Omnia belli apparatu strepunt. Ferreæ quoque manus (harpagonas vocant) quas operibus hostium injicerent, corvique, & alia tuendis urbibus excogitata, præparabantur. Sed, cum fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, impositum esset, admotisque follibus ignem flatu accenderent, sanguinis rivi sub ipsis flammis extitisse dicuntur. Idque omen in Macedonum metum verterunt Tyrii. Apud Macedonas quoque, cum fortè panem quidam militum frangerent, manantis sanguinis guttas notaverunt. Territoque Rege, Aristander peritissimus Vatum respondit, si extrinsecus cruor fluxisset, Macedonibus id triste futurum; contrà, cum ab interiore parte manaverit, urbi, quam obsidere destinassent, exitium portendere.

C A P U T V I I.

Tyrii Alexandri Legatos de pace missos occidunt: Difficultas obsidionis, desperatio militis, Alexandri hortatio.

Alexander cum & classem procul haberet, & longam obsidionem magno sibi ad cætera impedimento videret fore, caduceatores, qui ad pacem eos compellerent, misit. Quos Tyrii contra jus gentium occisos præcipitaverunt in altum. Atque ille suorum tam indigna

nec commotus, urbem obsidere statuit. Sed antè jacienda moles erat, quæ urbem continenti committeret. Ingens ergo animos militum desperatio incescit, cernentium profundum mare, quod vix Divina ope posset impleri. Quæ saxa tam vulta, quas tam proceras arbores posse reperiri? exhaustiendas esse regiones, ut illud spatium aggeraretur. Exæstulare semper fretum, quoque arctius volutetur inter insulam, & continentem, hoc acrius furere. At ille haudquaquam rudis tractandi militares animos, speciem sibi *Herculis in somno oblatam esse* pronuntiat, dexteram porrigentis: illo Duce illo aperiante, in urbem intrare se visum. Inter hæc caduceatores interfectos, gentium jura violata referebat. Unam esse urbem, quæ cursum victoris morari ausa esset. Ducibus deinde negotium datur, ut suos quisque castiget. Satisque omnibus stimulis, opus orsus est.

C A P U T V I I I.

Incipit aggerem jacere per mare. Tyrii obnituntur. Expeditio interim in Arabes.

Magna vis saxorum ad manum erat, Tyro verere præbente. Materies ex Libano monte ratibus, & turribus faciendis vehebatur. Jamque à fundo maris in altitudinem montis opus excreverat. Nondum tamen aquæ fastigium æquabat. Et, quò longius moles agebatur à littore, hoc magis, quidquid ingerebatur, præaltum absorbebat mare: cum Tyrii, parvis navigiis admotis, per ludibrium exprobrabant, illos armis inclytos, dorso, sicut jumenta, onera gestare. Interrogabant etiam,
num

num major Neptuno esset Alexander? Hæc
 fa insectatio alacritatem militum accendit.
 Jamque paululum moles aquam eminebat, &
 simul aggeris latitudo crescebat, urbique ad-
 movebatur, cum Tyrii, magnitudine molis, cu-
 jus incrementum eos antè sefellerat, conspe-
 cta, levissus navigiis nondum commissum opus
 circuire cœperunt, missilibus eos quoque, qui
 pro opere stabant, incessere. Multis ergò im-
 punè vulneratis, cum & remove, & appellere
 scaphas in expedito non esset, ad curam seme-
 tipso tuendi ab opere converterant. Igitur ex
 jumentis coria, velaque jussit obtendi, ut ex-
 tra teli jactus esset: duasque turres ex capite
 molis erexit, à quibus in subeuntes scaphas te-
 la ingeri possent. Contrà Tyrii navigia procul
 à conspectu hostium littori appellant, exposi-
 tisque militibus, eos, qui saxa gestabant, ob-
 truncant. In Libano quoque Arabum agres-
 tes, incompósitos Macedonas adorti, triginta
 ferè interficiunt, paucioribus captis. Eares
 Alexandrum dividere copias cœgit. Et, ne
 segniter assidere uni urbi videretur, operi Per-
 diccam, Craterumque præfecit: ipse cum expe-
 dita manu Arabiam petit.

C A P U T I X.

*Stratagemma Tyriorum, clades Macedonum;
 operis eversio, restitutio aggeris, varia Tyrio-
 rum artes.*

INter hæc Tyrii navem magnitudine eximia,
 saxis, arenaque à puppi oneratam, ita ut
 multum prora emeretur, bitumine, ac sulphure
 illitam, remis concitaverunt. Et cum magnam

vim venti vela quoque concepissent, celeriter ad molem successit. Tunc prora ejus accensa, remiges defiliere in scaphas, quæ ad hoc ipsum præparatæ sequebantur. Navis autem, igne concepto, latius fundere incendium cœpit, quod, priusquam posset occurri, turres, & cætera opera in capite molis posita comprehendit. At qui defilierant in parva navigia, faces, & quidquid alendo igni aptum erat, in eadem opera ingerunt. Jamque non modò Macedonum turres, sed etiam summa tabulata conceperant ignem; cum ji, qui in turribus erant, partim haurirentur incendio, partim, armis omisiss, in mare semet ipsi immitterent. At Tyrîi, qui capere eos, quàm interficere maluerunt, nantium manus stipitibus, saxisque lacerabant, donec debilitati, impunè navigiis excipi possent. Nec incendio solum opera consumpta, sed fortè eodem die vehementior ventus motum ex profundo mare illisit in molem. Crebrisque fluctibus compages operis verberatæ se laxavere, saxaque interfluens unda medium opus rupit. Prorutis igitur lapidum cumulis, quibus injecta terra sustinebatur, præceps in profundum ruit. Tantæque molis vix ulla vestigia invenit ab Arabia rediens Alexander. Hic (quod in adversis rebus solet fieri) alius in alium culpam referebat, cum omnes veriùs de scævicia maris queri possent. Rex novi operis molem orsus, in adversum ventum, non latere, sed recta fronte direxit, quod cætera opera velut sub ipso latentia tuebatur. Latitudinem quoque aggeri adjecit, ut turres in medio erectæ, procul teli jactu abessent. Totas autem arbores cum ingentibus ramis in altum jaciebant, deinde saxis onerabant, rursusque cumu-

LIBER IV.

lo eorum alias arbores injiciebant: tum hec aggerabatur, super quam alia strue saxorumque arborumque cumulata, velut quodam nece continens opus junxerant. Nec Tyrii, quidquid ad impediendam molem excogitari poterat, segniter exequiebantur. Præcipuum auxilium erat, qui procul hostium conspectu subibant aquam. Occulto lapsu ad molem usque penetrabant, falcibus palmites arborum eminentium ad se trahentes, quæ ubi sequutæ erant, pleraque secum in profundum dabant: tum levatos onere stipites, truncoque arborum haud ægrè moliebantur, deinde totum opus, quod stipitibus fuerat innixum, fundamento lapsa, sequebatur.

CAPUT X.

Classis Alexandri ad Tyrum oppugnandam comparata, quam tempestas vexat.

ÆGro animi Alexandro, &, utrùm perseveraret, an abiret, satis incerto, classis Cypro advenit. Eodemque tempore Cleander, cum Græcis militibus in Asiam nuper advectus, centum, & nonaginta navium classem in duo dividit cornua. Lavum Pythagoras, Rex Cypriorum, cum Cratero tuebatur: Alexandrum in dextero quinquere mis Regia vehebat. Nec Tyrii, quanquam classem habebant, ausi navale inire certamen, triremes omnes ante ipsa mœnia opposuerunt, quibus Rex in vectus, ipsas demersit. Postera die, classe ad mœnia ad-mota, undique tormentis, & maxime arietum pulsu muros quatit. Quos Tyrii, raptim obstru-ctis saxis, refecerunt, interiorem quoque mu-
rum,

Q. CURTII

ut, si prior sefellisset, illo se tuerentur, undique oisi. Sed undique vis mali urgebat. Moles intra teli jactum erat: classis mœnia circubatur, Terrestris simul, navalique clade ob RUEBANTUR. Quippe binas quadriremes Macedones inter se ita junxerant, ut proræ cohærent, puppes intervallo, quantum capere poterant, distarent. Hoc puppium intervallum, antennis, asseribusque validis deligatis, superque eos pontibus stratis, qui militem sustinerent, impleverant. Sic instructas quadriremes ad urbem agebant. Inde missilia in propugnantes ingerebantur tutò, quia proræ miles tegebatur. Media nox erat, cum classem (sicut dictum est paratam) circuire urbem jubet. Jamque naves urbi undique admovebantur, & Tyrii desperatione torpebant, cum subito spissæ nubes intendere se cœlo, & quidquid lucis internitebat, effusa caligine extinctum est. Tum inhorrescens mare paulatim levati, deinde acriori vento concitatum fluctus ciere, & inter se navigia collidere. Jamque scindi cœperant vincula, quibus connexæ quadriremes erant, ruere tabulata, & cura ingenti fragore in profundum secum milites trahere. Neque enim conferta navigia ulla ope in turbido regi poterant. Miles ministeria nautarum, remex militis officia turbabat. Et, quod in hujusmodi casu accidit, periti ignavis parebant: quippe gubernatores aliàs imperare soliti, tum metu mortis jussa exequabantur. Tandem remis pertinaciùs everberatum mare, velut eripientibus navigia classicis cessit, appulsaque sunt littori lacerata pleraque.

Legati Carthaginiensium negant parentibus auxilium . Tyrîi imbellem urbem Carthaginem mittunt . Prodigium Apollinis aperitur : Legati suadent , ut sacrum hominis hostia fiat , Tyrîi sacrilegium horrent .

Jisdem diebus fortè Carthaginiensium Legati triginta superveniunt , magis obsessis solatium , quam auxilium . Quippe domestico bello Pœnos impediri , nec de Imperio , sed pro salute dimicare nuntiabant . Syracusani tunc Africam urebant , & haud procul Carthaginis muris locaverant castra . Non tamen defecere animis Tyrîi , quanquam ab ingenti spe destituti erant , sed conjuges , liberosque devehendos Carthaginem tradiderunt , fortiùs , quidquid accideret , laturi , si charissimam sui partem extra communis periculi sortem habuissent . Cumque unus è civibus concioni indicasset , oblatam esse per somnum sibi speciem Apollinis , quem eximia religione colerent , urbem deferentis , molemq; à Macedonibus in salo jactam in sylvestrem saltum esse mutatam ; quanquam auctor levis erat , tamen ad deteriora credenda proponi , metu aurea catena devinxere simulacrum , aræque Herculis , cujus numini urbem dicaverant , inservire vinculum , quasi illo Deo Apollinem retenturi . Syracusis id simulacrum devexerant Pœni , & in majore locaverant patria . Multisque aliis spoliis urbium à semet captarum , non Carthaginem magis , quàm Tyrum ornaverant . Sacrum quoque , quod quidem Diis minimè cordi esse

Q. CURTII

viderim, multis seculis intermissum, rependi auctores quidam erant, ut ingenuus puer Saturno immolarietur; quod sacrilegium verius, quam sacrum, Carthaginienses, à conditoribus traditum, usque ad excidium urbis suæ fecisse dicuntur. Ac, nisi seniores obstitissent, quorum consilio cuncta agebantur, humanitatem dira superstitio vicisset.

CAPUT XII.

Tyrîi acriter oppugnationem defendunt, ut Rex desperabundus de solvenda obsidione iterum deliberet, à qua fama sinistra deterretur.

CÆterum efficacior omni arte imminens necessitas, non usitata modò præsidia, sed quædam etiam nova admonuit. Namque ad applicandâ navigia, quæ muros subibant, validis asseribus corvos, & ferreas manus cum uncis, ac falcibus alligaverant, ut, cum tormento asseres promovissent, subito laxatis funibus injicerent. Unci quoque, & falces ex iisdem asseribus dependentes, aut propugnatores, aut ipsa navigia lacerabant, Clypeos verò æneos multo igne torrebant, quos repletos fervida arena, cœnoque decocto, è muris subito devolvebant. Nec ulla pestis magis timebatur. Quippe ubi loricam, corpusque fervens arena penetraverat, nec ulla vi excuti poterat, & quidquid attigerat, perurebat. Jacentesque arma, laceratis omnibus, quæis protegi poterant, vulneribus inulti patebant. Corvi verò, & ferreæ manus tormentis emissæ, plerosque rapiebant. Hic Rex fatigatus, statuerat, soluta obsidione, Ægyptum petere. Quippe, cum
Asiam

L I B E R I V.

Affam ingenti celeritate percurrisset, circum-
 ros unius urbis hærebat, tot maximarum rerum
 opportunitate dimissa. Cæterum tam discede-
 re inritum, quàm morari pudebat. Famam quo-
 que, qua plura, quàm armis everterat, ratus
 leviolem fore, si Tyrum, quasi testem se posse
 vinci, reliquisset. Igitur, ne quid inexpertum
 omitteret, plures naves admoveri jubet, de-
 lectosque militum imponi.

C A P U T X I I I.

*Prodigium à visa bellua, quod utrique in suam
 salutem interpretantur.*

ET fortè bellua inusitatae magnitudinis super
 ipsos fluctus dorso eminens ad molem,
 quam Macedones jecerant, ingens corpus ap-
 plicuit, diverberatisque fluctibus allevans fe-
 met, utrinque conspecta est: deinde à capite
 molis rursus alto se immerfit, ac modò super
 undas eminens magna sui parte, modò superfu-
 sis fluctibus condita, haud procul munimentis
 urbis emerfit. Utrisque lætus fuit belluæ aspe-
 ctus. Macedones iter jaciendo operimonstraf-
 se eam augurabantur. Tyrii, Neptunum oc-
 cupati maris vindicem abripuisse belluam ad
 molem brevi profectò ruituram: lætique omi-
 ne eo, ad epulas dilapsi, oneraverè se vino:
 quo graves orto Sole navigia conscendunt
 redimita coronis, floribusque. Adèò victoriæ
 non omen modò, sed etiam gratulationem
 perceperant.

Q. CURTII

CAPUT XIV.

*Naumachia committitur , Alexandro victo-
re .*

FORTÈ Rex classem in diversam partem agi
jusserat , triginta minoribus navigiis reli-
ctis in littore : è quibus Tyrii duobus captis ,
cætera ingenti terruerant metu , donec suo-
rum clamore audire , Alexander classem litto-
ri , à quo fremitus acciderat , admovit . Pri-
ma è Macedonum navibus quinquereimis , ve-
locitate inter cæteras eminens occurrit . Quam
ut conspexere Tyrii , dux è diverso in latera
ejus investæ sunt : in quarum alteram quinque-
remis eadem concitata , & ipsa rostro icta est ,
& illam invicem tenuit . Jamque ea , quæ non
cohærebat , libero impetu evecta , in aliud
quinqueremis latus invehebatur , cum oppor-
tunitate mira triremis è classe Alexandri , in
eam ipsam , quæ quinquereimi imminebat ,
tanta vi impulsæ est , ut Tyrius gubernator in
mare exciteretur è puppi . Plures deinde Ma-
cedonum naves superveniunt , & Rex quoque
aderat , cum Tyrii inhibentes remos , agrè
evellere navem , quæ hærebat , portumque
omnia simul navigia repetunt . Confestim Rex
insequutus , portum quidem intrare non po-
tuit , cum procul è muris missilibus submove-
rerur , naves autem omnes ferè aut demersit ,
aut cepit .

L I B E R I V .
C A P U T X V .

*Tyrus vi capitur , exscinditur , paucis parcitur .
Elogium Tyri .*

Blduo deinde ad quietem dato militibus ,
jussitque & classem , & machinas pariter
admove , & undique territis instare , ipse in
altissimam turrin ascendit ingenti animo , pe-
riculo majore . Quippe regio insigni , & armis
fulgentibus conspicuus , unus præcipuè telis pe-
tebatur . Et digna prorsus spectaculo edidit .
Multos è muris propugnantes hasta transfixit ,
quosdam etiam cominùs gladio , clypeoque im-
pulsos præcipitavit . Quippe turris , ex qua di-
micabat , muris hostium propemodùm cohære-
bat . Jamque crebris arietibus saxorum compa-
ge laxata , munimenta defecerant , & classis in-
traverat portum , & quidam Macedonum in
turres hostium desertas evaserant , cùm Tyrii ,
tot simul malis victi , alii supplices in templa
confugiunt , alii foribus ædium obseratis occu-
pant liberum mortis arbitrium , nonnulli ruunt
in hostem , haud inulti tamen perituri . Magna
pars summa tectorum obtinebat , saxa , & , quid-
quid manibus fors dederat , ingredientes subeun-
tibus . Alexander , exceptis , qui in templa con-
fugerant , omnes interfici , ignemque tectis in-
jici jubet . His per præcones pronuntiatis , ne-
mo tamen armatus opem à Diis petere susti-
nuit . Pueri , virginesque templa compleverant :
viri in vestibulo suarum quisque ædium stabant ,
parata sævientibus turba . Multis tamen saluti
fuere Sidonii , qui intra Macedonum præsidia
erant . Hi urbem quidem inter victores intra-

Q. CURTII

erant, sed cognationis cum Tyriis memores (Thoppe utranque urbem Agenorem condidisse credebant) multos Tyrionum etiam protegentes ad sua perduxere navigia: quibus occultatis, Sidona deVecti sunt. Quindecim millia hoc furto subducta sævitæ sunt. Quantumque sanguinis fufum fit, vel ex hoc æstimari potest, quod intra munimenta urbis sex millia armatorum trucidata sunt. Triste deinde spectaculum victoribus ira præbuit Regis. Duo millia, in quibus occidendis defecerat rabies, crucibus affixa per ingens lictoris spatium pependerunt. Carthaginiensium Legatis pepercit, addita denuntiatione belli, quod præsentium rerum necessitas moraretur. Tyrus septimo mense, quam oppugnari cœpta erat, capta est. Urbs & vetustate originis, & crebra fortunæ varietate ad memoriam posteritatis insignis, condita ab Agenore, diu mare, non vicinum modò, sed quodcunque classes ejus adjerunt, ditionis suæ fecit. Et, si famæ libet credere, hæc gens literas prima aut docuit, aut didicit. Colonix certè ejus penè toto orbe diffusæ sunt, Carthago in Africa, in Bœotia Thebæ, Gades ad Oceanum. Credo, libero commeantes mari, sæpiùsque adeundo cæteris incognitas terras, elegisse sedes juventuti, qua tunc abundabant: seu quia crebris moribus terræ (nam hoc quoque traditur) cultores ejus fatigati, nova, & externa domicilia armis sibi met querere cogebantur. Multis ergo casibus defuncta, & post excidium renata, nunc tamen longa pace cuncta refovente, sub tutela Romanæ mansuetudinis acquiescit.

LIBER IV.

CAPUT XVI.

Litteræ Darii ad Alexandrum, & hujus responsum de filia ducenta, & dote.

Iisdem fermè diebus Darii litteræ allatæ sunt, tandem ut Regi scriptæ. Petebat, uti filiam suam (Saptinæ erat nomen) nuptiis Alexander sibi adjungeret. Dotem fore omnem regionem inter Hellespontum, & Halyn amnem sitam: inde Orientem spectantibus terris contentum se fore. Si fortè dubitaret, quod offerretur, accipere, nunquam diu eodem vestigio stare fortunam, semperque homines, quantamcunque felicitatem habeant, invidiam tamen sentire majorem. Vereri se, ne avium modo, quas naturalis levitas ageret ad sidera, inani se, ac puerili mentis affectu efferreret. Nihil difficilius esse, quàm in illa ætate tantam capere fortunam. Multas se adhuc reliquias habere, nec semper inter angustias posse deprehendi. Transcundum esse Alexandro Euphratem, Tigrimque, & Araxen, & Hylaspen, magna munimenta Regni sui. Veniendum in campos, ubi paucitate suorum erubescendum sit. Mediam, Hyrcaniam, Bactra, & Indos, Oceani accolæ, quando aditum? vel Sogdianos, & Arachosios, nomine tantum notos, cæterasque gentes, ad Caucasum, & Tanaim pertinentes? Senescendum fore tantum terrarum vel sine prælio obeunti. Se verò ad ipsum vocare desineret: nanque illius exiio esse venturum. Alexander his, qui litteras attulerant, respondit, Darium sibi aliena promittere; quod totum amiserit, velle pariri. Doci sibi dari Lydiam, Joniam, Aëolidem, Hellespontiorum, victoria sue præmia: leges autem à victoribus

Q. CURTII

*...acci, accipi à victis. In utro statu ambo es-
set, si solus ignoraret, quàm primum Marte de-
cerneret. Se quoque, cum transisset mare, non
Ciliciam, aut Lydiam ignorare, quippe tanti belli
exiguam hanc esse mercedem, sed Persipolim, ca-
pit Regni ejus, Bactra deinde, Ecbatana, ultimi-
que Orientis oram Imperio suo destinasse. Quocun-
que ille fugere potuisset, ipsum sequi posse. Desi-
neret terrere fluminibus, quem sciret maria tran-
sisse. Reges quidem invicem hæc scripserant.*

C A P U T X V I I.

*Alexander Gazam obsidet. Græci coronam mit-
tunt victori. Prætores Alexandri rem bene
gerunt.*

SED Rhodii urbem suam, portusque dede-
rant Alexandro. Ille Ciliciam Socrati tra-
diderat, Philota regioni circa Tyrum jussu præ-
sidere. Syriam, quæ Cæle appellatur, Andro-
macho Parmenio tradiderat, bello, quod supe-
rerat, interfuturus. Rex, Hephæstione Phœ-
nicis oram classe prætervehi jussu, ad urbem
Gazam cum omnibus copiis venit. Jisdem fe-
rè diebus solemne erat ludicrum Isthmiorum,
quod conventu totius Græciæ celebratur. In
eo concilio, ut sunt Græcorum temporaria in-
genia, decernunt, ut duodecim legarentur ad
Regem, qui ob res pro salute Græciæ, ac liber-
tate gestas, coronam auream donum victoriæ
ferrent. Jidem paulò antè incertæ famæ capta-
verant auram, ut, quocunque pendentis ani-
mos tulisset fortuna, sequerentur. Cæterum
non ipse modò Rex obibat urbes, Imperii ju-
gum adhuc recusantes, sed Prætores quoque
ipsum

ipsius egregii duces pleraque invaserant : Paphlagoniam, Antigonus Lycaoniam, Phrygi-
 crus, Idarne Prætoræ Darii superato, Milesiam cepit : Amphoterus, & Hegilochus, centum sex-
 xaginta navium classe, insulas inter Achajam,
 atque Asiam, in ditionem Alexandri redege-
 runt. Tenedos quoque recepta, incolis ulterò
 vocantibus. Statuerant & Chium occupare.
 Sed Pharnabazus Darii Prætor, comprehensis,
 qui res ad Macedonas trahebant, rursus Apol-
 lonidi, & Athenagoræ, suarum partium viris,
 urbem cum modico præsidio militum tradit.
 Præfecti Alexandri in obsidione urbis perseve-
 rabant, non tam suis viribus, quàm ipsorum,
 qui obsidebantur, voluntate. Nec sefellit opi-
 nio. Nanque inter Apollonidem, & duces mi-
 litum orta seditio, irrumpendi in urbem occa-
 sionem dedit. Cumque porta effracta cohors
 Macedonum intrasset, oppidani, olim consilio
 proditoris agitato, aggregant se Amphotero,
 & Hegilocho. Persarumque præsidio cæso,
 Pharnabazus cum Apollonide, & Athenagora,
 vincti traduntur : duodecim triremes cum suo
 milite, ac remige, præter eas, triginta naves, &
 piratici lembi, Græcorumque tria millia à Persis
 mercede conductæ. His in supplementum co-
 piarum suarum distributis, piratisque supplicio
 affectis, captivos remiges adjecere classi suæ.
 Fortè Aristonicus Methymnæorum Tyrannus,
 cum piraticis navibus, ignarus omnium, quæ ad
 Chium actæ erant, prima vigilia ad portus clau-
 stra successit. Interrogatusque à custodibus,
 quis esset, Aristonicum ad Pharnabazum veni-
 re respondit. Illi, Pharnabazum quidem jam
 quiescere, & non posse tum adiri, ceterum pa-
 tere socio, atque hospiti portum, & postero die

Q. C U R T I I

Pharnabazi copiam fore, affirmant. Nec dubitavit Aristonicus primus intrare. Sequenti sunt duce piratici lembi, Ac, dum applicant navigia crepidini portus, obicitur à vigilibus claustrum, &, qui proximi excubabant, ab iisdem excitantur. Nulloque ex his auso repugnare, omnibus catenæ injectæ sunt. Amphotero deinde, Hegilochoque traduntur. Hinc Macedones transiere Mitylenem. Quam Chares Atheniensis nuper occupatam duorum milium Persarum præsidio tenebat. Sed, cum obsidionem tolerare non posset, urbe tradita, pactus, ut incolumi abire liceret, Imbrum petit. Deditis Macedones pepercerunt.

C A P U T X V I I I.

Bellum reparat Darius, Bactrianos evocat cum Besso non gratis suspecto.

Darius desperata pace, quam per literas, Legatosque impetrari posse crediderat, ad reparandas vires, bellumque impigrè renovandum intendit. Duces ergo copiarum Babyloniam convenire, Bessum quoque Bactrianorum ducem, per quàm maximè posset exercitu coactò, descendere ad se jubet. Sunt autem Bactriani inter illas gentes promptissimi, horridis ingeniis, multumque à Persarum luxu abhorrentibus; siti haud procul Scytharum bellicosissima gente, & raptò vivere assueta; semperque in armis erant. Sed Bessus, suspecta perfidia, haud sanè æquo animo in secundo se continens gradu, Regem terrebat. Nam, cùm Regnum affectaret, proditio, qua sola id assequi poterat, timebatur.

Gaza duobus mensibus obsessa tandem cum magno periculo Regis expugnatur. Betis Prætoris supplicium.

CÆterum Alexander, quam Regionem Darius petisset, omni cura vestigans, tamen explorare non poterat; more quodam Persarum, arcana Regum mira celantium fide. Non merus, non spes elicit vocem, qua prodantur occulta. Verus disciplina Regum silentium vitæ periculo sanxerat. Lingua gravius castigatur, quàm ullum probrum. Nec magnam rem Magi sustineri posse credunt ab eo, cui tacere grave sit, quod homini facillimum voluerit esse natura. Ob hanc causam Alexander omnium, quæ apud hostem gererentur, ignarus, urbem Gazam obsidebat. Præerat ei Betis eximie in Regem iuum fidei. Modicoque præsidio muros ingentis operis tuebatur. Alexander, estimato locorum situ, agi cuniculos iussit; facili, ac levi humo acceptante occultum opus. Quippe mul-
tam arenam vicinum mare evomit; nec saxa, coresque, quæ interpellent specus, obstabant. Igitur ab ea parte, quam oppidani conspicere non possent, opus orsus, ut à sensu ejus averteret, turres muris admoveri jubet. Sed eadem humus admovendis inutilis turribus, desidente fabulo, agilitatem rotarum morabatur, & tabulata turrium perfringebat. Multique vulnerabantur impunè, cum idem recipiendis, qui admovendis turribus, labor eos fatigaret. Ergo receptui signo dato, postero dies muros corona circumdari iussit. Ortoque Sole, priusquàm ad-
mo-

Q. CURTII

erret exercitum, opem Deum exposcens, cum patrio more faciebat. Fortè prætervolans corvus, glebam, quam unguibus ferebat, subito amisit: quæ cum Regis capiti incidisset, resoluta defluxit. Ipsa autem avis in proxima turre consedit. Illita erat turris bitumine, ac sulphure, in qua alis hærentibus frustra se allevare conatus, à circumstantibus capitur. Digna res visa, de qua Vates consulerentur, Et erat Rex non intactus ea superstitione mentis. Ergo Aristander, cui maxima fides habebatur, urbis quidem excidium augurio illo portendi, cæterum periculum esse, ne Rex vulnus acciperet. Itaque monuit, ne quid eo die inciperet. Ille quanquam unam urbem sibi, quò minùs securus Ægyptum intraret, obstare agrè ferebat; tamen paruit Vati, signumque receptui dedit. Hinc animus crevit obsessis. Egressique porta, recedentibus inferunt signa, cunctationem hostium fore suam occasionem rati. Sed acrius, quàm constantius prælium inferunt. Quippe, ut Macedonum signa circumagi videre, repente sistunt gradum. Jamque ad Regem præliantium clamor pervenerat, cum denuntiati periculi haud sanè memor, lorica tamen, quam raro induebat, amicis orantibus sumpsit, & ad prima signa pervenit. Quo conspecto, Arabs quidam Darii miles, majus fortuna sua facinus ausus, clypeo gladium tegens, quasi transfuga, genibus Regis advolvitur. Ille assurgere supplicem, recipique inter suos jussit. At gladio Barbarus strenuè in dextram translato, cervicem appetit Regis. Qui exigua corporis declinatione evitato ictu, in vanum manum Barbari lapsam amputat gladio, denuntiato in illum diem periculo (ut arbitrabatur) ipse defunctus.

Sed,

Sed, ut opinor, inevitabile est fatum. Cum inter primores promptius dimicat, sagittatus est, quam per loricam adactam, stantem in humero, medicus ejus Philippus evellit. Plurimus deinde sanguis manare cœpit, omnibus territis, quia nunquam tam alie penetrasse telum, lorica obstante, cognoverant. Ipse ne oris quidem colore mutato, suppressi sanguinem, & vulnus obligari jussit. Diu ante ipsa signa vel dissimulato, vel victo dolore, persisterat, cum suppressus paulò ante sanguis medicamento, quo retentus erat, manare latius cœpit, & vulnus, quod recens adhuc dolorem non moverat, frigente sanguine intumuit. Linqui deinde animo, & subniti genu cœpit: quem proximi exceptum in castra receperunt. Et Betis interfectum ratus, urbem ovans victoria repetit. At Alexander, nondum percurato vulnere, aggerem, quo mœnium altitudinem æquaret, extruxit, & pluribus cuniculis muros subruj jussit. Oppidani ad pristinum fastigium murorum, novum extruxere munimentum. Sed ne id quidem turres aggeri impositas æquare poterat. Itaque interiora quoque urbis infesta telis erant. Ultima pestis urbis fuit, cuniculo subructus murus, per cujus ruinas hostis intravit. Ducebat ipse Rex antesignanos. Et, dum incautius subit, saxo crus ejus affligitur. Innixus tamen telo, nondum prioris vulneris obducta cicatrice, inter primores dimicat, ira quoque accensus, quòd duo in obsidione urbis ejus acceperat vulnera. Betim, egregia edita pugna, multisque vulneribus confectum, deserverant sui. Nec tamen segnius prælium capellebat, lubricis armis, suo pariter, atque hostium sanguine cum undique circumdato Alexander, insolenti

Q. CURTII

gaudio juvenis elatus, aliàs virtutem e-
 ram in hoste miratus, Non, ut voluisti, inquit,
 morieris, Beti, sed quidquid tormentorum in
 captivum inveniri potest, passurum esse te co-
 gita. Ille non interrito modò, sed contumaci
 quoque vultu intuens Regem, nullam ad minas
 ejus reddidit vocem. Tum Alexander, Vide-
 risne obstinatum ad tacendum, inquit? num
 genu posuit? num supplicem vocem misit? Vin-
 cam tamen silentium, &, si nihil aliud, certè
 gemitu interpolabo. Iram deinde vertit in ra-
 biem; jam tum peregrinos ritus nova subeun-
 te fortuna. Per talos enim spirantis lora traje-
 cta sunt, religatumque ad currum traxere circa
 urbem equi, gloriantè Rege, Achillem, à quo
 genus ipse deduceret, imitatum se esse pœna in
 hostem capienda. Cecidere Persarum, Ara-
 bumque circa decem millia: nec Macedonibus
 incruenta victoria fuit. Obsidio certè non tam
 claritate urbis nobilitata est, quàm geminato
 periculo Regis. Qui Ægyptum adire festinans,
 Amyntam cum decem triremibus in Macedo-
 niam ad inquisitionem novorum militum misit.
 Namque præliis etiam secundis atterebantur
 copix, devictarumque gentium militi minor,
 quàm domestico fides habebatur.

C A P U T XX.

*Ægypto expugnata Hammonis Jovis sedem cum
 magno periculo adit. Eiusdem loci descriptio.*

ÆGyptii olim Persarum opibus insens-
 quippe avarè, & superbè imperitatum fi-
 bi esse credebant, ad spem adventus ejus ere-
 xerant animos, utpotè qui Amyntam quoque
 trans-

L I B E R I V.

transfugam, & cum precario Imperio ventrem læti recepissent. Igitur ingens multitudo Pelusium, quâ intraturus Rex videbatur, convenerat. Atque ille septimo die, posteaquâ à Gaza copias moverat, in regionem Ægypti, quam nunc Castra Alexandri vocant, pervenit. Deinde pedestribus copiis Pelusium petere jussis, ipsem cum expedita delectorum manu Nilo amne vectus est. Nec sustinere adventum ejus Persæ, defectione quoque perterriti. Jamque haud procul Memphi erat. In cujus præsidio Mazeces Prætor Darii relictus, Oxio amne superato, octingenta talenta Alexandro, omnemque Regiam suppellectilem tradidit. A Memphi, eodem flumine vectus, ad interiora Ægypti penetrat. Compositisque rebus, ita ut nihil ex patrio Ægyptiorum more mutaret, adire Jovis Hammonis Oraculum statuit. Itc expeditis quoque, & paucis vix tolerabile ingrediendum erat. Terra, cæloque aquarum penuria est: steriles arenæ jacent, quas ubi vapor solis accendit, fervido solo exurrente vestigia, intolerabilis æstus existit. Luctandumque est non tantum cum ardore, & siccitate regionis, sed etiam cum tenacissimo sabulo, quod præaltum, & vestigio cedens, ægrè moliuntur pedes. Hæc Ægyptii vero majora jactabant. Sed ingens cupido animum stimulabat adeundi Jovem, quem generis sui auctorem, haud contentus mortali fastigio aut credebat esse, aut credi volebat. Ergo cum jis, quos ducere secum statuerat, secundo amne descendit ad Mærotim paludem. Eò Legati Cyrenensium gona attulere, pacem, & ut adiret urbes suas petentes. Ille, donis acceptis, amicitiaque conjuncta, destinata exequi pergit. Ac primo quidem, & sequen-

Q. C U R T I I

di die tolerabilis labor visus, nondum tam
 calidis, nudisque solitudinibus aditis, jam tamen
 sterili, & emoriente terra. Sed, ut aperuere
 se campi alto obruti sabulo, haud secus quàm
 profundum æquor ingressi, terram oculis requi-
 rebant. Nulla arbor, nullum culti soli occur-
 rebat vestigium. Aqua etiam defecerat, quam
 utribus cameli devexerant, & in arido solo, ac
 fervido sabulo nulla erat. Ad hæc Sol omnia
 incenderat, siccaque, & adusta erant omnia:
 cum repentè sive illud Deorum munus, sive ca-
 sus fuit, obductæ cælo nubes condidere Solem,
 ingens æstu fatigatis, etiamsi aqua deficeret,
 auxilium. Enimverò, ut largum quoque im-
 brem excusserunt procellæ, pro se quisque ex-
 cipere eum, quidam ob sitim impotentes sui,
 ore quoque hianti captare cœperunt. Quatri-
 dum per vastas solitudines absumptum est.
 Jamque haud procul Oraculi sede aberant,
 cum complures corvi agmini occurrunt, modi-
 co volatu prima signa antecedentes. Et modo
 humi residebant, cum lentius agmen incede-
 ret, modò se pennis levabant, antecedentium,
 iterque monstrantium ritu. Tandem ad sedem
 consecratam Deo ventum est. Incredibile di-
 ctu, inter vastas solitudines, ita undique am-
 bientibus ramis, vix in densam umbram cadente
 Sole, coniecta est. Multique fontes, dulci-
 bus aquis passim manantibus, alunt sylvas. Cæli
 quoque mira temperies, verno tempori maxi-
 mè similis, omnes anni partes pari salubritate
 percurrit. Accolæ sedis sunt ab Oriente pro-
 ximi Æthiopum: Meridiem versus Arabes,
 Trogloditis cognomen est. Horum regio usque
 ad Rubrum mare excurrit: ac qua vergit ad
 Occidentem, alii Æthiopes colunt, quos Sce-
 nitæ

nitas vocant : à Septentrione Nasamones sunt
 gens Syrtica , navigiorum spoliis quæstuosa .
 Quippe obsident littora , & æstu destituta navi-
 gia notis sibi vadis occupant . Incolæ nemoris ,
 quos Hammonios vocant , dispersis tuguriis ha-
 bitant : medium nemus pro arce habent tripli-
 ci muro circumdatum . Prima munitio Tyran-
 norum veterem Regiam clausit : in proxima
 conjuges eorum cum liberis , & pellicibus ha-
 bitant . Hic quoque Dei Oraculum est : ulti-
 ma munimenta , satellitum , armigerorumque
 sedes erant . Est etiam aliud Hammonis ne-
 mus . In medio habet fontem , aquam Splis
 vocant . Sub lucis ortum tepida manat , medio
 die , cum vehementissimus est calor , frigida
 eadem fluit , inclinato in vesperam , calefcit :
 media nocte , fervida exestuat , quoque pro-
 pius nox vergit ad lucem , multum ex noctur-
 no calore decrefcit , donec sub ipsum diei or-
 tum assueto tempore languescat . Id quod pro
 Deo colitur , non eandem effigiem habet ,
 quam vulgò Diis artifices accommodaverunt .
 Umbilico tenus arieti similis est habitus , sma-
 ragdo , & gemmis coagmentatus . Hunc , cum
 responsum petitur , navigio aurato gestant
 Sacerdotes , multis argenteis pateris ab utro-
 que navigii latere pendentibus : sequuntur
 matronæ , virginisque patrio more inconditum
 quoddam carmen canentes , quo propitiari
 Jovem credunt , ut certum edat Oraculum .
 At tum quidem Regem , propius adeuntem ,
 maximus natu è Sacerdotibus filium appellat ,
 hoc nomen illi parentem Jovem reddere affir-
 mans . Ille verò & accipere se ait , & agno-
 scere , humanæ sortis oblitus . Consuluit dein-
 de , an totius orbis Imperium facis sibi destina-
 ret

ter Pater . Vates æquè in adulationem compos-
itus , terrarum omnium rectorem fore osten-
dit . Post hæc institit quærere , an omnes pa-
rentis sui interfectores pœnas dedissent . Sa-
cerdos , parentem ejus negat ullius scelere
posse violari : Philippi autem omnes interfe-
ctores luisse supplicia . Adjecit , invictum fo-
re , donec excederet ad Deos . Sacrificio de-
inde facto , dona & Sacerdotibus , & Deo data
sunt . Permissumque amicis , ut ipsi quoque
consulerent Jovem . Nihil amplius quæsi-
runt , quàm , an auctor esset sibi Divinis hono-
ribus colendi suum Regem . Hoc quoque ac-
ceptum fore Jovi Vates respondit , ut ipsi vi-
ctorem Regem Divino honore colerent . Ve-
rè , & salubriter æstimanti fidem Oraculi , va-
na profectò responsa videri potuissent . Sed
fortuna , quos uni sibi credere coegit , magna
ex parte avidos gloriæ magis , quàm capaces
facit . Jovis igitur filium se non solum appella-
ri passus est , sed etiam jussit . Rerumque ge-
starum famam dum augere vult , tali appella-
tione corrumpit . Et Macedones assueti qui-
dem Regio Imperio , sed majore libertatis um-
bra , quàm cæteræ gentes , immortalitatem af-
fectantem contumaciùs , quàm aut ipsis expe-
diebat , aut Regi , aversati sunt . Sed hæc suo
quæque tempori reserventur : nunc cætera e-
xequi pergam .

C A P U T X X I.

Alexandriæ non sine prodigiis conditur. Ægyptus Præfectis regenda traditur. Flektor Parmenionis F. Nilo perit. Ustulatus Andromachus præses Samariæ. Tyrannorum supplicia. Legationes Græcorum. Cyprii Reges uonis culti. Amphoterus contra piratas mittitur. Herculi Tyrio Alexander operatur.

Alexander ab Hammone rediens, ut ad Marcotim paladem haud procul insula Pharo sitam venit, contemplatus loci naturam, primum in ipsa insula statuerat urbem novam condere. Inde, ut apparuit, magnæ sedis insulam haud capacem, elegit urbi locum, ubi nunc est Alexandria, appellationem trahens ex nomine auctoris. Complexus, quidquid loci est inter paludem, & mare octoginta stadiorum muris ambitum destinat. Et, qui ædificandæ urbi præessent, relictis, Memphin petit. Cupido haud injusta quidem, cæterum intempestiva incesserat, non interiora modò Ægypti, sed etiam Æthiopiam invisere. Memnonis, Thonique celebrata Regia cognoscendæ vetustatis avidum trahebat penè extra terminos Solis. Sed imminens bellum, cuius multò major supererat moles, otiosæ peregrinationi tempora exemerat. Itaque Ægypto præfecit Æschylum Rhodium, & Peucestem Macedonem, quatuor milibus militum in præsidium regionis ejus datis. Claustra Nili fluminis Polymenem tueri jubet: triginta ad hoc triremes datæ. Africæ deinde, quæ Ægypto juncta est, præpositus Apollonius, vestigalibus ejusdem Africæ, Ægypt-

rique Cleomenes . Ex finitimis urbibus commigrare Alexandriam iussis , novam urbem magna multitudo implevit . Fama est , cum Rex urbis futuræ muris polentam , ut Macedonum mos est , destinasset , avium greges advolasse , & polenta esse pastas : cùmque id omen pro tristi à plerisque esset acceptum , respondisse Vates , magnam illam urbem advenarum frequentiam culturam , multisque eam terris alimenta præbituram . Regem , cùm secundo amne deflueret assequi cupiens Hector , Parmenionis filius , eximio ætatis flore in paucis Alexandro charus , parvum navigium conscendit , pluribus , quàm capere posset , impositis . Itaque merâ navis omnes destituit . Hector diu flumini oblectatus , cùm madens vestis , & astricti crepidis pedes natare prohiberent , in ripam tamen semianimis evasit : & ut primum fatigatus spiritum laxavit , quem metus , & periculum intenderant , nullo adjuvante (quippe in diversum evaserant alii) exanimatus est . Rex amissi ejus desiderio vehementer afflictus est ; repertumque corpus magnifico extulit funere . Oneravit hunc dolorem nuntius mortis Andromachi , quem præfecerat Syriæ . Vivum Samaritæ cremaverant . Ad cujus interitum vindicandum , quanta maxima celeritate potuit , contendit . Advenientique sunt traditi tanti sceleris auctores . Andromacho deinde Memnona substituit , affectis supplicio , qui Prætorem interemerant . Tyrannos , inter eos Methymnæorum Aristonicum , & Chrysolaum , popularibus suis tradidit ; quos illi è muris obinurias tortos necaverunt . Atheniensem deinde , Rhodiorumque , & Chiorum Legatos audit . Athenienses victoriam gratulabantur , & , ut captivi Græcorum suis restitue-

ren-

rentur, orabant. Rhodii, & Chii de præsidio querebantur. Omnes ea, quæ desiderare visi, impetraverunt. Mitylenæis quoque ob egregiam in partes suas fidem, & pecuniam, quam in bellum impenderant, obfides reddidit, & magnam regionem finibus eorum adiecit. Cypriorum quoque Regibus, qui & à Dario defecerant ad ipsum, & oppugnantem Tyrum miserant classem, pro merito honos habitus est. Amphoterus deinde classis Præfectus ad liberandam Cretam missus (nanque & Persarum, & piratarum armis pleraque ejus insulæ obsidebantur) ante omnia mare à piraticis classibus vindicare jussus. Quippe obnoxium prædonibus erat, in bellum utroque Rege converso. His compositis, Herculi Tyrio ex auro crateram cum triginta pateris dicavit. Imminensque Dario iter ad Euphratem pronuntiari jussit.

C A P U T X X I I.

Darius Babylone collectas copias, & instructas movet ad Tigrim, quem cum Lyco trajicit, & castra ad Bumellum ponit. Mazæus regionem vastat.

AT Darius, cum ab Ægypto divertisse in Africam hostem comperisset, dubitavit, utrumne circa Mesopotamiam subsisteret, an interiora Regni sui peteret, haud dubiè potentior auctor præsens futurus ultimis gentibus illiumpigrè bellum capeffendi, quas ægrè per Præfectos suos moliebatur. Sed ut idoneis auctoribus fama vulgavit, Alexandrum cum omnibus copiis, quancunque ipse adisset regionem, peruenit, haud ignarus, quàm cum strenuo res esset,

esset, omnia longinquarum gentium auxilia Babylonem contrahi iussit. Bactriani, Scythæque, & Indi convenerant. Nam & cæterarum gentium copiarum partibus simul adfuerunt. Cæterum, cum dimidio ferme major esset exercitus, quam in Cilicia fuerat, multis arma deerant: quæ summa cura comparabantur. Equitibus, equisque tegumenta erant ex ferreis laminis, serie inter se connexis. Quis anteà præter jacula nihil dederat, scuta, gladiique adiciebantur. Equorum domandi greges peditibus distributi sunt, ut major pristino esset equitatus. Ingensque (ut crediderat) terror hostium, ducentæ falcatae quadrigæ, unicum illarum gentium auxilium, sequutæ sunt. Ex summo temone hastæ præfixæ ferro eminebant. Utrinq; à jugo ternos direxerant gladios; & inter radios rotarum plura spicula eminebant in adversum. Aliæ deinde falces summis rotarum orbibus hærebant, & aliæ in terram demissæ, quidquid obvium concitatis equis fuisset, amputaturæ. Hoc modo instructo exercitu, ac perarmato, Babylone copias movit. A parte dextra erat Tigris, nobilis fluvius, lævam tangebant Euphrates. Agmen Mesopotamiæ campos impleverat. Tigri deinde superato, cum audisset, haud procul abesse hostem, Satropacem Equitum Præfectum cum mille delectis præmisit. Mazæo Prætori sex millia data, quibus hostem transitu amnis arceret: eidem mandatum, ut regionem, quam Alexander esset aditurus, popularetur, atque ureret. Quippe credebat, nopia debellari posse, nihil habentem, nisi quod rapiendo occupasset. Ipsi autem commeatus alii terra, alii Tigri amne subvehebantur. Jam pervenerat ad Arbella vicum, nobilem suæ clade.

clade facturus. Hic commeatum, sarcinarumque majore parte deposita, Lycum amnem ponte junxit, & per dies quinque, sicut ante Euphratem, trajecit exercitum. Inde octoginta serè stadia progressus, ad alterum amnem (Bumado nomen est) castra posuit. Opportuna explicandis copiis regio erat, equitabilis, & vasta planities. Ne stirpes quidem, & brevia virgulta operiunt solum; liberque prospectus eorum, etiam quæ procul recessere, permittitur. Itaque, si qua campi eminebant, jussit æquari, totumque fastigium extendi.

C A P U T X X I I I.

*Profectio Alexandri ad Euphratem, & Tigrim.
Cædes Satrapæ.*

Alexandro, qui numerum copiarum ejus, quantum procul conjectari poterat, æstimabant, vix fecerunt finem, tot millibus caesis majores copias esse reparatas. Cæterum omnis periculi, & maximè multitudinis contemptor, undè cinis castris pervenit ad Euphratem. Quo pontibus juncto, equites primos ire, phalangem sequi jubet, Mazæo, qui ad inhibendum transitum cum sex millibus equitum occurrebat, non auso periculum sui facere. Paucis deinde non ad quietem, sed ad reparandos animos, diebus datis militi, strenuè hostem insequi cepit, metuens, ne interiora Regni sui peteret, sequendusque esset per loca omni solitudine, atque inopia vasta. Igitur quarto die præter Arbellam penetrat ad Tigrim. Tota regio ultra amnem recenti fumabat incendio. Quippe Mazæus, quæcunque adjerat, haud secus, quàm

hostis urebat. Ac primò caligine, quam fumus effuderat, obscurante lucem, insidiarum metu substitit. Deinde, ut speculatores præmissi cuncta omnia nuntiaverunt, paucos equitum ad tentandum vadum fluminis præmisit. Cujus altitudo primò summa equorum pectora, mox, ut in medium alveum ventum est, cervices quoque æquabat. Nec sanè alius ad Orientis plagam tam violentus invehitur, multorum torrentium non aquas solum, sed etiam saxa secum trahens. Itaque à celeritate, qua defluit, Tigris nomen est inditum, quia Persica lingua Tigrim sagittam appellant. Igitur pedes, velut divisus in cornua, circumdato equitatu, levatis super capita armis, haud ægrè ad ipsum alveum penetrat. Primus inter pedites Rex egressus in ripam, vadum militibus manu, quando vox exaudiri non poterat, ostendit. Sed gradum firmare vix poterant, cum modò saxa lubrica vestigium fallerent, modò rapidior unda subduceret. Præcipuus erat labor eorum, qui humeris onera portabant. Quippe, cum semetipsos regere non possent, in rapidos gurgites incommodo onere auferebantur. Et, dum sua quisque spolia consequi studet, major inter ipsos, quam cum anne orta luctatio est. Cumulique sarcinarum passim fluitantes, plerosque perculerant. Rex monere, ut satis haberent arma retinere, cætera se redditurum. Sed neque consilium, neque imperium accipi poterat. Obstrepebat hinc metus, præter hunc, invicem natantium mutus clamor. Tandem, quæ leniore tractu amnis aperit vadum, emersere. Nec quidquam præter paucas sarcinas desideratum est. Deleri potuit exercitus, si quis ausus esset vincere. Sed Perpetua fortuna Regis avertit inde hostem.

Sic

Sic Granicum, tot millibus equitum, peditum-
que in ulteriore stantibus, ripa, superavit: sic
angustis in Ciliciæ callibus tantam multitudi-
nem hostium. Audaciæ quoque, qua maximè
viguit, ratio minui potest, quia nunquam in
discrimen venit, an temerè fecisset. Mazæus,
si transcuntibus flumen supervenisset, haud du-
biè oppressurus fuit incompósitos in ripa. De-
mum etiam per armatos ad equitare cepit. Mil-
le admodum equites præmiserat, quorum pau-
citate Alexander explorata, deinde contempta,
Præfectum Pœonum equitum Aristona laxatis
habeis inveni jussit. Insignis eod die pœna e-
quitum, & præcipuè Aristonis fuit. Præfectum
equitatus Persarum Satropacem, directa in gut-
ture hasta, transfixit, fugientemque per medios
hostes consequutus ex equo præcipitavit, &
obluſtanti caput gladio dempsit: quod relatum
magna cum laude ante Regis pedes posuit. Bi-
duo ibi Rex stativa habuit; in proximum de-
inde iter pronuntiari jussit.

C A P U T XXIV.

*Defectio Luna describitur. Inde trepidatio exer-
citus, & nutatio, ac propè seditio. Ratio defe-
ctionis explicata, fausta portenta. Profectio,
ignis extinctio, copia frumenti reperta, explo-
ratores capti, vel caesi.*

SEd prima serè vigilia, Luna deficiens pri-
mum nitorem sideris sui condidit, deinde
sanguinis colore suffuso lumen omne scedavit.
Solicitisque sub ipsum tanti discriminis casum
ingens religio, & ex ea formido quædam incus-
sa est. *Dis invisitis in ultimas terras trahi se*

quererantur . Jam nec flumina posse adiri , nec sidera pristinum præstare fulgorem . Vastas terras , deserta omnia occurrere . Inunius hominis jactationem tot millium sanguinem impendi . Fastidio esse patriam , abdicari Philippum patrem , calum vanis cogitationibus peti . Jam pro seditione res erat , cum ad omnia interritus , Duces , principesque militum frequentes adesse Prætorio , Ægyptiosque Vates , quos cœli , ac siderum peritissimos esse credebat quid sentirent , expromere jubet . At illi , qui satis scirent , temporum orbes implere destinatas vices , Lunamque deficere , cum aut terram subiret , aut Sole premeretur , rationem , quidem ipsi perceptam non edocent vulgus , cæterum affirmant , Solem Græcorum , Lunam esse Persarum , quoties illa deficiat , ruinam , stragemque illis gentibus portendi . Veteraque exempla recensent Persidis Regum , quos adversis Diis pugnasse Lunæ ostendisset defectio . Nulla res efficacius multitudinem regit , quàm superstitio . Alioqui impotens , sæva , mutabilis , ubi vana religione capta est , melius Vatribus , quàm Ducibus suis paret . Igitur edita in vulgus Ægyptiorum responsa , rursus ad spem , & fiduciam erexere corripentes . Rex imperu animorum utendum ratus , secunda vigilia castra movit . Dextra Tigrim habebat , à læva montes , quos Gordyæos vocant . Hoc ingresso iter , speculatores , qui præmissi erant , sub lucis ortum , Darium adventare nuntiaverunt . Instructo igitur milite , & composito agmine , antecedebat . Sed Persarum exploratores erant mille fermè , qui speciem magni agminis fecerant . Quippe , ubi explorare vera non possunt , falsa per metum augurantur . His cognitis , Rex cum paucis suorum

rum assequutus agmen refugientium ad suos, alios cecidit, alios cepit. Equitesque præmisit simul speculatum, simul ut ignem, quo Barbari cremaverant vicos, extinguere. Quippe fugientes raptim testis, acervitque frumenti iniecerant flammæ: quæ cum in summo hæssissent, ad inferiora nondum penetraverant. Extincto igitur igne, plurimum frumenti repertum est. Copia aliarum quoque rerum abundare cæperunt. Ea res ipsa militi ad persequendum hostem animum incendit: quippe urente, & populante eo terram festinandum erat, ne incendio cuncta præriperet. In rationem ergo necessitas versa. Quippe Mazæus, qui antea per otium vicos incenderat, jam fugere contentus, pleraque inviolata hosti reliquit. Alexander haud longius centum quinquaginta stadiis Darium abesse compererat. Itaque ad satietatem quoque copia commeatuum instructus, quatrinduo in eodem loco substitit.

C A P U T X X V.

Darii insidiarices literæ deprehensæ. Mors uxoris Darii, & nuntius de ea ad Darium. Darii lacrymæ, & precatio pro Alexandro casto, & regio Juvencæ.

INterceptæ deinde Darii literæ sunt, quibus Græci milites sollicitabantur, ut Regem interficerent, aut proderent. Dubitavitque, an eas pro concione recitaret, satis confusus Græcorum quoque erza se benevolentia, ac fidei. Sed Parmenio deterruit, non esse talibus promissis imbuendas aureas militum, patere vel uires insidis Regem, nihil nefas esse avaritiæ.

Sequutus consilii auctorem, castra movit. Iter facienti, Spado unus ex captivis, qui Darii uxorem comitabantur, deficere eam nuntiat, & vix spiritum ducere. Itineris continui labore, animique ægritudine fatigata, inter socrus, & virginum filiarum manus, collapsa erat, deinde & extincta. Id ipsum nuntians alius supervenit. Et Rex haud secus, quàm si parentis suæ mors nuntiata esset, crebros edidit gemitus. Lacrymisque obortis, quales Darius profudisset, in tabernaculum, in quo mater erat Darii, defuncto assidens corpori, venit. Hic verò renovatus est mœror, ut prostratam humi vidit. Recentis malo priorum quoque admonita, receperat in gremium adultas virgines magna quidem mutui doloris solatia, sed quibus ipsa deberet esse solatio. In conspectu erat nepos parvulus, ob id ipsum miserabilis, quòd nondum sentiebat calamitatem, maxima ex parte ad ipsum redundantem. Crederes, Alexandrum inter suas necessitudines flere, & solatia non adhibere, sed quærere. Cibo certè abstinuit; omnemque honorem funeri patrio Persarum more servavit, dignus herclè, qui nunc quoque tantum mansuetudinis, & continentiae serat fructum. Semel omninò eam viderat, quo die capta est, nec ut ipsam, sed ut Darii matrem videret: eximiamque pulchritudinem formæ ejus, non libidinis habuerat incitamentum, sed gloriæ. E Spadonibus, qui circa Reginam erant, Tyriotes inter trepidationem lugentium elapsus, per eam portam, quæ, quia ab hoste aversa erat, levius custodiebatur, ad Darii castra pervenit. Exceptusque à vigilibus, in tabernaculum Regis perducitur gemens, & veste lacerata. Quem ut conspexit Darius, multipli-

ci doloris expectatione commotus, & quid potissimum timeret, incertus, *Vultus tuus*, inquit, *nescio quod ingens malum praefert: sed cave, miseri hominis auribus parcas. Didici enim esse infelix. Et saepè calamitatis solatium est, nosse sortem suam. Num, quod maxime suspicor, & loqui timeo, ludibria meorum nuntiaturus es mihi, & (ut credo) ipsis quoque omni tristiora supplicio?* Ad hæc Tyriotes, *Istud quidem procul abest*, inquit. *Quantuscunque enim Reginis honor ab his, qui parent, haberi potest, tuis à victore servatus est. Sed uxor tua paulò antè excessit à vita. Tum verò non gemitus modò, sed etiam ejulatus totis castris exaudiebantur. Nec dubitavit Darius, quin interfecta esset, quia nequisset contumeliam pati. Exclamatque amens dolore, Quod ego tantum nefas commisi, Alexander? quem tuorum propinquorum necari, ut hanc vicem sevitiæ meae reddas? Odisti me, non quidem provocatus: sed finge, justum intulisse te bellum, cum feminis ergo agere debueras?* Tyriotes affirmare per Deos patrios, nihil in eam gravius esse consultum: ingemuisse etiam Alexandrum morri, & non parcius flevisse, quàm ipse lacrymaretur. Ob hæc ipse amantis animus in sollicitudinem, suspicionemque revolutus est, desiderium captivæ profectò à consuetudine stupri ortum esse, conjectans. Submotis igitur arbitris, uno duntaxat Tyriote retento, jam non flens, sed suspirans, *Videsne in te, Tyriote, locum mendacio non esse? Tormenta jam hic erunt. Sed ne expectaveris per Deos, si quid tui tibi Regis reverentiæ est. Num, quod & scire expeto, & quærere pudes, ausus est & dominus, & juvenis? Ille quæstioni corpus offerre, Deos testes invocare, castè, sanctèque habitam esse Reginam. Tandem, ut fides*

facta est, vera esse, quæ affirmaret, Spado, capite velato diu flevit. Manantibusque adhuc lacrymis, vestes ab ore rejecta, ad cælum manus tendens, *Dii patrum*, inquit, *primum mihi stabilite Regnum deinde, si de me jam transactum est precor, ne quis Asiae Rex sit, quam iste tam justus hostis, tam misericors victor.*

C A P U T X X V I.

Ultima Darii legatio ad Alexandrum de pace. Parmenionis consilium ad pacem inclinans propter aurum. Alexandri Regia responsio, se non esse mercatorem. Questus de infidiis, Dario indicit bellum.

ITaque, quanquam pace frustrà bis petita, omnia in bellum consilia converterat, victus tamen continentia hostis, ad novas pacis condiciones ferendas, decem Legatos cognatorum principes misit. Quos Alexander, concilio advocato, introduci iussit. E quibus maximus natu, *Darium*, inquit, *ut pacem à te jam tertio peteret, nulla vis subegit, sed iustitia, et continentia tua expressit. Matrem, conjugem, liberosque ejus, nisi quòd sine illo sunt, captos esse non sensi. Pudicitiae earum, quæ supersunt, curam, haud secus, quam parens, agens, Reginas appellas, speciem pristinae fortuna retinere poteris. Vultum tuum video, qualis Darii fuit, cum dimitteremur ab eo. Et ille tamen uxorem, tu hostem luges. Jam in acie stares, nisi cura te sepultura ejus moraretur. Et quid mirum est, si tam ab amico animo pacem petit? Quid opus est armis, inter quos odia sublata sunt? Antea Imperio tuo suum destinabat Halyn amnem, qui Lydiam termi-*
nas:

nat: nunc, quidquid inter Hellespontum, & Eu-
 phratem est, in dotem filiae offert, quam tibi tra-
 dit. Ochum filium, quem habes, pacis, & fidei ob-
 fidem retine: matrem, & duas virgines filias red-
 de. Pro viribus corporibus triginta millia talentum
 auri, precatur, accipias. Nisi moderationem a-
 nimi sui notam haberem, non dicerem, hoc esse
 tempus, quo pacem non dare solum, sed etiam oc-
 cupare deberes. Respice, quantum post te relinque-
 ris, intueri, quantum petas. Periculosum est
 prae grave imperium: difficile est continere, quod
 capere non possis. Videsne, ut navigia, quae mo-
 dum excedunt, regi nequeant? Nescio, an Darius
 idè tam multa amiserit, quia nimiae opes magnae
 iacturae locum faciunt. Facilius est quaedam vin-
 cere, quàm tueri. Quantò herculè expeditius ma-
 nus nostrae rapiunt, quàm continent! Ipsa mors
 uxoris Darii te admonere potest, minùs jam mis-
 ricordiae tuae licere, quàm licuit. Alexander, Le-
 gatis excedere tabernaculo iussis, quid place-
 ret, ad consilium refert. Diu nemo, quid senti-
 ret, ausus est dicere, incerta Regis voluntate.
 Tandem Parmenio, Ante suavissem, ait, ut
 captivos apud Damascum redimentibus redderes;
 ingentem pecuniam potuisse redigi ex his, qui mul-
 ti vincti virorum fortium occupaverant manus.
 Et nunc magnoperè censerem, ut unam anam, &
 duas puellas, itinerum, agminumque impedimen-
 ta, triginta millia talentis auri permutes. Opi-
 mum Regnum occupari posse conditione, non bello.
 Nec quemquam alium inter Istrum, & Euphratem
 possedisse terras, ingenti spatio, intervalloque dis-
 cretas. Macedoniam potius respiceres, quàm Ba-
 ctia, & Indos inueneris. Ingrata oratio Regi
 fuit. Itaque, ut finem dicendi fecit, Et ego,
 inquit, pecuniam, quàm gloriam mallet, si Par-

menio essem. Nunc Alexander, de paupertate securus sum, & me non mercatorem memini esse, sed Regem. Nihil quidem habeo venale: sed fortunam meam utique non vendo. Captivos si places reddi, honestius dono dabimus, quam precio remitemus. Introductis deinde Legatis, ad hunc modum respondit: Nuntiate Dario, gratiarum actionem apud hostem supervacaneam esse, & me, quæ fecerim clementer, & liberaliter, non amicitiae ejus tribuisse, sed naturæ meæ, nec adversus calamitates, sed adversus hostium vires consendere. Bellum cum captivis, & fœminis gerere non soleo; armatus sit, oportet, quem oderim. Quod si saltem pacem bona fide peteret, deliberarem forsitan, an darem. Verum enim verò, cum modò milites meos literis ad prodicionem, modò amicos ad perniciem meam pecunia sollicitet; ad internecionem mihi persequendus est, non ut justus hostis, sed ut percussor veneficus. Conditiones verò pacis, quas feris, si accepero, victorem eum faciunt. Quæ post Euphratem sunt, liberaliter donat. Ubi igitur me affamini? nempe ultra Euphratem sum. Summum ergo dotis, quam promittit, terminum castra mea transeunt. Hinc me depellite, ut sciam vestrum esse, quod ceditis. Eadem liberalitate dat mihi filiam suam; nempe quam scio alicui servorum ejus nupturam. Multum verò mihi præstat, si me Mazæo generum præponit. Ite, nuntiate Regi vestro, & quæ amisit, & quæ adhuc habet, præmia esse belli. Hoc regente utriusque terminos Regni, id quengue habiturum, quod proximæ lucis assignatura fortuna est. Et me in Asiam non venisse, ut ab aliis acciperem, sed ut aliis darem. Si secundus, & non par mihi vellet haberi, facerem forsitan, quæ pesit. Cæterum nec mundus duobus Solibus potest regi, nec duo summa Regna salvo

salvo statu terrarum potest habere . Proinde aut deditionem hodie , aut in crastinum bellum paret . Nec aliam sibi , quàm expertus est , polliceatur fortunam . Legati respondent , cùm bellum in animo sit , facere eum simpliciter , quòd spe pacis non frustraretur : ipsos petere , quàm primùm dimittantur ad Regem , eum quoque bellum parare debere . Dimissi nuntiant , adesse certamen . Ille quidem confestim Mazæum cum tribus millibus equitum , ad itinera , quæ hostis petiturus erat , occupanda premisit .

C A P U T X X V I I .

Alexander composito agmine pergit ad hostem , Mazæus iter explorat . Darii copie recensentur .

Alexander , corpori uxoris ejus justis persolutis , omnique graviore comitatu intra eadem munimenta cum modico præsidio relicto , ad hostem contendit . In duo cornua diviserat peditem , in utrumque latus equite circumdato . Impedimenta sequebantur agmen . Præmissum deinde cum Scythis equitibus Menidam jubet explorare , ubi Darius esset . At ille , cum Mazæus haud procul consedisset , non ausus ultrà procedere , nihil aliud , quàm fremitum hominum , hinnitumque equorum exaudisse nuntiat . Mazæus quoque , conspectis procul exploratoribus , in castra se recipit , adventus hostium nuntius . Igitur Darius , qui in patentibus campis decernere optabat , armari militem jubet , aciemque disponit . In lævo cornu Bactriani ibant equites , mille admodum . Dacæ totidem , & Arachosii , Susique quatuor mil-

millia explebant. Hos centum falcati currus sequebantur. Proximus quadrigis erat Bessus, cum octo millibus equitum, item Bactrianis. Massagete 11 millibus agmen ejus claudebant: pedites his plurimum gentium non mistas, sed suæ quisque nationis junxerant copias. Persas deinde cum Mardis, Sogdianisque Ariobarzanes, & Orobates ducebant. Illis partibus copiarum Orsines præerat, à septem Persis oriundus, ad Cyrum quoque nobilissimum Regem originem sui referens. Hos aliæ gentes, ne sociis quidem satis notæ, sequebantur. Post quas quinquaginta quadrigas Pdradates magno Caspianorum agmine antecedebat. Indi, cæteri que Rubri maris accolæ, nomina veriùs, quàm auxilia, post currus erant. Claudebatur hoc agmen aliis falcatis curribus quinquaginta: quæis peregrinum militem adjunxerat. Hunc Armenii, quos Minores vocant, Armenios Babylonii, utrosque Belitæ, & qui montes Cossæorum incolebant, sequebantur. Post hos ibant Gortuæ, gentes quidem Euboicæ, Medos quondam sequenti, sed jam degeneres, & patrii moris ignari. Applicuerat his Phrygas, & Cataonas. Parthorum deinde gens, incolentium terras, quas nunc Parthi Scythia profecti tenent, claudebant agmen. Hæc sinistri cornu acies fuit. Dextrum tenebat natio majoris Armeniæ, Cadusi que, & Cappadoces, & Syri, & Medi. His quoque falcati currus erant quinquaginta. Summa totius exercitus, equites centum quadraginta quinque millia, pedestris acies sexcenta millia expleverat. Hoc modo instructi, decem stadia procedunt, jussique subsistere, armati hostem expectabant.

C A P U T XXVIII.

Pannicus timor militem Alexandri ex vana specie Cæli invadit , quam sua prudentia Rex excussit .

Alexandri exercitum pavor , cujus causa non suberat , invasit . Quippe lymphati trepidare cœperunt , omnium pectora occulto metu percurrente . Cœli fulgor tempore æstivo ardenti similis internitens , ignis præbuit speciem . Flammæque ex Darii castris splendere , vellut illatas temerè præsidiiis , credebant . Quòd si perculsis Mazæus , qui præsidebat itineri , supervenisset , ingens clades accipi potuit . Ille segnis in eo , quem occupaverat , tumulto sedet , contentus non laceffi . Alexander , cognito pavore exercitus , signum , ut consisterent , dari , ipsos arma deponere , ac levare corpora jubet , admonens , nullam subiti causam esse timoris , hostem procul stare . Tandem compotes sui , pariter arma , & animos recepere . Nec quidquam ex præsentibus tutius visum est , quàm eodem loco castra munire .

CAPUT XXIX.

Mazeus cum Persis collem deserit, quem Macedo occupat, ibidemque castra ponit, unde & aciem hostium prospicit. Fluctuat idem animo. De pugna ratione deliberat. Unus contra omnes aperto campo, claro Sole non nocturno more latronum in tenebris pugnandum statuit.

POSTERODIE Mazæus, qui cum delictis equitum in edito colle, ex quo Macedonum prospiciebantur castra, confederat, sive metu, sive quia speculari modò jussus erat, ad Darium rediit. Macedones eum ipsum collem, quem desererat, occupaverunt. Nam & tutior planitie erat, & inde acies hostium, quæ in campo explicabatur, conspici poterat. Sed caligo, quam circa humidi effuderant montes, universam quidem rei faciem non abstulit, cæterum agminum discrimina, atque ordinem prohibuit perspicere. Multitudo inundaverat campos; fremitusque tot millium, etiam procul stantium aures impleverat. Fluctuare animo Rex, & modò suum, modò Parmenionis consilium sera æstimatione perpendere. Quippe eò ventum erat, unde recipi exercitus, nisi victor, aut sine clade non posset. Movebat etiam eum multitudo hostium, respectu paucitatis suæ gentis. Sed interdum reputabat, quantas res cum hac gente gessisset, quantosque populos sudisset. Itaque, cum spes metum vinceret, periculosius bellum differre ratus, ne desperatio suis cresceret, dissimulato eo, mercenarium equitem ex Pæonia præcedere jubet. Ipse phalangem, sicut antea dictum est, in

in duo cornua extenderat. Utrumque cornu equites tegebant. Jamque nitidior lux, disculsa caligine, aciem hostium ostenderat: & Macedones sive alacritate, sive tædio expectationis, ingentem, pugnantium more, edidere clamorem. Redditus & à Persis, nemora, vallesque circumjectas terribili sono impleverat. Nec jam contineri Macedones poterant, quin cursu quoque ad hostem contenderent. Melius adhuc ratus Alexander in eodem tumultu castra munire, vallum jaci jussit. Strenuèque opere perfectò, in tabernaculum, ex quo tota acies hostium conspiciebatur, secessit. Tum verò universa futuri discriminis facies in oculis erat. Armis insignibus equi, virique splendebant. Et omnia interiore cura præparari, sollicitudo Prætorum agmina sua interequitantium ostendebat. Ac pleraque inania, sicut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorum internitentium fulgor, sollicitam expectatione mentem turbaverant. Igitur, sive dubius animi, sive ut suos experiretur, consilium adhibet, quid optimum factu esset, exquirens. Parmenio peritissimus inter Duces artium belli, furto, non prælio opus esse censebat. *Intempesta nocte opprimi posse hostes. Discordes moribus, linguis, ad hæc somno, & improviso periculo territos, quando in nocturna trepidatione coituros? At interdum primum terribiles occursuras facies Scytharum, Bactrianorumque. Hirsæ illis ora, & inconfas comas esse, præterea eximiam vastorum magnitudinem corporum. Panis, & inanibus militem magis, quam iustis formidinis causis moveri. Deinde tantam multitudinem circumfundi paucioribus posse. Non in Ciliciæ angustis, & inviis callibus, sed in aper-*

aperta, & lata planitie dimicandum fore. Omnes sermè Parmenioni assentiebantur. Polypercon haud dubie in eo consilio positam victoriam arbitrabatur. Quem intuens Rex (nanque Parmenionem nuper acrius, quàm vellet, increpitum, rursus castigare non sustinebat) Latrunculorum, inquit, & furum ista solertia est, quam præcipitis mihi. Quippe illorum votum unicum est, fallere. Meæ verò gloriæ semper aut absentiam Darii, aut angustias locorum, aut furtum noctis obstare non patiar. Palam luce aggredi certum est. Malò, me fortune paniteat, quàm victoriæ pudeat. Ad hæc illud quoque accedit: vigilias agere Barbaros, & in armis stare, ut ne decipi quidem possint, comperitum habeo. Itaque ad prælium vos parate. Sic incitatos ad corpora curanda dimisit.

C A P U T X X X.

Utriusque Regis supremæ noctis, quæ pugnam præcessit, sollicitudo explicatur.

Darius illud, quod Parmenio suaserat, hostem facturum esse conjectans, frenatos equos stare, magnamque exercitus partem in armis esse, ac vigilias intentiore cura servari jusserat. Ergo ignibus tota ejus castra fulgebant. Ipse cum Ducibus, propinquisque agmina in armis stantium circumibat, Solem, & Martem, sacrumque, & æternum invocans Ignem, ut illis dignam veteri gloriâ, majorumque monumentis fortitudinem inspirarent. Et profectò si qua Divinæ opis auguria humanamente concipi possent, Deos stare secum, illos nuper Macedonum animis subitam incussisse for-

formidinem, adhuc lymphatos ferri, agique, arma jacentes. Expetere præsidēs Persarum Imperii Deos debitas à vecordibus poenas. Nec ipsum Ducem saniozem esse. Quippe ritu ferarum prædam modò, quam expeteret, in-
 tuentem, in perniciem, quæ ante prædam posita esset, incurrere. Similis apud Macedones quoque sollicitudo erat. Noctemque, velut in eam certamine edicto, metu egerunt. Alexander non aliàs magis territus, ad vota, & preces Aristandrum vocari jubet. Ille in candida veste verbenas manu præferens, capite velato, præibat preces Regis, Jovem, Minervam, Victoriàmque propitiantis. Tunc quidem sacrificio ritè perpetrato, reliquum noctis acquieturus in tabernaculum rediit. Sed nec somnum capere, nec quietem pati poterat. Modò è jugo montis aciem in dexterum Persarum cornu demittere agitabat, modò recta fronte concurrere hosti, interdum hæsitare, an potius in lævum torqueret agmen. Tandem gravatum animi anxietate corpus altior somnus oppressit.

C A P U T X X X I.

Alexander alto somno mersus, & à Parmenione excitatus, causas tam secure quietis reddit, signum dari ad pugnam jubet, Duces ad sua munia obeunda dimittit.

TAmque luce orta Duces ad accipienda imperia convenerant, insolito circa Prætorium silentio attoniti. Quippe aliàs accersere ipsos, & interdum morantes castigare assueverat: tunc ne ultimo quidem rerum discrimine

mine excitatum esse mirabantur . Et non somno quiescere , sed pavore marcere credebant . Non tamen quisquam è custodibus corporis intrare tabernaculum audebat . Et jam tempus instabat ; nec miles injussu Ducis aut arma capere poterat , aut in ordines ire . Diu Parmenio cunctatus cibum ut caperent , ipse pronuntiat . Jamque exire necesse erat . Tunc demùm intrat tabernaculum , sæpiùsque nomine compellatum , cùm voce non posset , tactu excitavit . *Multa lux , inquit est . Instructam aciem hostis admovit : tuus miles adhuc inermis expectat Imperium . Ubi est vigor ille animi tui ? nempe excitare vigiles soles .* Ad hæc Alexander , *Credisne , me priùs somnum capere potuisse , quàm exonerarem animum sollicitudine , quæ quietem morabatur ?* Signumque pugne tuba dari jussit . Et , cùm in eadem admiratione Parmenio perseveraret , quòd securus somnum cepisset , *Minimè , inquit , mirum est . Ego enim , cum Darius terras ureret , vicos exscinderet , alimenta corrumperet , potens mei non eram . Nunc verò quid metuiam , cum acie decernere pareat ? Herculè votum meum implevit .* Sed hujus quoque consilii ratio postea reddetur . Vos ite ad copias , quibus quisque præest . Ego jam adero , & quid fieri velim , exponam . Rarò admodum admonitu amicorum , cum metus discriminis aderat , uti solebat . Tunc quoque munimento corporis sumpto processit ad milites .

C A P U T X X I I.

Alexander sola vultus hilaritate militem excitat ad spem victoriæ . Copias in duo cornua dispersit , singulis Duces præficit , alis equitum latera firmat , subsidia opportunè collocat , aciem versatilem facit , impedimenta in colle seponit . Ipse dextro , Parmenio sinistro cornu præest .

HAud aliàs tam alacrem viderant Regem , & vultu ejus interrito , certam spem victoriæ augurabantur . Atque ille prorupto vallo exire copias jubet , aciemque disponit . In dextro cornu locati sunt equites , quos agema appellant . Præerat his Clytus , cui junxit Philotæ turmas ; cæterosque Præfectos equitum lateri ejus applicuit . Ultima Meleagri ala stabat , quam phalanx sequebatur . Post phalangem Agryraspides erant . His Nicanor Parmenionis filius præerat . In subsidiis cum manu sua Cœnos . Post eum Orestes , Lyncestesque . Post illos Polypercon , dux peregrini militis . Hujus agminis Amyntas princeps erat . Philagus Balacros regebat , in societatem nuper adscitos . Hæc dextri cornu facies erat . In lævo Cræterus Peloponænsium equites habebat , Achæorumque , & Locrensiū , & Maleon turmis sibi adjunctis . Hos Thessali equites claudebant , Philippo duce . Peditum acies equitatu tegebatur . Frons lævi cornu hæc erat . Sed , ne circumiri posset à multitudine , ultimum agmen valida manu cinxerat . Cornua quoque subsidiis firmavit , non recta fronte , sed à latere positis , ut , si hostis circumvenire aciem tentasset , parata

pu-

pugnae forent. Hic Agriani erant, quibus Attalus praeerat, adjunctis sagittariis Cretenfibus. Ultimos ordines avertit à fronte, ut totam aciem orbe muniret. Illyrii hic erant, adjuncto milite mercede conducto. Thracas quoque simul objecerat leviter armatos. Adeoque aciem versatilem posuit, ut, qui ultimi stabant, ne circumerentur, veni tamen, & in frontem circumagi possent. Itaque non principia, quam latera, non latera munitiora fuere, quam terga. His ita ordinatis praecipit, ut, si falcatos currus cum fremitu Barbari emitterent, ipsi laxatis ordinibus imperum occurrentium silentio exciperent, haud dubius, sine noxa transcurso, si nemo se opponeret: sin autem sine fremitu immisissent, eos ipsi clamore terrent, pavidosque eques telis utrinque suffoderent. Qui cornibus praeerat, extendere ea jussit, ita ut ne circumvenirentur, si arctius starent, nec tamen mediam aciem exinanirent. Impedimenta cum captivis, inter quos mater, liberi que Darii custodiebantur, haud procul ab acie in edito colle constituit, modico praesidio relicto. Laevum cornu, sicut alias, Parmenioni tuendum datum: ipse in dextro stabat.

C A P U T XXXIII.

Ante praelium Bion transfuga nuntiat Alexandro, tribulos ab hoste esse humi defessos contra equitatum. Alexander increquitat ordines, & singulos hortatur ad praelium.

Nondum ad teli jactum pervenerant, cum Bion quidam transfuga, quanto maximo cursu potuerat, ad Regem pervenit, nuntians,

murices ferreos in terram defodisse Darium ,
 qua hostem equites emissurum esse credebat ,
 notatumque cerco signo locum, ut fraus evitari
 à suis posset . Asservari transfuga jussit , Duces
 convocat ; expositoque , quod nuntiatum erat ,
 monet , ut regionem monstratam declinent ,
 equitemque periculum edoceant . Cæterum
 hoc tantus exercitus exaudire non poterat ,
 usum aurium intercipientem fremitu duorum ag-
 minum : sed in conspectu omnium , Duces , &
 proximum quenque interequitans alloqueba-
 tur . *Emensis tot terras in spem victoriæ , de qua
 dimicandum foret , hoc unum superesse discrimen .*
Granicum hic agmen , Ciliciæque montes , & Sy-
riam , Ægyptumque prætereuntibus raptas , in-
gentia spei , gloriæque incitamenta referebat . Re-
versos ex fuga Persas pugnaturus , quia fugere non
possent , tertium diem jam metu exangues , armis
suis oneratos , in eodem vestigio hære . Nullum
desperationis illorum majus indicium esse , quam
quod urbes , quod agros suos urerent , quidquid
non corrupissent , hostium esse confessi . Nomina
modò vana gentium ignorarum ne extimescerent .
Neque enim ad belli discrimen pertinere , qui ab
his Scythæ , quive Cadusii appellantur . Ob id ip-
sam , quod ignoti essent , ignobiles esse . Nunquam
ignorari viros fortes : ac imbelles ex latebris suis
erutos , nihil præter nomina afferre . Macedones
virtute assequutos , ne quis toto urbe locus esset ,
qui tales viros ignoraret . Insuerentur Barbaro-
rum inconditum agmen , alium nimirum præter jacu-
rum habere , alium funda saxa librare , paucis
justa arma esse . Itaque illinc plures stare , hinc
cum lures dimicanturos . Nec postulare se , ut fortiter
impesserent prælium , ni ipse cæteris fortitudinis
essent exemplum . Se ante prima signa dimicaturum .

rum . Spondere pro se , quot cicatrices , totidem corporis decora . Scire ipso unum penè se prædæ communis exortem in illis colendis , ornandisque usurpare victoriæ præmia . Hæc se fortibus viris dicere . Si qui dissimiles eorum essent , illa fuisse dictorum , pervenisse eo , unde fugere non possent , tot terrarum spatia emensis , tot annibus , montibusque post tergum objectis , iter in patriam , & Penates manu esse faciendum . Sic Duces , sic proximi milicum instincti sunt .

C A P U T XXXIV.

Darius sublimis curru , proluxa oratione hortatur suos ad prælium . Contemnit paucitatem hostis , omnia sibi favere , locum , equitatum , copias instructissimas . Fugæ quoque hosti , non sibi , præclusos aditus . Rogat postremo Indigetes Deos , ut adesse præliantibus velint , & Persarum Regnum cveri .

DArius in lævo cornu erat , magno suorum agmine , delictis equitum , peditumque stipatus . Contempseratque paucitatem hostis , vanam aciem esse extentis cornibus ratus . Cæterum , sicut curru eminebat , dextera , lævaque ad circumstantium agmina oculos , manusque circumferens , Terrarum , inquit , quas Oceanus hinc alluit , hinc claudis Hellepontus , paulò antè dominis , iam non de gloria , sed de salute , & quod salutis præponitis , de libertate pugnandum est . Hic dies Imperium , quo nullum amplius videt atas , aut constituet , aut finiet . Apud Granicum minima virium parte cum hoste certamus . In Cilicia victos Syria poterat excipere . Magna munimenta Regni Tigris , atque Euphras

tes erant . Ventum est eò , unde pulsus ne fugæ
quidem locus est . Omnia tam diuino bello exhau-
sta post tergum sunt . Non incolae suos urbes ,
non cultores habent terræ . Coniuges quoque , &
liberi sequuntur hanc aciem , parata hostibus præ-
da , nisi pro charissimis pignoribus corpora opponi-
mus . Quod mearum fuit partium , exercitum ,
quem penè immensa planities vix caperet , compa-
rari , equos , arma distribui , commearius , ne tantæ
multitudini deessent , providi , locum , in quo acies
explicari posset , elegi . Cætera in vestra potestate
sunt . Audete modò vincere , famamque , infir-
missimum adversus fortes viros telum , contemnite .
Temeritas est , quam adhuc pro virtute timuistis .
Quæ ubi primum impetum effudit , velut quædam
animalia amisso aculeo , serpet . Hi verò campi de-
prehendere paucitatem , quam Ciliciæ montes ab-
sconderant . Videtis ordines raros , cornua exten-
sa , mediam aciem vanam , & exhaustam . Nam
ultimi , quos locavit aversos , terga jam præbent .
Obteri meherculè equorum ungulis possunt , etiamsi
nil præter falcatos currus emisero . Et bello vice-
rimus , si vincimus prælio . Nam ne illis quidem
ad fugam locus est . Hinc Euphrates , illinc Tigris
prohibet inclusos . Et , quæ antea pro illis erant ,
in contrarium conversa sunt . Nostrium mobile , &
expeditum agmen est , illud præda grave . Impli-
catos ergo spoliis nostris irucidabimus ; eademque
res & causa victoriæ erit , & fructus . Quòd si
quem è vobis nomen gentis movet , cogitet , Mac-
donum illic arma esse , non corpora . Multum enim
sanguinis invicem hausimus , & semper gravior in
paucitate iactura est . Nam Alexander quantus-
cunque ignavis , & timidus videri potest , unum
animal est , & , si quid mihi creditis , cemerarium ,
& perversus , adhuc nostro pavore , quam sua virtute ,

felicis. Nihil autem potest esse diuturnum, cui non subest ratio. Licet felicitas aspirare videatur, tamen ad ultimum temeritati non sufficit. Præterea breves, & mutabiles vices rerum sunt, & fortuna nunquam simpliciter indulget. Forſitan ita Deorum fata ordinaverunt, ut Perſarum Imperium, quod ſecundo curſu per CCXXX. annos ad ſummum faſtigium exexerant, magno motu conciterent magis, quàm affligerent, admonerentque nos fragilitatis humanæ, cujus nimia in proſperis rebus oblivio eſt. Modò Græcis ulivò bellum inferebamus; nunc in ſedibus noſtris propulſamus illud. Faſciamur invicem varietate fortunæ. Videlicet Imperium, quia mutuò affectamus, una gens non capit. Cæterum etiamſi ſpes non ſubeſſet, neceſſitas tamen ſtimulare deberet. Ad extrema perventum eſt. Matrem meam, duas filias, Ochum in ſpem huius Imperii genitum, illos Principes, illam ſobolem Regiæ ſtirpis, duces veſtros, Regum inſtar vinctos habet: niſi, quod in vobis eſt, ipſe ego maiore parte captivus ſum. Eripite viſcera mea ex vinculis, reſtituite mihi pignora, pro quibus ipſe mori non recuſo. Parentem, liberos (nam conjugem in illo carcere amiſi) credite nunc omnes tendere ad vos manus, implorare patrios Deos, opem veſtram, miſericordiam, fidem expoſcere, ut ſervitute, ut compedibus, ut precario victu ipſos liberetis. An creditis æquo animo iſis ſervire, quorum Reges eſſe faſtidimus? Videdi admoventi hoſtium aciem: ſed quò propius diſcrimen accedo, hoc minùs his, quæ dixi, poſſum eſſe contentus. Precor vos per Deos patrios, æternamque Ignem, qui præfertur altaribus, fulgoremque Solis intra fines Regni mei orientis, per æternam memoriam Cyri, qui ademptum Mediſ, Lydiſque Imperium primus in Perſidem inuulſis, vindicate

ab ultimo dedecore nomen, gentemque Persarum. Ita alacres, & spe pleni, ut, quam gloriam accepistis à majoribus vestris, posteris relinquantis. In dextris vestris iam libertatem, opem, spem futuri temporis geritis. Effugit mortem, quisquis contempserit, timidissimum quenque consequitur. Ipse non patrio more solùm, sed etiam, ut conspici possim, curru vehar: nec recusò, quominus imitemini me, sive fortitudinis exemplum, sive ignaviae fuero.

CAPUT XXXV.

Alexander in Darium, hic in Alexandrum ducit agmen, in quem simul & falcatos currus non sine strage immittit. Mazæus Persa Alexandri impedimenta invadit; quæ negligenda Alexandri in præsens edicit. Prudentia Syssigambis laudatur.

INterim Alexander, ut est demonstratum à transfuga, cum insidiarum locum circumiret, & Dario, qui lævum cornu tuebatur, occurreret, agmen obliquum incedere jubet. Darius quoque eodem suum obvertit, Bello admonito, ut Massagetas equites in lævum Alexandri cornu invehi juberet. Ipse ante se falcatos currus habebat, quos signo dato universos in hostem effudit. Ruebant laxatis habenis aurigæ, quò plures, nondum satis proviso impetu, obtererent. Alios ergo hastæ multumq; ultra remonem eminentes, alios ab utroque latere demissæ falces laceravere. Nec sensim Macedones cedebant, sed effusa fuga turbaverant ordines. Mazæus quoque perculsis metum incussit, mille equitibus ad diripien-

da hostis impedimenta circumvehi jussis, ratus, captivos quoque, qui simul affervabantur, rupturos vincula, cum suos appropinquantes vidissent. Non sefellerat Parmenionem, qui in lævo cornu erat. Propterè igitur Polydamanta mittit ad Regem, qui & periculum ostenderet, & quid fieri juberet, consilere. Ille, audito Polydamante, *Abi, nuncia*. inquit, *Parmenioni, si acie vicerimus, non nostra solum nos recuperaturos, sed omnia, quæ hostium sunt, occupaturos. Proinde non est, quod quidquam virium subducas ex acie; sed, ut me, & Philippo patre dignum est, contempto sarcinarum damno, fortiter dimicet*. Interim Barbari impedimenta turbaverant. Cæsisque plerisque custodum, captivi, vinculis ruptis, quidquid obvium erat, quo armari possent, rapiunt, & aggregati suorum equitibus, Macedonas anticipi circumventos malo invadunt. Latique circa Sysigambim, vicisse Darium, ingenti cæde prostratos hostes, ad ultimum etiã impedimentis exutos nuntiant. Quippe eandem fortunam abique esse credebant; & victores Persas ad prædam discurrisse. Sysigambis, hortantibus captivis, ut animum à mærore allevaret, in eodem, quò antea fuit, perseveravit. Non vox ulla excidit ei, non oris color, vultusve mutatus est, sed sedig immobilis, credo præcoce gaudio verita fortunam irritare, adeò ut, quid mallet, intuentibus eam fuerit incertum.

CAPUT XXXVI.

Ad impedimenta Alexandri ingens exercitus non est. Men- das à Scythis fugatur, cui Arcton succur- rit. Falcati currus cum aurigis præter paucos superati, ultimam tamen aciem Alexandri lacerant. Arctes à Bactrianis in fugam vertitur, qui triumphum ante victoriam canunt. Alexander dextrum cornu Darii invadit. Propè circumventus defenditur ad Agranis. Pugna- tur utrinque summa opè, summis viribus Alexander felix omen aquile obijcitur. Auriga Darii occiditur. Lævo eius cornu in fugam ver- so, & ipse delibet at de fuga, aut nece sibi infe- renda; quam imminente Alexandro fuga post- ponit. Quem persequitur Macedo, nec asse- quitur.

INTER hæc Amyntas, Præfectus equitum A-
lexandri, cum paucis turmis opem impe-
dimentis latius advenerat, incertum, suo ne
consilio, an Regis imperio. Sed non sustinuit
Cadusiorum, Scytharumque impetum. Quip-
pe vix tentato certamine, effugit ad Regem,
amissorum impedimentorum testis magis, quàm
vindex. Jam consilium Alexandri vicerat do-
lor; & ne cura recuperandi sua militem à præ-
lio averteret, non immerito verebatur. Ita-
que Arctem, ducem hastatorum (Sarissopho-
ros vocabant) adversus Scythas mittit. Inter
hæc currus, qui circa prima signa turbaverant
aciem, in phalangem instructi erant. Macedo-
nes confirmatis animis in medium agmen acci-
piunt. Vallo similis acies erat. Junxerant ha-
stas, & ab utroque latere temerè incurrentium

illa suffodiebant. Circuire deinde currus, & propugnatores præcipitare cœperunt. Ingens ruina equorum, aurigarumque aciem compleverat. Hi territos regere non poterant. Equi crebra jactatione cervicem, non jugum modò excusserant, sed etiam currus everterant: vulnerati interfectos trahebant. Nec consistere territi, nec progredi debiles poterant. Paucae tamen evasere quadrigæ in ultimam aciem, jis, quibus inciderunt, miserabili mortem consumptis. Quippe amputata virorum membra humi jacebant; & quia calidis adhuc vulneribus aberat dolor, trunci quoque, & debiles arma non omittebant, donec multo sanguine effuso exanimati procumberent. Interim Aretes, Scytharum, qui impedimenta diripiebant, Duce occiso, gravius territis instabat. Supervenere deinde missi à Dario Bactriani, pugnaeque vertere fortunam. Multi ergo Macedonum primo impetu obruti sunt: plures ad Alexandrum refugerunt. Tum Persæ clamore sublato, qualem victores solent edere, ferociter in hostem quasi ubique profligatum incurrunt. Alexander territos castigare, adhortari, prælium, quod jam elaneuerat, solus accendere; confirmatisque tandem animis ire in hostem jubet. Rarior acies erat in dextro cornu Persarum. Nanque inde Bactriani decesserant ad opprimenda impedimenta. Itaque Alexander laxatos ordines invadit, & multa cæde hostium invehitur. At qui in lævo cornu erant Persæ, spe posse eum includi, agmen suum à tergo dimicantis opponunt. Ingensque periculum in medio hærens adisset, ni equites Agriani, calcaribus subditis circumfusus Regi Barbaros adorti essent, aversosque cædendo in se obverti coegissent. Tur-

bata

bata erat utraque acies. Alexander & à fronte, & à tergo hostem habebat: qui averso ei instabant, ab Agrianis militibus premebantur. Bactriani, impedimentis hostium direptis, reversi ordines suos recuperare non poterant. Plura simul abrupta à cæteris agmina, ubicumque alium alii fors miscuerat, dimicabant. Duo Reges junctis propè agminibus prælium accendebant. Plures Persæ cadebant: par sermè utrinque numerus vulnerabatur. Carru Darius, Alexander equo vehabatur. Utrumque delecti tuebantur, sui immemores: quippe amisso Rege nec volebant salvi esse, nec poterant. Nam ante oculos sui quisque Regis mortem occumbere ducebat egregium. Maximum tamen periculum adibat, qui maximè tuebatur: quippe sibi quisque cæsi Regis expetebat decus. Cæterum, sive ludibrium oculorum, sive vera species fuit, qui circa Alexandrum erant, vidisse se crediderunt paululum super caput Regis placidè volantem aquilam, non sonitu armorum, non gemitu morientium territam. Diuque circa equum Alexandri, pendenti magis, quàm volanti similis apparuit. Certè vates Aristander alba veste indutus, & dextra præferens lauream, militibus in pugnam intentis avem monstravit, haud dubium victoriæ auspicium. Ingens ergo alacritas, ac fiducia paulò antè territos accendit ad pugnam, utique posteaquàm auriga Darii, qui ante ipsum sedens equos regebat, hasta transfixus est. Nec aut Persæ, aut Macedones dubitavere, quin ipse Rex esset occisus. Lugubri ergo ululatu, & incondito clamore, gemituque totam ferè aciem adhuc æquo Marte pugnantium turbavere. Cognati Darii, & armigeri, lævumque tuentes cornu, in fugam effusi

destituerant currum. Quem à dextra parte stipati in medium agmen receperunt. Dicitur acinace stricto Darius dubitasse, an fugæ dedecus honesta morte vitaret. Sed eminens curru, nondum omnem suorum aciem prælio excedentem destituere erubescibat. Dumque inter spem, & desperationem hæsitat, sensim Persæ cedebant, & laxaverant ordines. Alexander, mutato equo (quippe plures fatigaverat) resistentium ora fodiebat, fugientium terga. Jamque non pugna, sed cædes erat, cum Darius quoque currum suum in fugam verit. Hærebat in tegris fugientium victor, sed prospectum oculorum nubes pulveris, quæ ad cælum ferebatur, abstulerat. Ergo haud secus, quàm in tenebris errabant, ad sonum notæ vocis ut signum subinde coeuntes. Exaudiebant tamen strepitus habenarum, quibus equi currum vestientes identidem verberantur. Hæc sola fugientis vestigia excepta sunt.

C A P U T X X X V I.

Permenionis laevum cornu à Mazæo adco urgetur, ut fugam jam circumspectet. Petit auxilium ab Alexandro, qui Darium fugientem persequebatur. Sistit agmen indignabundus. Mazæus intellecto, Darium fugere, mittit pugnam, & ipse perculsus metu, tergum verit. Darius media nocte Arbellam pervenit. Describitur inde clades, & strages cadentium, fugientium, persequentium, & immensa hostium sitis.

AT in levo Macedonum cornu, quod Permenio, sicut antè dictum est, tuebatur, longè alia fortuna utriusque partis res gerebatur.

tur. Mazæus cum omni suorum equitatu vehementer inuestus, urgebat Macedonum alas. Jamque abundans multitudine aciem circum-
 vehi ceperat, cum Parmenio equites nuntiare jubet Alexandro, in quo discrimine ipsi essent: nisi maturè subveniretur, non posse huius fugam. Jam multum viæ processerat Rex, immittens fugientium tergis, cum à Parmenione unus nuntius venit. Refrænare equos iussi, qui vehabantur, agmenque constitit, frendente Alexandro, crispis sibi victor hæmè manibus, & Darium felicibus fugere, quam sequi se. Interim ad Mazæum superati Regis fama pervenerat. Itaque quanquam validior erat, fortuna tamen partium terrens, percussis languidius instabat. Parmenio ignorabat quidem causam sua sponte pugnae remissæ, sed occasione vincendi strenuè est usus. Thehalos equites ad se vocari jubet. *Ecsquid, inquit, videtis istos, qui ferociter modò instabant, pedem referre subito pavore perterritos? Nimirum nobis quoque Regis nostri fortuna vicis: omnia Persarum cæde strata sunt. Quid cessatis? an ne fugientibus quidem pares estis?* Vera dicere videbatur, & spes languentes quoque erexerat. Subditis calcantibus pro-
 ruere in hostem. Et illi jam non sensim, sed citato gradu recedebant: nec quidquam fugæ, nisi quòd terga nondum verterant, deerat. Parmenio tamen ignarus, quænam in dextro cornu fortuna Regis esset, repressit suos. Mazæus, dato fugæ spatio, non recto itinere, sed majore, & ob id tutiore circuitu Tigrim superat, & Babylonem cum reliquis devicti exercitus intrat. Darius paucis fugæ comitibus ad Lycum amnem contenderat. Quo trajecto dubitavit, an solveret pontem.

Quippe hostem jam affore nuntiabatur . Sed tot millia suorum , quæ nondum ad amnem pervenerant , ponte reciso , prædam hostis fore videbat . Abeuntem , cum intactum fineret pontem , dixisse constat , *Malle insequentibus iter dare , quàm auferre fugientibus* . Ipse ingens spatium fuga emensus , media ferè nocte Arbellam pervenit . Quis tot ludibria fortunæ , dum , agminumque cadem multiplicem , devictorum fugam , clades nunc singulorum , nunc universorum , aut animo assequi queat , aut oratione complecti ? Propemodùm sæculi res in unum illum diem fortuna cumulavit . Alii quæ brevissimum patebat iter , alii diversos saltus , & ignotos sequentibus calles petebant . Eques , pedesque confusi sine duce , armatis inermes , integris debiles implicabantur . Deinde misericordia in metum versa , qui sequi non poterant , inter mutuos gemitus deserébantur . Sitis præcipuè fatigatos , & faucios exurebat . Passimque omnibus rivis prostraverant corpora , præterfluentem aquam hianti ore captantes . Quam cum diu avidè turbidam haussissent , tendebantur extemplo præcordia premente limo . Resolutisque , & torpentibus membris , cum supervenisset hostis , novis vulneribus excitabantur . Quidam , occupatis proximis rivis , diverterant longius , ut , quicquid occulsi humoris usquam manaret , exciperent . Nec ulla adeò avia , & sicca lacuna erat , quæ vestigantium sitim falleret . E proximis verò reineri vocis senum ululatus , fœminarumque exaudiebantur , barbaro ritu Darium adhuc Regem clamantium .

CAPUT XXXVIII.

Perse per fugam Lyco merſi, tantum aquæ hauſerunt, uti plerique nunquam ampliùs ſcirent. Alexander ſuos cohibet porrò inſequi volentes parcerent ferro, ſervarent vires meliori fortunæ. Vertitque aciem ad Parmenionem, quem laborare acceperat. Ipſe in ipſo reditu ultimum incurrit periculum, quod ſola virtute, fuſiſt hoſtibus, qui ſe conglobaverant, evaſit. Parmenio interim & ipſe vicit. Numerantur utrinque caſi. Laudatur Alexander, & ſoli propè victoria tribuitur. Nec taceretur præcipui Duces, Hephæſtio, Cænos, Perdicas, Menides. Additur epiphonema, Regem dignum tali milite, & militem tali Rege.

Alexander, ut ſuprà dictum eſt, inhibito ſuorum curſu, ad Lycum amnem pervenerat. Ubi ingens multitudo fugientium oneraverat pontem, & plerique, cum hoſtis urgeret, in flumen ſe præcipitaverant, gravesque armis, & prælio, ac fuga deſatigati, gurgitibus hauriebantur. Jamque non pons modò fugientes, ſed ne amnis quidem capiebat, agmina ſua improvidè ſubinde cumulantes. Quippe, ubi intravit animos pavor, id ſolum metuunt, quod primùm formidare cœperunt. Alexander, iſtantiſus ſuis, abeuntem hoſtem ſequi permetteret, hebetia tela eſſe, & manus fatigatas, tantoque curſu corpora exhausta, & præceps in noctem diei tempus cauſatus eſt. Revera de lævo cornu, quod adhuc in acie ſtare credebat, ſollicitus, reverti ad ſerendam opem ſuis ſtatuit. Jamque ſigna converterat, cum

cum equites à Parmenione missi, illius quoque
partis victoriam nuntiant. Sed nullum eo die
majus periculum adjit, quàm dum copias redu-
cit in castra. Pauci cum, & incompoti seque-
bantur ovantes victoria. Quippe omnes hos-
tes aut in fugam effusos, aut in acie cecidisse
credebant; cum repente ex adverso apparuit
agmen equitum, qui primò inhibuere cursum,
deinde, Macedonum paucitatem conspecta,
turmas in obvios concitaverunt. Ante signa
Rex ibat, dissimulato magis periculo, quàm
spreto. Nec defuit ei perpetua in dubiis rebus
felicitas. Namque Præfectum equitatus, avi-
dum certaminis, & ob id ipsum incautus in se
ruentem, hasta transfixit. Quo ex equo lap-
so, proximum, ac deinde plures eodem telo
confodit. Invasere turbatos amici quoque.
Nec Persæ inulti cadebant, quippe non uni-
verse acies, quàm hæ tumultuaria manus, ve-
hementius iniere certamen. Tandem Barbari,
cum obscura luce fuga tutior videretur esse,
quàm pugna, diversis agminibus abire. Rex
extraordinario periculo defunctus, incolumes
suos reduxit in castra. Cecidere Persarum,
quorum numerum victores inire potuerunt,
millia XL. Macedonum minus, quàm CCC
desiderati sunt. Cæterum hæc victoriam Rex
majore ex parte virtuti, quàm fortunæ suæ de-
buit. Animo, non (ut antea) loco vicit.
Nam & aciem peritissimè instruxit, & promp-
tissimè ipse pugnavit, & magno consilio jactu-
ram sarcinarum, impedimentorumque con-
tempnit, cum in ipsa acie summum rei videret
esse discrimen. Dubioque adhuc pugnae even-
tu, pro victore se gessit. Percussos deinde hos-
tes: fudit: fugientes, quod in illo ardore ani-
mi

mi vix credi potest, prudentius, quàm avidius persequutus est. Nam, si parte exercitus adhuc in acie stante, instare cedentibus perseverasset, aut sua culpa victus esset, aut aliena virtute vicisset. Jam si multitudinem equorum occurrentium extimuisse, victori aut sedè fugiendum, aut miserabiliter cadendum fuit. Ne Duces quidem copiarum sua laude fraudandi sunt. Quippe vulnera, quæ quisque except, indicia virtutis sunt. Hephæstionis brachium hasta iactum est: Perdiccas, ac Cénos, & Menides sagittis propè occisi. Et, si verè æstimare Macedonas, qui tunc erant, volumus, iſtebimur & Regem talibus ministris, & illos tanto Rege fuisse dignissimos.

LIBER QUINTUS.

SYNOPSIS.

Darius in Mediam cum suis profugit . Alexander Arbella potitur : Babylonem à Mazæo deditam cum Mazæo in fidem accipit , urbemque cum triumpho ingreditur . Babylon , & civium mores describuntur . Amyntas Andromenis supplementum militum ex Græcia adducit . Rex ludos militares committit . Susa deduntur , ubi thesaurus Darii exhaustus , tricies milles centena millia Philippicorum , ut Barbari vocant , triginta milliones talentorum . Rex Sysigambem solatur , & illius deprecatu victis Uxiis parcit . Persidem intrare conatus , ab Ariobarzane Satrapa repellitur . Ubi Alexandri deprehensa hæsit felicitas . Duce tandem Lycio per itinera , & avia penetrat . Araxem amnem superat ; supplices Græcos , & captivos liberat ; captam Persepolim exhaurit . Septuagies bis milles centena millia aureorum in ærarium redigit ; quibus ex Parsagadis tricies sexies centena millia addit . Inde Mardos subit : redit Persepolim , urbemque cum Regia , suâsu Thaidis , incendio delet . Hinc Mediam accepto supplemento intrat . Darius Ecbatanis pugne se rursùm accingit , ad
quærit

*quam suos hortatur . Nabarzanes, & Bes-
sus in Darii exitium conjurant . Græcus
miles Regem tueri conatur . Capitur Rex ,
vulneratur , destituitur à suis , à Macedo-
ne spirans reperitur , extinguitur : quod in
Curtio deletum est .*

CAPUT I.

*Dilata rerum in Europa gestarum narratione , fu-
gam , & consilia Darii explicat .*

QUæ interim ductu , imperioque Alexandri
vel in Græcia , vel Illyriis , ac Thracia
gesta sunt , si quæque suis temporibus reddere
voluerò , interrumpendæ sunt res Asiæ , quæ
utique ad fugam , mortemque Darii universas
in conspectum dari , & sicut inter se coherent ,
ita opere ipso conjungi , haud paulò aptius vi-
deri potest . Igitur , quæ prælio apud Arbellam
conjuncta sunt , ordiar dicere . Darius media
ferè nocte Arbellam pervenit , eodemque ma-
gnæ partis amicorum ejus , ac militum fugam
fortuna compulerat . Quibus convocatis , ex-
ponit , haud dubitare se , quin Alexander cele-
berrimas urbes , agrosque omni copia rerum abun-
dantes petiturus esset : præ tam optimam , paratam-
que ipsum , & milites ejus spectare . Id suis rebus
cali statu saluti fore ; quippe se desertæ cum expe-
dita manu petiturum . Ultima Regni adhuc inta-
cta esse : inde bello vires haud ægrè reparaturum .
Occuparet sanè Gazam avidissima gens , & ex
longa fame satiare se auro , mox futura præde
sibi . Didicisse usu , preciosam supellectilem , pelli-
cesque , & spadonum agmina , nihil aliud fuisse ,
quàm

quàm onera, & impedimenta. Eadem trahentem Alexandrum, quibus antea vicisset, inferiorem fore. Plena omnibus desperationis videbatur oratio: quippe Babylonem urbem opulentissimam dedi cernentibus, jam Susa, jam cetera ornamenta Regni, causamque belli, victorem occupaturum. At ille docere pergit, non speciosa dictu, sed usu necessaria in rebus adversis sequenda esse. Ferro geri bella, non auro, viris, non urbium relictis: omnia sequi armatos. Sic majores suos perculosos in principio rerum, celeriter pristinam reparasse fortunam. Igitur siue confirmatis eorum animis, siue imperium magis, quàm consilium sequentibus, Mediæ fines ingressus est.

C A P U T I I.

Præda bello capta, & Tigris, & Euphratis fluminum descriptio.

Paulo post Alexandro Arbella traditur, Regia suppellectili, ditique gaza repleta. Quatuor millia talentum fuere: præterea pretiosæ vestes, totius (ut supra dictum est) exercitus opibus in illam sedem congestis. Ingruentibus deinde morbis, quos odor cadaverum totis jacentium campis vulgaverat, maturius castra movit. Euntibus aperit se à parte læva Arabia odorum fertilitate nobilis regio, campestre iter est. Inter Tigrim, & Euphratem jacentia tam uberi, & pingui solo, ut à passu repelli pecora dicantur, ne satietas perimat. Causa fertilitatis est humor, qui ex utroque amne manat, toto ferè solo propter venas aquarum resudante. Ipsi amnes ex Armeniæ montibus profluunt, ac
ma-

magno deinde aquarum divortio iter, quod cepere, percurrunt. Duo millia, & quingenta stadia emensi sunt, qui amplissimum interval- lum circa Armeniæ montes notaverunt. Jidem cum Mediæ, & Gordianorum terras secare cœperunt, paulatim in arctius cœunt: &, quò longius manant, hoc angustius inter se spatium terræ relinquunt. Vicini maximè sunt in his campis, quos incolæ Mesopotamiam appellant: Mediam nanque ab utroque latere concludunt. Jidem per Babyloniorum fines in Rubrum mare irrumpunt. Alexander quartis castris ad Mennin urbem pervenit. Caverna ibi est, ex qua fons ingentem vim bituminis effundit, adeò, ut satis constet, Babylonios muros ingentis operis hujus fontis bitumine interlitos fuisse.

C A P U T I I I.

*Alexander Babylonem ultro se dedentem ingredi-
tur, & ab tota civitate effusa lætus excipitur.*

CÆterùm Babylonem procedenti Alexan- dro, Mazæus, qui ex acie in urbem eam confugerat, cum adultis liberis supplex occur- rit, urbem, seque dedens. Gratus adventus ejus Regi fuit: quippe magni operis futura erat obsidio tam munitæ urbis. Ad hoc vir illustris, & manu promptus, famaue etiam proximo prælio celebris, & cæteros ad deditionem sui incitaturus exemplo videbatur. Igitur hunc quidem benignè cum liberis excepit. Cæterùm quadrato agmine, quod ipse ducebat, velut in aciem irent, ingredi suos jubet. Magna pars Babyloniorum constiterat in muris, avida co-
gno-

gnoscenti novum Regem . Plures obviam egressi sunt . Inter quos Bagophanes , arcis , & Regiæ pecuniæ custos , ne studio à Mazæo vinceretur , totum iter floribus , coronisque conftraverat , argenteis altaribus utroque latere dispositis , quæ non thure modò , sed omnibus odoribus cumulaverat . Eum dona sequebantur , greges pecorum , equorumque : leones quoque , & pardales caveis præferebantur . Magi deinde suo more patrium carmen canentes , post hos Chaldæi , Babyloniorumque non vates modò , sed etiam artifices , cum fidibus sui generis ibant . Laudes ii Regum canere soliti ; Chaldæi fiderum motus , & statas temporum vices ostendere . Equites deinde Babylonii , suo , atque equorum cultu , ad luxuriam magis , quàm ad magnificentiam exacto , ultimi ibant . Rex armatis stipatus , oppidanorum turbam post ultimos pedites ire iussit . Ipse cum curru urbem , ac deinde Regiam intravit . Postero die supellestem Darii , & omnem pecuniam recognovit .

C A P U T I V.

Babylonis descriptio .

Cæterum ipsius Urbis pulchritudo , ac venustas , non Regis modò , sed etiam omnium oculos in semet haud immeritò convertit . Semiramis eam condiderat , vel (ut plerique credidere) Belus , cuius Regia ostenditur . Murus instructus laterculo coctili , bitumine interlitus , spatium XXX , & duorum pedum latitudinem amplectitur . Quadrigæ inter se occurrentes sine periculo commcare dicuntur .

Alti-

Altitudo muri C cubitorum eminent spatio .
 Turres denis pedibus , quàm murus , altiores
 sunt . Totius operis ambitus CCCLXVIII sta-
 dia complectitur . Singulorum stadiorum stru-
 cturam singulis diebus perfectam esse , memo-
 riæ proditum est . Ædificia non sunt admota
 muris , sed ferè spatium unius jugeris absunt .
 Ac ne totam quidem urbem tectis occupave-
 runt . Per XC stadia habitatur . Nec omnia
 continua sunt , credo , quia tutius visum est plu-
 ribus locis spargi . Cætera serunt , coluntque ,
 ut , si externa vis ingruat , obsessis alimenta ex
 ipsius urbis solo subministrent . Euphrates in-
 terfluit , magnæque molis crepidinibus coerce-
 tur . Sed omnium operum magnitudinem cir-
 cumveniunt cavernæ ingentes , in altitudinem
 pressæ ad accipiendum impetum fluminis : quod
 ubi appositæ crepidinis fastigium excedit , urbis
 tecta corripere , nisi essent specus , lacusque ,
 qui exciperent . Coctili laterculo structi sunt ;
 totum opus bitumine astringitur . Pons lapi-
 deus flumini impositus , jungit urbem . Hic quo-
 que inter mirabilia Orientis opera numeratus
 est . Quippe Euphrates altum limum vehit , quo
 penitus ad fundamenta jacienda egesto , vix
 fulciendo operi firmum reperiunt solum . Are-
 næ autem subinde cumulatæ , & saxis , quibus
 pons sustinetur , annexæ , morantur amnem ,
 qui retentus acrius , quam si libero cursu mea-
 ret , illiditur . Arcem quoque ambitu viginti sta-
 dia complexam habent : triginta pedes in ter-
 ram turrarum fundamenta demissa sunt : ad o-
 ctoginta summum munimenti fastigium perve-
 nit . Super arce , vulgatum Græcorum fabulis
 miraculum , pensiles horti sunt , summam muro-
 rum altitudinem æquantes , multarumque arbo-
 rum

rum umbra, & proceritate amœni. Saxæ pilæ, quæ totum onus sustinent, instructæ sunt. Super pilas lapide quadrato solum stratum est, patiens terræ, quam altam injiciunt, & humoris, quo rigant. Adeoque validas arborum sustinent moles, ut stipites earum octo cubitorum spatium crassitudine æquent, in quinquaginta pedum altitudinem emineant, & frugiferae sint, æquæ, ac si terra sua alerentur. Et, cum vetustas non opera solum manu facta, sed etiam ipsam naturam paulatim exedendo perimat; hæc moles, quæ tot arborum radicibus premitur, tantique nemoris pondere onerata est, inviolata durat. Quippe viginti lati parietes sustinent; undecim pedum intervallo distantes, ut procul visentibus sylvæ montibus suis imminere videantur. Syriæ Regem Babylone regitantem hoc opus esse molitum, memoriæ proditum est, amore conjugis victum, quæ desiderio nemorum, sylvarumque in campetribus locis virum compulit naturæ genium amœnitate hujus operis imitari.

C A P U T V.

Mores Babyloniorum corruptissimos exponit.

Ducius in hac urbe, quàm usquam constitit Rex. Nec ullus locus disciplinæ militariæ magis nocuit. Nihil urbis ejus corruptius moribus, nec ad irritandas, illicitasque immodicas voluptates instructius. Liberos, conjugesque cum hospitiibus stupro coire, modò pretium flagitii decur, parentes, maritique patiuntur. Convivales ludi tota Perside Regibus. Purpuratisque cordi sunt: Babylonii maxime in vinum,

num, & quæ ebrietatem sequuntur, effusi sunt. Fœminarum convivia ineuntium in principio modestus est habitus, dein summa quæque amacula exuunt, paulatimque pudorem profanant. Ad ultimum (honus auribus fit) ima corporum velamenta projiciunt. Nec meretricum hoc deduces est, sed matronarum, viro-
rumque, apud quos comitas habetur vulgari corporis vilitas. Inter hæc flagitia exercitus ille domitor Asiæ per xxxiv dies saginatus, ad ea, quæ sequebantur discrimina, haud dubiè debilior futurus fuit, si hostem habuisset.

CAPUT VI.

Copias auget, Regnum Babylonis Satrapis, & Prætoribus administrandum committit. Chiliarchas creat, militarem disciplinam mutat.

CÆterùm, quominus damnum sentiret, identidem incremento novabatur. Namque Amyntas Andromenis ab Antipatro Macedonum peditum sex millia adduxit, CCCCC præterea ejusdem generis equites, cum his DC Thracas, adjunctis peditibus suæ gentis tribus millibus, & quingentis. Et ex Peloponneso mercenarius miles ad quatuor millia advenerat, cum CCCLXXX equicibus. Idem Amyntas adduxerat quinquaginta Principum Macedoniæ liberos adultos, ad custodiam corporis. Quippe inter epulas hi sunt Regis ministri. Jidemque equos ineunti prælium admovent, venantemque comitantur, & vigiliarum vices ante cubuli fores servant. Magnorumque Præfe-
torum, & Ducum hæc incrementa sunt, & rudimenta. Igitur arci Babylonix Rex Agathone
præ-

præsidere jussu, cum septingentis Macedonum, trecentisque mercede conductis, Prætores, qui regioni Babylonæ, & civitati præessent, Mene-ram, & Apollodorum reliquit. His duo millia peditum cum mille talentis dat. Utrique præceptum, ut in supplementum milites legerent. Mazæum transfugam Satrapæa Babylonæ donat. Bagophanem, qui arcem tradiderat, se sequi jussit. Armenia Michreni Sardium proditori data est. Ex pecunia deinde Babylonæ Macedonibus equitibus sexcenti denarii tributuri: peregrinus eques quingenos accepit: ducentis pedestrium stipendium mensum est. His ita compositis, in regionem, quæ Satrapene vocatur, pervenit. Fertilis terra, copia, rerum, & omni com meatu abundans. Itaque diutius ibi substitit. Ac, ne desides orio demitterent animos, judices dedit, præmiaque proposuit de virtute militari certantibus. Novem, qui fortissimi judicati essent, singulis militum millibus præfuturi erant, Chiliarchas vocabant, cum primum in hunc numerum copiis distributis. Namque antea quinquagenariæ cohortes erant; nec fortitudinis præmia gesserant. Ingens militum turba convenerat, egregio interfutura certamini, testis eadem cujusque factorum, & de judicibus lata sententiam. Quippe verò ne, an falsò honos cuique haberetur, ignorari non poterat. Primus omnium virtutis causa donatus est Adarchias senior, qui emissum apud Halicarnasson à junioribus prælium, unus maximè accenderat: proximus ei Antigenes visus est: tertium locum Philotas Angeus obtinuit: quartus Amyntæ datus est: post hos Antigonus: & ab eo Lyncestes Amyntas fuit: septimum locum Theodotus: ultimum obtinuit Hel-

Hellanicus . In disciplina quoque militaris rei pleraque à majoribus tradita , utiliter mutavit . Nam , cum antè equites in suam quique gentem describerentur , seorsum à cæteris , exempto nationum discrimine , Præfectos non utique suarum gentium , sed delectos attribuit . Tuba , cum castra movere vellet , signum dabat . Cujus sonus plerumque , tumultuantium fremitu exoriente , haud satis exauabatur . Ergo pertricam , quæ uniuersæ conspici posset , supra Prætorium statuit , ex qua signum eminebat pariter omnibus conspicuum . Observabatur ignis noctu , fumus interdum .

C A P U T V I I .

Susa cum thesauro traduntur .

J Amque Susa adituro , Abulites regioni ejus Præfectus , siue Darii jussu , ut Alexandrium præda retineret , siue sponte , filium obviam misit , traditurum se urbem promittens . Benignè juvenem excepit Rex , & eo duce ad Choraspen amnem pervenit , delicatam (ut fama est) vehentem aquam . Hic Abulites cum donis Regalis opulentia occurrit . Dromades cameli inter dona erant , velocitatis eximiae , duodecim elephantum à Dario ex India acciti , non jam terror (ut superaverant) Macedonum , sed auxilium , opes victi ad victorem transferente fortuna . Ut verò urbem intravit , incredibilem ex thesauris summam pecuniae gessit , L milia talentum argenti , non signati forma , sed rudi pondere . Multi Reges tantas opes longa ætate accumulaverant abesse , poteruntque , ut arbitrantur , quæ una hora in externi Regis manus

intulit. Confedit deinde in Regia sella, multò excelsiore, quàm pro habitu corporis. Itaque pedes cum inum gradum non contingerent, unus ex Regiis pueris mensam subdidit pedibus. Et, cum spadonem, qui Darii fuerat, ingemiscentem conspexisset Rex, causam mœstitiæ requirit. Ille indicat, Darium vesci in ea solitum, seque sacram ejus mensam ad ludibrium recidentem sine lacrymis conspiciere non posse. Subjit ergo Regem verecundia violandæ hospitales Deos. Jamque subduci jubebat, cum Philotas, *Minimè verò hæc feceris, Rex, sed omnes quoque accipe, mensam, ex qua libavit hostis epulas, tuis pedibus esse subjectam.*

C A P U T V I I I.

Sysigambin cum præsidio Susis relinquit, eique vestes Macedonicas cum tela donat, qua filias occuparet. Mæstam ex dono, & dicto, servitutis indice, præsens solatur.

Rex, Perfidis fines aditurus, Susa urbem Archelao, & præsidium trium millium tradidit. Xenophilo arcis cura mandata est, mille Macedonum ætate gravibus præsidere arcis custodiæ jussis. Thesaurorum Calicrati tutela permessa, Satrapea regionis Susianæ restituta Abuliti. Matrem quoque Darii, & liberos in eadem urbe deponit. Ac fortè Macedonicas vestes, multamque purpuram dono ex Macedonia sibi missam, cum jis, qui confecerant, tradi Sysigambi jussit. Omni nanque honorem, & filii quoque pietate prosequeretur. Admoneri quoque jussit, ut, si cordi quoque vestis esset, conficere eam neptes suas affusaceret, d

noque doceret dare. Ad hanc vocem lacrymæ obortæ prodidere animum aspernantis id munus. Quippe non aliud magis in contumeliam Persarum sceminæ accipiunt, quàm admove-
re lanæ manus. Nuntiant, qui dona tulerant, tri-
stem esse Syfigambim. Dignaque res excusatio-
ne, & solatio visa. Ipse ergo pervenit ad eam,
& *Mater*, inquit, *hanc vestem, qua indutus sum, sororum non solum donum, sed etiam opus vides. Nostri decipere me mores. Cave, obsecro, in con-*
tumeliam accipias ignorationem meam. Quæ tui
moris esse cognovi, ut spero, abundè servata sunt.
Scio apud vos filium in conspectu matris nefas esse
confidere, nisi cum illa permisit. Quosviscunque
ad se veni, donec, ut considerem, annueres, re-
sisti. Procumbens venerari me sæpè voluisti, inhi-
bui. Dulcissima matri Olympiadi nomen debitum,
tibi reddo. Mitigato ejus animo, Rex quarcus
castri pervenit ad fluvium.

C A P U T I X.

*Pasitigrim describit. Alexander Uxior subigit :
Madass Prætori Uxiorum, deprecante Syfigam-
be, ignoscit.*

PAsitigrim incolæ vocant. Oritur in monti-
bus Uxiorum, & per L. stadia sylvestribus
ripis præceps inter saxa devolvitur. Accipiunt
deinde eum campi, quos clementiore alveo
præterit, jam navium patiens. Sexcenta stadia
sunt mollioris soli, per quod leni tractu aqua-
rum Perfico mari se insinuat. Alexander, ame-
ne superato, cum IX. millibus peditum, & A-
grianis, atque Græcorum mercenariis, millibus
III, additis millibus Thracum, in regionem

Uxorum pervenit . Finitima Susis est , & in primam Persidem excurrit , arcum inter se , & Susianos aditum relinquens . Madathes erat hujus regionis Præfectus , haud sanè temporum multorum homo . Quippe ultima pro fide experiri decreverat . Sed periti locorum Alexandrum docent , occultum iter esse per calles , & aversum ab urbe , si paucos misisset leviter armatos , super capita hostium evaluuros . Cum consilium placuisset , iidem iterum fuerunt duces . Mille , & quingenti mercede conducti , & Agriani ferè mille Tauroni Præfecto dati , ac post Solis occalum iter ingredi iussi . Ipse tertia vigilia castris motis , circa lucis ortum superaverat angustias . Cæsaque materia cratibus , & pluteis faciendis , ut , qui turres admovent , extra teli jactum essent , urbem obsidere cœpit . Prærupta erant omnia saxis , & coribus impedita . Multis ergo vulneribus depulsi , ut quibus non cum hoste solùm , sed etiam cum loco dimicandum esset , subibant tamen ; quia Rex inter primos constiterat , interrogans tot orbem victores , an erubescerent hære in obsidione castelli exigui , & ignobilis . Simul jam inter hæc eminus petebatur , cum testudine objecta milites , qui , ut inde discederet , pellere nequiverant , tuebantur . Tandem Tauron super arcem urbis se cum suo agmine ostendit . Ad cuius conspectum , & animi hostium labare , & Macedones acrius prælium intrare cœperunt . Anceps oppidanos malum urgebat . Nec fisti vis hostium poterat . Paucis ad moriendum , pluribus ad fugam animus fuit . Magna pars in arcem concessit . Inde triginta Oratoribus missis ad deprecandum , triste responsum à Rege redditur , non esse veniam locum . Itaque suppliciorum

rum metu perculsi , ad Syfigambim Darii matrem , occulto itinere, ignotoque hostibus. mittunt , qui peterent , ut ipsa Regem mitigaret , haud ignari , parentis eam loco diligi , colique . Et Madathes sororis filiam secum matrimonio junxerat , Dariam propinqua cognatione contingens . Diu Syfigambis supplicum precibus repugnavit , abnuens deprecationem pro illis convenire fortunæ , in qua esset : adjecitque , metuere sese , ne victoris indulgentiam fatigaret , sæpiusque cogitare , captivam esse se , quàm Reginam fuisse . Ad ultimum victa , literis , Alexandrum ita deprecata est , ut ipsam excusaret , quod deprecaretur , petere se , ut illis quoque , si minus , sibi ignosceret , pro necessario , ac propinquo suo , jam non hoste , sed supplice tantum , vitam precari . Moderationem , clementiamque Regis , quæ tunc fuit , vel una hæc res possit ostendere : non Madathi modò ignovit , sed omnes & deditos , & captivos libertate , atque immunitate donavit , urbem reliquit intactam , agros sine tributo colere permisit . A victore Dario plura mater non impetrasset .

C A P U T X.

Persidem petit . Regredi cum clade cogitur . Alia via intrat . Persidis descriptio . Ingressus in regionem . Cades Ariobarzanis .

UXiorum deinde gentem subactam , Susianorum Sattapæ contribuit . Divisi que cum Parmenione copiis , illum campestri itinere procedere jubet , ipse cum expedito agmine jugum montium cepit , quorum perpetuum dor-

sum in Persidem excurrit. Omni hac regione vastata, tertio die Persidem, quinto angustias (quæ illis Susidas Pylas vocant) intrat. Ariobarzanes has cum quindecim milibus peditum occupaverat rupes, abscissas, & undique præruptas. In quarum cacuminibus extra teijectum Barbari stabant, de industria quieti, & paventibus similes, donec in arctissimas fauces penetraret agmen. Quod ubi contemptu sui pergere vident, tum verò ingentis magnitudinis saxa per montium prona devolvunt: quæ incussa sæpius subjacentibus petris, majore vi incidebant, nec singulos modò, sed agmina proterebant. Fundis quoque excussi lapides, & sagittæ ingerebantur undique. Nec id miserimum fortibus viris erat, sed quòd inulti, ferarum ritu, velut in fovea deprehensi, cederentur. Ita igitur in rabiem versa, eminentia saxa complexi, ut ad hostem pervenirent, alius alium levantes conabantur ascendere. Ea ipsa multorum simul manibus correpta, & convulsa, in eos, qui commoverant, recidebant. Nec stare ergo, nec niti, nec testudine quidem protegi poterant, cum tantæ molis onera propellerent Barbari. Regem non dolor modò, sed etiam pudor temerè in illas angustias conjecti exercitus angebat. Inviçtus ante eam diem fuerat, nihil frustrà ausus. Impunè Ciliciæ fauces intraverat: mari quoque novum iter in Pamphyliam aperuerat. Tunc hæsitabat deprehensas felicitas. Nec aliud remediùm erat, quàm reverti, quâ venerat. Itaque signo receptui dato, densatis agminibus, scutisque super capita confertis, retrò evadere Rex ex angustis jubet. Triginta fuere stadia, quæ remensi sunt. Tum castris undique aperto loco positis, non

consultare modò, quid agendum esset, sed Vares quoque adhibere cœpit à superstitione animi. Sed quid tunc prædicere Aristander, cui tum plurimum credebatur ex Varibus, poterat? Itaque damnatis intempestivis sacrificiis, peritos locorum convocari jubet. Medium iter ostendebant tutum, apertumque. Sed Rex dimittere milites insepultos erubescibat, ita tradito more, ut vix ullum militiæ tam solemne esset munus, quam humandi suos. Captivos ergo, quos nuper exceperat, vocari jubet. Inter quos erat quidam Græcæ, Persicæque linguæ peritus, qui frustra eum in Persidem montium dorso exercitum ducere affirmat, sylvestres esse calles, vix singulis pervios, omnia contegi frondibus, implexoque arborum ramos sylvas committere. Nanque Persis ab altero latere perpetuis montium jugis clauditur, quod in longitudinem MDC stadia, in latitudinem CLXX procurrit. Hoc dorsum à Caucaso monte ad Rubrum mare pertinet. Quaque deficit mons, aliud munimentum, fretum objectum est. Planities deinde sub radicibus montium spatiosa procumbit, fertilis terra, multisque vicis, atque urbibus frequens. Araxes amnis per hos campos multorum aquas torrentium evolvit in Medum. Medus à mari, & ad meridiem versùs, minor amnis eo, quem recipit, evchitur: gignendæque herbæ non alius est aptior, quicquid alluit, floribus vestiens. Platani quoque, & populi contegunt ripas, ita ut procul visentibus continuata videantur montibus nemora riparum. Quippe obumbratus amnis, presso in solum dilabitur alveo, imminentque colles, ipsi quoque frondibus læti, radices eorum humero subeunte. Regio non alia tota Asia salubrior

habetur : temperatum cœlum , hinc perpetuum
 jugum opacum , & umbrosum , quod æstus leuat ,
 illinc mare adjunctum , quod modico tepore
 terras foveret . His expositis , captivus interroga-
 tus à Rege , audire ne , an oculis comperta ha-
 beret , quæ diceret , pastorem se fuisse , & om-
 nes eos colles percurrisse respondit , his cap-
 tum , semel à Persis in Lycia , iterum ab ipso .
 Subit animum memoria Regis Oraculo editæ
 fortis . Quippe consulenti responsum erat , du-
 cem in Persidem ferentis viæ Lycium civem fo-
 re . Igitur promissis , quanta & præsens necessi-
 tas exigebat , & ipsius fortuna capiebat , onera-
 tum , armari jubet Macedonum more , & , quod
 benè verteret , monstraret iter . quamvis ardu-
 um , & præceps , evasurum se esse cum pueris :
 nisi fortè consideret , quò ipse pecoris causa illet ,
 Alexandrum pro gloria , & perpetua laude ire
 non posse . Etiam , atque etiam docere capti-
 vus , quàm difficile iter esset , maximè armatis .
 Tum Rex , Prædem me inquit , accipe , nemi-
 nem eorum , qui sequuntur , recusaturum ire ,
 quàm duces . Cratero igitur ad custodiam cas-
 trorum relicto , cum peditibus , quæis assueve-
 rat , & his copiis , quas Meleager ducebat , & sa-
 gittariis ducentis , & equitibus mille præcepit ,
 ut castrorum specie manente , plures de indu-
 stria ignes fieri imperaret , quò magis Barbari
 crederent , ipsum Regem in castris esset . Cæte-
 rum , si fortè Ariobarzanes cognovisset , per cal-
 lium anfractus eum intrare , & ad occupandum
 iter suum partem copiarum tentasset opponere ;
 Craterus eum illato terrore retineret , ad pro-
 prius periculum conversurum agmen : si autem
 ipse hostem sefellisset , & saltum occupasset , cum
 ærepidantium Barbarorum tumultum exaudisset
 per-

persequentium Regem, id ipsum iter, quo pridie pulsi fuerant, ne dubitaret ingredi, quippe vacuum fore, hostibus in semet aversis. Ipse tertia vigilia, silenti agmine, ac ne tuba quidem dato signo, pergit ad demonstratum iter callium. Tridui alimenta portare militem iusserat leviter armatum. Sed præter invias rupes, ac prærupta saxa, vestigium subinde fallentis, nix cumulata vento ingredientibus fatigabat. Quippe velut in foveas delati hauriebantur; & cum à commilitonibus levarentur, trahebant magis adjuvantes, quàm assequebantur. Nox quoque, & ignota regio, ac dux, incertum, an satis fidus, multiplicabant metum. Si custodes fefellerent, quasi feras bestias ipsos posse deprehendi. Ex unicus captivi vel fide, vel anima, pendere & Regis salutem, & suam. Tandem venire in jugum. A dextra iter ad ipsum Ariobarzanem erat. Hic Philotam, & Cœnum cum Amynta, & Polyperconte, expeditam habentes manum, reliquit, monitos, ut, quia eques pediti erat mistus, & quàm pinguisimum esset solum, & pabuli fertile, sensim procederent. Duces erant itineris de captivis dati. Ipse cum armigeris, & ala, quam *Agema* appellant, ardua femita, sed longiùs à stationibus hostium remota, multa cum vexatione processit. Medius erat dies, & fatigatis necessaria quies. Quippe tantundem itineris supererat, quantum emens erant, sed minùs præcipitis, atque ardui. Itaque relictis cibo, somnoque militibus, secunda vigilia surgit. Et cætera quidem haud ægrè præterit: cæterum, quàm se jugum montium paulatim ad planiora demittit, ingens vorago concursu cavata torrentium, iter ruperat. Ad hæc arborum rami alius alio implicati, & coe-

untes, ut perpetuam objecerant sepem. Desperatio igitur ingens, adeò, ut vix lacrymis abstinere, incesseiat. Præcipuè obscuritas terrorierat. Nam etiam si qua sidera internitebant, continenti fronde rectæ arbores conspiciere prohibebant. Ne aurium quidem usus supererat, sylvas quatiente vento, quæ concurrentibus ramis majorem, quàm pro flatu sonum reddebant. Tandem expectata lux omnia, quæ terribiora nox fecerat, minuit. Circumiri brevi spatio poterat eluvies; & sibi quisque dux itineris ceperat fieri. Evadunt ergo in editum verticem, ex quo hostium statione conspecta, strenuè armati à tergo se ostendunt nihil tale metuentibus. Quorum pauci, qui congregari ausi erant, cæsi sunt. Itaque hinc morientium gemitus, hinc ad suos recurrentium miserabilis facies, integros quoque, antequam discrimen experirentur, in suam avertit. Fremitu deinde in castra, quæ Craterus præerat, illato ad occupandas angustias, in quibus pridie hæsitabat, miles educitur. Simul & Philotas cum Polyperconte, Amyntaque, & Cœno diversum iter ingredi jussus, alium terrorem intulit Barbaris. Ergo undique Macedonum armis fulgentibus, ancipiti malo oppressi, memorabile tamen prælium edunt. Ut opinor, ignaviam quoque necessitas acuit, & sæpè desperatio spei causa est. Nudi complectebantur armatos, & ingenti corporum mole secum ad terram derrahentes, ipsorum telis plerosque fodiebant. Ariobarzanes tamen quadraginta fermè equitibus, & quinque millibus peditum stipatus per mediam aciem Macedonum cum multo suorum, atque hostium sanguine erupit, Persèpolim urbem caput regionis occupare festinans. Sed à custodibus
urbis

urbis exclusus, consequutis strenuè hostibus, cum omnibus fugæ comitibus, renovato prælio cecidit. Craterius quoque raptim agmine acto supervenit.

C A P U T X I.

Persopolim properat Alexander; cujus mira celeritas ab auctore prædicatur.

Rex eodem in loco, quo hostium copias fuderat, castra communit. Quamquam enim undique fugati hostes victoriam concesserant; tamen præaltæ, præcipientesque fossæ, pluribus locis objectæ, abruperant iter. Sensimque, & cautè progrediendum erat, jam non hostium, sed locorum fraude suspecta. Procedenti ei literæ redduntur à Tyridate custode Regiæ pecuniæ, indicantes, eos, qui in urbe essent, audito ejus adventu, diripere velle thesauros, properaret occupare, expeditum iter esse, quamquam Araxes amnis interfluat. Nullam virtutem Regis istius magis, quàm celeritatem laudaverim. Relictis enim pedestribus copiis, tota nocte cum equitibus itineris tanto spatio fatigatis ad Araxem prima luce pervenit. Vici erant in propinquo, quibus directis, ac dirutis pontem ex materiam eorum, subditis saxis, strenuè induxit.

C A P U T X I I.

Greci mutili, & captivi perunt agrum ab Alexandro.

JAmque haud procul urbe erant, cum miserabile agmen, inter pauca fortunæ exempla

memorandum, Regi occurrit. Captivi erant Greci ad quatuor millia ferè, quos Persæ vario suppliciorum modo affecerant. Alios pedibus, quosdam manibus, auribusque amputatis, inusitisque barbararum literarum notis, in longum sui ludibrium reservaverant; & cum se quoque alienæ ditionis esse cernerent, volentes Regi occurrere non prohibuerant. Inusitata simulacra, non homines videbantur; nec quidquam in illis præter vocem poterat agnosci. Plures igitur lacrymas commovere, quàm profuderant ipsi. Quippe in tam multiplici, variaque fortuna singulorum, intuentibus similes quidem, sed tamen dispares pœnas, quis maximè miserabilis esset, liquere non poterat: omnes pari supplicio affecti sibi videbantur. Ut verò Jovem illi tandem Græciæ ultorem aperuisse oculos conclamavere; Rex absterfis, quas profuderat, lacrymis, bonum habere animum jubet, visuros urbes suas, conjugēque. Et castra inde duo ab urbe stadia commovit. Græci exceſſerant vallo, deliberaturi, quid potissimum à Rege peterent. Cumque alius sedes in Asia rogare, aliis reverti domos placeret; Euthymon Cymæus ita loquutus ad eos fertur: *Nos, qui modò ad opem petendam ex tenebris, & carceris procedere erubuimus, ut nunc est, supplicia nostra, quorum nos pudeat magis, an pœnitent, incertum est, ostentare Græciæ velint lætum spectaculum cupimus? At si optimè miseriae ferunt, qui abscondunt. Nec ulla est tam familiaris infelicitibus patria, quàm solitudo, & status prioris oblitio. Nam, qui multum in suorum misericordia pomunt, ignorant, quàm celeriter lacrymæ inarescant. Nemo fideliter diligit, quem fastidit. Nam & calamitas querela est, & superba felicitas. Ita suam quis-*

quisque fortunam in consilio habet, cum de alieno deliberat. Et nisi mutuò essemus miseri, olim alius alii potuissemus esse fastidio. Quid mirum est, fortunatos semper parem querere? Obsecro vos, olim vita defuncti, quaramus locum, in quo hæc semesa membra obruamus, ubi horribiles cicatrices celes exilium. Ingrati prorsus conjugibus, quas iuvenes duximus, revertemur. Liberi in flore & ætate, & rerum patres agnoscent ergastuli recrementum? Et quanta pars nostri tot obire terras potest? Procul Europa in ultima Orientis relegati, senes, dediles, majore membrorum parte mutilati, tolerabimus scilicet, quæ armatos, & victores fatigaverunt? Conjuges deinde, quas captis fors, & necessitas unicum solatium applicuit, parvosque liberos, trahimus nobiscum, an relinquimus? Cum his venientes nemo agnoscere valet. Relinquemus ergo extemplo præsentia pignora, cum interitum sit, an visuri simus ea, quæ petimus? Inter hos latendum est, qui nos miseros nosse ceperunt. Hæc Euthy-
mion. Coena Thætetus Atheniensis orsus est dicere, Neminem piæ habitu corporis suæ æst. maturum, unquam servitia hostis, non natura calamitosos. Dignum esse omnimodo, qui exubesceret fortuita. Tæst enim de mortalitate ferre sententiam, & desperare misericordiam, quam ipse alter deprecaturus sit. Deos (quod ipsi nunquam ausi optare forent) offerre patriam, conjuges, liberos, & quidquid homines vel vita æstuant, vel morte redimunt. Quin illi ex hoc carcere erumperent? Alium dom. esse cæci haustum, alium lucis aspectum. Mors, sacra, linguæ commercium etiam à Barbaris excepti, quæ cogitata ipsi omissemi sunt sua sponte, non ob aliud tam calamitosi, quam quòd illis carere cæci essent. Se certè redituro ad Penates, & in patriam, tantoque beneficio Re-

gis usurum. Si quos contubernii, liberorumque, quos servitus coegisset agnoscere, amor detineret, relinquerent, quibus nil patria charius est. Pauci hujus sententiæ fuere: cæteros consuetudo natura potentior, vicit. Consenserunt, petendum esse à Rege, ut aliquam ipsis attribueret sedem. Centum ad hoc lecti sunt. Quos Alexander ratus, quod ipse præstare cogitabat, petituros, *Fumenta*, inquit, assignari, quæ vos veherent, & singulis vestrum mille denarium dari jussit. Cum redieritis in Græciam, præstabo, ne quis statum suum, si hæc calamitas absis, vestro credat esse meliorem. Illi, obortis lacrymis, terram intuebantur, nec aut erigere vultus, aut loqui audebant. Tandem Rege tristitiæ causam exigente, Euthymon similia jis, quæ in consilio dixerat, respondit. Atque ille, non fortunæ solum eorum, sed etiam pœnitentiæ miserrus, terna millia denarium singulis dari jussit. Denæ vestes adjectæ sunt, & armenta cum pecoribus, ac frumento data, ut coli, serique attributus jis ager posset.

C A P U T X I I I.

Capta Persæpolis. Præte magnitudo. Hostium cedes. Eversa urbs, excepta Regia, seu arce.

Postero die convocatos Duces copiarum docet, nullam infestiorē urbem Græcis esse, quàm Regiam veterum Persidis Regum. Hinc illa immensa agmina infusa: hinc Darium prius, deinde Xerxem, Europæ impium intulisse bellum. Excidio illius parentandum esse majoribus. Jamque Barbari, deserto oppido, quæquenque metus agebat, diffugerant; cùm Rex
pha-

phalangem, nil cunctatus, inducit. Multas urbes refertas opulentia Regia partim expugnaverat, partim in fidem acceperat: sed urbis hujus divitiæ vicere præterita. In hanc totius Persidis opes congefserant Barbari. Aurum, argentumque cumulatæ erat, vestis ingens modus: supellex non ad usum modo, sed ad ostentationem luxus comparata. Itaque inter ipsos victores ferro dimicabatur. Pro hoste erat, qui pretiosorem occupaverat prædam. Et, cum omnia, quæ reperiiebantur, capere non possent (nam res non occupabantur, sed æstimabantur) lacerabant Regias vestes, ad se quisque partem trahentes, dolabris pretiosæ artis vasa cædebant. Nihil neque intactum erat, nec integrum ferebatur. Abrupta simulacrorum membra, ut quisque avellerat, trahebat. Neque avaritia solum, sed etiam crudelitas in capta urbe grassata est. Auro, argentoque onusti vilia captivorum corpora trucidabant. Passimque obvii cædebantur, quos antea pretium sui miserabiles fecerat. Multi ergo hostium manus voluntaria morte occupaverunt, pretiosissima vestium induti, è muris semetipsos cum conjugibus, ac liberis in præceps jactantes. Quidam ignes, quod paulò post facturus hostis videbatur, subjecerant ædibus, ut cum suis vivi cremarentur. Tandem suis Rex, corporibus, & cultu scæminarum abstinere jussit. Ingens pecuniæ captivæ modus traditur, propè ut fidem excedat. Cæterum aut de aliis quoque dubitamus, aut credimus in hujus urbis gazæ fuisse centum, & viginti millia talenta. Ad quæ vehenda (nanque ad usus belli secum portare decreverat) jumenta, & camelos à Suis, & Babylone contrahi jussit. Accessere ad hanc pec-

cunæ summam captis Pasargadis sex millia talentorum. Cyrus Pasargadum urbem condiderat, quam Alexandro Præfectus ejus Globares tradidit. Rex arcem Persæpolis, tribus milibus Macedonum præsidio relictis, Nicharthiden tueri jubet. Tyridati quoque, qui gazam tradiderat, servatus est honos, quem apud Darium habuerat. Magnaque exercitus parte, & impedimentis ibi relictis, Parmenionem, Craterumque præfecit. Ipse cum mille equitibus, pedumque expedita manu, interiorẽ Persidis regionem sub ipsum Vergiliarum sidus petiit; multisque imbribus, & propè intolerabili tempestate vexatus, procedere tamen, quò intenderat, perseveravit. Ventum erat ad iter perpetuis oblitum nivibus, quas frigoris vis gelu astrinxerat. Locorum squalor, & solitudines in viâ fatigatum militem terrebant, humanarum rerum terminos se videre credentem. Omnia vasta, atque sine ullo humani cultus vestigio, attoniti intuebantur: &, antequam lux quæque, & cælum ipsos deficerent, reverti jubebant. Rex castigare terribitos supersevit. Cæterum ipse equo defiliit, pedesque per nivem, & concretam glaciem ingredi cœpit. Erubuerunt non sequi: primùm amici, deinde copiarum Duces, ad ultimum milites. Primusque Rex dolabra glaciem perfringens, iter sibi fecit. Exemplum Regis cæteri imitari sunt. Tandem propemodum in vias sylvas emensi, humani cultus rara vestigia, & passim errantes pecorum greges reperere. Et incolæ, qui sparsis tuguriis habitabant, cum se callibus in viis septos esse credidissent, ut conspexere hostium agmen, interfectis, qui fugientes sequi non poterant, devios montes, & oblitos nivibus petiverunt.

Inde

Inde per colloquia captivorum paulatim feritate mitigata, tradidit se Regi. Nec in deditos gravius consultum. Vastatis deinde agris Persidis, vicisque compluribus redactis in potestatem, ventum est in Mardorum gentem bellicosissimam, & multum à cæteris Persis cultu viæ abhorrentem. specus in montibus fodiunt, in quos se, ac conjuges, & liberos condunt: pecorum, aut ferarum carne vescuntur. Ne seminis quidem pro naturæ habitu molliora ingenia sunt. Comæ prominent hirtæ, vestis super genus est, funda vincit frontem: hoc & ornamentum capitis, & celum est. Sed hanc quoque gentem idem fortunæ imperus domuit. Itaque trigesimo die, posteaquam a Persepoli profectus erat, eodem rediit. Dona deinde amittis, cæterisque pro cuiusque merito dedit. Prop modicum omnia, quæ in ea urbe ceperat, distributa.

CAPUT XIV.

Rex ebrius ab ebrio scorto impulsus Persepolim incendio delet. Ierò cum Phrygiis sapit, & dolet factum, quod infectum fieri non potuit.

Cæterum ingentia animi bona, illam indolem, qua omnes Reges antecessit, illam in subeundis periculis constantiam, in rebus moliendis, efficiendisque velocitatem, in deditos fidem, in captivos clementiam, in voluptatibus permissis quoque, & usitatis temperantiam, haud tolerabili vini cupiditate scedavit. Hoste, & æmulo Regni reparante tum cum maximè bellum, nuper subactis, quos vicerat, novumque Imperium aspicientibus, de die inibat con-

convivia . Quibus fœminæ intererant, non quidem, quas violare nefas esset . Quippe pellices licentius, quàm decebat, cum armato vivere assuetæ . Ex his una Thais, & ipsa temulenta, maximam apud omnes Græcos initurum gratiam affirmat, si Regiam Persarum jussisset incendi, expectare hoc eos, quorum urbes Barbari delessent . Ebrio scorto de tanta re ferenti sententiam unus, & alter, & ipsi mero onerati assentiuntur . Rex quoque fuit avidior, quàm patientior . Quin igitur ulciscimur Græciam, & urbi faces subdimus? Omnes incaluerant mero . Itaque surgunt temulenti ad incendendam urbem, cui armati pepercerant . Primus Rex ignem Regiæ injecit: tum convivæ, & ministri, pellicesque . Multa credo ædificata erat Regia, quæ celeriter igne concepto latè fudit incendium . Quod ubi exercitus, qui haud procul ab urbe tendebat, conspexit, fortuitum ratus, ad opem ferendam concurrit . Sed ut ad vestibulum Regiæ ventum est, vident Regem ipsum adhuc aggerentem faces . Ommissa igitur, quam portaverant, aqua, aridam materiam in incendium jacere cœperunt . Hunc exitum habuit Regia totius Orientis, unde tot gentes antè jura pretebant, patria tot Regum, unicus quondam Græciæ terror, molita mille navium classem . & exercitus, quibus Europa inundata est, contabulato mari molibus, perfossisque montibus, in quorum specus fretum immissum est . Ac ne longa quidem ætate, quæ excidium ejus sequuta est, resurrexit . Alias urbes habere Macedonum Reges, quas nunc habent Parthi: hujus vestigium non inveniretur, nisi Araxes amnis ostenderet . Haud procul mœnibus fluxerat . Inde urbem fuisse XX. stadiis distantem,

tem, credunt magis, quàm sciunt accolæ. Pu-
debat Macedones tam præclaram urbem à co-
mestabundo Rege deletam esse. Itaque res in
serium versa est, & imperaverunt sibi, ut cre-
derent, illo potissimum modo fuisse delendam.
Ipsam, ut primum gravatam ebrietate mentem
quies reddidit, pœnituisse constat, & dixisse,
maiores pœnas Persas Græcis daturus fuisse, si
ipsum in solio, Regiaque Xerxis conspiciere
coacti essent. Postero die Lycio, itineris, quo
Persidem intraverat, duci, triginta talenta do-
no dedit.

C A P U T X V.

*Mediam intrat. Supplementum accipit. Darius
Ecbatanis se ad ultimum prælium parat. Syl-
labus copiarum ejus.*

HInc in regionem Mediæ transiit, ubi sup-
plementum novorum militum è Cilicia
occurrit. Peditum erant quinque millia, equi-
tes mille. Utriusque Plato Atheniensis præerat.
His copiis auctus, Darium persequi statuit. Ille
jam Ecbatana pervenerat, caput Mediæ. Ur-
bem hanc nunc tenent Parthi: eaque æstiva
agentibus sedes est. Adire deinde Bactra de-
creverat. Sed veritus, ne celeritate Alexandri
occuparetur, consilium, iterque mutavit. Ab-
erat ab eo Alexander stadia MD. Sed jam nul-
lum intervallum adversus celeritatem ejus satis
longum videbatur. Itaque prælio magis, quàm
fugæ se præparabat. Triginta millia peditum se-
quebantur, in quibus Græcorum erant quatuor
millia, fide erga Regem ad ultimum invicta.
Funditorum quòque, & sagittariorum manus.
qua-

quatuor millia expleverat. Præter hos tria millia, & CCC equites erant. maximè Bactrianorum. His Bessus præerat, Bactrianæ regionis Præfectus. Cum hoc agmine Darius paulum declinavit via militari, jussis præcedere lixis impedimentorum custodibus.

C A P U T XVI.

Oratio Darii, qua Satrapas suos ad extremum prælium adhortatur.

CONCILIO deinde advocato, Si me cum ignavis, inquit, & plaris qualemcumque vitam non, si mortem æstimantibus fortuna junxisset; tacerem potius, quàm frustra verba consumerem. Sed majore, quàm vellem, documento & virtutem vestram, & fidem experitur, magis etiam committi debeo, ut dignus talibus amicis sim, quàm dubitare, an vestri similes adhuc sitis. Ex tot millibus, quæ sub Imperio fuerunt meo, bis me victum, bis fugientem persequenti estis. Fides vestra, & constantia, ut Regem me esse credam, facit. Proditores & transfugæ in urbibus meis regnant, non herculè, quia tanto honore digni habeantur, sed ut præmiis eorum vestri sollicitentur animi. Meam tamen fortunam, quàm vesteris maluistis siqui, dignissimi, quibus, si ego non possem, Dii pro me gratiam referant, Et meherculè referent. Nulla erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cælum vos debitis laudibus ferat. Itaque, etiamsi consilium fugæ, à qua multum abhorret animus, agitassem; vestra tamen virtute fretus, obviam issem hosti. Quousque enim in Regno exulabo, & per fines Imperii mei fugiam eternum, & advenam Regem, cum liceat expers
belli

belli fortunam aut reparare, quæ amissæ, aut honesta morte defungi? Nisi fortè satius est expectare victoris arbitrium, & Mazæi, & Methrenis exemplo precarium accipere Regnum nationis unius, ut jam malis ille gloriæ suæ, quam iræ obsequi. Nec Diu fiverint, ut hoc decus mei capitis aut demere mihi quisquam, aut condonare possit. Nec hoc Imperium vivus amittam: idemque erit Regni mei, qui & spiritus finis. Si hic animus, si hæc lex, nulli non parva libertas est, nemo è vobis fastidium Macedonum, nemo vultum superbum ferre cogetur. Sua cuique dextra aut ultionem tot malorum pariet, aut finem. Equidem, quàm versabilis fortuna sit, documentum ipse sum. Nec immeritò mitiores vices ejus expecto. Sed, si iusta, ac pia bella Dii aversantur; fortibus tamen viris licebit honestè mori. Per ego vos decora majorum, qui totius Orientis Regna cum memorabili laude tenuerunt, per illos viros, quibus stipendium Macedonia quondam iulit, per tot navium classes in Græciam missas, per tot tropæa Regum, oro, & obtestor, ut nobilitate vestra, gentisque dignos spiritus capiaitis, ut eadem constancia animorum, qua præterita tolerastis, experiamini; quod quid deinde fors iulcrit. Me cerè in perpetuum aut victoria egregia nobilitabit, aut pugna.

CAPUT XVII.

Desperatio cum horrore Ducum ex oratione Darii concepta. Artabazæ fides. Nabarzanis, & Bessi conjuratio.

HÆc dicente Dario, præsentis periculi species omnium simul corda, animæque horrore perstrinxerat. Nec aut consilium suppete-
bat,

bat, aut vox, cum Artabazus vetustissimus amicorum, quem hospitem fuisse Philippi sæpè diximus, Nos verò, inquit, *pretiosissimam vestem indui, armisque, quanto maximo cultu possumus, adornati, Regem in aciem sequemur, ea quidem mente, ut victoriam speremus, mortem non recusemus.* Assensu excepere cæteri hanc vocem. Sed Nabarzanes, qui in eodem consilio erat cum Bello, inauditi antea facinoris societate inita, Regem suum per milites, quibus ambo præerant, comprehendere, & vincere decreverant, ea mente, ut, si Alexander ipsos insequutus foret, tradito Rege vivo inirent gratiam victoris, magni profectò cepisse Darium æstimaturi, si autem eum effugere potuissent, interfecto Dario, Regnum sibi occuparent, bellumque repovarent. Hoc parricidium cum diu voluissent, Nabarzanes aditum nefariæ spei præparans, Scio me, inquit, *sensentiam esse dicturum prima specie haudquaquam auribus tuis gratam. Sed Medici quoque graviores morbos asperis remediis curant: & Governator, ubi naufragium timeat, jactura, quidquid servari potest, redimit. Ego tamen, non ut damnum quidem facias, suadeo, sed ut te, ac Regnum tuum salubri ratione conserves. Diis adversis bellum inimus; & pertinax fortuna Persas urgere non desinit. Novis initiis, & omnibus opus est. Auspicium, & Imperium alii trade inierim, qui tandem Rex appelletur, donec Asia decedat hostis, victor deinde Regnum tibi reddat. Hoc autem brevi futurum, ratio promittit. Bactra intacta sunt. Indi, & Sæga in sua potestate. Tot populi, tot exercitus, tot equitum, peditumque millia ad renovandum bellum vires paratas habent, ut major belli males superstet, quàm exhausta sit. Quid enim bellu-*
rum

rum vitu in perniciem non necessariam? Fortium virorum est, magis mortem contemnere, quam odisse vitam. Sæpe radio laboris ad vilitatem sui compelluntur ignavi: at viri nihil inexpertum omittit. Itaque ultimum omnium mors est, ad quam non pigrescere satis est. Proinde, si Bactra, quod tutissimum receptaculum est, petimus; Præfectum regionis ejus Bessum, Regem temporis gratia statuamus. Compositis rebus, justo Regi tibi fiduciarium restituet Imperium.

CAPUT XVIII.

Darius sentit infidias, quas effugere tamen non potuit. Artabazi, & Græcorum cum Parrone fides in eundem. Artabazus pro Rege administrat castra.

HAud mirum est, Darium non temperasse animo: quanquam tam impie voci quantum nefas subesset, latebat. Itaque, *Pessimum*, inquit, *mancipium*, *reperisti optatum tibi tempus, quo parricidium aperires?* Strictoque acinace interfecturus videbatur, ni properè Bessus, Bactrianique, tristium specie, cæterum si perseveraret, vincituri circumstetissent. Nabarzanes interim elapsus, mox & Bessus consequutus, copias, quibus præerant, à cætero exercitu secedere jubent, secretum inituri consilium. Artabazus convenientem præsentis fortunæ sententiam orsus, mitigare Darium, temporum identidem admonens, cœpit. *Ferret equo animo qualiumcunque, suorum tamen, vel stultitiam, vel errorem. inflare Alexandrum, gravem, etiamsi omnes præsto essent. Quid futurum, si persequuti fugam ipsius, alienentur à Rege?* Hæc

paruit Artabazo. Et quanquam movere castra statuerat, turbatis tamen omnium animis, eodem in loco substitit. Sed attonitus mœstitia simul, & desperatione, tabernaculo se inclusit. Ergo in castris, quæ nullus regebantur imperio, variis animorum motus erant. Nec in commune, ut antea, consulebatur. Dux Græcorum milium Patron arma capere suos jubet, paratosque esse ad exequendum imperium. Persæ secesserant. Bessus cum Bactrianis erat, tentabatque Persas abducere, Bactra, & intactæ regionis opulentiam, simulque, quæ manentibus instarent, pericula ostentans. Persarum omnium eadem serè fuit vox, *nefas esse deserti Regem*. Inter hæc Artabazus omnibus imperatoriis fungebatur officiis. Ille Persarum tabernacula circumire, hortari, monere nunc singulos, nunc universos, non ante destitit, quam satis constaret imperata facturos. Idem ægrè à Dario impetravit, ut cibum caperet, annumque Regis.

C A P U T X I X.

Conjurati artes querunt, quibus Darium comprehendant. Simulant penitentiam, recipiuntur in gratiam.

AT Bessus, & Nabarzanes, olim agitarum scelus exequi statuunt, Regni cupiditate accensi. Dario autem incolumi tantas opes sperare non poterant. Quippe in illis gentibus Regum eximia majestas est. Ad nomen quoque Barbari conveniunt: & pristinae veneratio fortunæ sequitur adversam. Inflabat impios animos regio, cui præerant, armis, virisque & spatio

spatio locorum nulli earum gentium secunda :
 Tertiam partem Asiæ tenet . Multitudo juniorum exercitus , quos amiserat Darius , æquabat . Itaque non illum modò , sed etiam Alexandrum spernebant , inde vires Imperii repetituri , si regionis potiri contigisset . Diu omnibus cogitatis , placuit , per milites Bactrianos ad omne obsequium destinatos , Regem comprehendere , mittique nuntium ad Alexandrum , qui indicaret vivum asservari eum . Si , id , quod timebant , proditionem aspernatus esset , occisuri Darium , & Bactra cum suarum gentium manu petituri . Cæterum propalam comprehendere Darium non poteret , tot Persarum millibus laturis opem Regi . Græcorum quoque fides timebatur . Itaque , quod non poterant vi , fraude assequi tentant . Pœnitentiam secessionis simulare decreverant , & excusare apud Regem consternationem suam . Interim , qui Persas sollicitarent , mittuntur . Hinc spe , hinc metu militares animos versant : ruina rerum illos subdere capita , in perniciem trahi , cum Bactra pateant , exceptura eos donis , & opulentia , quantum animis concipere non possint . Hæc agentibus Artabazus supervenit , sive Re- is jussu , sive sua sponte , affirmans , mitigatum esse Darium , & eundem illis amicitia gradum patere apud Regem . Illi lacrymantes , nunc purgare se , nunc Artabazum orare , ut causam ipsorum tueretur , precesque perferret . Si peracta nocte , sub lucis exortum Nabarzanes cum Bactrianis militibus in vestibulo Prætorii aderat , titulum sollemnis officii occulto scelere præferens . Darius , signo ad eundem dato , currum pristino more conscendit . Nabarzanes ; cæterique parricidæ procumbentes humi , quem paulò post in vin-

culis habituri erant, sustinere venerari : lacrymas etiam poenitentiae indices profuderunt . Adco humanis ingeniis parata simulatio est , Preces deinde suppliciter admoræ . Darium naturam simplicem , & mitem , non credere modò , quæ affirmabant , sed etiam flere cœgerunt . Ac ne tum quidem cogitati sceleris poenituit , cum intuerentur , qualem & Regem , & virum fallerent . Ille quidem securus periculi , quod instabat , Alexandri manus , quas solas timebat , effugere properabat .

C A P U T XX.

Patron Græci militis mercede conducti Prætor , aperit conjuratorum simulatam poenitentiam , & certas infidias .

Patron autem Græcorum Dux præcepit suis , ut arma , quæ in sarcinis antea ferebantur , induerent , ad omne imperium suum parati , & intenti . Ipse currum Regis sequebatur , occasionem imminens alloquendi eum . Quippe Bessi facinus præsenferat . Sed Bessus id ipsum metuens , cultos verius , quàm comes , à curru non recedebat . Dissergo Patron cunctatus , ac sæpius sermone revocato , interfidem , timoremque hæsitans , Regem intuebatur . Qui ut tandem advertit oculos , Bubacem spadonem inter proximos currum sequentem percontari jubet , num quid ipse velit dicere . Patron , se verò , sed remotis arbitris , loqui velle cum eo , respondit . Jussusque proprius accedere , sine interprete (nam haud rudis Græce linguae Darius erat) Rex , inquit , ex quinquaginta millibus Græcorum supersumus pauci , im-

*nos fortunæ tuæ comites , & in hoc tuo statu fidem ,
 qui, florentie te, fuimus, quascunque sedes elegeris,
 pro patria , & domesticis rebus petiuri . Secundæ ,
 adversæque res tuæ copulavere nos secum . Per
 hanc fidem invictam oro , & obsecro , in nostris cas-
 tris tibi tabernaculum statue , nos corporis tui cu-
 stodes esse patiaris . Amisimus Græciam , nulla
 Bactra sunt nobis . Spes omnis in te . Utinam & in
 cæteris esset . Plura dici non attinet . Custodiam
 corporis tui externus , & alienigena non deposce-
 rem , si crederem alium posse præstare . Bellus
 quanquam erat Græci sermonis ignarus , tamen
 stimulante conscientia , indicium profectò Pa-
 tronem detulisse crebebat . Et interpretis Græ-
 ci relato sermone , exempta dubitatio est . Da-
 rius autem , quantum ex vultu conspici pote-
 rat , haud sanè territus , percontari Patrona
 causam consilii , quod afferret , cœpit . Ille
 non ultrà differendum ratus , Bessus , inquit ,
 & Nabarzanes insidiantur tibi , in ultimo discrimi-
 mine & fortuna tuæ , & viæ . Hic dies aut
 parricidis , aut tibi futurus ultimus . Et Patron
 quidem egregiam conservati Regis gloriam
 tulerat . Eludant licet , quibus fortè , ac teme-
 rè humana negotia volvi , agique persuasum
 est : equidem æterna constitutione credide-
 rim , nexuque causarum latentium , & multò
 antè destinatarum , suum quenque ordinem
 immutabili lege percurrere . Darius certè res-
 pondit , Quanquam sibi Græcorum militum fi-
 des nota sit ; nunquam tamen a popularibus
 suis recessurum . Difficilius sibi esse damnare ,
 quam decepti . Quidquid fors tulisset , inter suos
 perperis malle , quam transfugam fieri . Sed
 se perire , si saluum esse sui milites nollent .
 Patron , desperata salute Regis , ad eos , qui-*

bus præerat, rediit, omnia pro fide experiri paratus.

C A P U T X X I.

Bessi parricida simulata excusatio.

AT Bessus occidendi protinùs Regis impetum conceperat. Sed veritus, ne gratiam Alexandri, ni vivum eum tradidisset, inire non posset, dilato in proximam noctem sceleris consilio, agere gratias incipit, quòd perfidi hominis insidias jam Alexandri opes spectantis, prudenter, cautèque vitasset. Donum eum hosti laturum fuisse Regis caput. Nec mirari, hominem mercede conductum omnia habere venalia. Sine pignore, sine lare, terrarum orbis exulem, ancipitem hostem, ad nutum licentium circumferri. Purganti deinde se, Deosque patrios testes fidei suæ invocanti, Darius vultu assentiebatur, haud dubius, quin vera deserrentur à Græcis. Sed eò rerum ventum erat, ut tam periculosum esset non credere suis, quàm decipi. Triginta millia erant, quorum inclinata in scelus levitas timebatur. Quatuor millia Patron habebat, quibus si credidisset salutem suam, damnata popularium fide, parricidio excusationem videbat offerri. Itaque præoptabat immeritò, quàm jure violari. Besso tamen insidiarum consilium purganti respondit, *Alexandri sibi non minùs iustitiam, quàm viriutem esse perspectam. Falli eos, qui prodicionis ab eo præmiu expectant. Violata fidei neminem acriorem fore vindicem, alicremque.*

CAPUT XXII.

Darius ultimum salutato Artabazo, dilapsis custodibus, dimissis spadonibus, per noctem à Besso vincitur, & captivus à suis curru abducitur.

J Amque nox appetebat, cum Persæ more solito armis positis, ad necessaria ex proximo voci ferenda discurrunt. At Bætriani (ut imperatum erat à Besso) armati stabant. Inter hæc Darius Artabazum acciri jubet. Expositisque, quæ Patron detulerat, haud dubitare Artabazus, quin transeundum esset in castra Græcorum, Persas quoque, periculo vulgato, sequuturos. Destinatus sorti suæ, & jam nullius salubris consilii patiens, unicam in illa fortuna opem, Artabazum, ultimum illum visurus, amplectitur; persususque mutuis lacrymis, inhaerentem sibi avelli jubet. Capite deinde velato, ne inter gemitus digredientem velut à tergo intueretur, in humum primum corpus abjecit. Tum verò custodiæ ejus assueti, quos Regis salutem vel periculo vitæ tueri oportebat, dilapsi sunt, armatis, quos jam adventare credebant, haud rati se futuros pares. Ingens ergo in tabernaculo solitudo erat, paucis spadonibus (quia quò descenderent, non habebant) circumstantibus Regem. At ille, remotis arbitris, diu aliud, atque aliud consilium animo volutabat. Jamque solitudinem, quam paulò antè pro solatio petiverat, perosus, Bubacem vocari jubet. Quem intuens, *Ite*, inquit, *consulite vobis, ad ultimum Regi vestro (ut decebat) fide exhibita. Ego hic legem fari mei expecto. Forsitan*

miseris, quod vitam non finiam. Alieno scelere, quam meo, mori malo. Post hanc vocem, spado gemitu non modò tabernaculum, sed etiam castra complexit. Irrupere deinde alii, laceratisque vestibus, lugubri, & barbaro ululatu Regem deplorare coeperunt. Persæ, ad illos clamore perlato, trtoniti metu, nec arma capere, ne in Bactrianos inciderent, nec quiescere audebant, ne impiè deserere Regem viderentur. Varius, ac dissonus clamor, sine duce, ac sine imperio, totius castris referebatur. Bello, & Nabarzani nuntiaverant suum, Regem a semetipso interemptum esse. Planctus eos deceperat. Itaque citatis equis advolant, sequentibus, quos ad ministerium sceleris delegerant. Et, cum tabernaculum intrassent, quia Regem vivere spadones indicabant, comprehendi, vinciri que jubebant. Rex curru paulò ante vectus, & Decorum à suis honoribus cilius, nulla externa opè adnotis, captivus servorum suorum, in sordidum vehiculum pellibus undique contextum imponitur. Pecunia Regis, & supellex, quæ jure belli, diripitur. Onustique præda per scelus ultimum partis, fugam intendunt. Artabazus cum his, qui imperio preebant, Græcisque militibus Parthienam petebat, omnia tutiora parthidarum conuitu ratus. Persæ promissis Bessi onerati, maxime, quia nemo alius erat, quem sequerentur, conjungere se Bactrianis, agmen eorum tertio assequuti die. Ne tamen honos Regi non haberetur, aureis compedibus Darium vinciunt, nova ludibria subinde excoGITANTE fortuna. Et, ne fortè cultu Regio posset agnosci, sordidis pellibus vehiculum intexerant. Ignoti jumenta agebant, ne percontantibus in agmine

ne monstrari posset, custodes procul sequerentur.

C A P U T XXIII.

Alexander Darium persequitur.

Alexander, audito, Darium movisse ab Ecbatanis, omisso itinere, quod patebat in Mediam, fugientem insequi pergit strenue. Tabas oppidum est in Paretacene ultima. Ibi transfugæ nuntiant, præcipitem fuga Bactra petere Darium. Certiora deinde cognoscit ex Bagyithene Babylonio, non equidem vinctum Regem, sed in periculo esse aut mortis, aut vinculorum. Rex Duribus convocatis, Maximum, inquit, opus, sed labor brevissimus superest. Darius hand procul destitutus à suis, aut vinctus, aut oppressus est. In illo corpore posita est victoria nostra. Et tanta res celeritatis est premium. Omnes pariter concludunt, ut paratos plura sequi, nec labori, nec periculo parceret. Igitur raptim agmen cursus magis, quam itineris modo ducit: ne nocturna quidem quiete diurnum laborem relaxante. Itaque quingenta stadia processit. Perventumque erat in vicum, in quo Darium Bessus comprehenderat: ibi Melon Darii interpretis excipitur. Corpore æger non potuerat agmen sequi: & deprehensus celeritate Regis, transfugam se esse simulabat. Ex hoc acta cognoscit. Sed fatigatis necessaria quies erat. Itaque delectis equitum sex millibus, trecentos, quos Dimachas appellabant, adjungit. Dorso hi graviora arma portabant. Cæterum equis vehabantur: cum res, locusque posceret, pedestris acies erat. Hæc agentem

Alexandrum adeunt Orfillos, & Mythræenes, qui Bessi patricidium exosi transfugerant. Nuntiabantque, stadia quingenta abesse Persas: ipsos brevius iter monstraturos. Gratus Regi adventus transfugarum fuit. Itaque prima vespere, ducibus jisdem, cum expedita equitum manu monstratam viam ingreditur, phalange, quantum festinare posset, sequi jussa. Ipse quadrato agmine incedens, ita cursum regebat, ut primi conjungi ultimis possent. Trecenta stadia processerant, cum occurrit Brocubelus, Mazæi filius, Syriæ quondam Prætor. Is quoque transfuga nuntiabat, Bessum haud amplius, quàm ducenta stadia abesse. Exercitum, utpote qui nihil præcaveret, incompositum, inordinatumque procedere. Hyrcaniam videri peti-turos. Si festinaret sequi, palantibus superventurum. Darium adhuc vivere. Strenuo alioquin cupiditatem consequendi transfuga inje-cerat. Itaque, calcaribus subditis, effuso cursu eunt. Jamque fremitus hostium iter ingredien-tium exaudiebatur: sed prospectum ademerat pulveris nubes. Paulisper ergo inhibuit cursum, donec consideret pulvis.

C A P U T XXIV.

Barbari cum Besso certatim fugiunt. Darius fugientes sequi recusat; vulneratus ab suis relinquitur: à Polystrato Macedone reperitur; datis ad Alexandrum mendaciis extinguitur.

TAmque conspecti à Barbaris erant, & ab-euntium agmen conspexerant, nequaquam futuri pares, si Besso tantum animi fuisset ad prælium, quantum ad patricidium fuerat. Nan-que

que & numero Barbari præstabant, & robore. Ad hoc refecti cum fatigatis certamen inituri erant. Sed nomen Alexandri, & fama, maximum in bello utique momentum, pavidos in fugam convertit. Bessus, & cæteri facinoris ejus participes, vehiculum Darii assequuti, cœperunt hortari eum, ut conscenderet equum, & se hosti fuga eriperet. Ille Deos ultores adesse testatur, & Alexandri fidem implorans, negat se patricidas velle comitari. Tum verò ira quoque accensi, tela injiciunt in Regem, multisque confossum vulneribus relinquunt. Jumentis quoque, ne longius prosequi possent, convulnerant, duobus servis, qui Regem comitabantur, occisis. Hoc edito facinore, ut vestigia fugæ spargerent, Nabarzanes Hyrcaniam, Bessus Bactra, paucis equitum comitantibus, petebant. Barbari ducibus destituti, quâ quenque aut spes ducebat, aut pavor, dissipabantur. Quingenti tantum equites congregaverant se, incerti adhuc, resistere ne melius esset, an fugere. Alexander hostium trepidatione comperta, Nicanorem cum equitum parte ad inhibendam fugam præmittit: ipse cum cæteris sequitur. Tria fermè millia resistentium occisa sunt: reliquum agmen more pecudum intactum agebatur, jubente Rege, ut cædibus abstineretur. Nemo captivorum erat, qui monstrare Darii vehiculum posset. Singuli, ut quæque prehenderant, scrutabantur: nec tamen ullum vestigium fugæ Regis extabat. Festinantem Alexandrum vix tria millia equitum persequuta sunt. At in eos, qui lentius sequebantur, incidebant universa fugientium agmina. Vix credibile dictu; plures captivi; quàm qui caperent, erant. Adeò omnem sensum territis for-

tuna penitus excuſerat, ut nec hoſtium paucitatem, nec multitudinem ſuam ſatis cernerent.

Interim jumenta, quæ Darium vehabant, nullo regente deceſſerant militari via: & errore delata per quatuor ſtadia, in quadam valle conſtiterant, æſtu, ſimulque vulneribus fatigata.

Haud procul erat fons, ad quem monſtratum à pericis Polytratus Macedo ſiti maceratus acceſſit. Ac, dum galea hauſtam aquam ſorbet, rela jumentorum deficientium corporibus infixæ conſpexit. Miratusque conſoſa potiùs, quàm abacta eſſe, ſemivivi * (*Quæ ſequuntur ab aſterisco, ad hujus lib. finem, ex Juſt. lib. 2. deſumpta ſunt*) hominis corpus, cum propiùs acceſſiſſet, in ſordido vehiculo pellibus conte-

cto ſitum reperit: atque Darium, multisquidem vulneribus conſoſum, adhuc tamen ſpirantem eſſe cognovit. Qui applicito captivo, cum civem ex voce cognoviſſet, id ſaltem præſentis fortunæ ſolacium ſe habere dixit, quòd apud intellecturum loquuturus eſſet, nec incallum poſtremas voces emiſſurus.

Hæcque Alexandro perferri jubet, ſe nullis in eum meritorum officiis, maximorum autem illi debitorem mori. Agere tamen ei maximas gratias pro beneficiis in matrem, conjugem liberosque ſuos impenſis. ſis enim vitam, & priſtini ſtatus reverentiam, dignitatemque conceſſam. Sibi autem à cognatis, atque amicis, quibus & Regna, &

vitam dederit, illa omnia crepta eſſe. Precari ſe, ut illi victori terrarum omnium Imperium contingat. Ultionem ſceleris erga ſe perpetrati, non ſolùm ſua, ſed exempli, omniumque Regum cauſa, non negligere, illi cum decorum, tam utile futurum. Jamque deficiens, aquam

popoſcit. Quam allatam poſtquam bibit, Poly-

lystrato , qui eam tulerat , Quisquis es mortali-
 um , inquit , hoc mihi extremum universæ ca-
 lamitatis genus accidit , ut pro tanto in me be-
 neficio dignas tibi grates referre nequeam . At
 referat Alexander , Alexandro verò Dii , pro
 ejus summa in meos humanitate , ac clementia .
 Cui hoc fidei Regiæ unicum dextræ pignus pro
 me dabis . Hæc dicentem , accepta polystrati
 manu , vita destituit . Quibus Alexandro nun-
 tiatis , ad corpus demortui perveniens , tam in-
 dignam illo fastigio mortem lacrymis prosequu-
 tus est . Demptraque sibi chlamyde , corpus il-
 lius contextit : atque Regio ornatum cultu , ad
 matrem Syngambim , patrio , Regioque more
 sepeliendum , atque Regiis majorum suorum
 tumulis inferendum , misit .

BIBER SEXTUS.

SYNOPSIS.

Agis Lacedæmoniorum Rex ab Antipatro bello vincitur. Alexander hortatur militem ad reliquam Asiam subigendam. Fluvius Zioberis describitur. Nabarzanes cum aliis Satrapis veniam impetrat. Alexander Græcis Darianis parcit. In mores Persarum abit. Bessum bello persequitur. Conjuratio Philotæ, & aliorum detegitur. Philotas tortus cum conjuratis occiditur.

C A P U T I.

Deest principium de bello Lacedæmoniorum cum Antipatro Præside Macedoniae gesto, in quo victor Antipater, cæsus Agis Rex Lacedæmoniorum. Ficti Legatos mittunt ad Alexandrum. Antipater cautè, & modestè nititur victoria, ne se oneret invidia apud Alexandrum.

Pugnæ discrimen immisit; obtruncatisque, qui promptius resistebant, magnam partem hostium propulit. Ceperant fugere v. Ro- ges: &, donec avidius sequentes in planum deduxere, multi cadebant. Sed, ut primum locus, in quo stare possent, fuit, æquis viribus dimicatum est. Inter omnes tamen Lacedæ-

monios Rex eminebat, non armorum modò, & corporis specie, sed etiam magnitudine animi, quo uno vinci non potuit. Undique nunc cominùs, nunc eminùs petebatur: diuque arma circumferens, alia tela clypeo excipiebat, corpore alia vitabat, donec hasta femora perfossa, plurimo sanguine effuso, destituere pugnantem. Ergo clypeo suo exceptum armigeri raptim in castra referebant, jactationem vulneryum haud facilè tolerantem. Nec tamen omisere Lacedæmonii pugnam; &, ut primùm sibi, quàm hosti æquiorẽ locum capere potuerunt, densatis ordinibus, effusè fluentem in se aciem excipere. Non aliud discrimen vehementius fuisse, memoriæ prodicũ est. Duarum nobilissimarum bello gentium exercitus pari Marte pugnant. Lacedæmonii vetera, Macedones præsentia decora intuebantur. Illi pro libertate, hi pro dominatione pugnant. Lacedæmonius Dux, Macedonibus locus deerat. Diei quoque unius tam multiplex casus modò spem, modò metum utriusque partis augebat, velut de industria inter fortissimos viros certamen æquante fortuna. Ceterum angustia loci, in quo hæserat pugna, non patiebantur totis congregi viribus. Spectabant ergo plures, quàm ingerant prælium. Et qui extra teli iactum erant, clamore invicem suos accendebant. Tandem Laconum acies languescere, lubrica arma sudore vix sustinens; pedem deinde referre cœpit, urgente hoste, ac apertè fugere. Insequabatur dissipatos victor, & emensus cursu omne spatium, quod actus Laconum obrinuerat, ipsum Agiem persequabatur. Ille, ut fugam suorum, & proximos hostum conspexit, deponi se iussit. Expertusque, membra ad impetum ani-

mi sequi possent, postquam deficere sensit, poplicibus semet excepit, galeaque strenuè sumpta, clypeo protegens corpus, hastam dextra vibrabat, ulterò vocans hostem, si quis jacenti spolia demere auderet. Nec quisquam fuit, qui sustineret cominus congredi. Procul missilibus appetebatur, ea ipsa in hostem retorquens, donec lancea nudo pectori infixæ est. Quæ ex vulnere evulsa, inclinatum, ac deficiens caput clypeo paulisper excepit: deinde, linquente spiritupariter, ac sanguine, moribundus in arma procubuit. Cecidere Lacedæmoniorum quinque millia, & CCCLX. ex Macedonibus haud amplius CIO. Cæterum vix quisquam, nisi saucius, revertit in castra. Hæc victoria non Spartam modò, sociosque ejus, sed etiam omnes, qui fortunam belli spectaverant, fregit. Nec fallebat Antipatrum, dissentire ab animis gratulantum vultus, sed bellum finire cupienti opus erat decipi. Et quanquam fortuna rerum placebat, invidiam tamen, quia majores res erant, quàm quas Præfæcti modus caperet, metuebat. Quippe Alexander hostes vinci volebat, Antipatrum vicisse, ne tacitus quidem, indignabatur, suæ demptum gloriæ existimans, quidquid cessisset alienæ. Itaque Antipater, qui propè nosset spiritum ejus, non est ausus ipse agere arbitria victoriæ, sed consilium Græcorum, quid fieri placeret, consulvit. A quo Lacedæmonii nihil aliud, quàm ut Oratores mittere ad Regem liceret, precati, non gravatè veniam defectionis, præter auctores, impetraverunt. Megalopolitani, quorum urbs obfessa erat, ad defectionis ejus mulctam Achæis, & Ætolis CXX. talenta dare jussi sunt. Hic fuit exitus belli, quod repentinè ortum, prius

ca-

tamen finitum est , quàm Darium Alexander apud Arbellam superaret .

CAPUT II.

Alexander victor gentium , à suis ipse vitiis , ebrietate , superbia , libidine vincitur . Regiæ tamen stirpis captivis parcit . Fratrem Darii inter amicos rescribit . Oxydasem Mediæ præficit .

Sed , ut primum instantibus curis laxatus est animus , militarium rerum , quàm quietis , otiique patientior , excepere eum voluptates . Et quem arma Persarum non fregerant , vitia vicerunt . Intempestiva convivia , & perpotandi , pervigilandiq; insana dulcedo , ludique , & greges pellicum , omnia in externum lapsa sunt morem . Quem æmulatus quasi potiozem suo , ita popularium animos , oculosque pariter offendit , ut à plerisque amicorum pro hoste haberetur . Tenaces quippe disciplinæ suæ , solitosque parco , ac parabili victu ad implenda naturæ desideria desungi , in peregrina , & victarum gentium mala impulerat ; Hinc sæpius comparatæ in caput ejus insidiæ , Teceffio militum , & liberior inter mutuas querelas dolor ; ipsius deinde nunc ira , nunc suspiciones , quas excitabat inconsultus pavor , cæteraque his similia , quæ deinde dicentur . Igitur , cum intempestivis conviviis dies pariter , noctesque consumeret , satietatem epularum ludis interpolabat , non contentus artificum , quos è Græcia exciverat , turba . Quippe captivæ sceminarum jubebantur suo ritu canere inconditum , & abhorrens peregrinis auribus carmen . Inter quas

suam

unam Rex ipse conspexit mœstio rem, quàm cæteras, & producentibus eam verecundè reluctantem. Excellens erat forma, & formam pudor honestabat. Dejectis in terram oculis, &, quantum licebat, ore velato, suspicionem præbuit Regi, nobiliorem esse, quàm ut inter convivales ludos deberet ostendi. Ergo interrogata, quænam esset, *neptem se Ochi, qui nuper regnasset in Persis, filio ejus genitam esse*, respondit, *uxorem Histaspis fuisse*. Propinquus hic Darii fuerat, magni & ipse exercitus Prætor. Adhuc in animo Regis tenues reliquæ pristini moris hærebant. Itaque fortunam Regia stirpe genitæ, & tam celebre nomen reveritus, non dimitti modò captivam, sed etiam restitui ei suas opes jussit; virum quoque requiri, ut reperto conjugem redderet. Postero autem die præcepit Hephæstioni, ut omnes captivos in Regiam juberet adduci. Ubi singulorum nobilitate spectata, secrevit à vulgo, quorum eminebat genus. Mille hi fuerunt, inter quos repertus est Oxatres Darii frater, non illius fortuna, quàm indole animi sui clarior. Oxydates erat nobilis Perses, qui à Dario capitali supplicio destinatus, cohibebatur in vinculis. Huic liberato Satrapzæ Mediz attribuit. Fratremque Darii recepit in cohortem amicorum, omni vetustæ claritatis honore servato. XXVI millia talentum proxima præda redacta erant: è quæis XII millia in congiarium militum absumpta sunt. Par huic pecuniæ summa custodum fraude subtracta est.

CAPUT III.

Rex Parthienem, quam postea Scythæ occuparunt, ingressus, tumultuantem militem oratione sedat, patriam spectantem, ad nova bella parat.

Hinc in Parthienem perventum est, tunc ignobilem gentem nunc caput omnium, qui post Euphratem, & Tigrim amnes sibi, Rubro mari terminantur. Scythæ regionem campestram, ac fertilem occupaverunt, graves adhuc accolæ. Sedes habent & in Europa, & in Asia. Qui super Bosphoram colunt, ascribuntur Asiæ: at qui in Europa sunt, à lævo Thraciæ latere ad Borysthenem, atque inde ad Tanaim alium amnem recta plaga pertinent. Tanais Europam, & Asiam medius interfluit. Nec dubitatur, quin Scythæ, qui Parthos condidere, non à Bosphoro, sed ex regione Europæ penetraverint. Urbs erat ea tempestate clara Hecatompylos, condita à Græcis. Ibi stativa Rex habuit, comitatibus undique advectis. Itaque rumor otiosi militis, viritum sine auctore percrebuit, Regem contentum rebus, quas gefisset, in Macedoniam protinùs redire statuisse. Discurrunt lymphatis similes in tabernacula, & itineri sarcinas aptant. Signum datum crederes, ut vasa colligerent. Totis castris tumultus hinc contubernales suos requirentium, hinc onerantium plaustra, perfertur ad Regem. Fecerant fidem rumoritemerè vulgato Græci milites, redire iussi domos, quorum equitibus singulis denariorum sena millia dono dederat. Ipsi quoque finem militiæ adesse credebant. Haud secus, quàm par erat, territus Alexander, qui

qui Indos, atque ultima Orientis peragraré statuit, Præfectos copiarum in Prætorium conerahit. Obortæ quæ lacrymis, ex medio gloriæ spatio revocari se, victi magis, quàm victoris fortunam in patriam relaturum, conquestus est; nec sibi ignaviam militum obstare, sed Deorum invidiam, qui fortissimis viris subitum patriæ desiderium admovissent, paulò post in eandem cum maiore laude, famaqué redituris. Tum verò prorsus quisque operam suam offerre, difficillima quæque poscere, polliceri militum quæque obsequium, si animos eorum leni, & apta oratione percuocere voluisset. Nunquam infractos, & abjectos recessisse, quoties ipsius alacritatem, & tanti animi viribus haurire potuissent. Ita se facturum esse respondit: illi vulgi aures præparent sibi. Satinque omnibus, quæ in rem videbantur, compositis, vocari ad concionem exercitum iussit, apud quem talem orationem habuit.

C A P U T I V.

Multa deces bello perfecta, non pauca perscienda, nondum abesse finem laborum

Magnitudinem rerum, quas agimus, militibus, in mentibus vobis maxime mirum est, & desiderium quærit, & faciliorem gloriæ occurrere. Illam enim dicitur: Tballos, Bæotiam, Thraciam, Særtam, Achaia, Peloponnesum, quarum alia cunctis, & alia impio, aspicioque periculis: nec est bellum a Hælespontum, Jonis, AÆolidem servitio Barbaria impensis exanimus; Cariam, Lydiam, Cappadociam, Phrygiam, Paphlagoniam, Pamphiliam, Pisi-

Pisidiam, Ciliciam, Syriam Phœnicem, Armeniam, Persidem, Medos. Parthianam habemus in potestate. Plures Provincias complexus sum, quàm alii urbes ceperunt. Et nescio, an enumeranti mihi quæ tam ipsarum rerum multitudine subduxerit. Itaque si crederem satis certam esse possissionem terrarum, quas tanta velocitate dominimus, ego verò milites, ad Penates meos, ad parentem, sororesque, & ceteros cives, vel venientibus vobis, erumperem, ut ibi potissimum parca vobiscum laude, & gloria fruerer, ubi nos uberissima victoriæ præmia expectant, liberorum, conjugum, parentumque læticia. pax, quies, rerum per virtutem paratarum secunda possessio. Sed in novo, & (si verum fateri volumus) precario Imperio, adhuc ingum eius rigida cervice subeuntibus Barbaris, tempore, milites, pus est, dum mitioribus, nequitiis imbuuntur, & effratos mollior consuetudo permulcet. Fruges quoque maturitatem statuto tempore expectant. Ad id etiam illa sensus omnis experta, tamen sua lege mitescunt. Quid? creditis, tot gentes alterius Imperio, ac nomini assuetas, non factis, non moribus, non commercio lingue nobiscum coherentes, eodem prælio domitas esse, quo victæ sunt? Vestris armis continentur, non suis moribus. Et qui præsentibus manant, in absentia hostes erunt. Cum feris bestiis res est, quas captas, & inclusas, quia ipsarum natura non potest, longior dies mitigat. Et adhuc sic ago, tanquam omnia subacta sint armis, quæ fuerunt in ditione Darii. Hyrcaniam Nabarzanes occupavit, Bactra non solum possidet parricida Bessus, sed etiam minatur. Sogdiani, Dahæ Massagæ, Sagæ, Indi sui iuris sunt. Omnes hi simul, si verga nostra viderint, sequentur. Ille enim ejusdem nationis sunt; nos alienigenæ, & externi.

Sunt

Suis autem quique parent placidiùs , etiam cum is præstet , qui magis timeri potest . Proinde aut quæ cepimus , omittenda sunt , aut quæ non habemus , occupanda . Sicut in corporibus ægris , milites , nihil , quod nociturum est , medici relinquunt : sic nos , quidquid obstat Imperio , recidamus . Parva sæpè scintilla contempta magnum excitavit incendium . Nil tunc in hoste despicitur . Quem spreveris , valentiorẽ negligentia facies . Ne Darius quidem hereditarium Persarum accepit Imperium , sed in sedem Cyri beneficio Bagoæ castrati hominis admissus . Ne vos magno labore credatis Bessum vacuum Regnum occupaturum . Nos verò peccavimus , milites , si Darium ob hoc vicimus , ut servo ejus traderemus Imperium , qui ultimum ausus scelus , Regem suum etiam externæ opis egentem , certe cui nos victores pepercissimus , quasi captivum in vinculis habuit , ad ultimum , ne à nobis conservari posset , occidit . Hunc vos regnare patieminis ? quem equidem cruci affixum videre festino , omnibus Regibus , gentibusque fidei , quam violavit , meritas penas solventem . At herculè , si mox eundem Græcorum urbes , aut Hellespontum vastare nuntiatum erit vobis , quo dolore afficiemini , Bessum præmia vestræ occupasse victoriæ ? Tunc ad repetendas res festinabitis , tunc arma capietis . Quanto autem præstat , territum adhuc , & vix mentis suæ compotem opprimere ? Quatridui nobis iter superest , qui tot proculeavimus nives , tot amnes superavimus , tot montium iuga transcurremus . Non mare illud , quod exæstans iter fluctibus occupat , euntes nos moratur , non Ciliciæ fauces , & angustie includunt : plana omnia , & prona sunt . In ipso limine victoriæ stamus . Pauci nobis fugitivi , & domini sui interfectores supersunt . Periculum meherculè opus , & inter præmia gloriæ vestra

fra numerandum, posteritati, famaeque tradetis, Davii quoque hostis, finito post mortem ejus odio, parridas esse vos ultos, neminem impium effugisse manus vestras. Hoc perpetrato, quanto creditis Persas obsequentiores fore, cum intellexerint, vos pia bella suscipere, & Bessi sceleri, non nomini suo irasci?

CAPUT V.

Rex movet castra versùs Hyrcaniam. Describitur mirum Zioberis fluminis ingenium.

SUMMA militum alacritate, jubentium, quocunque vellet, duceret, oratio excepta est. Nec Rex moratus impetum. Tertioque per Parthienem diem ad fines Hyrcaniae penetrat, Cratero relicto cum jis copiis, quibus praeerat, & ex manu, quam Amyntas ducebat, additis sexcentis equitibus, & totidem sagittariis, ut ab incurfione Barbarorum Parthienem tueretur. Erigium impedimenta, modico praesidio dato, campestri itinere ducere jubet. Ipse cum phalange, & equitatu CL. stadia emensus, castra in valle, qua Hyrcaniam adeunt, communit. Nemus praetis, densisque arboribus umbrosum est, pingue vallis solum rigantibus aquis, quae ex petris imminentibus manant. Ex ipsis radicibus montium Zioberis amnis effunditur, qui ferè tria stadia in longitudinem universus fluit: deinde saxo, quod alveolum interpolat, percussus, duo it nera velut dispensatis aquis aperit: inde torrens, & saxonum, per quae incurrit, asperitate violentior, terram praecipit subit: per CCC stadia conditus labitur: rursusque velut ex alio fonte conceptus
edit.

editur, & novum alveum intendit, priore sui parte spatiosior, quippe in latitudinem XIII. stadiorum diffunditur: rursusque angustioribus coercitus ripis iter cogit: tandem in alterum amnem cadit, cui Rhidago nomen est. Incolæ affirmabant, quæcunque dimissa essent in cavernam, quæ proprio est fonti, rursus, ubi aliud os amnis aperit, exilire. Itaque Alexander duos tauros, quæ subeunt aquæ terram, præcipitari jubet: quorum corpora, ubi rursus erumpit, expulsa videre, qui missi erant, ut exciperent.

C A P U T VI.

*Nabarzani Bessi socio supplici promittit veniam,
& publicam fidem.*

Quartum jam diem eodem loco quietem militi dederat, cum literas Nabarzani, qui Darium cum Besso interceperat, accipit: quatum sententia hæcerat, *Se Darium non fuisse inimicum, imò etiam, quæ credidisset utilia esse, suasse: & quia fidele consilium Regi dedisset, propè occisum ab eo. Agitasse Darium, custodiam corporis sui contra jus, fasque peregrino militi credere, damnata popularium fide, quam per ducentes, & triginta annos inviolatam Regibus suis præstitissent Persæ. Se in præcipiti, & lubrico stans, consilium à presenti necessitate reperisse. Darium quòque, cum occidisset Bagam, hac excusatione satisfecisset: popularibus, quòd infidantem interemisset. Nihil esse in seris mortalibus spiritum charius. Amore eius ad ultima esse impulsus: sed tam magis esse sequutum, quæ coegisset necessitas, quàm quæ opasset. In communi calamitate suam*

suam quenque habere fortunam . Si venire se jubet , sine metu esse venturam . Nontimere , ne fidem datam tantus Rex violaret , Deos à Deo falli non solere . Cæterum si , cui fidem daret , videretur indignus , multa exilia patere fugienti . Patriam esse , ubicunque vir forsis sedem elegerit . Nec dubitavit Alexander fidem , quo Persæ modo accipiebant , dare , inviolatum , si venisset , fore .

CAPUT VII.

Hyrcaniam ingreditur , quam Eurtius cum Caspio mari describit .

QUADRATO tamen agmine , & composito ibat , speculatores subinde præmittens , qui explorarent loca . Levis armatura ducebat agmen : phalanx eam sequebatur . Post pedites erant impedimenta . Et gens bellicosa , & natura fitus difficilis adieu , curam Regis intenderat . Nanque perpetua vallis jacet , usque ad mare Caspium patens . Duo terræ ejus velut brachia excurrunt ; media fluxu modico sinum faciunt , Lunæ maximè similem , cum eminent cornua , nondum totum orbem fidere implente . Cercetæ , Mossyni , & Chalybes à læva sunt : ab altera parte Leucosyri , & Amazonum campi : & illos , quæ vergit ad Septentrionem , hos ad occasum conversa prospectat . Mare Caspium dulcis cæteris , ingentis magnitudinis serpentes alit : piscum longè diversus ab aliis color . Quidam Caspium , quidam Hyrcanum appellant . Alii sunt , qui Mæotum paludem in id cadere putent ; & argumentum afferunt , aquam , quæ dulcior sit , quam cætera maria , infuso paludis

Indis humore mitescere . A Septentrione ingens in littus mare incumbit, longèque agit fluctus, & magna parte exæfluans stagnat . Idem alio cœli statu recipit in se fretum, eodemque imperu, quo effusum est, relabens, terram naturæ suæ reddit . Et quidam credidere, non Caspium mare esse, sed ex India in Hyrcaniam cadere : cujus fastigium (ut suprà dictum est) perpetua vaille submittitur . Hinc Rex viginti stadia processit, semita propemodùm invia, cui sylva imminebat, torrentesque, & eluvies iter morabantur . Nullo tamen hoste obvio penetravit, tandemque ad ulteriora perventum est . Præter alios commeatus, quorum tum copia regio abundabat, pomorum quoque ingens modus nascitur ; & uberrimum gignendis uvis solum est . Frequens arbor faciem quercus habet, cujus folia multo melle tinguntur . Sed, nisi solis ortum incolæ occupaverint, vel modico tempore succus extinguitur .

C A P U T V I I I .

Sarrapas Persarum supplices in fidem accipit : Artabazo etiam dextram porrigit . Græcis ignoscit, præter Lacedæmonios in custodiam darios . Democrates Atheniensis jus sibi gladio dicit .

TRiginta hinc stadia processerat, cum Phraptarnes ei occurrit, seque, & eos, qui post Darii mortem profugerant, dedens . Quibus benignè exceptis, ad oppidum Arvas pervenit . Hic ei Craterus, & Eripyus occurrunt . Præfectum Tapyrorum gentis Phradatem adduxerant . Hic quoque in fidem receptus, multis
 exem-

exemplo fuit experiendi clementiam Regis :
 Satrapem deinde Hyrcaniæ dedit Menapim .
 Exul hic, regnante Ocho, ad Philippum per-
 venerat . Tapyrorum quoque gentem Phradati
 reddit . Jamque Rex ultima Hyrcaniæ intra-
 verat, cum Artabazus, quem Dario fidissimum
 fuisse suprâ diximus, cum propinquis Darii, ac
 suis liberis, modicaque Græcorum militum ma-
 nu, occurrit . Dextram venienti obtulit Rex :
 quippe & hospes Philippi fuerat, cum, Ocho
 regnante, exularet, & hospitii pignora in Re-
 gem suum ad ultimum fides conservata vince-
 bat . Comiter igitur exceptus, *Tu quidem, in-*
quit, Rex, perpetua felicitate floreas . Ego cæte-
ris laus hoc uno torquetur, quòd præcipiti senectute
diu frui tua bonitate non possum . Nonagesi-
 mum, & quintum annum agebat . Novem ju-
 venes eadem matre geniti patrem comitaban-
 tur . Hos Artabazus dextræ Regis admovit,
 precatus, ut tandiu viverent, donec utiles Ale-
 xandro essent . Rex pedibus iter plerunque fa-
 ciebat . Tunc admoventi sibi, & Artabazo equos
 iussit, ne, ipso ingrediente pedibus, senex equo
 vehi erubesceret . Deinde, ut castra sunt posi-
 ta, Græcos, quos Artabazus adduxerat, con-
 vocari jubet . At illi, nisi Lacedæmonius quo-
 que fides daretur, respondent, se, quid agen-
 dum ipsis foret, deliberaturos . Legati erant
 Lacedæmoniorum missi ad Darium : quo viêto,
 applicaverant se Græcis mercede apud Persas
 militantibus . Rex, omiſſis sponsionum, fidei-
 que pignoribus, venire eos iussit, fortunam,
 quam ipse dedisset, habituros . Diu cunctantes,
 plerisque consilia variantibus, tandem ventu-
 ros se pollicentur . At Democritus Athenien-
 sis, qui maximè Macedonum opibus semper ob-

stiterat, venia desperata, gladio se transfigit. Cæteri, sicut constituerant, ditioni Alexandri seipsum permittunt. Mille, & quingenti milites erant; præter hos Legati ad Darium missi XC. In supplementum distributus miles. Cæteri remissi domum, præter Lacedæmonios, quos tradi in custodiam iussit.

C A P U T I X.

Mardos feram gentem domas.

Mardorum erat gens confinis Hyrcaniz, cultu vitæ aspera, & latrociniis assueta. Hæc sola nec Legatos miserat, nec videbatur imperata factura. Itaque Rex indignatus, si una gens posset efficere, ne invictus esset, impedimentis cum præsidio relictis, invicta manu comitante, procedit. Noctu iter fecerat: & prima luce hostis in conspectu erat. Tumultus magis, quàm prælium fuit. Deturbati ex collibus, quos occupaverant Barbari profugiunt: proximique vici ab incolis deserti capiuntur. Interiora regionis ejus haud sanè adire sine magna vexatione exercitus poterat. Jugi montium, præaltæ sylvæ, rupesque invicem sepiunt: ea, quæ plana sunt, novo munimenti genere impedierant Barbari. Arborea densa sunt ex industria confitæ, quarum teneros adhuc ramos manu flectunt, quos intortos rursus inserunt terræ: inde velut ex alia radice latiores virenti trunci: hos, quæ natura fert, adolescere non sinunt, quippe alium alii quasi nexu conferunt: qui, ubi multa fronde vestiti sunt, operiunt terram. Itaque occulsi nexus ramosum, velut laquei, perpetua sepe iter eludunt.

Una

Una ratio erat, cædendo aperire saltum. Sed hoc quoque magni operis. Crebri nanque nodi duraverant stipites; & in se implicati arborum rami, suspensis circulis similes, lento vimine frustrabantur ictus. Incolæ autem ritu ferarum virgulta subire soliti, tum quoque intrave- rant saltum, occultisque telis hostem laceffe- bant. Ille venantium modo latibula scrutatus, plerosque confodit. Ad ultimum circuire sal- tum milites jubet, ut, si quâ pateret iter, erum- perent. Sed ignotis locis plerique oberrabant. Excepti sunt quidam, inter quos equus Regis (Bucephalum vocabant) quem Alexander non eodem, quo cæteras pecudes, animo æstima- bat. Nanque ille nec in dorso insidere suo patiebatur alium: & Regem, cum vellet ascende- re, sponte sua genua submittens, excipiebat; credebaturque sentire, quem veheret. Majore ergo, quàm decebat, ira simul, ac dolore stimu- latus, equum vestigari jubet, & per interpre- tem pronuntiari, ni reddidissent, neminem es- se victurum. Hac denuntiatione territi, cum cæteris domis equum adducunt. Sed ne sic qui- dem mitigatus, cædi sylvas jubet, aggestaque humo è montibus, planitiem ramis impeditam exaggerari. Jam aliquantum altitudinis opus creverat, cum Barbari, desperato, regionem, quam occupaverant, posse retineri, gentem suam dedidere. Rex, obsidibus acceptis, Phra- dati tradere eos jussit. Inde quinto die in sta- tiva revertitur. Artabazum deinde, geminato honore, quem Darius habuerat ei, remittit domum.

C A P U T X.

Nabarzani Præsidi Hyrcaniæ in Bagoæ gratiam ignoscit. Thalestris Amazonum Regina Alexandrum adit, liberisque conceptis post 13. dies redit ad suos.

TAm ad urbem Hyrcaniæ, in qua Regia Darii fuit, ventum erat. Ibi Nabarzanes, accepta fide, occurrit, dona ingentia ferens. Inter quæ Bagoas erat specie singulari spado, atque in ipso flore pueritiæ, cui & Darius fuerat assuetus, & mox Alexander assuevit. Ejusdem maximè precibus motus, Nabarzani ignovit. Erat, ut supra dictum est, Hyrcaniæ finitima gens Amazonum, circa Thermoodontra amnem, Themiscyræ incolentium campos. Regnam habebant Thalestrim, omnibus inter Caucasum montem, & Phasim amnem imperitantem. Hæc cupidine visendi Regis accensa, finibus Regni sui excessit. Et cum haud procul abesset, præmisit indicantes, venisse Reginam, adeandi ejus, cognoscendique avidam. Protinus, facta potestate veniendi, cæteris jussis subsistere, CCC scæminarum comitatu processit. Atque, ut primum Rex in conspectu fuit, equo ipsa defiliit, duas lanceas dextra præferens. Vestis non toto Amazonum corpore obducitur. Nam læva pars adpectus est nuda; cætera inde velantur. Nec tamen sinus vestis, quem nodo colligunt, infra genua descendit. Altera papilla intacta servatur, qua muliebris sexus liberos alant: adurit dextera, ut arcus facilius intendant, & tela vibrent. Interrito vultu Regem Talestris intuebatur, habitum ejus haudqua-

quaquam rerum famæ parem oculis perlustrans. Quippe omnibus Barbaris in corporum majestate veneratio est : magnorumque operum non alios capaces putant , quàm quos eximia specie donare natura dignata est . Cæterùm interrogata , num aliquid petere vellet , haud dubitavit fateri , ad communicandos cum Rege liberos se venisse , dignam , ex qua ipse Regni generaret hæredes , foeminei sexus se retenturam , marem reddituram patri . Alexander , an cum ipso militare vellet , interrogat . Et illa , causata sine custode Regnum reliquisse , petere perseverabat , ne se irritam spei pateretur abire . Acrior ad Venerem foeminae cupido quàm Regis , ut paucos dies subsisteret , perpulit . Tredecim dies in obsequium desiderii ejus absumpti sunt . Tum illa Regnum suum , Rex Parthienem petiverunt .

CAPUT XI.

Alexander mutat leges , totusque à se abit in vitia .

Hic verò palàm cupiditates suas solvit ; continentiamque , & moderationem , in altissima quaque fortuna eminentia bona in superbiam , ac lasciviam vertit . Patrios mores , disciplinamque Macedonum Regum salubriter temperatam , & civilem habitum , velut leviora magnitudine sua ducens , Persicæ Regiæ par Deorum potentia fastigium æmulabatur . Jacere humi venerabundos pati cœpit ; paulatimque servilibus ministeriis tot victores gentium imbuere , & captivis pares facere exercebat . Itaque purpureum diadema distinctum albo ,

quale Darius habuerat, capiti circumdedit; vestemque Persicam sumpsit, ne omen quidem veritus, quòd à victoris insignibus in devicti transiret habitum. Et ille se quidem Persarum spolia gestare dicebat. Sed cum illis quoque mores induerat, superbiamque habitus animi insolentia sequebatur. Literas quoque, quas in Europam mitteret, veteris anuli gemma obsignabat: jis, quas in Asiam scriberet, Darii anulus imprimebatur, ut appareret, unum animum duorum non capere fortunam. Amicos verò, & equites, unàque principes militum, adsperrantes quidem, sed recusare non ausos, Persicis ornaverant vestibus. Pellices CCC. & LX. totidem, quot Darii fuerant, Regiam implebant, quas spadonum greges, & ipsi muliebria pati assueti, sequebantur. Hæc luxu, & peregrinis infecta moribus, veteres Philippi milites, rudis natio ad voluptates, palam aversebantur. Totisque castris unus omnium sensus, ac sermo erat, plus amissum victoria, quàm bello questum esse. Tum maximè vinci ipsos, dedique alienis moribus, & externis: tantæ moræ pretium, domos quasi in captivo habitu reversuros: pudere jam sui Regem, victis, quàm victoribus similiorem, ex Macedoniæ Imperatore Darii Satrapem factum. Ille non ignarus & principes amicorum, & exercitum graviter offendi, gratiam liberalitate, donisque recuperare tentabat. Sed, ut opinor, liberis pretium servitutis ingratum est. Igitur, ne in seditionem res verteretur, otium interpellandum erat bello, cujus materia opportunè dabatur.

CAPUT XII.

In Bessum movet castra . Satibarzanem in fidem accipit ; eundem mox deficientem persequitur . Rupem expugnat , Artacacnam occupat , civibus ignoscit .

NAnque Bessus, veste Regia sumpta, Artaxerxem appellari se jusserat; Scythasque, & ceteros Tanais accolae contrahebat. Hæc Satibarzanes nuntiabat. Quem receptum in fidem regioni, quam antea obtinuerat, præfecit. Et cum grave spoliis, apparatuque luxuriae agmen vix moveretur, suas primum, deinde totius exercitus sarcinas, exceptis admodum necessariis, conferri jussit in medium. Planities spatiosa erat, in quam vehicula onusta perduxerant. Expectantibus cunctis, quid deinde esset imperaturus, jumenta jussit abduci, suisque primum sarcinis face subdita, ceteras incendi præcepit. Flagrabant exurentibus dominis, quæ ut intacta ex urbibus hostium raperent, sæpè flammæ restinxerant, nullo sanguinis pretium audente deslere, cum Regias opes idem ignis exureret. Brevis deinde oratio mitigavit dolorem. Habilesque militiæ, & ad omnia parati, lætabantur sarcinarum potius, quam disciplinæ fecisse jacturam. Igitur Bactrianam regionem petebant. Sed Nicanor Parmenionis filius, subita morte correptus, magno desiderio sui affecerat cunctos. Rex ante omnes mæstus cupiebat quidem subsistere funeri affuturus, sed penuria commeatuum festinare cogebar. Itaque Philotas cum duobus millibus, & DC relictus, ut iusta fratri persolveret, ipse contendit

ab Bessum. Iter facienti literæ ei afferuntur à finitimis Satraparum. Equibus cognoscit, Bessum quidem hostili animo occurrere cum exercitu, cæterum Satibarzanem, quem Satrapem Ariorum ipse præfecisset, defecisse ab eo. Itaque quanquam Besso imminebat, tamen ad Satibarzanem opprimendum præverti optimum ratus, levem armaturam, & equestres copias educit: totaque nocte strenuè facto itinere, improvisus hosti supervenit. Cujus cognito adventu, Satibarzanes cum duobus millibus equitum (nec enim plures subito contrahi poterant) Bactra perfugit: cæteri proximos montes occupaverunt. Prærupta rupes erat, quæ spectat Occidentem. Eadem, quæ vergit ad Orientem, leniore submissa fastigio, multis arboribus obsita, perennem habet fontem, ex quo largæ aquæ manant. Circuitus ejus triginta, & duo stadia comprehendit. In vertice herbidus campus. In hoc multitudinem imbellem confidere jubent. Ipsi, quæ rupes erat, arborum truncos, & saxa obmoliuntur. XIII. millia armata erant. In horum obsidionem Cratero relicto, ipse Satibarzanem sequi festinat: Et, quia longius eum abesse cognoverat, ad expugnandos eos, qui edita montium occupaverant, redit. Ac primò repurgari jubet, quidquid ingredi posset. Deinde, ut occurrebant invictæ, præruptæque rupes, irritus labor videbatur, obstante natura. Ille, ut erat animi semper obluentis difficultatibus, cum & progredi arduum, & reverti periculosum esset, versabat se ad omnes cogitationes, aliud, atque aliud (ut solet, ubi prima quæque damnamus) subjiciente animo. Hæsitanti, quod ratio non potuit, fortuna consilium subministravit.

vit . Vehemens Favonius erat , & multam materiam ceciderat miles , aditum per saxa molitus . Hæc vapore torrida inarverat . Ergo aggerari alias arbores jubet , & igni dari alimenta . Celeriterque stipitibus cumulatis , fastigium montis æquatum est . Tunc undique ignis injectus cuncta comprehendit . Flammam in ora hostium ventus ferebat : fumus ingens velut quadam nube adsconderat cælum . Sonabant incendio sylvæ , atque ea quoque , quæ non incenderat miles , concepto igne , proxima quæque adurebant . Barbari suppliciorum ultimum , si quâ intermoreretur ignis , effugeret tentabant . Sed , qua flamma dederat locum , hostis obstabat . Varia igitur cæde consumpti sunt . Alii in medios ignes , alii in petras præcipitavere se , quidam manibus hostium se obtulerunt , pauci semjstulati venire in potestatem . Hinc ad Craterum , qui Artacacnam obsidebat , redit . Ille , omnibus præparatis , Regis expectabat adventum , capte urbis titulo (sicut par erat) cedens . Igitur Alexander turres admoveri jubet . Ipsoque aspectu territi Barbari , è muris supinas manus tendentes , orare cæperunt , iram in Satibarzanem defectionis auctorem reservaret , supplicibus semet deditibus parceret . Rex , data venia , non obsidionem modò solvit , sed omnia sub incolis reddidit .

CAPUT XIII.

*Supplementum accipit . Drangas adit ; quorum
Prætor Barzaentes ad Indos profugit .*

A Bhac urbe digresso , supplementum novorum militum occurrit . Zoilus quingentos equites ex Græcia adduxerat , tria millia ex Illyrico Antipater miserat , Thessali equites centum , & triginta cum Philippo erant . Ex Lydia duo millia , & sexcenti , peregrinus miles , advenerat : tercenti equites gentis ejusdem sequebantur . Hac manu adjecta , Drangas pervenit . Bellicosa natio est . Satrapes erat Barzaentes , sceleris in Regem suum particeps Bello . Is suppliciorum , quæ meruerat , metu , profugit in Indiam .

CAPUT XIV.

*Conjuratio in Alexandrum per Nicomachum , &
Ceballianum detegitur . Dymnus seipsum ferro induit .*

T Am nonum diem stativa erant , cum externa vi non tutus modò Rex , sed invictus intestino facinore pernebatur . Dymnus modicè apud Regem auctoritatis , & gratiæ , exoleti , cui Nicomacho erat nomen , amore flagrabat , obsequio uni sibi dediti corporis victus . Is , quod ex vultu quoque perspicere poterat , similis attonito , remotis arbitris , cum juvene secessit in templum , arcana se , & silenda afferre præfatus . Suspendumque expectatione , per mutuam charitatem , & pignora utriusque animi rogat ,

ut affirmet jurejurando, quæ commisisset, silentio esse tecturum. Et ille ratus, nihil, quod etiam cum perjurio detegendum foret, indicaturum, per præsentés Deos jurat. Tum Dymnus aperit, in tertium diem infidias Regi comparatas, seque ejus consilii fortibus viris, & illustribus esse participem. Quibus juvenis auditis, se verò fidem in parricidio dedisse constanter abnuat, nec ulla religione, ut scelus regat, posse constringi. Dymnus, & amore, & metu amnes, dextram exoleti complexus, & lacrymans orare primum, ut particeps consilii, operisque fieret. Si id sustinere non posset, atamen ne proderet se, cujus erga ipsum benevolentia præter alia hoc quoque haberet fortissimum pignus, quòd caput suum permisisset fidei adhuc inexperite. Ad ultimum aversari scelus perseverantem, metu mortis terret, ab illo capite conjuratos pulcherrimum facinus inchoaturos. Aliàs deinde effœminatum, & muliebriter timidum, aliàs proditorem amatoris appellans, nunc ingenita promittens, interdumque Regnum quoque, versabat animum tanto facinore procul abhorrentem. Strictum deinde gladium modò illius, modò suo admo-vens jugulo, supplex idem, & infestus expressit, ut tandem non solum silentium, sed etiam operam polliceretur. Nanque abundè constantis animi, & dignus, qui pudicus esset, nihil ex pristina voluntate mutaverat, sed se captum Dymni amore simulabat nihil recusare. Siscitari deinde pergit, cum quibus tantæ rei societatem inisset. Plurimum referre, quales viri tam memorabili operi admoturi manus essent. Ille & amore, & scelere malè sanus, simul gratias agit, simul gratulatur, quòd fortissimis ju-

venum non dubitasset se jungere, Demetrio corporis custodi, Peucolao, Nicanori. Adjicit his Aphæbetum, Loccum, Dioxenum, Archepolim, & Amyntam. Ab hoc sermone dimissus Nicomachus, ad fratrem (Ceballino erat nomen) quæ acceperat, deferret. Placet ipsum subsistere in tabernaculo, ne si Regiam intrasset, non assuetus adire Regem, conjurati proditos se esse resciscerent. Ipse Ceballinus ante vestibulum Regiæ (neque enim proprius aditus ei patebat) consistit, opperiens aliquem ex prima cohorte amicorum, ut introduceretur ad Regem. Fortè, cæteris dimissis, unus Philotas Parmenionis filius, incertum, quam ob causam, substiterat in Regia. Huic Ceballinus ore confuso magnæ perturbationis notas per se ferens, aperit, quæ ex fratre compererat; & sine cunctatione nuntiari Regi jubet. Philotas, laudato eo, protinus intrat ad Alexandrum: multoque invicem de aliis rebus consumpto sermone, nihil eorum, quæ ex Ceballino cognoverat, nuntiat. Sub vespertinam eum prodeuntem in vestibulo Regiæ excipit juvenis, an mandatum exequutus foret, requirens. Ille non vacasse sermone suo Regem causatus, discessit. Postea die Ceballinus venienti in Regiam præstolat. Intransemque admonet pridie communitate cum ipso rei. Ille curæ sibi esse respondit: ac ne tum quidem Regi, quæ audierat, aperit. Ceperat Ceballino esse suspectus. Itaque non ultra interpellandum ratus, nobili juveni (Metron erat ei nomen) super armamentarium posito, quod scelus pararetur, indicat. Ille, Ceballino in armamentario abscondito, protinus Regi corpus fortè curanti, quid ei index detulisset, ostendit. Rex, ad comprehen-

dendum Dymnum missis satellitibus, armarum-
 carum intrat. Ibi Ceballinus gaudio elatus,
Habeo te, inquit, *incolumem ex impiorum m-
 ribus ereptum*. Percontatus deinde Alexan-
 der, quæ noscenda erant, ordine cuncta cogno-
 scit. Rursusque institit quærere, quotus dies
 esset, ex quo Nicomachus ad eum detulisset in-
 dicium. Atque illo satente, jam tertium esse,
 existimans haud incorrupta fide tantò post de-
 ferre, quæ audierat, vinciri eum iussit. Ille cla-
 mitare cœpit, eodem temporis momento, quæ
 audisset, ad Philotam decurrisse: ab eo percon-
 taretur. Rex item quærens, an Philotam adis-
 set, an institisset ei, ut perveniret ad se, perse-
 verante eo affirmare, quæ dixerat, manus ad
 cœlum tendens, manantibus lacrymis, hanc sibi
 à charissimo quondam amicorum relatum gra-
 tiam querebatur. Inter hæc Dymnus, haud
 ignarus, quam ob causam accerferetur à Rege,
 gladio, quo fortè erat cinctus, graviter se vul-
 nerat: occursumque satellitum inhibitus, perfer-
 tur in Regiam. Quem intuens Rex, *Quod*, in-
 quit, *in te, Dymne, tantum cogitavi nefas, ut tibi
 Macedonum Regno dignior Philotas me quoque ipso
 videretur?* Illum jam defecerat vox. Itaque
 edito gemitu, vultuque à conspectu Regis a-
 verso, subinde collapsus extinguitur.

C A P I T U L U M XV.

*Philotæ accersito, & se de conjurationi suspitione
 purganti Rex primum ignoscit; sed amicorum
 consilio mox comprehendi jubet.*

REX, Philota venire in Regiam iussu, Ce-
 ballinus, inquit, ultimum supplicium me-
 ritus, si in caput meum preparatas insidias biduo
 sexit,

vexit, huius criminis rerum Philotam substituit, ad
 quem protinus indicium detulisse se affirmat. Quo
 propiore gradu amicitiae me contingis {, hoc majus
 est dissimulationis tuae facinus. Et ergo Ceballino
 magis, quam Philotæ id convenire fateor. Favem-
 æm habes judicem, si, quod admitti non oportuit,
 falsæ negari potest. Ad hæc Philotas, laud fa-
 nè trepidus, si animus vultu æstimaretur, Ce-
 ballinum quidem scorti sermonem ad se detulisse,
 respondit, veritum, ne jurgium inter armato-
 rem, & exoletum non sine risu aliorum detulisset:
 cum Dymnus interemerit seipsum, qualia-
 cunque erant, non fuisse reticenda. Comple-
 xusque Regem, orare cœpit, ut præteritam vi-
 tam potius, quam culpam, silentii tamen, non
 facti ullius, intueretur. Haud facillè dixerim,
 crediderit ne ei Rex, an altius iram suppresserit.
 Dextram reconciliatæ gratiæ pignus obtu-
 lit, & contemptum magis, quam celatum indi-
 cium esse, videri sibi dixit. Advocato tamen
 consilio amicorum, cui tum Philotas adhibitus
 non est, Nicomachum introduci jubet. Is ea-
 dem, quæ detulerat ad Regem, ordine exposuit.
 Erat Craterus Regi charus in paucis, & eò Phi-
 lotæ ob æmulationem dignitatis adversus. Ne-
 que ignorabat, sæpe Alexandri auribus nimia
 jactatione virtutis, atque operæ gravem fuisse,
 & ob ea non quidem sceleris, sed contumaciæ
 tamen suspectum. Non aliam premendi inimi-
 co occasionem aptiorem futuram ratus, odio
 suo pietatis præferens speciem, Utinam, inquit,
 in principio quoque huius rei nobiscum deliberas-
 ses. Suavissimus, si Philotæ velles ignoscere, pa-
 scere potius ignorare eum, quantum deberes tibi,
 quam usque ad mortis meum adductum cogeres
 potius

potius de periculo suo, quàm de tuo cogitare beneficio. Ille enim semper infidiari tibi poteris: tu non semper Philotam poteris ignoscere. Nec est, quòd existimes, eum, qui tantum facinus ausus est, venia posse montari. Scis eos, qui misericordiam consumpserunt, amplius sperare non posse. At ego, etiamsi ipse vel penitentia, vel beneficio tuo victus quiescere velit, patrem ejus Parmenionem, tantum Ducem exercitus, & inveterata apud milites tuos auctoritate, haud multum infra magnitudinem tuam fastigium positum, scio non aequo animo salutem filii sui debiturum tibi. Quædam beneficia odimus. Mernisse morsem, confiteri pudeat. Superest, ut malis videri injuriam accepisse, quàm vitam. Proinde scio, tibi cum illis de salute esse pugnandum. Satis hostium superest, ad quos persequendos ituri sumus. Latus à domesticis hostibus muni. Hos si submoves, nihil metus ab externo. Hæc Cræterus. Nec cæteri dubitabant, quin conjurationis indicium suppressurus non fuisset, nisi auctor, aut particeps. Quem enim pium, & bonæ mentis, non amicum modò, sed ex ultima plebe, auditis, quæ ad eum delata erant, non protinus ad Regem fuisse cursurum? Nec Ceballini quidem exemplo, qui ex fratre comperta ipsi nuntiasset. Parmenionis filium, Præfectum equitatus, omnium arcanorum Regis arbitrum, simulasse etiam non vacasse sermoni suo Regem, ne index alium internuntium quæreret. Nicomachum religione quoque Deum adstrictum, conscientiam suam exonerare properasse. Philotam, consumpcio per ludum, jocumque penè toto die, gravatum esse, pauca verba ad caput Regis pertinentia, tam longo, & forsitan supervacuo inserere sermoni. At enim non credidisset talia deferentibus pueris. Cur

igitur

igitur extraxisset biduum, tanquam indicio haberet fidem? Dimittendum fuisse Ceballinum, si delationem ejus damnabat. In suo quunque periculo magnum animum habere: cum de salute Regis timeretur, credulos esse debere, vana quoque deferentes admittere. Omnes igitur quæstionem de eo, ut participes sceleris indicare cogeretur, habendam esse decernunt. Rex admonitos, ut consilium silentio premerent, dimittit. Pronuntiari deinde iter in posterum diem jubet, ne qua novi initi consilii daretur nota. Invitatus est etiam Philotas ad ultimas ipsius epulas. Et non cœnare modò, sed etiam familiariter colloqui cum eo, quem damnaverat, sustinuit. Secunda deinde vigilia, luminibus extinctis, cum paucis in Regiam coeunt Hephæstion, & Craterus, & Cœnus, & Erigyus. Hi ex amicis. Ex armigeris autem, Perdiccas, & Leonatus. Per hos imperatum, ut, qui ad Prætorium excubabant, armati vigilarent. Jam ad omnes aditus dispositi equites, itinera quoque obsidere jussi, ne quis ad Parmenionem, qui tum Mediæ, magnisque copiis præerat, occultus evaderet. Attarras autem cum trecentis armatis intraverat Regiam. Quicquid decem satellites traduntur: quorum singulos deni armigeri sequebantur. Ji ad alios conjuratos comprehendendos distributi sunt. Attarras cum trecentis ad Philotam missus, clausum aditum domus moliebatus, quinquaginta juvenum promptissimis stipatus. Nam ceteros cingere undique domum jusserat, ne occulto aditu Philotas posset elabi. Illum siue securitate animi, siue fatigatione resolutum, somnus oppresserat. Quem Attarras torpescem adhuc occupat. Tandem ei sopore discusso,

so , cum injicerentur catenæ , *Vincit , inquit , bonitatem tuam , Rex , inimicorum meorum acerbitas .* Nec plura loquutum , capite velato , in Regiam abducunt .

C A P U T XVI.

Rex Philotam apud milites conjurationis accusat .

Postero die Rex edixit , ut omnes armati convenirent . Sex millia ferè militum venerant : prætereà turbalixarum , calonumque impleverant Regiam . Philotam armigeri agmine suo tegebant , ne antè conspici posset à vulgo , quàm Rex alloquutus milites esset . De capitalibus rebus vetusto Macedonum modo inquirebat exercitus , in pace erat vulgi : nihil potestas Regum valebat , nisi priùs valuisset auctoritas . Igitur primùm Dymni cadaver inferitur , plerisque , quid patrasset , quoque casu extinctus esset , ignaris . Rex deinde in concionem procedit , vultu præferens dolorem animi . Amicorum quoque mœstitia expectationem haud parvam fecerat . Diu demisso in terram vultu , attonito , stupentique similis stetit . Tandem recepto animo , *Penè , inquit , milites , paucorum hominum scelere vobis ereptus sum . Deum providentia , & misericordia vivo . Conspectusque vester venerabilis coegit , ut vehementius parricidis irascerer : quoniam spiritus , imò unus vite meæ fructus est , tot fortissimis viris de me optimè meritis referre adhuc gratiam posse .* Interripit orationem militum gemitus ; obortæque sunt omnibus lacrymæ . Tum Rex , *Quanto , inquit , majorem in animis vestris motum excitabo , cum tanti sceleris auctores ostendero , quorum*
man-

men ionem adhuc reformido, & tanquam salvi esse possint, nominibus abstineo? Sed vincenda est memoria pristinae charitatis, & conjuratio impiorum civium desegenda. Quomodo autem tantum nefas fileam? Parmenio illa etate, tot meis, tot parentis mei meritis devinctus, omnium nobis amicorum vetustissimus, ducem tanto sceleri se præbuit. Minister ejus Philotas Pencilaum, & Demetrium, & hunc Dymnum, cujus corpus aspicitis, ceterosque ejusdem amentia in caput meum subornavit. Fremitus undique indignantium, querentiumque rota concione obstrepebat, qualis solet esse multitudinis, & maximè militaris, ubi aut studio agitur, aut ira. Nicomachus deinde, Metron, & Ceballinus producti, quæ quisque detulerat, exponunt. Nullius eorum indicio Philotas particeps sceleris destinabatur. Itaque indignatione pressa, vox indicum silentio excepta est. Tum Rex, Qualis, inquit, ergo animi vobis videtur, qui hujus rei delatum indicium idipsum suppressit? quod non fuisse vanum, Dymni exisus declarat. Incertam rem deferens, tormenta non timuit. Ceballinus ne momentum quidem temporis distulis exonerare se, ut eò; ubi lavabar, irrumperet. Philotas solus nihil timuit, nihil credidit. O magni animi virum! Ille Regis periculo, cum moneretur, vultum non mutaret? indicem tante rei sollicitus non audires? Subest nimirum silentio facinus, & avida spes Regni præcipitem animum ad ultimum nefas impulit. Pater Media præest, ipse apud multos copiarum Duces meis præposens viribus, majora, quàm capis, speras. Orbitas quoque mea, quòd sine liberis sum, spernitur. Sed errat Philotas. In vobis liberos, parentes, consanguineos habeo: vobis salvis orbis esse non possum. Epistolam deinde Parmenionis inter-

interceptam, quam ad filios Nicanorem, & Philotam scripserat, recitat, haud sanè indicium graviores consilii præferentem. Nanque summa ejus hæc erat. *Primum vestri curam agite, deinde vestrorum. Sic enim, quæ destinavimus, efficiemus. Adjecitque REX, Sic esse scriptam, ut, sive ad filios pervenisses, à consiliis posset intelligi, sive intercepta esset, falleres ignaros. At enim Dymnus, cum ceteros participes sceleris indicares, Philotam non nominavit. Hic quidem illius non innocentiae, sed potentiae indicium est, quòd sic ab eis timeatur etiam, à quibus prodi potest, ut cum de se fateantur, illum tamen celent. Ceterum Philotam ipsius indicat visa. Hic Amynta, qui mihi consobrinus fuit, & in Macedonia capiti meo impias comparavit insidias, socium se, & consocium adjunxit. Hic Astalo, quo graviozem inimicum non habui, sororem suam in matrimonium dedit. Hic, cum scripsssem ei pro jure tam familiaris usus, atque amicitiae, qualis fors edita esset Jovis Ammonis Oraculo; sustinuit rescribere mihi, se quidem gratulari, quòd in numerum Deorum receptus essem, ceterum misereri eorum, quibus vivendum esset sub eo, qui modum hominis excedebat. Hæc sunt etiam animi pridem alienati à me, & invidentis gloriæ meæ, indicia. Quæ equidem, milites, quandiu licuit, in animo meo preffi. Videbar enim mihi pariem viscerum meorum abrumperè, si in quos tam magna conculeram, viliores mihi facerem. Sed jam non verba puniendæ sunt. Linguae semeritas pervenit ad gladios: hæc (si mihi creditis) Philotas in me acuit. Si ipsum dimisero, quò me conferam, milites? cui caput meum credam? Equitatum, optimæ exercitus partem, principibus nobilissima juvenentis, unum præfeci: salutem, spem, victoriam meam fidei ejus,*

tusque commisi. Patrem in idem fastigium, in quo me ipsi posuistis, admovi. Mediam, qua nulla opulentior regio est tot civium, sociorumque millia, imperio ejus, ditionique subjeci. Unde praesidium petieram, periculum existit. Quam feliciter in acie occidissem, potius hostis praeda, quam civis victima? Nunc servatus ex periculis, quae sola timui, in hac incidi, quae timere non debui. Soteris identidem à me, milites, petere, ut saluti meae parcam. Ipsi mihi prestare potestis, quod suadetis, ut faciam. Ad vestras manus, ad vestra arma confugio. Invitis vobis, salvus esse nolo: volentibus, non possum, nisi vindicor. Tum philotam, relegatis post tergum manibus, obsoleto amiculo velatum, jussit induci.

C A P U T X V I I.

Miles aspectu Philotæ victi ad commiserationem motus, ab Amynta, & Cæno ad indignationem inflammatur.

FAcilè apparebat, motos esse tam miserabili habitu, non sine invidia paulò ante conspecti. Ducem equitatus pridie viderant, sciebant Regis interfuisse convivio: repentè non reum modò, sed etiam damnatum, imò victum intuebantur. Subibat animos Parmenionis quoque tanti Ducis, tam clari civis fortuna, qui modò duobus filiis Hectore, & Nicanore orbatus, cum eo, quem reliquum calamitas fecerat, absens diceret causam. Itaque Amyntas Regis Prætor, inclinantem ad misericordiam concionem, rursùs aspera in Philotam oratione commovit, *Proditor eos esse Barbaris, neminem ad conjugem suam, neminem in patriam, &*
ad

ad parentes fuisse rediturum, velut truncum corpus, dempto capite, sine spiritu, sine nomine, in aliena terra ludibrium hostis futuros. Haudquam pro re ipsius Amyntæ oratio grata Regi fuit, quod conjugum, quod patriæ admonitos, pigriores ad cætera munia exequenda fecisset. Tunc Cœnus, quanquam Philotæ sororem matrimonio secum conjunxerat, tamen acrius, quàm quisquam, in Philotam invehens est, paricidam esse Regis, patriæ, exercitus clamitans. Saxumque, quod fortè ante pedes jacebat, arripuit, emissurus in eum, ut plerique credidere; tormentis subtrahere cupiens. Sed Rex manum ejus inhibuit, dicendæ prius causæ debere fieri potestatem, nec aliter judicari passurum se affirmans.

C A P U T XVIII.

Philotas primum metu exanimatus, mox recepto animo causam suam tam luculenter egit, Regisque argumenta diluit, ut questionem planè ambiguum fecerit.

TUM dicere rursus permissus Philotas, si conscientia sceleris, si a periculi magnitudine amens, & attonitus, non atollere oculos, non hiscere audebat. Lacrymis deinde manantibus, linquente animo, in eum, à quo tenebatur, incubuit. Abiecitque amiculo ejus oculis, paulatim recipiens spiritum, ac vocem, dicturus videbatur. Jamque Rex, incuens eum, *Macedones, inquit, de te judicaturi sunt: quæres, an patrio sermone sis apud eos usurus?* Tum Philotas, *Præter Macedonas, inquit, plerique adsunt, quos facilius, quæ dicam, percipituros*

arbitror, si eadem lingua fuero usus, qua tu egisti non ob aliud, credo, quam ut oratio tua intelligi posset à pluribus. Tunc Rex, Ecquid? videtis odio etiam sermonis patrii Philotas teneri? solus quippe fastidit eum dicere. Sed dicat sanè, utcunque cordi est, dum memineritis, aequè illum à nostro more, atque sermone abhorrere. Atque ita concione excessit. Tum Philotas, Verba, inquit, innocenti reperire facile est, modum verborum misero tenere difficile. Itaque inter optimam conscientiam, & iniquissimam fortunam destitutus, ignoro, quomodo & animo meo, & tempori paream. Absit quidem optimus causa meae iudex: qui cur me ipse audire noluerit, non mihercule excogito, cum illis utique, cognita causa, tam damnare me liceat, quam absolvere. Non cognita verò, liberari ab absente non possum, qui à praesente damnatus sum. Sed quanquam victi hominis non supervacua solum, sed etiam invisae defensio est, quae iudicem non docere, videtur, sed arguere; tamen, utcunque licet dicere, memet ipse non deseram, nec committam, ut damnatus etiam mea sententia videar. Equidem, cujus criminis reus sim, non video. Inter conjuratos nemo me nominat. De me Nicomachus nihil dixit. Ceballinus plus, quam audierat, scire non potuit. Atqui conjurationi caput me fuisse credit Rex. Potuit ergo Dymnus eum praeterire, quem sequebatur? praesertim cum quaerenti socios vel falsò fuerim nominandus, quò facilius, qui tentabatur, posset impelli. Non enim detecto facinore nomen meum praeteriit, ut posset videri socio pepercisse. Nicomachus, quem taciturnum arcana de semetipso credebat, confessus, alibi nominatis, me unum subtraherat. Quaso, commisionem, si Ceballinus me non adisset, nihil me de conjuratis scire voluisset; num hodie dicerem?

causam nullo me nominante ? Dymnus sanè & vi-
 vas adhuc , & velis mihi parcere : quod ceteri , qui
 de se confitebuntur ? me videlicet subtrahent ? Ma-
 ligna calamitas , & verè noxia , cum quis suo sup-
 plicio acquiescit , pro alio cruciatus . Tot conscii
 ne in equuleum quidem impositi verum facebun-
 tur ? Alqui nemo parcis morituro , nec cuiquam
 morituro , ut opinor . Ad verum crimen , & ad
 unum revertendum mihi est . Cur rem delatam ad
 te tacuisti ? cur tam securus audisti ? Hoc quale-
 cunque est , confesso mihi , ubicunque es , Alexan-
 der , remisisti . Dexteram tuam amplexus , reconcili-
 ati pignus animi , convivio quoque interfui . Si
 credidisti mihi , absolutus sum ; si pepercisti , dimis-
 sus . Vel iudicium tuum serva . Quid hac proxi-
 ma nocte , qua digressus sum à mensa tua , feci ?
 quod novum facinus delatum ad te movavit ani-
 mum tuum ? Gravi sopore acquiescebam , cum me
 malis indormientem meis , inimici vinciendo exci-
 tarunt . Unde & parricide , & proditori tam alti
 quies somni ? Sclerati conscientia obstrepen-
 te cum dormire non possint , agitant eos furia , non con-
 summato modò , sed & cogitato parricidio . At mi-
 hi securitasem primum innocentia mea , deinde dex-
 tera tua obtulerat . Non timui , ne plus aliena
 crudelitati apud te liceret , quàm clementie tue .
 Sed , ne tam mihi credidisse pœniteat , res ad me de-
 ferebatur à puero , qui non testem , non pignus indi-
 cii exhibere poterat , impleturus omnes meum , si
 capisset audiri . Amatoris , & scorti iurgio inter-
 poni aures meas credidi infelix ; & fidem ejus sus-
 pectam habui , quòd non ipse deferret , sed fratrem
 patris subornaret . Timui , ne negaret mandasse
 se Ceballino , & ego viderem multis amicorum Regie
 fuisse periculi causa . Sic quoque cum in serim ne-
 minem , inveni , qui mallet perire me , quàm inco-
 lu-

lumen esse . Quid inimicitiarum creditis exceptu-
rum fuisse , si insones laceffissem ? At enim Dym-
nus se occidit . Num igitur facturum hoc divinare
potui ? Minime . Ita quod solum indicio fidem fe-
ci , id me , cum à Ceballino interpellatus sum , mo-
vere non potuit . At herculè , si conscius Dymno
tantisceleris fuisssem , biduo illo proditor esse nos ,
dissimulare non debui . Ceballinus ipse tolli de me-
dio nullo negotio potuit . Denique post delatum in-
dicium , quo periturus eram , cubiculum Regis so-
lus intravi , ferro quidem cinctus . Cur distuli fa-
cius ? An sine Dymno non sum ausus ? Ille igi-
tur princeps conjurationis fuit . Sub illius umbra
Philotas latebam , qui Regnum Macedonum affe-
cto . Ecquis è vobis è corruptus est donis ? quem Du-
cem , quem Praefectum impensius colui ? Mihi qui-
dem obicitur , quòd societatem patrii sermonis as-
perner , quòd Macedonum mores fastidiam . Sic ego
Imperio , quod dedignor , immineo ? Jampridem na-
tivus ille sermo commercio aliarum gentium exola-
vit : tam victoribus , quàm victis peregrina lingua
discenda est . Non mehercule ista me magis læ-
dunt , quàm quòd Amyntas Perdicae filius insidia-
tus est Regi . Cum quo quòd amicitia fuerit mihi ,
non recusò defendere , si fratrem Regis non oportuit
diligere à nobis . Sin autem in illo fortunæ gradu
positum etiam venerari necesse erat , utrum quæso ,
quòd non divinavi , reus sum ? An impiorum ami-
cis insonibus quoque moriendum est ? Quod si æ-
quum est , cur tandem vivo ? si injustam , cur nunc
demum occido ? At enim scripsi , Misereri me eo-
rum , quibus vivendum esset sub eo , qui se Jovis si-
lium crederet . Fides amicitiae , veri consilii pericu-
losa libertas , vos me decepistis : vos , quæ sentie-
bam , ne recicerem , impulistis . Scripsisse me hoc sa-
teor Regi non de Rege . Non enim faciebam in-
vidiam ,

diam, sed pro eo timebam. Dignior mihi Alexander videbatur; qui Jovis stirpem tacitus agnosceret, quam qui predicatione jactaret. Sed quoniam Oraculi fides certa est, si Deus causæ meæ testis. Retinete me in vinculis; dum consulitur Hammon in arcanum, & occulitur scelus. Interim qui Regem nostrum dignatus est filium, neminem eorum, qui stirpi suæ insidiaz sunt, latere patietur. Si certiora Oraculis creditis esse cormenta, ne hanc quidem exhibendæ veritatis fidem deprecor. Solent rei capitis adhibere vobis parentes. Duos fratres ego nuper amisi; patrem nec ostendere possum, nec invocare audeo, cum & ipse tanti criminis reus sit. Parum est enim tot modo liberorum parentem, in unico filio acquiescentem, eo quoque orbari, ni ipse in rogatus mentem imponitur. Ergo, charissime pater, & propter me morieris, & mecum? Ego tibi vitam adimo, ego senectutem tuam extinguo. Quid enim me procreabas infelicem adversantibus Diis? an, ut hos ex me fructus perciperes, qui te manent? Nescio, adolescentia mea miserior sit, an senectus tua. Ego in ipso robore ætatis eripior: tibi carnifex spiritum adimes, quem, si fortuna expectare voluisset, natura reposcebat. Admonuit me patris mei mentio, quam timide, & cunctanter, quæ Ceballinus detulerat ad me, indicare deprecuerim. Parmenio enim, cum audisset venenum à Philippo medico Regi parari, detertere eum voluit pistola scripta, quo minus medicamentum biberes, quod medicus dare constituerat. Num creditum est patri meo? num ullam auctoritatem ejus literæ habuerunt? Ego ipse, quoties, quæ audieram, detulerim ludibrio credulitatis repulsus sum. Si, & indicamus, invisi, & cum tacemus, suspecti sumus; quid facere nos oportet? Cumque unus è circumstantium turba exclamasset, Benemeritis

non insidiari, Philotas, Rectè, inquit, quisquis es, dicis. Itaque, si insidiatus sum, pœnam non deprecor. Et finem facio dicendi, quoniam ultima verba graviora sunt auribus vestris. Abducitur deinde ab iis, qui custodiebant eum.

C A P U T X I X.

Oratio Belonis ducis in Philotam, qui vitam ejus, & delicias, superbiam, & contemptum aliorum ostendit, totamque concionem jam quietam, & herentem in illum accendit.

ERat inter Duces manu strenuus Belon quidam, pacis artium, & civilis habitus rudis, verus miles, ab humili ordine ad eum gradum, in quo tunc erat, promotus; qui, tacentibus cæteris, stolidam audaciam ferox, admonere eos cœpit, quoties suis quisque diversoriis, quæ occupassent, derurbatus esset, ut purgamenta servorum Philotæ reciperentur eò, unde commilitones expulisset. Auro, argentoque vehicula ejus onusta tota vicis sterisse. Ac ne in vicinia quidem diversorii quenkum commilitonum receptum esse, sed per dispositos, quos ad somnum habebat, omnes procul relegatos, ne frenu ullo murmurantium inter se silentio verius, quam somno excitaretur. Ludibrio fuisse rusticos homines, Phrygasque, & Paphlagonas appellatos, qui non erubesceret, Maccenatus, homines linguæ suæ per interpretem dire. Cur Hammonem consuli vellet, eundem Jovis arguisse mendacium Alexandrum flagrantis, scilicet veritatem, ne invidiosus esset, quod Dii offerrent. Cum insidieretur patri Regis, & amici, non consuluisse eum.

ven. Nunc ad Oraculum mittere, dum pater ejus sollicitetur, qui præsit in Media, & pecunia, cujus custodia commissa sit, perditos homines ad societatem sceleris impellat. Ipsos missuros ad Oraculum, non qui Jovem interrogent, quod ex Rege cognoverint, sed qui gratias agant, qui vota pro incolumitate Regis optimi persolvant. Tum verò universa concio accensa est, & à corporis custodibus initium factum, clamantibus, discerpendum esse patricidam manibus eorum. Id quidem Philotas, qui graviora supplicia metueret, haud sanè iniquo animo audiebat.

C A P U T XX.

Philotas torqueretur, scelus fateatur, cum conjuratis saxis obruitur.

REX in concionem reversus, sive ut in custodia quoque torqueretur, sive ut diligentius cuncta cognosceret, concilium in posterum diem distulit. Quanquam in vesperam inclinabat dies; tamen amicos evocari jubet. Et ceteris quidem placebat, Macedonum more obrui saxis! Hephæstion autem, & Craterus, & Coenus tormentis veritatem exprimendam esse dixerunt: Et illi quoque, qui aliud suaserant, in horum sententiam transfuerunt. Concilio ergo dimisso, Hephæstion cum Cratæro, & Coeno ad quæstionem de Philota habendam consurgunt. Rex Cratæro accessit, & sermone habito, cujus summa non edita est, in intimam diversorū partem secessit, & remotis arbitris, in multam noctem quæstionis expectavit eventum. Torrores in conspe-

Atu Philotæ omnia crudelitatis tormenta proponunt. Et ille ulterò, *Quid cessatis*, inquit, *Regis inimicum, interfectorem, consistentem occidere? quid quæstione opus est? Cogitavi, volui.* Craterus exigere, ut quæ confiteretur, in tormentis quoque diceret. Dum corripitur, dum obligantur oculi, dum vestis exiit gentium jura, Deos patrios nequicquam apud surdas aureas invocabat. Per ultimos deinde cruciatus, utpote damnatus, & inimicis in gratiam Regis torquentibus, laceratur. Ac primò quanquam hinc ignis, illinc verbera jam non ad quæstionem, sed ad pœnam ingerebantur, non vocem modò, sed etiam gemitus habuit in potestate. Sed postquàm intumescens corpus ulceribus, flagellorum ictus nudis ossibus incussos ferre non poterat; si tormentis adhibitori modum essent, dicturum se, quæ scire expererent, pollicetur. Sed finem quæstioni fore, jurare eos per Alexandri salutem volebat, removerique tortores. Et utroque impetrato, Cratero inquit, *Dic, quid me velis dicere.* Illo indignante, ludificari eum, rursusque revocante tortores, tempus petere cœpit, dum reciperet spiritum, cuncta, quæ sciret, indicaturus. Interim equites, nobilissimus quisque, & si maximè, qui Parmenionem propinqua cognatione contingebant, posteaquàm Philotam torqueri fama vulgaverat, legem Macedonum veriti, qua cautum erat, ut propinqui eorum, qui Regi insidiati erant, cum ipsis necarentur, alii se interficiunt, alii in devios montes, vastasque solitudines fugiunt, ingenti per tota castra terrore diffuso, donec Rex, cum ulcu cognito, legem se supplicii conjunctis fontium remittere edixit. Philotas ve-

ro ne, an mendacio liberare se à cruciatu voluerit, anceps conjectura est; quoniam & vera confectis, & falsa dicentibus, idem doloris finis ostenditur. Cæterum, Pater, inquit, meus Hegelochus quàm familiariter usus sit, non ignoratis. Illum dico Hegelochum, qui in acie cecidit. Ille omnium malorum nobis causa fuit. Nam, cum primùm Jovis filium se salutarî jussit Rex, id indignè ferens ille, Hunc igitur Regem agnoscimus, inquit, qui Philippum dedignatur patrem? Actum est de nobis, si ista perpeti possumus. Non homines solum, sed etiam Deos despicit, qui postulat Deus credi. Amisimus Alexandrum, amisimus Regem, incidimus in superbiam, nec Diis, quibus se exæquat, nec hominibus, quibus se eximit, tolerabilem. Nostrum sanguine Deum fecimus, qui nos fastidiat? qui provetur mortaliū adire concilium? Credite mihi, & nos, si viri sumus, à Diis adoptabimur. Quis proavum ejus Alexandrum, quis deinde Archelaum, quis Perdiccam occisos ultus est? Hic quidem interfectoris patris ignovit. Hæc Hegelochus dixit super cœnam. Et postero die prima luce à patre accesor. Tristis erat, & me mœstum videbat. Audieramus enim, quæ sollicitudinem incuterent. Itaque, ut experiremur, utrūne vino gravatus effudisset illa, an altiore concepta consilio, accersiri eum placuit, ac venire. Eodemque sermone ultrò repetito, adjecit, se, si ve auderemus duces esse, proximas à nobis partes vindicaturum, si deesset animus, consilium silentio esse recturum. Parmenioni, vivo adhuc Dario, intempestiva res videbatur. Non enim sibi, sed hosti esse occisuros Alexandrum. Dario verò sublato, præmium

Regis occisi Asiam, & totum Orientem interfectores esse cessurum. Approbatoque consilio, in hæc fides data est, & accepta. Quod ad Dymnum pertinet, nihil scio. Et hæc confessus, intelligo, non prodesse mihi, quod prorsus sceleris expers sum. Illi rursus tormentis admotis, cum ipsi quoque hastis os, oculosque ejus everberarent, ut hoc quoque crimen confiteretur, expressere. Exigentibus deinde, ut ordinem cogitati sceleris exponeret, cum diu Bastra retentura Regem viderentur, timuisse respondit, ne pater LXX. natus annos tanti exercitus dux, tantæ pecuniæ cultos, interim extingueretur, ipsique spoliato tantis viribus, occidendi Regis causa non esset. Festinasse ergo se, dum præmium haberet in manibus. Repræsentasse consilium: cujus patrem fuisse auctorem si crederent, tormenta, quanquam tolerare non posset, tamen non recusare. Illi colloquuti, satis quesitum videri; ad Regem revertuntur, qui postero die, & quæ confessus erat Philotas, recitari, & ipsum, quia ingredi non poterat, jussit afferri. Omnia agnoscante eo, Demetrius, qui proximi sceleris particeps esse arguebatur, producit, multa affirmatione, animique pariter constantia, & vultu abatuens, quidquam sibi in Regem cogitatum esse. Tormenta etiam deposcebat in semetipsum. Cum Philotas circumlatis oculis incideret in Calin quendam haud procul stantem, propius eum jussit accedere. Illo perturbato, & recusante transire ad eum, *Patieris*, inquit, *Demetrium mentiri, rursusque me excruciar?* Calin vox, sanguisque defecerant. Et Macedones Philotam inquinare innoxios velle suspicabantur, quia nec

à Nicomacho, nec ab ipso Philota, cum torqueretur, nominatus esset adolescens. Qui ut Præfectos Regis circumstantes se vidit, Demetrium, & semetipsum id facinus cogitasse confessus est. Omnes ergo à Nicomacho nominatos, morè patrio, dato signo, saxis obruebant. Magno non modò salutis, sed etiam vitæ periculo liberatus erat Alexander: quippe Parmenion, & Philotas principes amicorum, nisi palàm fontes, sine indignatione totius exercitus non potuissent damnari. Itaque anceps questio fuit. Dum inficiatus est facinus, crudeliter torqueri videbatur, post confessionem Philotas ne amicorum quidem misericordiam meruit.

BIBER SEPTIMUS.

SYNOPSIS.

Lucestem Alexander majestatis damnat : Amyntam, & Symam, ac Polemonem fratres suspectos absolvit : Parmenionem per Polydama occidit . Alios, atque alios populos bello domat . Caucasum superat . Bessum tyrannum dolo captum Oxatri necandum tradit . Brancidarum urbem funditus evertit . Ad Tanaim, ut putatur, accedit ; Alexandriam ibi condit . Scythis bellum facere cogitat . Menedemus cum suis copiis caditur . Scytharum Legatus perorat ad Alexandrum ; qui trajecto flumine Scytas vincit, victis parcit . Sagæ deduntur . Sogdiani juvenes victi, triumphant ; supplicio liberantur . Bessus mactatur . Petra expugnatur . Arimazes in crucem agitur .

C A P U T I.

Serò Macedones desiderant, quem occiderant .
Fiunt alii rei ; partim damnantur, partim absoluntur .

Philotam, sicut recentibus sceleris ejus vestigiis, jure affectum supplicio censuerant milites : ita, posteaquam defierat esse, quem
odis-

odissent, invidia in misericordiam, vertitur. Moverat & claritas juvenis, & patris ejus senectus, atque orbitas. Primus Asiam aperuerat Regi. Omnium periculorum ejus particeps, semper alterum in acie cornu defenderat: Philippo quoque ante omnes amicus, & ipsi Alexandro tam fidus, ut occidendi Attalum non alio ministro uti mallet. Horum cogitatio subibat exercitum. Seditiosæque voces referebantur ad Regem: queis ille haud sanè morus, satisque prudens, otii vitia negotio discuti, edicit, ut omnes in vestibulo Regiæ præstò afforent. Quos ubi frequentes adesse cognovit, in concionem processit. Haud dubiè ex composito Apharias postulare cœpit, ut Lyncestes Alexander, qui multò antè, quàm Philotas, Regem voluisset occidere, exhiberetur. A duobus indicibus (sicut supra diximus) delatus, tertium jam annum custodiebatur in vinculis. Eundem in Philippi quoque cædem conjurasse cum Pausania, pro comperto fuit: sed, quia primus Alexandrum Regem salutarerat, supplicio magis, quàm crimini fuerat exemptus. Tum quoque Antipatri soceri ejus preces justam Regis iram morabantur. Ceterùm recrudit soporatus dolor. Quippe veteris periculi memoriam, præsentis cura renovabat. Igitur Alexander ex custodia edueitur. Jussusque dicere, quanquam toto triennio meditatus erat defensionem, tamen hæsitans, & trepidus, pauca ex jis, quæ composuerat, protulit, ad ultimum non memoriæ solum, sed etiam mens eum destituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conscientie indicium esset, non memoriæ vitium. Itaque ex jis, qui proximè affiterant, oblectantem adhuc oblivioni, lan-

ceis confoderunt. Cujus corpore sublato, Rex introduci jussit Amyntam, & Symam. Polemon verò minimus ex fratribus, cum Philotam torqueri comperisset, profugerat. Omnium Philotæ amicorum hi charissimi fuerant, ad magna, & honorata ministeria illius maximè suffragatione producti. Memineratque Rex summo studio ab eo conciliatos sibi. Nec dubitabat hujus quoque ultimi consilii fuisse participes. Igitur olim esse sibi suspectos matris suæ literis, quibus esset admonitus, ut ab his salutem suam tueretur. Cæterum se invitum deteriora credentem, nunc manifestis indicibus victum jussisse vinciri. Nam pridie, quàm detegeretur Philotæ scelus, quin in secreto cum ipso fuissent, non posse dubitari. Fratrem verò, qui profugerit, cum Philotas torqueretur, aperuisse fugæ causam. Nuper præter consuetudinem, officii specie, amoris longius cæteris, admovisse semetipsos lateri suo, nulla probabili causa. Seque mirantem, quòd non vice sua tali fungerentur officio, & ipsa trepidatione eorum perterritum, strenuè ad armigeros, qui proximè sequebantur, recessisse. Ad hoc accedere, quòd? cum Antiphanes scriba equitum Amyntæ denuntiasset, pridie, quàm Philotæ scelus deprehensum esset, ut ex suis equis, more solito, daret jis, qui amisissent suos, superbè respondisse, nisi incepto desisteret, brevi sciturum, quis ipse esset. Jam linguæ violentiam, temeritatemque verborum, quæ in semetipsum jacularentur, nihil aliud esse, quàm scelesti animi indicem, ac testem: quæ si vera essent, idem meruisse eos, quod Philotam, si falsa, exigere ipsum, ut refellant. Productus, deinde Antiphanes de equis non traditis, & adjectis
etiam

etiam superbè minis indicat. Actum Amyntas, facta dicendi potestate, *Si nihil*, inquit, *interest Regis, peto, ut dum dico, vinulis liberer*, Rex solvi utrunque jubet. Desiderantique Amyntæ, ut habitus quoque redderetur, armigero lanceam dare jussit ei. Quam ut læva comprehendit, evitato eo loco, in quo Alexandri corpus paulò ante jacuerat, *Qualisunque*, inquit, *exitus nos manet, Rex, confitemur, prosperum tibi debituros, tristiores fortune impunituros. Sine præjudicio dicimus causam, liberis corporibus, animisque. Habitum etiam, in quo te comitari solemus, reddidisti. Causam non possumus, fortunam timere desinemus. Et, quæso, permittas mihi id primum defendere, quod à te ultimum objectum est. Nos, Rex, sermonis adversus majestatem tuam habiti nullius conscii sumus nobis. Dicerem, jam pridem vicisse te invidiam, nisi periculum esset, ne alia malignè dicta crederes blanda oratione purgari. Caterum etiamsi militis tui vel in agmine deficientis, & fatigati, vel in acie periclitantis, vel in tabernaculo ægri, & vulnera curantis aliqua vox asperior esset accepta, merueramus fortibus factis, ut mallet ea tempori nostro imputare, quàm animo. Cum quid accidit tristius, omnes rei sunt. Corporibus nostris, quæ utique non odimus, infestas admoveamus manus: parentes, liberis si occurrant, & ingrati, & invisi sunt. Contrà, cum donis honoramur, cum præmiis onusti revertimur, quis ferre nos potest? quis illam animorum alacritatem continere? Militantium nec indignatio, nec lætitia moderata est. Ad omnes affectus impetu rapimur, vituperamus, Laudamus, miseremur, irascimur, utcumque præsens mover affectio. Modò Indiam adire, & Oceanum libet; modò conjugum, & liberorum, patriæque*

memoria occurris . Sed has cogitationes , has inter se colloquensium voces ; signum tuba datum finit . In suos ordines quisque currimus ; & , quidquid irarum in tabernaculo conceptum est , in hostium effunditur capita . Utinam Philotas quoque intra verba peccasset . Proinde ut ad id revertar , propter quod rei sumus , amicitiam , quæ nobis cum Philota fuit , adeò non inficio , ut expetisse quoque nos , magnosque ex ea fructus percepisse confitear . An verò Parmenionis , quem tibi proximum esse voluisti , filium , omnes penè amicos tuos dignatione vincentem , cultum à nobis esse miraris ? Tu hercule (si verum audire vis) Rex , hujus nobis periculi causa es . Quis enim alius effecit , ut ad Philotam decurrerent , qui placere vellent tibi ? Ab illo traditi , ad hunc gradum amicitiae tuæ ascendimus . Is apud te fuit , cujus gratiam expetere , & iram timere possemus . An non propemodùm in tua verba , tui omnes , te precaunte , juravimus , eosdem nos inimicos , amicosque habituros esse , quos tu haberes ? Hoc sacramento pietatis obstr. Et adversaremur scilicet , quem tu omnibus præferebas ? Igitur , si hoc crimen est , tu paucos innocentes habes , imò hercule neminem . Omnes enim Philotæ amici esse voluerunt : sed totidem , quos volebant , esse non poterant . Ita si à conscitis amicos non dividis ; nec ab amicis quidem separabis illos , qui idem esse voluerunt . Quod igitur conscientie afferant indicium ? ut opinor , quia pridie familiariter , & sine arbitris loquutus est nobiscum . At ego purgare non possem , si pridie quidquam ex veteri vita , ac more mutassem . Nunc verò , si ut omnibus diebus , illo quoque , qui suspectus est , facimus ; consuetudo diluet crimen . Sed equos Antiphani non dedimus . Et pridie , quàm Philotas detectus est , hæc mihi cum Antiphane res erat .

erat. Qui si nos suspectos facere vult, quod illo die equos non dedimus, semetipsum, quod eos desideraverit, purgare non poterit. Anceps enim crimen est inter retinentem, & exigentem, nisi quod melior est causa suum non tradentis, quam poscentis alienum. Caterum, Rex, equos decem habui, è quibus Antiphanes octo jam distribuerat sis, qui amiserant suos. Omnino duos ipse habebam: quos cum velles abducere homo superbissimus, certè iniquissimus, nisi pedes militare vellem, retinere cogebam. Nec inficias eo, liberi hominis animo loquutum esse me cum ignavissimo, & hoc unum militiae suae usurpante, ut alienos equos pugnaturis distribuat. Huc enim malorum ventum est, ut verba mea eodem tempore & Alexandro excussem, & Antiphani. At herculè mater de nobis inimicis tibi scripsit. Utinam prudentius esset sollicita pro filio, & non inanes quoque species anxio animo figuraret. Quare enim non adscribis metus sui causam? Denique non ostendit auctorem, quo facto, dictore nostro morsa, tam trepidas tibi literas scripsit. O miseram conditionem meam, cui forsitan non periculosius est tacere, quam dicere! Sed, utcumque cessurares est, malo tibi defensionem meam displicere, quam causam. Agnosces autem, quae dicturus sum. Quippe meministi, cum me ad perducendos ex Macedonia milites mitteres, dixisse te, multos integros juvenes in domo tuae matris abscondi. Praecepisti igitur mihi, ne quem praeter te inuener, sed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci, & liberius, quam expediebat mihi, exequutus sum imperium tuum. Gorgiam, & Hecatem, & Gorgatam, quorum bona opera uideris, inde perduxi. Quid igitur iniquius est, quam me, qui, si tibi non parvissem, iure daturus fui penas, nunc perire, quia parui? Neque

que enim ulla alia matri tue persequendi nos causa est, quam quod utilitatem tuam muliebri præposuimus gratiæ. Sex millia Macedonum peditum, & DC. equites adduxi: quorum pars sequens me non erat, si militiam destrictis indolgere voluissem. Sequitur ergo, ut, quia illa propter hanc causam irascitur nobis, tu mitiges matrem, qui ira ejus nos obtulisti. Dum hæc Amyntas agit, fortè supervenerunt, qui fratrem ejus Polemonem, de quo antè dictum est, fugientem consequuti, victum reducebant. Infesta concio vix inhiberi potuit, quin protinùs suo more saxa in eum jaceret. Atque ille sanè interritus, Nihil, inquit, pro me deprecor, modò ne fratrum innocentia fuga imputetur mea. Hæc si defendi non potest, meum crimen sit. Horum ob id ipsum melior est causa, quòd ego, qui profugi, suspectus sum. Hæc eloquuto universa concio assensu est. Lacrymæ deinde omnibus manare cœperunt, aded in contrarium repentè mutatis, ut solum pro eo esset, quod maximè læserat. Juvenis erat primo ætatis flore pubescens, quem inter equites tormentis Philotæ conturbatos alienus terror abstulerat. Desertum eum à comitibus, & hesitantem inter revertendi, fugiendique consilium, qui sequuti erant, occupaverunt. Is tum flere cœpit, & os suum converberare, mœstus non suam vicem, sed propter ipsum periclitantium fratrum. Moveratque jam Regem, non concionem modò. Sed unus erat implacabilis frater, qui terribili vultu intuens eum, Tum, ait, demens lacrymare debueras, cum equo calcaria subderes, fratrum defensor, & defensorum comes. Miser, quòd, & unde fugiebas? Effecisti, ut reus capitis, accusatores uterer verbis. Ille peccasse se, sed gra-

gravius in fratres, quàm in semetipsum, fatebatur. Tum verò neque lacrymis, neque acclamationibus, quibus studia sua multitudo proficitur, temperaverunt. Una vox erat pari emissâ consensu, ut infontibus, & fortibus viris parceret. Amici quoque, data misericordiæ occasione, consurgunt, flentesque Regem deprecantur. Ille, silentio factò, *Et ipse*, inquit *Amyntam mea sententia, fratresque ejus absolvo. Vos autem juvenes malo beneficii mei oblivisci, quàm periculi vestri meminisse. Eadem fide redite in gratiam mecum, qua ipse vobiscum reverteror. Nisi, quæ delata essent, excussissem, valde dissimulatio mea suspecta esse potuisset. Sed satius est purgatos esse, quam suspectos. Cogitate, neminem absolvi posse, nisi qui dixerit causam. Tu, Amynta, ignosce fratri tuo: erit hoc simpliciter etiam mihi reconciliati animi tui pignus.*

C A P U T II.

Polydamas mittitur ad occidendum Parmenionem. Tumultus à cæde compositus. Parmenionis studiosi separantur.

Concione deinde dimissa, Polydamanta vocari jubet. Longè acceptilimus Parmenioni erat, proximus lateri in acie stare solitus. Et quanquam conscientia fretus in Regiam venerat; tamen, ut jussus est fratres suos exhibere admodum juvenes, & Regi ignotos ab ætate, fiducia in solitudinem versa, trepidare cœpit, sæpius, quæ nocere possent, quàm, quibus eluderetur, reputans. Jam armigeri, quibus imperatum erat, produxerant eos, cum exanguem metu Polydamanta propius accedere

re jubet. Submotisque omnibus, *Scelere*, inquit, *Parmenionis omnes pariter appetisimus*, *maximè ego, ac tu, quos amicitiae species fefellit. Ad quem persequendum, puniendumque (vides, quantum fidei tuae credam) te ministro uti statui. Obsides, dum hoc peragis, erunt fratres tui. Proficiscere in Mediam, & ad Praefectos meos literas scriptas manu mea perfer. Velocitate opus est, quae celeritatem famae antecedas. Nocturno pervenire illuc te volo: postero die, quae scripta erunt, exequi. Ad Parmenionem quoque epistolas seres, unam à me, alteram Philotae nomine scriptam. Signum anulis ejus in mea potestate est. Si pater crederet à filio impressum, cum te viderit, nihil metues. Polydamas tanto liberatus metu, impensius etiam, quam exigebatur, promittit operam. Collaudatusque, & praemiis oneratus, deposita veste, quam habebat, Arabica induitur. Duo Arabes, quorum interim conjuges, ac liberi vinculum fidei obsides apud Regem erant, dati comites. Per desertum etiam ob ficeitatem loca camelis, undecima die, quò destinaverat, pervenit. Et priusquam ipse nuntiaretur adventus, rursus Polydamas vestem Macedonicam sumit, & in tabernaculum Cleandri (Praetor hic Regius erat) quarta vigilia pervenit. Redditis deinde literis, constituerunt prima luce ad Parmenionem coire. Naque ceteri quoque, quibus literas Regis attulerat, ad eum venturi erant. Jam Parmenioni Polydamanta venisse nuntiarum erat: qui dum letatur adventu amici, simulque noscendi, quae Rex ageret, avidus (quippe longo intervallo nullam ab eo epistolam acceperat) Polydamanta requiri jubet. Diversoria regionis illius magnos recessus habent, amoenasque nemoribus ma-*

nu confitis. Ea præcipuè Regum, Satraparum-
 que voluptas erat. Spatiabatur in nemore Parmenion, medius inter Duces, quibus erat imperatum literis Regis, ut occiderent. Agendæ autem rei constituerant tempus, cum Parmenion à Polydamante literas traditas legere cœpisset. Polydamas procul veniens, ut à Parmenione conspectus est, vultu lætitiæ speciem præferente, ad complectendum eum cucurrit. Mutuaque gratulatione functi, Polydamas epistolam à Rege scriptam ei tradidit. Parmenion vinculum epistolæ solvens, quidnam Rex ageret, requiebat. Ille ex ipsis literis cogniturum esse, respondit. Quibus Parmenion lectis. *Rex, inquit, expeditionem parat in Arachosios. Sirenum hominem, & nunquam cessantem! Sed tempus saluti suæ, tanta jam parta gloria, parcere. Alteram deinde epistolam Philotæ nomine scriptam, lætus, quod ex vultu notari poterat, legebat. Tum ejus latus gladio haurit Cleander, deinde jugulum ferit: cæteri exanimem quoque confodiunt. Et armigeri, qui ad aditum nemoris astiterant, cognita cæde, cujus causa ignorabatur, in castra perveniunt, & tumultuoso nuntio milites concitant. Illi armati ad nemus, in quo perpetrata cædes erat, coeunt, &, ni Polydamas, cæteri que ejusdem noxæ participes dedantur, murum circumdatum nemori everfuros denuntiant, omniumque sanguine Duci parentaturos. Cleander primores eorum intromitti jubet, literasque Regis scripta ad milites recitat, quibus infidiæ Parmenionis in Regem, precesque, ut ipsum vindicarent, continebantur. Igitur, cognita Regis voluntate, non quidem indignatio, sed tamen seditio compressa est.*

est. Dilapsis pluribus pauci remanserunt, qui saltem ut corpus ipsius sepelire permitteret, precabantur. Diu id negatum est Cleandri metu, ne offenderet Regem. Pertinacius deinde precantibus, materiam consternationis subtrahendam ratus, capite deciso, truncum humare permisit. Ad Regem caput missum est. Hic exitus Parmenionis fuit, militiæ, domique clari viri. Multa sine Rege prosperè, Rex sine illo nihil magnæ rei gesserat. Felicissimo Regi, & omnia ad fortunæ suæ exigenti modum satisfecit, LXX natus annos. Juvenis, ducis, & sæpè etiam gregarii militis munia explevit, acer consilio, manu strenuus, charus principibus, vulgo militum acceptior. Hæc impulerint illum ad Regni cupiditatem, an tantum suspectum fecerint, ambigi potest: quia Philotas ultimis cruciatibus victus, vera ne dixerit, quæ facta probari non poterant, an falsis tormentorum petierit finem, re quoque recenti, cum magis posset liquere, dubitatum est. Alexander, quos mortem Parmenionis conquestos esse compererat, separandos à cætero exercitu ratus; in unam cohortem secrevit, ducemque his Leonidam dedit, & ipsum Parmenioni quondam ingrima familiaritate conjunctam. Ferè iidem erant, quos alioqui Rex habuerat invisos. Nam, cum experiri vellet militum animos, admonuit, qui literas in Macedoniam ad suos scripsisset, iis, quos ipse mittebat, perlaturis cum fide, traderet. Simpliciter ad necessarios suos quisque scripserat, quæ sentiebat. Aliis gravis erat, plerisque non ingrata militia. Ita & agentium gratias, & querentium literæ exceptæ sunt. Et qui fortè tædium laboris per literas erant questi, hanc seorsum cohortem à cæte-

cæteris tendere ignominie causa jubet, fortitudine usus in bello, libertatem linguæ ab auribus credulis remoturus. Et consilium temerarium forsitan (quippe fortissimi juvenes contumeliis irritati erant) sicut omnia alia, felicitas Regis excipit. Nihil illis ad bella promptius fuit. Incitabat virtutem & ignominie demendæ cupido, & quia fortiora facta in paucis latere non poterant.

C A P U T III.

Evergetas laudat Curtius. Rex Satibarzanem proditorem persequitur. Evergetis pecuniam donat. Arachosios subigit. Parmenionis exercitum recipit.

His ita compositis. Alexander Arianorum Satrape constituto, iter pronuntiari jubet in Agriaspas, quos jam tunc mutato nomine Evergetas appellabant, ex quo frigore, victusque penuria Cyri exercitum affectum, relictis, & com meatibus juverant. Quintus dies erat, ut in eam regionem pervenerat. Cognoscit Satibarzanem, qui ad Bessum defecerat, cum equitum manu irrupisse rursus in Arios. Itaque Caranum, & Erigyum cum Artabazo, & Andronico, & sex millibus Græcorum pedum, DC equites sequebantur. Ipse sexaginta diebus gentem Evergetarum ordinavit, magna pecunia ob egregiam in Cyrum fidem donata. Relicto deinde, qui is præesset, Amenide (scriba is Darii fuerat) Arachosios, quorum regio ad Ponticum mare pertinet, subegit. Ibi exercitum, qui sub Parmenione fuerat, occupavit. Sex millia Macedonum erant, & CC nobiles
 & V

& V millia Græcorum, cum equitibus ducentis, haud dubie robur omnium virium Regis. Arachossis datus Memnon Prætor, quatuor millibus peditum, & DC equitibus in præsidium relictis.

C A P U T I V.

Paropamisadas barbarissimam gentem describit, quis exercitus adjens, pene frigore, & inopia periit.

Ipsæ Rex nationem, ne finitimis quidem satis notam, quippe nullo commercio colentem mutuos usus, cum exercitu intravit. Paropamisadæ appellantur, agreste hominum genus, & inter Barbaros maxime inconditum. Locorum asperitas hominum quoque ingenia duraverat. Gelidissimum Septentrionis axem ex magna parte spectant. Bactrianis ad Occidentem conjuncti sunt: meridiana regio ad mare Indicum vergit. Tuguria latere primò struunt, &, quia sterilis est terra materiæ, in nudo etiam montis dorso usque ad summum ædificiorum fastigium eodem laterculo utuntur. Cæterùm structura latior ab imo, paulatim incremento operis in arctius cogitur, ad ultimum in carinæ maximè modum coit. Ibi foramine relicto, supernè lumen accipiunt. Ad medium vites, & arbores, si quæ in tanto terræ rigore durare potuerunt, obruunt, penitus hyeme defossæ latent: cum, nive discussa, aperiri humus cœpit, cælo, Solique redduntur. Cæterum adeò altæ nives premunt terram, sæu, & perpetuo penè rigore constrictæ, ut ne avium quidem, seræve ullius
vesti-

vestigium existeret. Obscura cœli veriùs umbra, quàm lux nocti similis premit terram, vix ut, quæ propè sunt, conspici possint. In hac tamen omnis humani cultus solitudine destitutus exercitus, quidquid malorum tolerari potest, pertulit, inopiam, frigus, lassitudinem, desperationem. Multos exanimavit rigor insolitus nivis, multorum adussit pedes, plurimorum oculis præcipuè perniciosus fuit. Fatigati quippe in ipso gelu deficientia corpora sternebant: quæ cum moveri desissent, vis frigoris ita astringebat, ut rursus ad surgendum conniti non possent. A commilitonibus torpentes excitabantur. Neque aliud remedium erat, quàm ut ingredi cogerentur. Tum demum vitali calore moto, membris aliquis redibat vigor. Siqui tuguria Barbarorum adire potuerunt, celeriter refecti sunt. Sed tanta caligo erat, ut ædificia nulla alias res, quàm fumus, ostenderet. Illi, nunquam antè in terris suis advena viso, cum armatos repentè conspicerent, exanimati metu, quidquid in tuguriis erat, afferebant, ut corporibus ipsorum parceretur, orantes. Rex agmen circuibat pedes, jacentes quosdam erigens, & alios, cum ægrè sequerentur, adminiculo corporis sui excipiens. Nunc ad prima signa, nunc in medium, nunc in ultimo agmine itineris multiplicato labore aderat.

C A P U T V.

Ad Caucasum, quem cum Flavio describit Curtius, accedit Rex. Alexandriam ad montis radices ponit.

T Andem ad cultiora loca perventum est, commeatuque largo recreatus exercitus; simul & qui consequi non poterant, in illa castra venerunt. Inde agmen processit, ad Caucasum montem, cujus dorsum Asiam perpetuo iugo dividit. Hanc simul mare, quod Ciliciam subit, illinc Caspium fretum, & Armeniam Araxem, aliaque regionis Scythiæ desertum spectat. Taurus secundæ magnitudinis mons committitur Caucaso: à Cappadocia se attolens Ciliciam præterit, Armeniæque montibus jungitur: Sic inter se tot iuga velut serie coherencia, perpetuum habent dorsum: ex quo Asiæ omnia ferè flumina, alia in Rubrum, alia in Caspium mare, alia in Hyrcanum, & Ponticum decidunt. XVII dierum spatio Caucasum superavit exercitus. Rupes in eo X in circuitu stadia complectitur, quatuor in altitudinem excedit, in qua vinculum Prometheus fuisse antiquitas tradit. Condendæ in radicibus montis urbi sedes electa est. VII. milibus seniores Macedonum, & præterea militibus quorum opera uti desisset, permissum in novam urbem confidere. Hanc quoque Alexandriam incolæ appellaverunt.

C A P U T VI.

Bessus super mensam debellat Alexandrum : applaudunt ebrii adulatorēs . Cobares Medus , & Magus suadet Besso deditionem : fugit ad Alexandrum . Bessus copias acturus cum suis trans Oxum ad Sogdianos se confert .

AT Bessus Alexandri celeritate perterritus, Diis patris sacrificio ritè factò, sicut illis gentibus mos est, cum amicis, ducibusque copiarum inter epulas de bello consultabat. Graves mero suas vires extollere, hostium nunc temeritatem, nunc paucitatem spernere. Præcipuè Bessus ferox verbis, & patto per scelus Regno superbus, ac vix potens mentis, dicere, sordidia Darii crevisse hostium famam. Occurrisse enim in Ciliciæ angustissimis faucibus, cum retrocedendo posset perducere incautos in loca natura, & situ invia, tot fluminibus objectis, tot montium latebris, inter quas deprehensus hostis, ne fugæ quidem, nedum resistendi occasionem fuerit habiturus. Sibi placere in Sogdianos recedere. Oxum amnem velut murum objecturum hosti, dum ex finitimis gentibus valida auxilia concurrerent. Venturos autem Chorasmos, & Dahas, Sagasque, & Indos, & ultra Tanaim amnem colentes Scythas; quorum neminem adeo humilem esse, ut humeri ejus non possent Macedonis militis verticem æquare. Conclamant remulenti, unam hanc sententiam salubrem esse. Et Bessus circumferri merum largius jubet, debellaturus super mensam Alexandrum. Erat in eo convivio Cobares natione Medus, sed Magicæ artis (si modò

ars est, non vanissimi cujusque ludibrium) magis professione, quam scientia celebrer, alioquin moderatus, & probus. Is cum præfatus esset, scire, servo esse utilius parere dicto, quam afferre consilium, cum illos, qui pareant, idem, quod cæteros maneat, qui verò suadeant, proprium periculum: poculum ei, quod habebat in manu, tradidit. Quo accepto Cobares, *Natura*, inquit, mortalium hoc quoque nomine prava, & sinistra dici potest, quòd in suo quisque negotio hebetior est, quam in alieno. Turbida facti sunt consilia eorum, qui sibi suadent. Obstat aliis metus, aliis cupiditas, nonnunquam naturalis erum, quæ cogitaveris, amor. Nam in te superbia non cadit. Expertus es, unumquemque quod ipse repererit, aut solum, aut opimum ducere. Magnum onus sustines capite, Regium insignis. Hoc aut moderatè preferendum est, aut (quod abominor) in te ruet. Consilio, non impetu opus est. Adjicit deinde, quod apud Bactrianos vulgò usurpabant, Canem timidum vehementius latrare, quam mordere. *Aluissimæ* quoque flumina minimo sono labi. Quæ inservi, ut qualiscunque inter Barbaros potuit esse prudentia, traderetur. In his audientium suspenderat expectationem. Tum consilium aperit, utilius Bello, quam gravius. In vestibulo, inquit, *Regiæ tuæ* velocissimus consistit Rex. Antè ille agmen, quam tu mensam istam movebis. Nunc ab *Tanai* exercitum accersis, armis flumina oppones. Scilicet, quàm tu fugiurus es, hostis sequi non potest. Iter utrique commune est, victori cæpius. Licet strenuum metum putes esse, velocior tamen spes est. Quin validioris occupas gratiam, dedisque te? necunquam cesseris, meliorem fortunam dedurus, quam hostis, habiturus. *Alienum habes*

Regnum, quò facilius eo caveas. Incipies forsitan iustus esse Rex, cum ipse fecerit, qui tibi & dare potest Regnum, & eripere. Consilium habes fidele, quod diutius exequi supervacaneum est. Nobilis equus umbra quoque virgæ regitur, ignavus ne calcari quidem concitari potest. Bessus & ingenio, & multomero ferox adedè exarsit, ut vix ab amicis, quò minùs occideret eum (nam strinxerat quoque acinacem) contineretur. Certè è convivio profuivit, haudquaquam potens mentis. Cobares inter tumultum elapsus, ad Alexandrum transfugit. Octo millia Bactrianorum habebat armata Bessus, quæ, quandiu propter cæli intemperiem Indiam potius Macedonas petituros crediderant, obedienter imperata fecerunt: postquam adventare Alexandrum compertum est, in suos quisque vicos dilapsi Bessum reliquerunt. Ille cum clientum manu, qui non mutaverant fidem, Oxo amne superato, exustisque navigiis, quibus transierat, ne jisdem hostis uteretur, novas copias in Sogdianis contrahebat.

C A P U T VII.

Inopia commeatus in copiis Alexandri. Bactrianos describit.

Alexander Caucasum quidem (ut suprâ dictum est) transierat: sed inopia frumenti propè ad famem venturæ erat. Succo ex sesama expresso, haud secùs, quàm oleo artus perungebant. Sed hujus succi ducenis quadragenis denariis amphoræ singulæ, mellis denariis trecentis nonagenis, trecentis vini æstimabantur. Tritici nihil, aut admodum exiguum re-

periebat^{ur}. Syros vocabant Barbari; quos ita
solenter abscondunt, ut, nisi qui desiderunt
invenire non possint. In ijs conditæ fruges e-
rant. In quarum penuria milites fluviali pi-
sce, & herbis sustinebantur. Jamque hæc ipsa
alimenta defecerant, cum jumenta, quibus o-
nera portabant, cedere jussi sunt. Horum
carne, dum in Bactrianos perventum, traxere
vitam. Bactrianæ terræ multiplex, & varia na-
tura est. Alibi multa arbor, & vitis largos, mi-
tesque fructus alit. Solum pingue crebri fontes
rigant. Quæ mitiora sunt, frumento conferun-
tur: cætera armentorum pabulo cedunt. Ma-
gnam deinde partem ejusdem terræ steriles a-
renæ tenent. Squalida siccitate regio non ho-
minem, non frugem alit. Cum verò venti à
Pontico mari spirant, quidquid sabuli in campis
jacet, convertunt. Quod ubi cumlatum est,
magnorum collium præcul species est, omnia-
que pristini itineris vestigia intereunt. Itaque,
qui transeunt campos, navigantium modo no-
ctu sidera observant, ad quorum cursum iter
dirigunt. Et propemodum clarior est noctis
umbra, quàm lux. Ergo interdum in via est re-
gio, quia nec vestigium, quod sequantur, inve-
niunt, & nitor siderum caligine absconditur.
Cæterum si quos ille ventus, qui à mari exori-
tur, deprehendit, arena obruit. Sed, quæ mi-
tior terra est, ingens hominum, equorumque
multitudo gignitur. Itaque Bactriani equites
triginta millia expleverunt. Ipsa Bactra, regio-
nis ejus caput, sita sunt sub monte Patopamis-
so. Bactrus amnis præterit mœnia. Is urbi, &
regioni dedit nomen.

C A P U T VIII.

*Lacedæmoniorum defectio . Erigy Monemachia
cum Satibarzane , & victoria .*

Hic Regi stativa habenti nuntiatur ex Græcia Peloponnesium , Laconumque defectio . Nondum enim victi erant , cum proficiscerentur , tumultus ejus principia nuntiaturi . Et alius præsens terror affertur , Scythas , qui ultra Tanaim amnem colunt , adventare , Besso ferentes opem . Eodem tempore , quæ in gente Ariorum Caranus , & Erigyus gesserant , perferuntur . Commissum erat prælium inter Macedonas , Ariosque . Transfuga Satibarzanes Barbaris præerat : qui cum pugnam segnem utrinque æquis viribus stare vidisset , in primos ordines adequitavit , demptaque galea , inhibitis , qui tela jaciebant , si quis viritum dimicare vellet , provocavit ad pugnam , nudum se caput in certamine habiturum . Non tulit ferociam Barbari Dux exercitus Erigyus , gravis quidem ætate , sed & animi , & corporis robore nulli juvenum postterendus . Is galea dempta canitiem ostentans , *Venit* , inquit , *dies quo aut victoria , aut morte honestissima , quales amicos , & milites Alexander habeat , ostendam* . Nec plura eloquutus , equum in hostem egit . Crederes imperatum , ut acies utræque tela cohiberent . Protinus certè recesserunt , dato libero spatio , intenti in eventum non duorum modò , sed etiam suæ sortis , quippe alienum discrimen sequuturi . Prior barbarus ennsit hastam , quam Erigyus modica capitis declinatione vitavit . At ipse infestam sarissam , equo calcari-

bus concito, in medio Barbari gutture ita fixit, ut per cervicem emeretur. Præcipitatus ex equo Barbarus, adhuc tamen repugnabat. Sed ille extractam ex vulnere hastam rursus in os dirigit. Satibarzanes hastam manu complexus, quò maturius interiret, ictum hostis adiuvit. Et Barbari, Duce amisso, quem magis necessitate, quàm sponte sequuti erant, tunc haud immemores meritorum Alexandri, arma Ergo tradunt. Rex his quidem lætus, de Spartanis haudquaquam securus, magno tamen animo defectionem eorum tulit, dicens, non antea ausos consilia nudare, quàm ipsum ad fines Indiarum pervenisse cognovissent. Ipse Bessum persequens copias movit; cui Erigyus spolia Barbari, ceu opimum belli decus, præferens occurrit.

C A P U T I X.

Alexander Bessum persequendo in aquarum penuriam incidit. Ejusdem patientia, & mirantis suis tolerantia.

Igitur Bactrianorum regione Artabazo tradita, sarcinas, & impedimenta ibi cum praesidio relinquit: ipse cum expedito agmine loca deserta Susitanorum intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum (ut antè dictum est) penuria, prius desperatione, quàm deficietio bibendi sitim accendit. Per CCC stadia ne modicus quidem humor existit. Arenas pro æstivi Solis accendit, quæ ubi flagrare ceperunt, haud secus, quàm continenti incendunt cuncta torrentur. Caligo deinde immodica terræ fervore excitata, lucem regit. Cam-

sumque non alia, quàm vasti, & profundi æquor-
 ris, species est. Nocturnum iter tolerabile vi-
 debatur, quia rore, & matutino frigore corpora
 levabantur. Cæterum, cum ipsa luce æstus
 oritur, omnemque naturalem absorbet humo-
 rem siccitas, ora, visceraque penitus uruntur.
 Itaque primum animi, deinde corpora deficere
 cœperunt. Pigebat & consistere, & progredi.
 Pauci à periculis regionis admoniti præparant a-
 quam. Hæc paulisper repressit sitim. Deinde,
 crescente æstu, rursùm desiderium humoris ac-
 censum est. Ergo, quidquid vini, oleique erat,
 hominibus ingerebatur. Tantaque dulcedo bi-
 bendi fuit, ut in posterum sitis non timeretur.
 Graves deinde avidè hausto humore non sus-
 tinere arma, non ingredi poterant, & felicio-
 res videbantur, quos aqua defecerat, cum ip-
 si sine modo insusam vomitu cogerentur rege-
 rere. Anxium Regem tantis malis, circumfusi
 amici, ut meminisset sui, orabant, animi sui
 magnitudinem unicum remedium deficientis
 exercitus esse; cum ex iis, qui præcesserant ad
 capiendum locum castris, duo occurrunt, u-
 tribus aquam gestantes, ut filiis suis, quos in
 eodem agmine esse, & agrè pati sitim non i-
 gnorabant, occurrerent. Qui cùm in Regem
 incidissent, alter ex iis, utre resolutò, vas,
 quod simul ferebat, implet, porrigens Regi.
 Ille percontatus, quibus portarent, filiis ferre
 cognoscit. Tunc poculo pleno (sicut oblatum
 est) reddito, *Nec solus, inquit, bibere susti-*
neo, nec tam exiguum dividere omnibus possum.
Vos currite, & liberis vestris, quod propter illos
attulistis, date,

Multi avidius bibentes intereunt. Regis cura pro exercitu. Oxi trajetus.

TAndem ad flumen Oxum ipse pervenit prima ferè vespera. Sed exercitus magna pars non potuerat consequi. In edito monte ignes jubet fieri, ut ii, qui agrè sequebantur, haud procul castris se abesse cognoscerent. Eos autem, qui primi agminis erant, maturè cibo, ac portione firmatos, implere alios utres, alios vasa, quibuscunque aqua posset portari, ~~id est~~, ac suis opem ferre. Sed qui intemperantius hauserant, intercluso spiritu extincti sunt. Multoque major horum numerus fuit, quàm ullo amiserat prælio. At ille thoracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus, aut potu, qua veniebat exercitus, constitit. Nec ante ad curandum corpus recessit, quàm præterierant, qui agmen sequebantur. Totamque eam noctem cum magno animi motu perpetuis vigiliis egit. Nec postero die lætior erat, quia nulla navigia habebat, nec pons erigi poterat, circumquaque amnem nudo solo, & materia maximè sterili. Consilium igitur, quod unum necessitas subjecerat, inivit. Utres quàm plurimos stramentis refertos dividit. His incumbentes transovere amnem. Quique primi transierant, in statione erant, dum trajicerent cæteri. Hoc modo sexto demùm die in ulteriore ripa totum exercitum exposuit.

C A P U T XI.

*Spitamenes cum conjuratis Bessum vinctum ducis
ad Alexandrum .*

TAmque ad persequendum Bessum statuerat
progredi , cum ea , quæ in Susanis erant ,
cognoscit . Spitamenes erat inter omnes ami-
cos præcipuo honore cultus à Besso . Sed nullis
meritis perfidia mitigari potest . Quæ tamen
jam minùs in eo invisa esse poterat , quia nihil
ulli nefas tunc in Bessum interfectorem Regis
sui videbatur . Titulus facinoris speciosus præ-
ferebatur , vindicta Darii . Sed fortunam , non
scelus oderat Bessi . Nam , ut Alexandrum flu-
men Oxum superasse cognovit , Dataphernem ,
& Catenem , quibus à Besso maxima fides habe-
batur , in societatem cogitatæ rei asciscit . Illi
promptius adeunt , quàm rogabantur : assump-
tisque octo fortissimis juvenibus , talem dolum
intendunt . Spitamenes pergit ad Bessum , &
remotis arbitris , comperisse ait se , insidiari ei
Dataphernem , & Catenem , ut vivum Ale-
xandro traderent , agentes , à semet occupa-
tos esse , & vinctos teneri . Bessus tanto merito
(ut credebat) obligatus , partim gratias agit ,
partim avidus explendi supplicii , adduci eos
jubeat . Illi , manibus sua sponte religatis , à
participibus consilii trahebantur . Quos Bessus
cruci vultu intuens , confurgit , manibus non
temperaturus . At illi simulatione ommissa cir-
cumsistunt eum , & frustrà repugnantem vinci-
unt , direpto ex capite Regni insigni , lacerata-
que veste , quam spoliū occisi Regis induerat .
Ille Deos suis sceleris ultores adesse confessus ,

adjecit, non Dario iniquos fuisse, quem sic ulciscerentur, sed Alexandro propitios, cujus victoriam semper etiam hostis adjuvisset. Multitudo an vindicatura Bessum fuerit, incertum est, nisi illi, qui vixerant, jussu Alexandri fecisse ipsos eementiti, dubios adhuc animi teruissent. In equum impositum Alexandro tradituri ducunt.

C A P U T X I I.

Missio veteranis data. Brancidarum excidium.

INter hæc Rex, quibus matura erat missio, electis nongentis ferè, equiti bina talenta dedit, pediti terna denarium millia: monitosque, ut liberos generarent, remisit domum. Cæteris gratiæ actæ, quòd ad reliqua belli navaturos operam pollicebantur. Tum Bessus perducitur. Perventum erat in parvulum oppidum. Brancidæ ejus incolæ erant. Mileto quondam, jussu Xerxis, cum è Græcia rediret, transierant, & in ea sede constiterant; quia templum, quod Didymæon appellatur, in gratiam Xerxis violaverant. Mores patrii nondum exoleverant; sed jam bilingues erant, paulatim à domestico, externoque sermone degeneres. Magno igitur gaudio Regem excipiunt, urbem, seque dedentes. Ille Milesios, qui apud ipsum militarent, convocari jubet. Vetus odium miles gerebat in Brancidarum gentem, prodicionis ergo. His, siue injuriæ, siue originis meminisse mallent, liberum de Brancidis permittit arbitrium. Variantibus deinde sententiis, seipsum consideraturum, quid optimum factu esset, ostendit. Postero die occur-

currentibus, Brancidas secum procedere jubet. Cumque ad urbem ventum esset, ipse cum expedita manu portam intrat. Phalanx moenia oppidi circumire iussa, & dato signo diripere urbem proditorum receptaculum, ipsosque ad unum cadere. Illi inermes passim trucidantur. Nec aut commercio linguae, aut supplicum velamentis, precibusque inhiberi crudelitas potest. Tandem ut deicerent, fundamenta murorum ab imo moliantur; ne quod urbis vestigium exstaret. Nec mora, lucos quoque sacros non cedunt modò, sed etiam extirpant, ut vasta solitudo, & sterilis humus, excussis etiam radicibus, linqueretur. Quae si in ipsos prodicionis auctores excogitata essent, iusta ultio esse, non crudelitas videretur. Nunc culpam majorum posteri luere, qui ne viderant quidem Miletum: adèd Xerxi non potuerant proderè.

C A P U T XIII.

Spitamenes adducit nudum Bessum, qui in crucem agendus ad sagittas pro meta destinatur. Catenis sagittarii laus.

INde processit ad Tânaim amnem: quò perducus est Bessus, non vinctus modò, sed etiam omni velamento corporis spoliatus. Spitamenes eum tenebat, collo inserta catena, tam Barbaris, quàm Macedonibus gratum spectaculum. Tum Spitamenes, *Ecce, ecce, inquit, & Darium Reges meos viuis, interfectorum domini sui adduxi, eo modò capsum, cujus ipse fecit exemplum. Aperiat ad hoc spectaculum oculos Darius: existat ab Inferis, qui illo supplicio indignus*

fuit, & hoc solatio dignus est. Alexander, multum collaudato Spitamene, conversus ad Bessum. Cujus, inquit, feræ rabies occupavit animum tuum, cum Regem de se optimè meritum, prius vincere, deinde occidere sustinuissti? Sed hujus parviciidii mercedem falso Regis nomine persolvisti. Ibi ille facinus purgare non ausus, Regis titulum se usurpasse dixit, ut gentem suam tradere ipsi posset: qui si cessasset, alium fuisse Regnum occupaturum. At Alexander Oxatrem fratrem Darii, quem inter corporis custodes habebat, propius jussit accedere, tradique Bessum ei, ut cruci affixum, mutilatis auribus, naribusque, sagittis configerent Barbari, asservarentque corpus, ut ne aves quidem contingerent. Oxatres cætera sibi curæ fore pollicetur, aves non ab alio, quàm à Catene posse prohiberi adjicit, eximiam ejus artem cupiens ostendere. Namque adeò certo ictu destinata feriebat, ut aves quoque exciperet. Nam et si forsitan sagittandi tam celebri usus minus admirabilis videri hæc ars possit; tamen ingens visentibus miraculum, magnoque honori Cateni fuit. Dona deinde omnibus, qui Bessum adduxerant, data sunt. Cæterum supplicium ejus distulit, ut eo loco, in quo Darium ipse occiderat, necaretur.

C A P U T X I V.

Ex Macedonibus nonnulli pabulatores oppressi a Barbaris capiuntur. Rex dimicans vulneratur. Barbari deduntur.

INterea Macedones ad petendum pabulum incompósito agmine egressi, a Barbaris, qui ex proximis montibus decurrerunt, opprimuntur.

tur. Pluresque capti sunt, quàm occisi. Barbari autem, captivos præ se agentes, rursus in montem recesserunt. Viginti millia latronum erant. Fundis, sagittisque pugnam invadunt. Quos dum obsidet Rex, inter promptissimos dimicans, sagitta ictus est, quæ in medio crure fixa reliquerat spiculum. Illum quidem mœsti, & attoniti Macedones in castra referebant. Sed nec Barbaros fefellit subductus ex acie Rex: quippe ex edito monte cuncta prospexerant. Itaque postero die misere Legatos ad Regem. Quos ille protinus iussit admitti; solutisque fasciis magnitudinem vulneris dissimulans, crus Barbaris ostendit. Illi iussi considerare, affirmant, non Macedonas, quàm ipsos fuisse tritiores, cognito vulnere ipsius: cuius si auctorem reperissent, dedituros fuisse. Cum Diis enim pugnare sacrilegos tantum. Cæterum se gentem in fidem dedere, superatos virtute illius. Rex, fide data, & captivis receptis, gentem in deditionem accepit.

C A P U T XV.

Certamen elegans pedum, & equum super gestando Rege; quod Rex amebam esse voluit. Maracanda occupat. Scytharum Legatos audit. Locum urbi ad Tanaim designat.

CAstris inde motis, lætica militari ferebatur, quam pro se quisque eques, pedesque subire certabant. Equites, cum quibus Rex prælia inire solitus erat, sui muneris id esse censebant. Pedites contrà, cum saucios commilitones ipsi gestare assuevissent, eripi sibi proprium officium tum potissimum, cum Rex ges-

tandus esset, querebantur. Rex in tanto utriusque partis certamine, & sibi difficilem, & præteritis gravem electionem futuram ratus, invicem subire eos jussit. Hinc quarto die ad urbem Maracanda perventum est. LXX. stadia murus urbis amplectitur. Arx nullo cingitur muro. Præsidio urbi relicto, proximos viros depopulatur, atque urit. Legati deinde Abiorum Scytharum superveniunt, liberi, ex quo decesserat Cyrus, tum imperata facturi. Justissimus Barbarorum constabat. Armis abstinebant, nisi laceffi. Libertatis modico, & æquali usu, principibus humiliores pares fecerant. Hos benignè alloquutus, ad eos Scythas, qui Europam incolunt, Penidam quandam misit ex amicis, qui denuntiaret eis, ne Tanaim amnem regionis, injussu Regis, transirent. Eisdem mandatum, ut contemplaretur locorum situm, & illos quoque Scythas, qui super Bosphorum incolunt, viseret. Condendæ urbis sedem super ripam Tanais elegerat, claustrum & jam perdomitorum, & quos deinde adire decreverat.

C A P U T XVI.

Sogdianorum, & Bactrianorum defectio. Cyropolis, & Memacena urbes cum Regis periculo revertuntur. Spitamenes obsidetur.

SED consilium distulit Sogdianorum nuntiata defectio, quæ Bactrianos quoque traxit. Septem millia equitum erant, quorum auctoritatem ceteri sequebantur. Alexander Spitamenem, & Catenem, à quibus ei traditus erat Bessus, haud dubius, quin eorum operam redigi
pos

possent in potestatem, coercendo, qui novaverant, jussit accersiri. At illi defectionis, ad quam coercendam evocabantur, auctores, vulgaverant famam, Bactrianos equites à Rege omnes, ut occiderentur, accersiri, idque imperatum ipsis non sustinuisse tamen exequi, ne in-expiabile in populares facinus admitterent: non magis Alexandri sævitiam, quam Bessi patricidium ferre potuisse. Itaque sua sponte jam motos, metu poenæ haud difficulter concitaverunt ad arma. Alexander, transfugarum defectione comperta, Craterum obsidere Cyropolim jubet. Ipse aliam urbem regionis ejusdem corona capit. Signoque, ut puberes interficerentur, dato, reliqui in prædam cessere victoris. Urbs diruta est, ut cæteri cladis exemplo continerentur. Memaceni, valida gens, obsidionem, non ut honestiorem modò, sed etiam ut tutiorem ferre decreverant. Ad quorum pertinaciam mitigandam Rex L. equites præmisit, qui clementiam ipsius in deditos, simulque inexorabilem animum in devictos ostenderent. Illi nec de fide, nec de potentia Regis ipsos dubitare respondent, equitesque tendere extra munimenta urbis jubent. Hospitaliter deinde exceptos, gravesque epulis, & somno, intempesta nocte adorti interfecerunt. Alexander haud secùs, quàm par erat, morus, urbem corona circumdedit, munitiorem, quàm ut primo impetu capi posset. Itaque Maleagrum, & Perdiccam in obsidionem jungit, Cyropolim (ut antè dictum est) obsidentes. Statuerat autem parcere urbi condita à Cyro. Quippe non alium gentium illarum magis admiratus est, quàm hunc Regem, & Semiramim in quæis & magnitudinem animi, & claritatem rerum lon-

è emicuisse credebat. Cæterum pertinacia oppidanorum ejus iram accendit. Itaque captam urbem diripi jussit. Delectos Memacenos haud injuria infestus, ad Meleagrum, & Perdiccam redit. Sed non alia urbs fortius obsidionem tulit. Quippe & militum promptissimi cecidere, & ipse Rex ad ultimum periculum venit. Nanque cervix ejus saxo ita icta est, ut oculis caligine offusa collaberetur, ne mentis quidem compos. Exercitus certè velut crepto eo ingemuit. Sed invictus adversus ea, quæ ceteros terrent, nondum percurato vulnere, acrius obsidioni institit, naturalem celeritatem ira concitante. Cuniculo ergo suffossa mœnia, ingens nudavere spatium. Per quod irrupit, victorque urbem dirui jussit. Hinc Menedemum cum tribus millibus peditum, & octingentis equitibus, ad urbem Maracanda misit. Spitamenes transfuga, præsidio Macedonum inde dejecto, muris urbis ejus incluserat se, haud oppidanis consilium defectionis approbantibus. Sequi tamen videbantur, quia prohibere non poterant.

C A P U T X V I I.

Ad Tanaim Alexandriam ponit, quam Scythæ nequicquam diruere cōnatur.

INterim Alexander ad Tanaim amnem redit; &, quantum soli occupaverant castris, muro circumdedit. Sexaginta stadiorum urbis murus fuit. Hanc quoque urbem Alexandriam appellari jussit. Opus tanta celeritate perfectum est, ut decimo septimo die, quàm munimenta excitata erant, restæ quodque urbis ab-

sol-

solverentur . Ingens militum certamen inter ipsos fuerat , ut suum quisque munus (nam divisum erat) primus ostenderet . Incolæ novæ urbi dati captivi , quos , reddito pretio dominis , liberavit . Quorum posterî nunc quoque nondum apud eos tam longa ætate propter memoriam Alexandri exoleverunt . Rex Scytharum , cujus tum ultra Tanaim Imperium erat , ratus eam urbem , quam in ipsa annis Macedones condiderant , suis impositam esse cervicibus , fratrem Carthasim nomine , cum magna equitum manu misit ad diruendam eam , proculque amne submovendas Macedonum copias .

C A P I T U L U M XVIII.

Scytharum descriptio . Cura Alexandri de valitudine , & hoste . Eiusdem superstitio .

B Actrianos Tanais ab Scythiis , quos Europæos vocant , dividit . Idem Asiam , & Europam finis interfuit . Cæterum Scytharum gens haud procul Thracia sita , ab Oriente ad Septentrionem se vertit , Sarmatarumque , ut quidam credidere , non finitima , sed pars est . Rectâ deinde regionem aliam ultra Istrum jacentem colit : ultima Asiæ , quæ Bactra sunt , stringit . Quæ Septentrioni proxima sunt , profundæ inde sylve , vastæque solitudines excipiunt : rursus , quæ Tanaim , & Bactra spectant , humano cultu haud disparia sunt . Primus cum hac gente non provisum bellum Alexander gesturus , cum in conspectu ejus obequitaret hostis , adhuc æger ex vulnere , præcipuè voce deficiens , quam & modicus cibus , & cervicis extenuabat dolor , amicos in consilium advocari jubet

jubet. Terrebat eum non hostis, sed iniquitas temporis. Bactriani defecerant: Scythæ etiam lacescebant. Ipse non insistere in terra, non equo vehi, non docere, non hortari suos poterat. Ancipiti periculo implicitus, Deos quoque inculpans, querebatur, se jacere segnem, cujus velocitatem nemo antea valuisset effugere. Vix suos credere, non simulari valetudinem. Itaque qui post Darium victum Ariolos, & Vates consulere desierat, rursus ad superstitionem humanarum mentium ludibria revolutus, Aristandrum, cui credulitatem suam addixerat, explorare eventum rerum sacrificiis jubet. Mos erat Aruspibus exta sine Rege spectare, &, quæ portenderentur, referre: Inter hæc Rex, dum fibris pecudum exploratur eventus latentium rerum, propius ipsum confidere amicos jubet, ne contentione vocis cicatricem infirmam adhuc rumperet. Hephæstion, Craterus, & Erigyus erant cum custodibus in tabernaculum admissi.

C A P U T X I X.

Consilium postea de inferendo Scythis bello. Dehortantur Erigyus, & Aristander. Vates ab Alexandro reprehensus iterum litat; & perlitatum feliciter nuntiat.

Discrimen, inquit, me occupavit, meliore hostium, quam meo tempore. Sed necessitas ante rationem est, maxime in bello, quo raro permittitur tempora eligere. Defecere Bactriani, in quorum cervicibus stamus, & quantum in nobis animi sit, alieno Marte experiuntur, haud dubia fortuna. Si omiserimus Scythas ultrò arma infe-

rentes, contempti ad illos, qui defecerunt, revertemur. Si verò Tanaim transferimus, & ubique victos esse nos Scytharum pernicië, ac sanguine ostenderimus, quis dubitabit patere etiam Europam victoribus? Fallitur, qui terminos glorię nostrę metitur spatio, quod transiuri sumus. Unus annis interfluit: quem si trajicimus, in Europam arma proferimus. Et quanti æstimandum est, dum Asiam subigimus, in alio quodammodò orbe trophæa statuerë, & quę tam longo intervallo natura videtur diremissæ, una victoriã subito committere? At herculë, si paululùm cessaverimus, in tergis nostris Scythę hærebunt. An soli sumus, qui flumina transnare possumus? Multa in nosmetipsos recident, quibus adhuc vicimus. Fortuna belli artem victos quoque docet. Viribus amnem trajiciendi exemplum fecimus nuper. Hoc ut Scythę imitari nesciant, Bactriani docebunt. Præterea unus gentis hujus adhuc exercitus venit, cæteri expectantur. Ita bellum vitando aliamus, & quod inferre possumus, accipere cogemur. Manifesta est consilii mei ratio. Sed an permissuri sint Macedones animo mei meo, dubito, quia, ex quo hoc vulnus accepi, non equo veltus sum, non pedibus ingressus. Sed, si me sequi vultis; valeo amici. Satis virium est ad toleranda ista. Aut si jam adest victoria meæ finis, in quo tandem opere meliùs extinguar? Hęc quassa adhuc voce deficiens, vix proximis exaudientibus, dixerat; cum omnes à tam præcipiti consilio Regem detertere cœperunt. Erygius maximè, qui haud sanè a uxoritate proficiens apud obstinatum animum, superstitionem, cujus potens non erat Rex, incutere tentavit, dicendo, Deos quoque obsecrare consilio, magnumque periculum, si flumen transisset, ostendi. Intranti Erigyō taberna culum

lum Regis, Aristander occurrerat, tristitia ex-
 tra fuisse significans. Hæc ex Vate comperta E-
 rigyus nuntiabat. Quo inhibito, Alexander
 non ira solum, sed etiam pudore confusus,
 quod superstitio, quam celaverat, detegeba-
 tur, Aristandrum vocari jubet. Qui ut venit,
 intuens eum, *Non Rex, inquit, sed privatus
 sum. Sacrificium ut faceres, mandavi. Quid eo
 portenderetur, cur apud alium, quam apud me
 professus es? Erigyus arcana mea, & secreta, ne
 prodente, cognovit. Quem certum melherculè ha-
 bes extorum interprete, uti metu suo. Tibi autem
 certius, quam potest, denuntio, ipse mihi indi-
 ces, quid ex extis cognoveris, ne possis inficiari
 dixisse, quæ dixeris.* Ille exanguis, attonitoque
 similis stabat, per metum etiam voce suppres-
 sa. Tandemque eodem metu stimulante, ne
 Regis expectationem moraretur, *Magni, in-
 quit, laboris, non irriti discrimen instare prædixi.
 Nec me ars mea, quam benevolentia, magis per-
 turbat. Infirmitatem valetudinis tuæ video, &
 quantum in te uno sit, scio Vereor, ne, præsentis
 fortunæ tuæ sufficere non possis.* Rex jussu con-
 fidere felicitati suæ remisit. Sibi enim ad alia
 gloriari concedere Deos. Consultanti deinde
 cum jisdem, quonam modo flumen transi-
 rent, supervenit Aristander, non aliàs læ-
 tiora exta vidisse se affirmans, utique prio-
 ribus longe diversa, cum solitudinis cau-
 sa apparuisse, nunc prorsus egregiè litatum
 esse.

C A P U T . X X .

*Menedemus Alexandri Præfectus ad Maracana
cum copiis à Spitamene deletur . Alexander
cladem dissimulat .*

CÆterùm quæ subinde nuntiata sunt Regi,
continuae felicitati rerum ejus imposue-
rant labem . Menedemum, ut supra dictum est,
miserat ad obsidendum Spitamenem Bactrianæ
defectionis auctorem . Qui comperto hostis ad-
ventu, ne muris urbis includeretur, simul fre-
tus excipi posse, qua venturum seiebat, conse-
dit occultus . Sylvester iter aptum insidiis re-
gendis erat . Ibi Dahas condidit . Equi binos
armatos veheunt, quorum invicem singuli re-
pentè desiliunt, equestri pugnae ordinem tur-
bant . Equorum velocitati par est hominum
pernicitas . Hos Spitamenes saltum circuire
jussos, pariter & à lateribus, & à fronte, & à
tergo hosti ostendit . Menedemus undique in-
clusus, ne numero quidem par, diu tamen res-
titit, clamitans, nihil aliud superesse locorum
fraude deceptis, quàm honestæ mortis solatium
ex hostium cæde . Ipsum prævalens equus ve-
hebat, quo sæpius in cuneos Barbarorum effu-
sis habenis eversus, magna strage eos fuderat .
Sed, cum unum omnes peterent, multis vulne-
ribus exanguis, Hipsidem quendam ex amicis
hortatus est, ut in equum suum ascenderet, &
se fuga eriperet . Hæc agentem anima defecit;
corpusque ex equo defluxit in terram . Hipsi-
des poterat quidem effugere, sed amisso amo-
mori statuit . Una erat cura, ne inultus occi-
deret . Itaque subditis calcaribus equo, in me-
dios

260 noctes se immisit, & memorabilis edita pugna, obrutus telis est. Quod ubi videre, qui cædi supererant, tumulum paulò, quàm cætera, editiorem capiunt. Quos Spitamenes fame in deditionem subactus obsedit. Cecidere eo prælio peditum duo millia, trecenti equites. Quam cladem Alexander solerti consilio cæxit, morte denunciata his, qui ex prælio venerant, si acta vulgassent.

C A P U T X X I.

Rex pervigil consultat secum. Tum militem alloquitur, & bellum in Scythas pronuntiat, ratæque parat. Legatio, & oratio Scytharum.

Cæcerùm cum animo disparem vultum diutius ferre non posset, in tabernaculum supra ripam fluminis de industria locatum secessit. Ibi sine arbitris singula animi consulta pensando, noctem vigiliis extraxit, sæpè pelli-
bus tabernaculi allevatis, ut conspiceret hostium ignes, è quibus conjectare poterat, quanta hominum multitudo esset. Jamque lux apperebat, cum thoracem indutus, procedit ad milites, tum primum post vulgus proximè receptum. Tanta erat apud eos veneratio Regis, ut facile periculi, quo horrebant, cogitationem præsentia ejus exacerberet. Lati ergo, & minantibus prægæto lacrymis, consalutant eum, &, quod ante recusaverant bellum, feroces deposcunt. Ille se ratibus equitem, phalangemque transportaturum esse pronuntiat: super vires jubet nare leviùs armatos. Plura nec dici res desideravit, nec Rex dicere per valetudinem potuit. Caterùm tanta as-

eritate militum rates junctæ sunt, ut in triduum ad duodecim millia effectæ sint. Jamque ad transeundum omnia aptaverant, cum Legati Scytharum viginti, more gentis, per castra equis vecti, nuntiare jubent Regi, velle ipsos ad eum mandata perferre. Admissi in tabernaculum, jussique confidere, in vultu Regis defixerant oculos, credo, quia magnitudine corporis animum æstimantibus modicus animus haudquaquam famæ par videbatur. Scythis autem, non ut cæteris Barbaris, rudis, & inconditus sensus est. Quidam eorum sapientiam capere dicuntur, quantamcunque gens capit semper armata. Sicque loquutos esse apud Regem memoriæ proditum est. Abhorrent forsitan moribus nostris, & tempora, & ingenia cultiora sortitis. Sed ut possit oratio eorum sperni, tamen fides nostra non debet. Quæcunque traditæ sunt, incorrupta perferemus. Igitur unum ex his maximum natu ita loquutum accepimus. *Si Dii habitum corporis tui aviditati animi parem esse voluissent, orbis te non caperet: altera manu Orientem, altera Occidentem contingeres, & hoc assequuntur scire velles, ubi tanti Numinis fulgor conderetur. Sic quoque concupiscis, quæ non capis. Ab Europa peris Asiam, ex Asia transis in Europam. Deinde, si humanum genus omne superaveris, cum sylvis, & nivibus, & fluminibus, ferisque bestiis gestum, es bellum. Quid? tu ignotas, arbores magnas crescere, una hora extirpari? Stultus es, qui fructus earum spectat, altitudinem non metitur. Fide, ne, dum ad cacumen pervenire contendis, cum ipsis ramis, quos comprehendis, decidas. Leo quoque aliquando minimarum avium pabulum fit: & ferram rubigo consumit. Nihil tam firmum est, cui periculum non sit,*
etiam

etiam ab invalido . Quid nobis tecum est ? nunquam terram tuam attingimus . Quis sis , unde venias , licet ne ignorare in vastis sylvis viventibus ? Nec servire ulli possumus , nec imperare desideramus . Dona nobis data sunt , ne Scytharum gentem ignores , jugum bouum , aratrum , & hasta , & sagitta , & patera . His utimur & cum amicis , & adversus inimicos . Fruges amicis damus , bouum labore quæstas : patera cum iisæm vinum Diis habemus : inimicos sagitta eminus , hasta cominus petimus . Sic Syria Regem , & postea Persarum , Medorumque superavimus , patuitque nobis iter usque in Aegyptum . At tu , qui te gloriaris ad latrones persequendos venire , omnium gentium , quas adisti , latro es . Lydiam cepisti , Syriam occupasti , Persi tamen tenes , Bactrianos habes in potestate , Indos pressisti . Jam etiam ad pecora nostra avaras , & insatiabiles manus porrigis . Quid tibi divitiis opus est , quæ te esurire cogunt ? Primus omnium satietate parasti famem , ut quò plura haberes , acrius , quæ non habes , cuperes . Non succurrit tibi , quando circum Bactra hæreas ? Dum illos subigis , Sogdiani bellare cœperunt . Bellum tibi ex victoria nascitur . Nam ut major , fortiorque sis , quàm quisquam , tamen alienigenam dominum pati nemo vult . Transi modò Tanaim ; scies , quàm late pateant , nunquam tamen consequeris Scythas . Paupertas nostra velocior eris , quàm exercitus tuus , qui prædam tot nationum vehis . Rursus , cum procul abesse nos credes , videbis in tuis castris . Eadem enim velocitate & sequimur , & fugimus .

SCYTHARUM SOLITUDINES Græcis etiam proverbiiis audio eludi . At nos deserta , & humano cultu vacua , magis , quàm urbes , & opulentos agros sequimur . Proinde fortunam tuam pressis manibus tene . Lubrica est , nec invicere

potest . Impone felicitati tuæ frenos ; facilius illam reges . Nostri SINE PEDIBUS dicunt esse FORTUNAM , quæ manus , & pinnas tantum habet . Cum manus porrigit , pinnas quòque comprehendere non sinis . Denique , si Deus es , tribuere mortalibus beneficia debes , non sua eripere : sin autem homo es , id , quod es , semper esse te cogita . Stultum est eorum meminisse , propter quæ tui oblivisceris . Quibus bellum non intuleris , bonis amicis poteris uti . Nam & firmissima est inter pares amicitia , & videntur pares , qui non fecerunt inter se periculum virium . Quos viceris , amicos tibi esse , cave , credas . Inter dominum , & servum nulla amicitia est . Etiam in pace , belli tamen jura servantur . Jurando gratiam Scythas sancire ne credideris . Colendo fidem jurant . Græcorum ista cautio est , qui acta consignant , & Deos invocant . Nos religionem in ipsa fide novimus . Qui non reverentur homines , fallunt Deos . Nec tibi amico opus est , de cujus benevolentia dubites . Caterum nos & Asiæ , & Europæ custodes habebis . Bactra , nisi dividat Tanais , contingimus . Ultra Tanaim , usque ad Thraciam colimus . Thracia Macedoniam conjunctam esse fama est . Virique Imperio tuo finitimos , hostes , an amicos velis esse , considera . Hæc Barbarus .

CAPUT XXII.

Rex verbo peracutè respondet . Tanaim traiecit : hostes fundit . Sagas deditos in fidem recipit .

CONTRÀ Rex, fortuna sua, & consiliis eorum se usurum esse respondet. Nam & fortunam, cui confidat, & consilium suadentium, ne quid temere, & audacter faciat, sequuturum.

Di-

Dimissisque Legatis, in præparatas rates exercitum imposuit. In proris clypeatos locaverat, jussos in genua subsidere, quò tutiores essent adversus ictus sagittarum. Post hos, qui tormenta intenderent, stabant, & ab utroque latere, & à fronte circumdati armatis. Reliqui, qui post tormenta constiterant, remigem lorica indutum scutorum testudine armati protegabant. Idem ordo in illis quoque ratibus, quæ equitem vehebant, servatus est. Major pars à puppe nantes equos loris trahebat. At illos, quos utres stramento repleti vehebant, objectæ rates tuebantur. Ipse Rex cum delectis primus ratem solvit, & in ripam dirigi jussit. Cui Scythæ admotos ordines equitum in primo ripæ margine opponunt, ut ne applicari quidem terræ rates possent. Cæterùm præter hanc speciem ripis præsidentis exercitus, ingens navigantes terror invaserat. Nanque cursum gubernatores, cum obliquo flumine impellerentur, regere non poterant: vacillantesque milites, & ne excuterentur, solliciti, nautarum ministeria turbaverant. Nec tela quidem conatibus vibrare poterant, cum prior standi sine periculo, quàm hostem lacessendi, cura esset. Tormenta saluti fuerunt, quibus in confertos, ac temerè se offerentes haud frustrà excussa sunt tela. Barbari quoque ingentem vim sagittarum infudere ratibus. Vixque ullum fuit scutum, quod non pluribus simul spiculis perforaretur. Jamque terræ rates applicabantur, cum acies clypeata consurgit, & hastas certo ictu, utpote libero nisu, mittit è ratibus. Et, ut territos, recipientesque equos videre, alacres mutua adhortatione in terram defiliere. Turbatis acriter pedem inferre cœperunt. Equitum de-
inde

inde turmæ, quæ frænatos habebant equos per-
 fregere Barbarorum aciem. Interim cæteri ag-
 mine dimicantium tecti, aptavere se pugnæ.
 Ipse Rex, quod vigoris ægro adhuc corpori de-
 erat, animi firmitate supplebat. Vox adhortan-
 tis non poterat audiri, nondum bene obducta
 cicatrice cervicis: sed dimicantem cuncti vi-
 debant: Itaque ipsi quidem Ducumungeban-
 tur officio: aliusque alium adhortati, in hostem
 salutis immemores ruere cœperunt. Tum verò
 non ora, non arma, non clamorem hostium
 Barbari tolerare potuerunt: omnesque effusis
 habenis (nanque equestris acies erat) cape-
 runt fugam. Quos Rex, quanquam vexationem
 invalidi corporis pati non poterat, per LXXX
 tamen stadia insequi perseveravit. Jamque lin-
 quente animo, suis præcepit, ut, donec lucis
 aliquid superesset, fugientium tergis inhære-
 rent: ipse, exhaustis etiam animi viribus, in
 castra se recepit, reliquum substitit. Transie-
 rant jam Liberi Patris terminos, quorum mo-
 numenta lapides erant crebris intervallis dis-
 positi, arboreque proceræ, quarum stipites he-
 dera contexerat. Sed Macedonas ita longius
 provexit. Quippe media fere nocte in castra
 redierunt, multis interfectis, pluribus captis:
 equosque MDCCC abegere. Ceciderunt au-
 tem Macedonum equites LX, pedites C fere,
 M saucii fuerunt. Hæc expeditio deficientem
 magna ex parte Asiam fama tam opportunæ vi-
 ctoriæ domuit. Invictos Scythas esse credide-
 rant: quibus fractis nullam gentem Macedo-
 num armis parem fore conficebantur. Itaque
 Sagæ misere Legatos, qui pollicerentur gentem
 imperata facturam. Moverat eos Regis non
 virtus magis, quam clementia in devictos Scy-
 thas,

thas. Quippe captivos omnes sine pretio remiserat, ut fidem faceret, sibi cum ferocissimis gentium de fortitudine, non de ira fuisse certamen. Benignè igitur exceptis Sagarum Legatis, comitem Escipinum dedit, admodum juvenem, ætatis flore conciliatum sibi: qui cum specie corporis æquaret Hephæstionem, lepore haud sanè illi par erat.

C A P U T X X I I I.

Spitamenum persequitur. Sogdianos describit: vastat. XXX juvenes damnatos vita donat, & per illos, Sogdianos in fide continet. Bactra posuit. Bessus Echataua duci jubet.

Ipse, Cratæo cum majore parte exercitus modicis itineribus sequi jussu, ad Maracanda urbem pervenit. Ex qua Spitamenes, cognito ejus adventu, Bactra perfugerat. Itaque quadriduo Rex longum itineris spatium emensus pervenit in eum locum, in quo, Menedemo duce, duo millia peditum, & trecentos equites amiserat. Horum ossa tumulo contegi jussit, & inferias more patrio dedit. Jam Craterus, cum phalange subsequi jussus, ad Regem pervenerat. Itaque, ut omnes, qui defecerant, pariter belli clade premerentur, copias dividit: unique agros, & interfici puberes jussit. Sogdiana regio majori ex parte deserta est: octingenta ferè stadia in latitudinem vastæ solitudines tenent. Ingens spatium rectæ regionis est, per quam amnis (Polytimeterum vocant incolæ) fertur. Torrentem cum ripæ in tenuem alveum cogunt, deinde caverna accipit, & sub terram rapit cursu, Absconditi indicium est aquæ
mean-

meantis sonus, cum ipsum solum, sub quo tantus annis fluit, ne modico quidem resudet humore. Ex captivis Sogdianorum ad Regem triginta nobilissimi, corporum robore eximio, perducti erant. Qui ut per interpretem cognoverunt, jussu Regis ipsos ad supplicium trahi, carmen lætantium more canere, tripudisque, & lasciviori corporis motu gaudium quoddam animi ostentare cœperunt. Admiratus Rex, tanta magnitudine animi oppetere mortem, revocari eos jussit, causam tam effusæ lætitiæ, cum supplicium ante oculos haberent, requirens. Illi, si ab alio occiderentur, tristes mortuiros fuisse respondent, nuac à tanto Rege victore omnium gentium majoribus suis redditos, honestam mortem, quam fortes viri voto quoque expeterent, carminibus sui moris, lætitiæque celebrare. Tum Rex. *Quero itaque*, inquit, *an vivere velitis non inimici mihi, cujus beneficio victuri estis*. Illi, nunquam se inimicos ei, sed bello laceffit, hostes fuisse, respondent: si quis ipsos beneficio, quàm injuria experiri maluisset, certaturos fuisse, ne vincerentur officio. Interrogantique, quo pignore fidem obligaturi essent, *Vitam, quam acciperent, pignori futuram esse*, dixerunt, *reddituros, quando ipse repetisset*. Nec promissum sefellerunt. Nam qui remissi domos jerant, in fide continuere populares: quatuor inter custodes corporis re-
 tenti, nulli Macedonum in Regem charitate cessierunt. In Sogdianis Peucolao cum tribus millibus peditum (neque enim majori præsidio indigebat) relicto, Bactra pervenit. Inde Bessus Ecbatana duci jussit, interfecto Dario penas capite persolaturum,

CAPUT XXIV.

Sedecim millia accipit in supplementum. Sogdianos reliquos subigit. Ochum, & Oxum flumina superat. Ad Marginiam urbem sex oppida condit.

Idem ferè diebus Ptolemæus, & Menidas peditum tria millia, & equites mille adduxerunt mercede militaturos. Alexander quoque ex Lycia cum pari numero peditum, & quingentis equitibus venit. Totidem è Syria Asclepiodorum sequebantur. Antipater Græcorum octo millia, in quæis quingenti equites erant, miserat. Itaque exercitu aucto, ad ea, quæ defectione turbata erant, componenda processit. Interfectisque consternationis auctoribus, quarto die ad flumen Oxum perventum est. Hic, quia limum vehit, turbidus semper, & insalubris est potui. Itaque puteos miles cœperat fodere, nec tamen humo altè egesta existerat humor, cum in ipso tabernaculo Regis conspectus est fons, quem, quia tardè notaverant, subito exitisse finxerunt. Rexque ipse credi voluit, donum Dei id fuisse. Superatis deinde amnibus Ocho, & Oxo, ad urbem Marginiam pervenit. Circa eam sex oppidis condendis electa sedes est. Duo ad meridiem versa, quatuor spectantia Orientem modicis inter se spatii distabant, ne procul repetendum esset mutuum auxilium. Hæc omnia sita sunt in editis collibus. Tum velut fræni domitarum gentium, nunc originis suæ obliça, serviunt, quibus imperaverant.

C A P U T XXV.

*Petram Arimazis Sogdianam describit Curtius :
Alexander expugnat . Arimazem cum propin-
quis in crucem colli jubet .*

ET cætera quidem pacaverat . Una erat Pe-
tra , quam Arimazes Sogdianus cum tri-
ginta millibus armatorum obtinebat , alimentis
antè eongestis , quæ tantæ multitudini vel per
biennium suppeterent . Petra in altitudinem
triginta eminet stadia : circuitu centum , &
quingenta complectitur . Undique abscis-
sa , & abrupta , semita perangusta aditur . In
medio altitudinis spatium habet specum , cujus
os arctum , & obscurum est , paulatim deinde
ulteriora panduntur , ultima etiam altos recessus
habent . Fontes per totum ferè specum man-
nant , è quibus collatæ aquæ per prona montis
flumen emittunt . Rex , loci difficultate specta-
ta , statuerat inde abire : cupido deinde incessit
animo naturam quoque fatigandi . Prius ta-
men , quàm fortunam obsidionis experiretur ,
Cophen (Artabazi hic filius erat) misit ad
Barbaros , qui suaderet , ut dederent rupem .
Arimazes loco fretus , superbè multa respondit :
ad ultimum , an Alexander etiam volare possit ,
interrogat . Quæ nuntiata Regi , sic accendere
animum , ut adhibitis , cum quibus consultare
erat solitus , indicaret insolentiam Barbari illu-
dentis ipsos , quia pinnas non haberent , se au-
tem proxima nocte effecturum , ut crederet ,
Macedonas etiam volare . Trecentos , inquit ,
*pernicissimos juvenes ex suis quisque copiis perdu-
cite ad me , qui per calles , & penè invias rupes de-*

mi pecora agere consueverint . Illi præstantes & levitate corporum , & ardore animorum strenuè adducunt . Quos intuens Rex , *Vobiscum* , inquit , *ò juvenes* , *& mei æquales* , *urbium invictarum antè munimenta superavi* , *montium juga perenni nive obruta mensus sum* , *angustias Ciliçie intravi* , *Indiæ sine lassitudine vim frigoris sum perpessus* . *Et mei documenta vobis dedi* , *& vestra habeo* . *Petra* , quam videtis , unum aditum habet , quem Barbari obsident , cætera negligunt . Nulla vigilia sunt , nisi quæ castra nostra spectant . Invenitis viam , si solerter rimari fueritis aditus ferentes ad cacumen . Nihil tam altè natura constituit , quò virtus non possit eniti . Experiendo , quæ cæteri desperaverunt , Asiam habemus in potestate . Evadite in cacumen : quod cum ceperitis , candidis velis signum mihi dabitis . Ego , copiis admotis , hostem in nos à vobis convertam . Præmium erit ei , qui primus occupaverit verticem , talenta decem : uno minus accipiet , qui proximus ei venerit : eademque ad decem homines servabitur portio . Certum habeo , vos non tam liberalitatem intueri meam , quàm voluntatem . His animis Regem audierunt , ut jam cepisse verticem viderentur . Dimissique ferreos cuneos , quos inter saxa defigerent , validosque funes parabant . Rex circumvectus Petram , quàm minimè asper , ac præruptus aditus videbatur , secunda vigilia (quod benè verteret) ingredi jubet . Illi alimentis in biduum sumptis , gladiis modò , atque hastis armati subire cœperunt . Ac primò pedibus ingressi sunt : deinde , ut in prærupta perventum est , alii manibus eminentia saxa complexi levavere semet , alii adjectis funium laqueis evasere , cum cuneos inter saxa defigerent , queis gradus subinde insisterent . Diem inter metum , laborem-

que

que consumpserunt . Per aspera enixis duriora restabant ; & crescere altitudo Petræ videbatur . Illa verò miserabilis erat facies , cum ji , quos instabilis gradus sefellerat , ex præcipiti devolverentur : mox eadem in se patienda alieni casus ostendebat exemplum . Per has tamen difficultates enituantur in verticem montis , omnes fatigatione continuati laboris affecti , quidam mutilati parte membrorum . Pariterque eos & nox , & somnus oppressit . Stratis passim corporibus in inviis , & in asperis saxorum , periculi instantis obliti , in lucem quieverunt . Tandemque velut ex alto sopore excitati , occultas , subjectasque ipsis valles rimantes , ignari , in qua parte Petræ tanta vix hostium condita esset , fumum infra se evolutum , & os specus notaverunt . Ex quo intellectum est , illam hostium latebram esse . Itaque hastis imposuere , quod convenerat signum . Totoque è numero duos , & triginta in ascensu interiisse cognoscunt . Rex non cupidine magis potiundi loci , quàm vicem eorum , quos ad tam manifestum periculum miserat , sollicitus , toto die cacumina montis intuens restitit . Noctu demùm , cum obscuritas conspectum oculorum ademisset , ad curandum corpus recessit . Postero die nondum satis clara luce , primus vela , signum capti verticēs conspexit . Sed , ne falleretur acies , dubitare cogebar varietas cœli , nunc internitente lucis fulgore , nunc condito . Verùm , ut liquidior lux apparuit cœlo , dubitatio exempta est . Vocatumque Cophen , per quem Barbarorum animos tentaverat , mittit ad eos , qui moneret , nunc saltem salubrius consilium inirent . Sin autem fiducia loci perseverarent , ostendi à tergo iussit , qui ceperant ver-

ticem. Cophes ad eos missus, suadere cœpit Arimazi Petram tradere, gratiam Regis inituro, si tantas res molientem in unius rupis obsidione harere non coegisset. Ille ferocius, superbiusque, quàm antea loquutus, abire Cophen jubet. At is prehensum manu Barbarum rogat, ut secum extra specum prodeat. Quo impetrato, juvenes in cacumine ostendit, ejusque superbiæ haud immeritò illudens, pinnas ait habere milites Alexandri. Jamque è Macedonum castris signorum concentus, & totius exercitus clamor audiebatur. Ea res, sicut pleraque belli vana, & inania, Barbaros ad deditiorem traxit. Quippe occupati metu, paucitatem eorum, qui à tergo erant, æstimare non poterant. Itaque Cophen (nam trepidantes reliquerat) strenuè revocant, & cum eo triginta principes mittunt, qui Petram tradant, & ut incolumibus abire liceat, paciscantur. Ille quanquam verebatur, ne conspecta juvenum paucitate deturbarent eos Barbari; tamen & fortunæ suæ confusus, & Arimazi superbiæ infensus, nullam se conditionem deditiōis accipere respondit. Arimazes, desperatis magis, quàm perditis rebus, cum propinquis, nobilissimisque gentis suæ descendit in castra. Quos omnes verberibus affectos sub ipsis radicibus Petræ crucibus jussit affigi. Multitudo deditiōrum incolis novarum urbium cum pecunia capta dono data est. Artabazus in Petræ, regionisque, quæ appositæ est ei, tutela relictus est.

LIBER OCTAVUS.

SYNOPSIS.

MAssagetis, Dabís, Sogdianis in potestatem redactis, Rex venabundus leonem, & quatuor millia ferarum sternit. Clytum inclytum Ducem sub cœnam temulentus interficit, quod illum serò pœnitet. Bactrianos, & Sysmithrem desertores, & defeectores persequitur. Philippus, & Eri-gyus extinguuntur. Uxorem Spitamenis viri interfectricem Alexander execratur. In Præfectos provinciarum animadvertit: Provincias, mutatis Prætoribus, ab injuriis vindicat. Regis humanitas in militem, qui frigore obriguerat. Roxanem ducit uxorem. Callisthenes adulatores Alexandri reprimi; ipse in odium ejusdem incurrit. Conjurat Hermolaus; comprehenditur cum Callisthene; perorat contra Alexandrum. Respondet. Hermolao Alexander, & damnatum necari cum Callisthene jubet. India describitur. Aornus capitur. Omphis Rex deditur. Porus ab Alexandro ingenti præmio speratus Regno restituitur.

Barbaros persequitur . Attinas cum 300. caeduntur . Craterus offensam belli emendat .

Alexander majore fama , quàm gloria in ditionem redacta Petra , cum propter vagum hostem spargendæ manus essent , in tres partes divisit exercitum . Hephæstionem uni , Cœnon alteri Duces dederat : ipse cæteris præerat . Sed non eadem mens omnibus Barbaris fuit . Armis quidam subacti : plures ante certamen imperata fecerunt , quibus eorum , qui in defectione perseveraverant , urbes , agrosque jussit attribui . At exules Bactriani cum octingentis Massagetarum equitibus proximos vicos vastaverunt . Ad quos coercendos Attinas regionis ejus Præfectus trecentos equites , insidiarum , quæ parabantur , ignarus , eduxit . Nanque hostis in sylvis , quæ erant fortè campo junctæ , armatum militem condidit , paucis propellentibus pecora , ut improvidum ad insidias præda perduceret . Itaque incompósito agmine , solutisque ordinibus , Attinas prædabundus sequebatur . Quem prætergressum sylvam , qui in ea confederant , ex improvviso adorti , cum omnibus interemerunt . Celeriter ad Craterum hujus cladis fama perlata est , qui cum omni equitatu supervenit . Et Massagetz quidem jam refugerant . Dahæ mille oppressi sunt . Quorum clade , totius regionis finita defectio .

CAPUT II.

Legati varias gentes dedunt . Scythæ petunt connubia Macedonum . Rex Bazarium ingreditur , quæ describitur . Venatio Alexandri , & opulum .

Alexander quoque , Sogdianis rursus subactis , Maracanda repetit . Ibi Berdes , quem ad Scythas super Bosphorum colentes miserat , cum Legatis gentis occurrit . Phrathernes quoque , qui Chorasmiis præerat , Massagetis , & Dahis regionum confinio adjunctis , miserat , qui facturum imperata pollicerentur . Scythæ petebant , ut Regis sui filiam matrimonio sibi jungeret : sibi dedignaretur affinitatem , Principes Macedonum cum primoribus suæ gentis connubio coire pateretur . Ipsum quoque Regem venturum ad eum pollicebantur . Utraque legatione benignè audita , Hephæstionem , & Artabazum opperiens ; stativa habuit : quibus adjunctis , in regionem , quæ appellatur Bazarium , pervenit . Barbaræ opulentia in istis locis haud ulla sunt majora indicia , quàm magnis nemoribus , saltibusque nobilium ferarum greges clausi . Spatiosas ad hoc eligunt sylvas , crebris perrenium aquarum fontibus amœnas . Muris nemora cinguntur , turreſque habent venantium receptacula . Quatuor continuis ætatibus intactum saltum fuisse constabat . Quem Alexander cum toto exercitu ingressus , agitari undique feras jussit . Inter quas cum leo magnitudinis raræ ipsum Regem invasum incurreret , fortè Lyſimachus , qui postea regnavit proximus Alexandro , venabulum obicere feræ

Cœperat. Quo Rex repulso, & abire jussu, ad-
 jecit, tam à semet uno, quàm à Lyfimacho leo-
 nem interfici posse. Lyfimachus enim quon-
 dam, cum venaretur in Syria, occiderat eximie
 magnitudinis feram solus, sed lævo humero us-
 que ad ossa laceratus, ad ultimum periculi per-
 venerat. Id ipsum exprobrans ei Rex, fortius,
 quàm loquutus est, fecit. Nam feram non ex-
 cepit modò, sed etiam uno vulnere occidit.
 Fabulam, quæ objectum leoni à Rege Lyfima-
 chum temerè vulgavit, ab eo casu, quem supra
 diximus, ortam esse crediderim. Caterùm Ma-
 cedones, quanquam prospero eventu defunctus
 erat Alexander, tamen scivere, gentis suæ mo-
 re, ne pedes venaretur sine delectis principum,
 amicorumque. Ille, quatuor millibus ferarum
 dejectis, in eodem saltu cum toto exercitu epu-
 latus est.

C A P U T I I I.

*Narratio de Clyto inter epulas ab Alexandro
 ob linguæ intemperantiam occiso.*

INde Maracanda reditum est. Accepeaque
 ætatis excusatione ab Artabazo, provinciam
 ejus destinat Clyto. Hic erat, qui apud Grani-
 cum amnem nudo capite Regem dimicantem
 clypeo suo texit, & Rhofacis manum capiti Re-
 gis imminentem gladio amputavit, verus Phi-
 lippii miles, multisque bellicis operibus clarus.
 Hellanice, quæ Alexandrum educaverat, soror
 ejus, haud secus, quàm mater à Rege dilige-
 batur. Ob has causas validissimam Imperii pa-
 cem fidei ejus, tutelæque commisit. Jamque
 iter parare in posterum jussus, solènni, & tem-
 pesti-

pestivo adhibetur convivio . In quo Rex , cum inulto incaluisse mero , immodicus æstimator sui , celebrare , quæ gesserat , cœpit , gravis etiam eorum auribus , qui sentiebant vera memorari . Silentium tamen habuere seniores , donec Philippi res orsus obterere , nobilem apud Cheronæam victoriam sui operis fuisse jactavit , ademptamque sibi malignitate , & invidia patris tantæ rei gloriam . Illum quidem , seditione inter Macedonas milites , & Græcos mercenarios orta , debilitatum vulnere , quod in ea consternatione acceperat , jacuisse , non aliàs , quàm simulatione mortis tutiorem , se corpus ejus protexisse clypeo suo , ruentesque in illum sua manu occisos . Quæ patrem nunquam æquo animo esse confessum , invitum filio debentem salutem suam . Itaque post expeditionem , quam sine eo fecisset ipse in Illyrios , victorem scripsisse se patri , fusos , fugatosque hostes , nec affuisse usquam Philippum . Laude dignos esse , non qui Samothracum initia viserent , cum Asiam Ari , vastarique oporteret ; sed eos , qui magnitudine rerum fidem antecessissent . Hæc , & his similia læti audire juvenes , ingrata senioribus erant , maximè propter Philippum , sub quo diutiùs vixerant . Tum Clytus , ne ipse quidem satis sobrius , ad eos , qui infra ipsum cubabant , conversus , Euripidis reculit carmen , ita , ut sonus magis , quàm sermo exaudiri posset à Rege , quo significabatur , malè instituisse Græcos , quòd trophæis Regum duntaxat nomina inscriberentur . Alieno enim sanguine partam gloriam intercipi . Itaque Rex , cum suspicaretur malignus habitum esse sermonem , percontari proximos cœpit , quid ex Clyto audissent . Et illis ad silentium obstinatis , Clytus

tus paulatim majore voce Philippi acta, bellaque in Græcia gesta commemorat, omnia præfentibus præferens. Hinc inter juniores, senesque orta contentio est. Et Rex, velut patienter audiret, queis Clytus obterebat laudes ejus, ingentem iram conceperat. Cæterum cum animo videretur imperaturus, si finem procaciter orto sermoni Clytus imponeret, nihil eo remittente, magis exasperabatur. Jamque Clytus etiam Parmenionem defendere audebat; & Philippi de Atheniensibus victoriam Thebarum præferebat excidio, non vino modo, sed etiam animi prava contentione proventus. Ad ultimum, *Si moriendum, inquit, est pro te, Clytus est primus: at, cum victoriæ arbitrium agis, præcipuum ferunt præmium, qui procacissimè patris cui memoriam illudunt. Sogdianam regionem mihi attribuis, toties rebellem, & non modò indomitam, sed quæ ne subigi quidem possit. Mittere ad feras bestias præcipiis ingenia sortitas. Sed, quæ ad me pertinent, transco. Philippi milites spernis, obliuis, nisi hic Atharias senex juniores pugnam detrectantes revocasset, adhuc nos circa Halicarnassum hasuros fuisse. Quomodo ergo Asiam etiam cum istis junioribus subiecisti? Verum est, ut opinor, quod arunculum suum in Italia dixisse constat, ipsum in viros incidisse, te in feminas. Nihil ex omnibus inconsultè, ac temerè actis Regem magis moverat, quàm Parmenionis cum honore mentio illata. Dolorem tamen Rex preffit, contentus jussisse, ut convivio excederet. Nec quidquam aliud adjecit, quàm forsitan eum, si diutius loquutus foret, exprobraturum sibi fuisse vitam à semetipso datam: hoc enim superbè sæpe jactasse. Atque illum cunctantem adhuc surgere, qui proximi ei cubuc-*

tant,

rant, injectis manibus, jurgantes, monentesque conabantur abducere. Clytus, cum abstraheretur, ad pristinam violentiam ira quoque adjecta, *Suo pectore iergum illius esse defensum, nunc, posteaquam tanti meriti præterit tempus, etiam memoriam invisam esse proclamat. Attali quoque cædem objiciebat. Et ad ultimam Jovis, quem patrem sibi Alexander assereret, Oraculum eludens, veriora se Regi, quam patrem ejus respondisse dicebat.* Jam tantum iræ conceperat Rex, quantum vix sobrius ferre potuisset. Enimvero mero sensibus victis, ex lecto repente prostravit. Attoniti amici, ne positis quidem, sed abjectis poculis, consurgunt, in eventum rei, quam tanto impetu acturus esset, intenti. Alexander, rapta lancea ex manibus armigeri, Clytum adhuc eadem linguæ intemperantia furentem percutere conatus, à Ptolemæo, & Perdicca inhibetur. Medium complexi, & oblustari perseverantem morabantur. Lysimachus, & Leonatus etiam lanceam abstulerant. Ille militum fidem implorans, comprehendi se à proximis amicorum quod Dario nuper accidisset, exclamat: signumque tuba dari, ut ad Regiam armati coirent, jubet. Tum vero Ptolemæus, & Perdiccas genibus advoluti orant, ne tam in præcipiti ira perseveret, spatiumque potius animo det, omnia postero die justius exequuturum. Sed clausæ erant aures, obstrepente ira. Itaque impotens animi percurrit in Regiæ vestibulum, & vigili excubanti hasta ablata, constitit in aditu, quo necesse erat jis, qui simul cœnaverant, egredi. Abj'erant cæteri: Clytus ultimus sine lumine exibat. Quem Rex, quisnam esset, interrogat. Eminebat etiam in voce, scelestis, quod parabat, atrocitas. Et ille jam
non

non suæ, sed Regis iræ memor, Clytū se esse,
 & de convivio exire respondit. Hæc dicentis
 latus hasta transfixit, morientisque sanguine
 aspersus, *I nunc*, inquit, *ad Philippum, &*
Parmenionem, & Attalum.

C A P U T I V.

*Sera Regis pœnitentia non pœnitendo ingenio,
 & stylo describitur.*

MAlè humanis ingeniis natura consulvit,
 quodd plerunque non futura, sed transa-
 cta perpendimus. Quippe Rex, posteaquàm
 ira mentè decesserat, etiam ebrietate discussa,
 magnitudinem facinoris fera æstimatione per-
 spexit. Videbat tunc immodica libertate abu-
 sum, sed alioqui egregium bello virum, &, nisi
 erubesceret fateri, servatorem sui occisum.
 Detestabile carnificis ministerium occupaverat
 Rex, verborum licentiam, quæ vino poterat
 imputari, nefanda cæde ultus. Manabat toto
 vestibulo cruor paulò antè convivæ. Vigiles
 attoniti, & stupentibus similes procul stabant.
 Liberioresque pœnitentiam solitudo exciebat.
 Ergo hastam ex corpore jacentis evulsam re-
 torisit in semet. Jamque admoverat pectori,
 cum advolant vigiles, & repugnanti è manibus
 extorquent, allevatumque in tabernaculum de-
 ferunt. Ille humi prostraverat corpus, gemitu,
 ejulatuque miserabili tota personante Regia.
 Laniare deinde os unguibus, & circumstantes
 rogare, ne se tanto dedecori superstitem esse
 paterentur. Inter has preces tota nox exacta
 est. Scrutantemque, num ira Deorum ad tan-
 tum nefas actus esset, subit, anniversarium sa-
 crifi-

crificium Libero Patri non esse redditum stato tempore: itaque inter vinum, & epulas cæde commissa, iram Dei fuisse manifestam. Cæterum magis eò movebatur, quòd omnium amicorum animo videbat attonitos: neminem cum ipso sociare sermonem postea ausurum: vivendum esse in solitudine, velut feræ bestiæ terrenti alias, alias timenti. Prima deinde luce tabernaculo corpus, sicut adhuc cruentum erat, iussit inferri. Quo posito, ante ipsum lacrymis obortis, *Hanc*, inquit, *nurci meæ gratiam retuli, cujus duo filii apud Milesum pro mea gloria occubuerunt mortem? hic frater, unicum orbitatis solatium, à me inter epulas occisus est. Quo nunc se conferci misera? Omnibus ejus unus supersum, quem solum æquis oculis videre non poterit. Et ego servatorum meorum lauro reverti in patriam, ut ne dexteram quidem nutrici sine memoria calamitatis ejus offerre possim?* Et, cum finis lacrymis, querelisque non fieret, iussu amicorum corpus ablatum est. Rex triduum jacuit inclusus. Quem ut armigeri, corporisque custodes ad moriendum obstinatum esse cognoverunt, universi in tabernaculum irrumpunt, diuque precibus ipsorum reluctatum ægrè vicerunt, ut cibum caperet. Quòque minus cædis puderet, jure interfectum Clytū Macedones decernunt, sepultura quoque prohibitori, ni Rex humari jussisset.

CAPUT V.

Xenipporum descriptio . Amyntæ cruenta victoria de Bactrianis exulibus , in gratiam tamen ab Alexandro receptis .

Igitur decem diebus , maximè ad confirmandum pudorem , apud Maracanda consumptis , cum parte exercitus Hephæstionem in regionem Bactrianam misit , commeatus in hyemem paraturum . Quam Clyto autem destinaverat provinciam , Amyntæ dedit . Ipse Xenippa pervenit . Scythiæ confinis est regio , habitaturque pluribus , ac frequentibus vicis , quia ubertas terræ non indigenas modò detinet , sed etiam advenas invitat . Bactrianorum exulum , qui ab Alexandro defecerant , receptaculum fuerat . Sed , posteaquàm Regem adventare compestum est , pulsī ab incolis , duo millia fere , & ducenti congregantur . Omnes equites erant , etiam in pace latrociniis assueti . Tum ferocia ingenia non bellum modò , sed etiam veniæ desperatio efferaverat . Itaque ex improvviso adorti Amyntam Prætorem Alexandri , diu anceps prælium fecerant . Ad ultimum DCC. suorum amissis , quorum CCC hostis cepit , dedere terga victoribus , haud sanè inulti . Quippe LXXX Macedonum interfecerunt , præterque eos trecenti , & quinquaginta saucii facti sunt . Veniam tamen etiam post alteram defectionem impetraverunt .

C A P U T V I .

Sysmithris deditio , & ardua Petrae adumbratio .

HIs in fidem acceptis , in regionem , quam Naura appellant , Rex cum toto exercitu venit . Satrapes erat Sysmithres , duobus ex sua matre filiis genitis . Quippe apud eos parentibus stupro coire cum liberis fas est . Duobus millibus armatis popularibus , fauces regionis , quæ in arctissimum cogitur , valido munimento sepserat . Præterfluebat torrens amnis , qui terga Petrae claudebat . Hanc manu perviam incolæ fecerant . Sed aditu specus accipit lucem : interiora , nisi illato lumine , obscura sunt . Perpetuus cuniculus iter præbet in campos ignotum , nisi indigenis . At Alexander , quanquam angustias naturali situ munitas , valida manu Barbari tuebantur , tamen arietibus admotis , munimenta , quæ manu adjuncta erant , concussit , fundisque , & sagittis propugnantium plerosque dejecit . Quos ubi dispersos fugavit , ruinas munimentorum supergressus , ad Petram admovit exercitum . Cæterùm interveniebat fluvius cœuntibus aquis ex superiore fastigio in vallem . Magnique operis videbatur tam vastam voraginem explere . Cæditamen arbores , & saxa congeri jussit . Ingenisque Barbaros pavor rudes ad talia opera concusserrat , excitatam molem subito cernentes . Itaque Rex ad deditioem metu posse compelli ratus , Oxarten misit nationis ejusdem , sed ditionis suæ , qui suaderet Duci , ut traderet Petram . Interim ad augendam formidinem & turres admo-

movebantur, & excussa tormentis tela emicabant. Itaque verticem Petrae omni alio praesidio damnato, petiverunt. At Oxartes trepidum, diffidentemque rebus suis Sysmithrem coepit hortari, ut fidem, quam vim Macedonum mallet experiri, neu moraretur festinationem victoris exercitus in Indiam tendentis: cui quisquis semet offerret, in suum caput alienam cladem esse versurum. Et ipse quidem Sysmithres deditiōem annuebat. Cæterum mater, eademque conjux morituram se ante denuntiāns, quam in ullius veniret potestatem, Barbari animum ad honestiora, quam tutiora converterat. Pudebatque, libertatis majus esse apud fœminas, quam apud viros pretium. Itaque dimisso internuncio pacis, obsidionem ferre decreverat. Sed, cùm hostis vires, suasque pensaret, rursus muliebris consilii, quod præceps magis, quam necessarium esse credebat, pœnitere eum coepit. Revocatoque strenuè Oxarte, futurum se in Regis potestate respondit, unum precatus, ne voluntatem, & consilium matris suæ proderet, quo facilius venia illi quoque impetraretur. Præmissum igitur Oxarten cum matre, liberisque, & totius cognationis grege, sequebatur, ne expectato quidem fidei pignore, quod Oxartes promiserat. Rex, equite præmissō, qui reverti eos juberet, opperrique præsentiam ipsius, supervenit, & victimis Minervæ, ac victoriæ cæsis, Imperium Sysmithri restituit, spe majoris etiam provinciæ facta, si cum fide amicitiam ipsius coluisset. Duos illi juvenes patre tradente, secum militaturos sequi jussit.

C A P U T V I I.

Defectores per ardua viarum persequitur, fugatique. Philippi fratris Lyfimachi, & Erigyi funera plorantur.

Relicta deinde phalange, ad subigendos, qui defecerant, cum equite processit. Arduum, & impeditum saxis iter primò utcumque tolerabant. Mox equorum non ungulis modò attritis, sed corporibus etiam fatigatis, sequi plerique non poterant, & rarius subinde agmen fiebat, pudorem (ut ferè fit) immodico labore vincente. Rex tamen subinde equos mutans, sine intermissione fugientes insequebatur. Nobiles juvenes comitari eum soliti defecerant, præter Philippum. Lyfimachierat frater, tum primùm adultus, &, quæ facile appareret, indolis raræ. Is prædes, incredibile dictu, per D. stadia vectum Regem comitatus est, sæpè equum suum offerente i y i m a c h o : nec tamen, ut digrederetur à Rege, effici potuit, cum lorica indurus arma gestaret. Idem, cum perventum esset in saltum, in quo se Barbari abdidérant, nobilem edidit pugnam. Regemque cominus cum hoste dimicantem protexit. Sed, postea quàm Barbari in fugam, effusi deserere sylvas; animus, qui in ardore pugnae corpus sustentaverat, liquit. Subitoque ex omnibus membris profuso sudore, arboris proximæ stipiti se applicuit. Deinde, ne illo quidem adminiculo sustinente, manibus Regis exceptus est, inter quas celi apertus exiguus. Accitum Regem alius haud levis dolor excepit. Erigyus inter claros Duces fuerat, quam extinctum esse pau-

paulò , antequàm reverteretur in castra , cognovit . Utriusque funus omni apparatu , atque honore celebratum est .

C A P U T V I I I .

Spitamenis ab uxore caput præcisum fertur ad Alexandrum . Dasaphernes à Dahiis victus traditur . Prætores rei deferuntur , puniuntur , & mutantur .

D Anas deinde statuerat petere . Ibi nanque Spitamenem esse cognoverat . Sed hanc quoque expeditionem , ut pleraque alia , fortuna indulgendo ei nunquam fatigata , pro absente transegit . Spitamenes uxoris immodico amore flagrabat : quam ægrè fugam , & nova subinde exilia tolerantem , in omne discrimen comitem trahebat . Illi malis fatigata , identidem muliebres adhibere blanditias , ut tandem fugam siceret , victorisque Alexandri clementiam expertus , placaret , quem effugere non posset . Tres adulti erant liberi ex eo geniti : quos cùm pectori patris admovisset , ut saltem eorum misereri veller , orabat . Et , quò efficaciores essent preces , haud procul erat Alexander . Ille se prodi , non moneri ratus , & formæ profectò fiducia cupere eam quàm prius dedit Alexandro , acinacem strinxit , percussurus uxorem , nisi prohibitus esset fratrum ejus occursum . Cæterum abire è conspectu jubet , addito metu mortis , si se oculis ejus obtulisset . Et ad desiderium levandum noctes inter bellices agere cœpit . Sed penitus hærens amor , astidio præsentium accensus est . Itaque rursus , uni ei deditus , orare non cessavit , ut tali consilio

lio abstineret, patereturque sortem, quamcunque ipsis fortuna fecisset: sibi mortem deditio-
ne esse leviolem. At illa purgare se, quod, quæ
utilia esse censebat, muliebriter forsitan, sed fi-
da tamen mente, suassisset: de cætero futuram
in viri potestate. Spitamenes simulato captus
obsequio, de die convivium apparari jubet.
Vinoque, & epulis gravis semisomnus in cubi-
culum fertur. Quem ut alto, & gravi somno
sopitum esse sensit uxor, gladium, quem veste
occultaverat, stringit, caputque ejus abscissum
cruore respersa servo suo conscio facinoris tra-
dit. Eodem comitante (sicut erat cruenta ve-
ste) in Macedonum castra pervenit, nuntiari-
que Alexandro jubet, esse, quæ ex ipsa deberet
agnoscere. Ille protinus Barbaram jussit ad-
mitti. Quam ut aspersam cruore conspexit, ra-
tus ad deplorandam contumeliam venisse, dice-
re, quæ veller, jubet. At illa servum, quem sta-
re in vestibulo jusserat, introduci desideravit.
Qui, quia caput Spitamenis veste tectum ha-
bebat, suspectus, scrutantibus, quid occuleret,
ostendit. Confuderat oris exanguis notas pal-
lor; nec, quis esset, nosci satis poterat. Ergo
Rex certior factus, humanum caput afferre
eum, tabernaculo excessit, percontatusque,
quid rei sit, illo proficiente cognoscit. Variæ
hinc cogitationes invicem animum diversæ agi-
tantem commoverant. Meritum ingens in se-
met esse credebat, quod transfuga, & proditor,
tantis rebus, si vixisset, injecturus moram, in-
terfectus esset. Contra facinus ingens aver-
satur, cum optimè meritum de ipsa, commu-
nium parentem liberorum, per insidias intere-
misset. Vicit tamen gratiam meriti sceleris a-
trocitas, Denuntiarique jussit, ut excederet
ca-

castus, neulicentiæ Barbare exemplar in Græcorum mores, & mitia ingenia transferret. Dahæ, Spitamenis cæde comperta, Dataphernem defectionis ejus participem vinctum Alexandro, seque dedunt. Ille maxima præsentium curarum parte liberatus, convertit animum ad vindicandas injurias eorum, quibus à Prætoribus suis avarè, ac superbè imperabatur. Ergo Phratapherni Hyrcaniam, & Mardos cum Tapyris tradidit, mandavitque, ut Phradatem, cui succedebat, ad se in custodiam mitteret. Arsami Cariæ Præfecto substitutus est Srasanor. Arsaces in Mediam missus, ut Oxidates inde discederet. Babylonia, mortuo Mazæo, Deditameni subiecta est.

C A P U T I X.

Gabazam petit, & in gravissimam tempestatem incidit, luculenter à Curtio descriptam, ut lector ipse inter tonitrua, grandines, & fulmina videatur versari. Regis inde cura in colligendo, & solando milite laudatur. Mille tamen perierunt.

HIs compositis, tertio mense ex hybernis movit exercitum, regionem, quæ Gabaza appellatur, aditurus. Primus dies quietum iter præbuit: proximus ei nondum quidem procellosus, & tristis, obscurior tamen pristino non sine minis crescentis mali, præterit: tertio ab omni parte cœli emicare fulgura, & nunc internitente luce, nunc condita non oculos modò meantis exercitus, sed etiam animos tertere cœperunt. Era: propè continuus cœli fragor, & passim cadentium fulminum species visibaz-

febatur, attonitisque auribus stupens agmen,
 nec progredi, nec consistere audebat, cum re-
 pentè imber grandinem incutiens, torrentis
 modo effunditur. Ac primò quidem armis suis
 recti exceperant. Sed jam nec retinere arma
 lubrica rigentes manus poterant, nec ipsi de-
 stinare, in quam regionem obverterent corpo-
 ra, cum undique tempestatis violentia major,
 quàm vitabatur, occurreret. Ergo ordinibus
 solutis, per totum saltum errabundum agmen
 ferebatur. Multique prius metu, quam labore
 defatigati, prostraverant humi corpora, quan-
 quam imbrem vis frigoris concreto gelu astrin-
 xerat. Alii se stipitibus arborum admovebant:
 id plurimis & adminiculum, & suffugium erat.
 Nec fallebat ipsos, mori locum eligere, cum
 immobiles vitalis calor linqueret. Sed grata
 erat pigritia corporum fatigatis, nec recusabant
 extinguì quiescendo. Quippe non vehemens
 modò, sed etiam pertinax vis mali insistebat:
 lucemque, naturale solatium, præter tempesta-
 tem haud disparem nocti, sylvarum quoque um-
 bræ suppresserant. Rex unus tanti mali pa-
 tiens, circuire milites, contrahere dispersos,
 allevare prostratos, ostendere procul evolutum
 ex tuguriis sumum, hortarique, ut proxima
 quæque suffugia occuparent. Nec ulla res ma-
 gis saluti fuit, quàm quòd multiplicato labore
 sufficientem malis, quibus ipsi cesserant, Regem
 deserere erubescabant. Cæterum efficacior in
 adversis necessitas, quàm ratio, frigoris reme-
 dium invenit. Dolabris enim sylvas sternere
 aggressi, passim acervos, struesque accende-
 runt. Continenti incendio ardere crederes sal-
 tum, & vix inter flammæ agminibus relictum
 locum. Hic calor stupentia membra commo-

vit, paulatimque spiritus, quem continuerat rigor, meare liberè cœpit. Excepere alios cœta Barbarorum, quæ in ultimo saltu abdita necessitas investigaverat: alios castra, quæ in humido quidem, sed jam cœli mitescente sævitia locaverunt. Mille militum, atque lixarum, calorumque pestis illa consumpsit. Memoriae prodicū est, quosdam applicatos arborum truncis, non solum viventibus, sed & inter se colloquentibus similes esse conspectos, durante adhuc habitu, in quo mors quenque deprehenderat. Fortè Macedo gregarius miles, seque, & arma sustentans, tandem in castra pervenerat. Quo viso, Rex, quanquam ipse tunc maxime admoto igne refovebat artus, sella sua exsilvit, torpentemque militem, & vix compotem mentis, demptis armis, in sua sede iussit confidere. Ille diu, nec ubi quiesceret, nec à quo esset exceptus, agnovit. Tandem recepto calore vitali, ut Regiam sedem, Regiemque vidit, territus surgit. Quem intuens Alexander, *Ecquid intelligis, miles, inquit, quanto meliore sorte, quam Persæ sub Rege vivatis? Illis enim in sella Regis consedissee capitale foret, tibi saluti fuit.*

C A P U T X.

Rex compensat militi amissa. Certas beneficiis cum Syssmithre. Cohortanus Sarrapes se, & sua dedit; cuius filiam Roxanem ducit Alexander uxorem.

Postero die convocatis amicis, copiarumque Ducibus, pronuntiari iussit, ipsum omnia, quæ amissa essent, redditurum. Et promisso fides exit. Nam Syssmithres multa jumenta,

ta, & camelorum duo millia adduxit, pecora-
que, & armenta, quæ distributa pariter mili-
tem & damno, & fame liberaverunt. Rex gra-
tiam sibi relata à Syfimithre præfatus, sex die-
rum cocta cibaria ferre milites iussit. Sagas pe-
tens, totam hanc regionem depopulatus, tri-
ginta millia pecorum ex præda Syfimithri dono
dat. Inde pervenit in regionem, cui Cohorta-
nus Satrapes nobilis præerat, qui se Regis pote-
stati, fideique permisit. Ille Imperio ei reddito,
haud amplius, quam ut duo ex tribus filiis se-
cum militarent, exegit. Satrapes etiam eum,
qui penes ipsum relinquebatur tradit. Barba-
ra opulencia convivium, quo Regem accipie-
bat, instruxerat. Id cum multa comitate cele-
braret; introduci triginta nobiles virgines ius-
sit. Inter quas erat filia ipsius, Roxane nomi-
ne, exima corporis specie, & decore habitus
in Barbaris raro. Quæ, quanquam inter electas
processerat, omnium tamen oculos convertit in
se, maximè Regis minus jam cupiditatibus suis
imperantis inter obsequia fortunæ, contra quam
non satis cauta mortalitas est. Itaque ille, qui
uxorem Darii, qui duas filias virgines, quibus
forma præter Roxanem comparari nulla pote-
rat, haud alio animo, quam parentis aspexerat,
tunc in amorem virgunculæ, si Regiæ stirpi
compararetur, ignobilis, ita effesus est, ut dice-
ret, ad stabiliendum Regnum pertinere, Persas,
& Macedonas connubio jungi. Hoc uno modo
& pudorem victis, & superbiam victoribus de-
trahi posse. Achillem quoque, à quo genus ip-
se deduceret, cum captiva coisse, ne inferri ne-
fas arbitrarentur, ita matrimonii jure velle jun-
gi. Insperato gaudio lætus pater, sermonem
ejus excepit. Et Rex medio cupiditatis ardore
iussit

jussit afferri patrio more panem (hoc erat apud Macedonas sanctissimum cocuntium pignus) quem divisum gladio uterque libabat. Credo, eos, qui gentis mores condiderunt, parco, & parabili victu ostendere voluisse jungentibus opes, quantulo contenti esse deberent. Hoc modo Rex Asiæ, & Europæ introductam inter convivales ludos matrimonio sibi adjunxit, è captiva geniturus, qui victoribus imperaret. Pudebat amicos, super vinum, & epulas socerum ex deditis esse electum. Sed post Clytiædem libertate sublata, vultu, qui maxime servit, assentiebantur.

C A P U T X I.

Iter in Indiam adornat. In ipsis CXX millia recesent. Auro, & argento arma exercitus expoliri jubet.

CÆterum Indiam, & inde Oceanum petiturus, ne quid à tergo, quod destinata impedire posset, moveretur, ex omnibus provinciis triginta millia juniorum legi jussit, & ad se armata perducere, obsides simul habiturus, & milites. Craterum autem ad persequendos Haustanem, & Catenem, qui ab ipso defecerant, misit. Quorum Haustanes captus est, Catenas in prælio occisus. Polypercon quoque regionem, quæ Bubacene appellatur, in deditionem redegit. Itaque omnibus compositis, cogitationes in bellum Indicum vertit. Dives regio habebatur, non auro modò, sed gemmis quoque, margaritisque ad luxum magis, quàm ad magnificentiam exulta. Clypei militares auro, & ebore fulgere dicebantur. Itaque, at
cubi

cubi vinceretur, cum cæteris præstaret, scutis argenteas laminas, equis frænos aureos addidit, loricas quoque alias auro, alias argento adornavit. CXX millia armatorum erant, quæ Regem ad id bellum sequebantur.

C A P U T X I I .

Rex vult Deus credi, & coli : in recusantes irarum fulmina jactat : Hages, & Cleo adulatores Græci Deum pronuntiant, Callisthenes Philosophus obnuntiat.

TAmque omnibus præparatis, quod olim præva mente conceperat, tunc esse maturum ratus, quonam modo cœlestes honores usurparet, cœpit agitare. Jovis filium non dici tantum se, sed etiam credi volebat, tanquam perinde animis imperare posset, ac linguis. Itaque more Persarum, Macedonas venerabundos ipsum salutare jussit, prosternentes humi corpora. Non deerat talia concupiscenti perniciofa adulatio, perpetuum malum Regum, quorum opes sæpius assentatio, quàm hostis evertit. Nec Macedonum hæc erat culpa (nemo enim illorum quidquam ex patrio more labare sustinuit) sed Græcorum, qui professionem honestarum artium malis corruperant moribus. Hages quidam Argivus, pessimorum carminum post Chærilum conditor, & ex Sicilia Cleo, hic quidem non ingenii solum, sed etiam nationis vicio adulator, & cætera urbium suarum purgamenta, quæ propinquis etiam, maximorumque exercituum Ducibus à Rege præferabantur, hi tum cœlum illi aperiebant, Herculemque, & Patrem Liberum, & cum Polluce

Castorem novo Numini cessuros esse jactabant. Igitur festo die omni opulentia convivium exornari jubet, cui non Macedones modò, & Græci principes amicorum, sed etiam nobiles adhiberentur. Cum quibus cum discubisset Rex, paulisper epulatus, convivio egreditur. Cleo, sicut præparaverat, sermonem cum admiratione laudum ejus instituit. Merita deinde percensuit, quibus uno modo referri gratiam posse, si quem intelligerent Deum esse, confiterentur; exigua thuris impensâ tanta beneficia pensaturi. Persas quidem non piè solum, sed etiam prudenter, Reges suos inter Deos colere. Majestatem enim Imperii, salutis esse tutelam. Ne Herculem quidem, & Patrem Liberrum prius dicatos Deos, quàm vicissent secum viventium invidiam. Tantundem quòque posteris credere, quantum præsens ætas spopondisset. Quòd si cæteri dubitent, semetipsum, cum Rex inisset convivium, prostraturum humi corpus, debere idem facere cæteros, & in primis sapientia præditos. Ab illis enim cultus in Regem esse prodendum exemplum. Haud perplexè in Callisthenem dirigebatur oratio, Gravitas viri, & prompta libertas invisâ erat Regi, quasi solus Macedonas paratos ad tale obsequium moraretur. Is tum, silentio facto, unum illum intuentibus cæteris, Si Rex, inquit, sermoni tuo assuisset, nullius profectò vox responsuri tibi desideraretur. Ipse enim peteret, ne in peregrinos ritus degenerare se cogeres, ne rebus felicissimè gestis invidiam tali adulatione contraheres. Sed, quoniam abest, ego tibi pro illo respondeo, nullum esse eundem & diuturnum, & præcoccum, fructum, cælestesque honores non dare te Regi, sed auferre, Intervallo enim opus est, ut credatur Deus.

Sem.

*Semperque hanc gratiam magnis viris posteri red-
dunt. Ego autem seram immortalitatem precor
Regi, ut & vita diuturna sit, & aeterna maiestas.
Hominem consequitur aliquando, nunquam comi-
tatur divinitas. Herculem modò & Patrem Libe-
rum, consecrata immortalitatis exempla refere-
bas. Credisne illos unius convivii decreto Deos
factos? Prius ab oculis mortalium amolita natu-
ra est, quàm in cælum fama pervheret. Scilicet
ego, & tu, Cleo, Deos facimus? à nobis divini-
tatis suæ auctoritatem accepturus est Rex? Poten-
tiam tuam experiri libet. Fac aliquem Regem, si
Deum potes facere. Facilius est Imperium dare,
quàm Cælum. Dii propitii sine invidia, quæ Cleo
dixit, audierint, eodemque cursu, quo fluxere ad-
huc res, ire patiantur. Nostris meritis velint nos
esse contentos. Non pudet patriæ, nec desinero,
ad quem modum Rex mihi colendus sit, à Persis
discere. Quos equidem victores esse confiteor, si ab
illis leges, quæ vivamus, accipimus. Aquis au-
ribus Callisthenes, veluti vindex publicæ liber-
tatis, audiebatur. Expresserat non assensio-
nem modò, sed etiam vocem, seniorum præci-
puè, quibus gravis erat inveterati moris exter-
na mutatio. Nec quidquam eorum, quæ invi-
cem jactata erant, Rex ignorabat, cum post
aulæ, quæ lætis obduxerat, stare. Igitur ad
Agim, & Cleonem misit, ut, sermone finito,
Barbaros tantùm, cum intrasset, procumbere
suo more paterentur. Et paulò post, quasi po-
tiora quædam egisset, convivium repetit. Quem
venerantibus Persis, Polypercon, qui cubabat
super Regem, unum ex his mento contingen-
tem humum, per ludibrium cœpit hortari, ut
vehementius id quateret ad terram. Elicit-
que iram Alexandri, quam olim animo capere*

non poterat. Itaque Rex, *Tu autem*, inquit, *non veneraberis me? an tibi uni digni videmur esse ludibrio?* Ille nec Regem ludibrio, nec se contemptu dignum esse respondit. Tum detractum eum lecto Rex præcipitat in terram. Et cum is pronus corruisset, *Vide ne*, inquit, *idem se fecisse, quod in alio paulò antè videbas?* Et tradit eo in custodiam iussu, convivium solvit. Polyperconti quidem postea, prius castigato ignovit. In Callithenem olim contumacia suspectum, pervicacioris iræ fuit, cujus explendæ matura obvenit occasio.

C A P U T X I I I.

Mos principum juventutis excubandi. Homines eorundem. Hermolai castigati in Regem cum sociis conjunctio. Periculum Regis.

MOS erat (ut suprâ dictum est) principibus Macedonum, adultos liberos Regibus tradere ad munia haud multum servilibus ministeriis abhorrentia. Excubabant servatis nocturnis vicibus proximi foribus ejus ædis, in qua Rex acquiescebat. Per hos pellices introducebantur alio aditu, quàm quem armati obfidebant. Jidem acceptos ab agatonibus equos, cum Rex ascensurus esset, admovebant: comitabanturque & venantem, & in præliis, omnibus artibus studiorum liberalium exculci. Præcipuus honor habebatur, quod licebat sedentibus vesci cum Rege: Castigandi verberibus eos nulli jus, nisi potestas per ipsum erat. Hæc cohors velut seminarium Ducum, Præfectorumque apud Macedonas fuit. Hinc habuere postea Reges, quorum stirpi per multas ætates

Romani opes ademerunt . Igitur Hermolaus puer nobilis ex Regia cohorte , cum aprum celo occupasset , quem Rex ferire destinaverat , jussu ejus verberibus affectus est . Quam ignominiam ægrè ferens , desistere apud Sostратum cœpit . Ex eadem cohorte erat Sostратus amore ejus ardens : qui cum laceratum corpus , in quo deperibat , intueretur , forsitan olim ob aliam quoque causam Regi infestus , juvenem sua sponte jam motum , data fide , acceptaque perpulit , ut occidendi Regem consilium secum iniret . Nec puerili impetu rem exequuti sunt . Quippe solerter legerunt , quos in societatem sceleris asciscerent . Nicostratum , Antipatrum , Asclepiodorumque , & Philotam placuit assumi . Per hos adjecti sunt Elaptonius , & Epimenes . Cæterum agendæ rei haud sanè facilis patebat via . Opus erat eadem omnes conjuratos nocte excubare , ne ab expertibus consilii impedirentur . Fortè autem alius alia nocte excubabat . Itaque in permutandis stationum vicibus , cæteroque apparatu exequendæ rei , triginta , & duo dies absumpti sunt . Aderat nox , qua conjurati excubare debebant , mutua fide læti , cuius documentum tot dies fuerant . Neminem metus , spesve mutaverat . Tanta omnibus vel in Regem ira , vel fides inter ipsos fuit . Stabant igitur ad fores ædis ejus , in qua Rex vescebatur , ut convivio egressum in cubiculum deducerent . Sed fortuna ipsius , simulque epulantiū comitas , provexit omnes ad largius vinum . Ludi etiam convivales extraxere tempus , nunc lætis conjuratis , quodd sopitum agrefuri essent , nunc sollicitis , ne in lucem convivium extraheretur . Quippe alios in stationem oportebat prima luce succedere , ipsorum post

septem dies reditura vice : nec sperare poterant, in illud tempus omnibus duraturam fidem. Ceterum, cum jam lux appeteret, & convivium solvitur, & conjurati exceperunt Regem, latè occasionem exequendi sceleris admodum, cum mulier attonitæ, ut creditum est, mentis, conversari in Regia solita, quia instinctu videbatur futura prædicere, non occurrit modò abeunti, sed etiam semet objecit, vultuque, & oculis motum præferens animi, ut rediret in convivium, monuit. Et ille per ludum, bene Deos suadere, respondit. Revocatisque amicis, in horam dici fermè secundam convivii tempus extraxit. Jam alii ex cohorte in stationem successerant, ante cubiculi fores excubaturi. Adhuc tamen conjurati stabant, vice officii sui expleta. Adedò pertinax spes est, quam humanæ mentes, quam ingentes concupiscentiæ devoraverunt. Rex benignus, quam alias alloquutus, discedere eos ad curanda corpora, quoniam rota nocte perstitissent, jubet. Data sunt singulis quinquaginta sesteria, colaudatique, quòd etiam aliis tradita vice, tamen excubare perseverassent. Illi tanta spe destituti domos abeunt. Et ceteri quidem expectabant stationis suæ noctem.

C A P U T X I V.

Epimenes aperit conjurationem : Vincuntur conjurati, & Callisthenes inter hos.

E Pimenes, sive comitate Regis, qua ipsum inter conjuratos exceperat, repentinè mutatus, sive quia coëptis Deos ob stare credebatur, fratri suo Eurylocho, quem antea expertem esse

se consilii voluerat, quid pararetur, aperit. Omnibus Philotæ supplicium in oculis erat. Itaque protinus injicit fratri manum, & in Regiam pervenit: excitatisque custodibus corporis, ad salutem Regis pertinere, quæ afferret, affirmat. Et tempus, quo venerant, & vultus haud sanè securi animi index, & mœstitia è duobus alterius, Ptolemezum, ac Leonatum excubantes ad cubiculi limen excitaverunt. Itaque apertis foribus, & lumine illato, sopitum mero, ac somno excitant Regem. Ille, paulatim mente collecta, quid afferrent, interrogat. Nec cunctatus Eurylochus, non ex toto domum suam aversari Deos dixit, quia frater ipsius, quanquam impium facinus ausus foret, tamen & pœnitentiam ejus ageret, & per se potissimum profiteretur indicium, in eam ipsam noxam, quæ decederet, insidias comparatas fuisse. Auctores scelesti consilii esse, quos minime crederet. Tum Epimenes cuncta ordine, conscriptorumque nomina exponit. Callisthenem, non ut participem facinoris nominatum esse constabat, sed solitum puerorum sermonibus vituperantium, criminantiumque Regem faciles aures præbere. Quidam adjiciunt, cum Hermolaus apud eum quoque verberatum se à Rege quereretur, dixisse Callisthenem, meminisse debere, eos jam viros esse: idque, an ad consolandam patientiam verberum, an ad incitandum juvenum dolorem dictum esset, in ambiguo fuisse. Rex, animi, corporisque sopore discusso, cum tanti periculi imago oculis oberraret, Eurylochum quinquaginta talentis, & cujusdam Tyridatis opulentis bonis protinus donat, fratremque, antequàm pro salute ejus precaretur, restituit. Sceleris autem auctores,

interque eos Callisthenem, vinctos asservari jubet. Quibus in Regiam adductis, toto die, & nocte proxima, mero, ac vigilis gravis acquievit.

C A P U T X V.

Causa conjuratorum agitur. Hermolaus contra regem perorat.

Postero autem die frequens concilium adhibuit, cui patres, propinquire eorum, de quibus agebatur, intererant, ne de sua quidem salute securi. Quippe Macedonum more perire debebant, omnium devotis capitibus, qui sanguine contigissent reos. Rex introduci conjuratos, præter Callisthenem iussit. Atque, quæ agitaverant, sine cunctatione confessi sunt. Increpantibus deinde universis eos, ipse Rex, quo suo merito tantum in semet cogitassent facinus, interrogat. Deponentibus cæteris, Hermolaus, *Nos verò*, inquit, *quoniam, quasi nescias, quæris, occidendi te consilium iniuvimus, quia non ut ingenuis imperare cœpisti, sed quasi in principia dominaris*. Primus ex omnibus pater ipsius, Sopolis, parricidam etiam parentis sui clamitans esse, consurgit, & ad os manu objecta, scelere, & malis insanientem ultra negat audiendum. Rex, inhibito patre, dicere Hermolaum jubet, quæ ex magistro didicisset Callisthene. Et Hermolaus, *Uxor*, inquit, *beneficio tuo, & dico, quæ nostris malis didici*. Quota pars Macedonum servitiæ tuæ superest? quousque non è vilissimo sanguine? *Attalus, & Philota, & Parmenio, & Lyncestes Alexander, & Clytus*, quantum ad hostem pertinent, vivunt.

fars

stant in acie, te clypeis suis protegunt, & pro gloria tua, pro victoria vulnera accipiunt: quibus tu egregiam gratiam resulisti. Alius mensam suam sanguine suo aspersit: alius ne simplici quidem morte defunctus est. Duces exercituum tuorum in equuleum impositi. Persis, quos vicerant, fuisse spectaculo. Parmenio, iudicta causa, trucidatus est, per quem Attabum occideras, invicem enim miserorum uterque manibus ad expectanda supplicia. Et quos paulò ante ministros cadis habuisti, subito ab aliis jubes trucidari. Obstreperunt subinde cuncti Hermolao. Pater supremum strinxerat ferrum, percussurus haud dubiè, ni inhibitus esset à Rege. Quippe Hermolaum dicere iussit, petiitque, ut causas supplicii augentem, patienter audirent. Aegrè ergo coercitis, rursus Hermolaus, Quàm liberaliter, inquit, pueris rudibus ad dicendum agere permittis. At Callisthenis vos carcere inclusa est, quia solus potest dicere. Cur enim non produciatur, cum etiam confessi audiuntur? Nempe quia liberam vocem innocentis audire metuis, ac ne vultum quidem pateris. Atqui nihil eum fecisse contendo. Sunt hic, qui mecum rem pulcherrimam cogitaverunt. Nemo est, qui confcium fuisse nobis Callisthenem dicat, cum mori olim destinatus sit à iustissimo, & patientissimo Rege. Hac ergo sunt Macedonum premia, quorum ut supervacuo, & sordido abuteris sanguine. At tibi triginta millia mulierum captivum aurum rebant, cum milites nihil domum præter gravisas cicatrices relaturi sint. Quæ tamen omnia tolerare posuimus, antequam nos Barbaris dederes, & novo more victores sub jugum mitteres. Persarum te vestis, & disciplina delectat: patrios mores exosus es. Persarum ergo, non Macedonum Regem occidere volumus, & ex

mans.

transugam, belli jure, persequimur. Tu Macedonas voluisti genua tibi ponere, venerarique te, ut Deum. Tu Philippum patrem averaris; & si qui Deorum ante Jovem haberetur, fastidites etiam Jovem. Miraris, si liberi homines superbiam tuam ferre non possumus? Quid speramus ex te, quibus aut insontibus moriendum est, aut, quod tristius morte est, in servitute vivendum? Tu quidem, si emendari potes, multum mihi debes. Ex me enim scire capisti, quid ingenui homines ferre non possint. De cætero parce his, eorum orbam senectutem supplicis ne oneraveris. Nos jube duci, ut, quod ex tua morte petieramus, consequamur ex nostra. Hæc Hermolaus.

C A P U T X V I.

Hermolao responderet Alexander, qui reos duci jubet, atque inter hos Callisthenem, cujus mors, genusque mortis æternam Regi peperit invidiam, & infamiam.

AT REX, Quàm falsa sint, inquit, quæ iste tradita à magistro suo dixit, patientia mea ostendit. Confessum enim ultimum facinus, tamen ut vos quoque, non solum ipse, audiretis, expressi, non imprudens, cum permisisssem huic latroni dicere, usum eum rabie, qua compulsus est, ut me, quem parentis loco colere debet, vellet occidere. Nuper cum procacius se in venatione gessisset, more patrio, & ab antiquissimis Macedonia Regum usurpato, castigari eum jussi. Hoc & oportet fieri, & ut à tutoribus pupilli, à maritis uxores, servis quoque pueros hujus ætatis verberare concedimus. Hæc est sævisia in ipsum mea, quam impia cæde voluit misceri. Nam in cæteros, qui mihi permis-

iunt uti ingenio meo, quam mihi sim, non ignoratis: commemorare supervacuum est. Hermolao parricidarum supplicia non probari, cum eadem ipse meruerit, minimè hercule admittor. Nam cum Parmenionem, & Philotas laudat, suæ servit causæ. Lyncestem verò Alexandrum bis insidiarum capisi meo, à duobus iudiciis liberavi. Rursus convictum, per biennium tamen distuli, donec vos postularetis, ut tandem debito supplicio scelus lucret. Ascalum, antequam Rex essem, hostem meo capiti fuisse meministis. Clytus minam non coegisset me sibi irasci: cuius temerariam linguam probra dicentem mihi, & vobis, diutius tuli, quam ille eadem me dicentem tulisset. Regum, Ducumque clementia non in ipsorum modo, sed etiam in illorum, qui parent, ingenus sita est. Obsequio mitigantur Imperia. Ubi verò reverentia excessit animis, & summa imis confundimus, vi opus est, ut vim repellamus. Sed quid ego mirer, istum crudelitatem mihi objecisse, qui avaritiam exprobrare ausus sit? Nolo singulos vestrum excitare, ne invisam liberalitatem meam faciam, si pudori vestro gravem fecero. Totum exercitum aspiciite. Qui paulò ante nihil præter arma habebat, nunc argenteis cubat lectis. Mensas auro onerant, greges servorum ducunt, spolia de hostibus sustinere non possunt. At enim Persæ, quos vicimus, in magno honore sunt. Apud me quidem, moderationis meæ certissimum indicium est, quòd ne victis quidem superbè impero. Veni enim in Asiam, non ut funditus everterem gentes, nec ut dimidiam partem terrarum solitudinem facerem, sed ut illos quoque, quos bello subegissem, victoriæ meæ non pæniteret. Itaque militant vobiscum, pro Imperio vestro sanguinem fundunt, qui superbè habitis rebellassent. Non est discurtnam possessio, in quam gladio induci-

mur: beneficiorum gratia sempiterna est. Si ha-
 bere Asiam, non transire volumus, cum his com-
 municanda est nostra clementia. Horum fides sta-
 bile, & æternum facies Imperium. Et sanè plus
 habemus, quàm cupimus. Insatiabilis autem avaritia est, adhuc implere velle, quod jam circum-
 fluit. Veruntamen eorum mores in Macedonas
 transfundo. In multis enim gentibus esse video,
 quæ non erubescamus imitari. Nec aliter tantum
 Imperium apud regi potest, quàm ut quædam &
 iradamus illis, & ab hisdem discamus. Illud penè
 dignum risu fuit, quod Hermolaus postulabat à
 me, ut averterer Jovem, cujus Oraculo agnoscor.
 An etiam quid Divi respondeant, in mea potestate
 est? Obsulis nomen filii mihi: recipere, ipsis rebus,
 quas agimus, haud alienum fuit. Utinam Indi
 quoque Deum esse me credant. Fama enim bella
 constant. Et sæpè etiam, quod falsò creditum est,
 veri vicem obtinuit. An me luxuriæ indulgentem
 putatis arma vestra auro, argenteoque adornasse?
 Assuetis nihil vilius hac videre materia, volui of-
 fendere, Macedonas invictos cæteris, nec auro
 quidem vinci. Oculos ergo primum eorum sordida
 omnia, & humilia spectantium capiam, & docebo
 nos non auri, aut argenti cupidos, sed orbem ter-
 rarum subacturos venisse. Quam gloriam in par-
 ticipia intercipere voluisti, & Macedonas, Rege
 adempto, devictis gentibus dedere. At nunc mo-
 nes me, ut vestris parentibus parcam. Non oportebat
 quidem vos scire, quid de his statuisssem, quò
 tristiores periretis, si qua vobis parentum memo-
 ria, & cura est. Sed olim istum morem occidendi
 cum scelestis insones propinquos, parentesque sal-
 vi: & proficeor in eodem honore futuros omnes
 eos, in quo fuerunt. Jam tuum Callisthenem, cui
 mihi vir videris, quia laeto es, scio cur produci ve-
 lis,

lis, ut coram his probra, quomodo in me jecisti, illius quoque ore referantur. Quem, si Macedo esset, secum introduxissem, dignissimum se discipulo magistrum. Nunc Olynthio non idem juris est. Post hæc concilium dimisit, tradique damnatos hominibus, qui ex eadem cohorte erant, iussit. Illi, ut fidem suam sævitia Regi approbarent, excruciatos necaverunt. Callisthenes quoque ante tortus interiit, initii consilii in caput Regis innoxius, sed haudquaquam aule, & assentantium accommodatus ingenio. Itaque nullius cædes majorem apud Græcos Alexandro excitavit invidiam, quam quod prædictum optimis moribus, artibusque, à quo revocatus ad vitam erat, cum interfecto Clyto mori perseveraret, non tantum occiderit, sed etiam torserit, indicta quidem causa. Quam crudelitatem sera pœnitentia consequuta est.

CAPUT XVII.

In Indiam movet. Indiæ prolixa, & nobilis descriptio, morumque Indorum.

SED, ne otium ferendis rumoribus natum aleret, in Indiam movit, semper bello, quam post victoriam, clarior. India tota fermè spectat Orientem, minus in latitudinem, quam recta regione spatiosa. Quæ Austrum accipiunt, in altius terræ fastigium excedunt. Plana sunt cætera, multisque inclytis annibus, Caucaſo monte ortis, placidum per campos iter præbent. Indus gelidior est, quam cæteri. Aquas vehit à colore maris haud multum abhorrentes. Ganges omnium ab ortu maximus, à Meridiana regione decurrit, magnorum montium
juga

juga recto alveo stringis . In eum objectæ rupes inclinant ad Orientem . Uterque Rubro mari accipitur findens ripas , multasque arbores cum magna soli parte exsorbet . Saxis quoque impeditus , crebrò reverberatur . Ubi mollius solum reperit , stagnat , insulasque molitur . Acciões eum augeat . Ganges decursurum in mare intercipit . Magnoque motu amnis uterque colliditur : quippe Ganges asperum os influenti objicit , nec repercussæ aquæ cedunt . Dyardenes minùs celebrè auditu est , quia per ultima Indiæ currit . Cæterùm non crocodilos modò , uti Nilus , sed etiam delphines , ignotasque aliis gentibus belluas alit . Erimanthus crebris flexibus subinde curvatus , ab accolis rignantibus carpitur . Ea causa est , cur tenues reliquias jam sine nomine in mare emittat . Multis præter hos amnibus tota regio dividitur , sed ignobilibus , quia non adeò interfluunt . Cæterùm , quæ propiora sunt mari , Aquilones maximè deurunt . Si cohibiti jugis montium , ad interiora non penetrant , ita alendis frugibus mitiora . Sed adeò in illa plaga mundus statas temporum vices mutat , ut , cum alia fervore Solis exæstuant , Indiam nives obruant , rursusque , ubi cætera rigent , illic intolerandus æstus existat . Nec cur , ulli se naturæ causa ingessit . Mare certè , quo alluitur , ne colore quidem abhorret à cæteris . Ab Erythro Rege indicum est nomen , propter quod igneri rubere aquas credunt . Terra lini ferax : inde plerisque sunt vestes . Libri arborum teneri , haud secùs quàm ceræ literarum notas capiunt . Aves ad imitandum humanæ vocis sonum dociles sunt . Animalia inusitata cæteris gentibus , nisi insecta . Eadem terra & rhinocerotas alit , non generat .
Etc.

Elephantorum major est vis, quàm quos in Africa domitant: & viribus magnitudo respondet. Aurum flumina vehunt, quæ leni, modicoque lapsu segnes aquas ducunt. Gemmas, margaritasque mare littoribus infundit. Neque alia illis major opulentia causa est, utique posteaquàm vitiorum commercium vulgavere in exteras gentes. Quippe æstimantur purgamenta æstuantis freti pretio, quod libido constituit. Ingenia hominum, sicut ubique, apud illos quoque locorum situs format. Corpora usque pedes carbaso velant. Soleis pedes, capita linteis vinciunt. Lapilli ex auribus pendent. Brachia quoque, & lacertos auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas, aut opes eminent. Capillum pectunt sæpius, quàm tondent. Mentum semper intonsum est: reliquum oris cutem ad lævitatem exæquant. Regum tamen luxuria, quam ipsi magnificentiam appellant, supra omnium gentium vitia. Cum Rex se in publico conspici patitur, thuribula argentea ministri ferunt, eorumque iter, per quod ferri destinavit, odoribus complent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat. Distincta sunt auro, & purpura carbaso, quæ indutus est. Lecticam sequuntur armati, corporisque custodes. Inter quos ramis aves pendent, quas cantu seriis rebus obstrepere docuerunt. Regia auratas columnas habet; totas eas vitis auro cælara percurrit. Aviumque, quarum visu maximè gaudent, argenteæ effigies opera distinguunt. Regia adeuntibus patet. Cum capillum pectit, atque ornat, tunc responsa legationibus, tunc jura popularibus reddit. Demptis soleis, odoribus illinuntur pedes. Venatus maximus labor est, inclusa viva-

rio animalia inter vota, cantusque pellicum figere. Binem cubitorum sagittæ sunt, quas emittunt majore nisu, quàm effectu. Quippe telum, cujus in levitate vis omnis est, inhabili pondere oneratur. Breviora itinera equo conficit. Longior ubi expeditio est, elephantum vehunt currum: & tantarum belluarum corpora tota contegunt auro. Ac, ne quid perditis moribus desit, lecticis aureis pellicum longus ordo sequitur. Separatum à Regina ordine agmen est, æquatque luxuria. Fœminæ Epulas parant. Ab hisdem vinum ministratur, cujus omnibus Indis largus est usus. Regem mero, somnoque sopitum in cubiculum pellices referunt, patrio carmine noctium invocantes Deos. Quis credat, inter hæc vitia curam esse sapientiæ? Unum agreste, & horridum genus est, quos Sapientes vocant. Apud hos occupare fati diem, pulchrum: & vivos se cremari jubent, quibus aut lævis ætas, aut incommoda valetudo est. Expectatam mortem pro dedecore vitæ habent. Nec ullus corporibus, quæ senectus solvit, honos redditur. Inquinari putant ignem, nisi qui spirantes recipit. Illi, qui in urbibus publicis moribus degunt, siderum motus scite spectare dicuntur, & futura prædicere. Nec quæquam admoveere lethi diem credunt, cui expectare interrito liceat. Deos putant, quidquid colere cœperunt; arbores maximè, quas violare capitale est. Menses in quinos denos descripserunt dies. Anni plena spatia servant. Lunæ cursu notant tempora, non ut plerique, cum orbem fidus implevit, sed cum se curvare cœpit in cornua. Et idcirco breviores habent menses, qui spatium eorum ad hunc Lunæ modum disigunt. Multa & alia traduntur, quibus

morari ordinem rerum haud sanè operæ præ-
tium videbatur.

C A P U T X V I I I.

*Indiam partim deditione , partim vi , & armis
occupat.*

Igitur Alexandro fines Indiæ ingressō , gen-
tium suarum Reguli occurrerunt , imperata
facturi , illum tertium Jove genitum ad ipsos
pervenisse mēmorantes . Patrem Liberum , at-
que Herculem fama cognitos esse , ipsum co-
ram adesse , cernique . Rex benignè exceptos
sequi jussit , jisdem itinerum ducibus usus .
Cæterum , cum ampliùs nemo occurreret , He-
phæstionem , & Perdiccam cum copiarum parte
præmisit ad subigendos , qui aversarentur Impe-
rium : jussitque ad flumen Indum procedere ,
& navigia facere , quæ in ulteriora transporta-
ri posset exercitus . Illi , quia plura flumina su-
peranda erant , sic junxere naves , ut solutæ
plaustris vehi possent , rursusque conjungi .
Post , se Cratæro cum phalange jussu sequi , equi-
tatum , ac levem armaturam eduxit . Eosque ,
qui occurrerunt , levi prælio in urbem proxi-
mam compulit . Jam supervenerat Craterus .
Itaque , ut principio terrorem incuteret gepti
nondum arma Macedonum expertæ , præcepit ,
ne cui parceretur , munimentis urbis , quam ob-
sidebat , incensis . Cæterum , dum obequitabat
mœnibus , sagitta ictus est . Cepit tamen oppi-
dum . Et omnibus incolis ejus trucidatis , etiam
in tecta sævitum est .

CAPUT XIX.

*Nysæ a Baccho conditæ descriptio , oppugnatio ,
deditio . Exercitus operatur Libero , & Baccha-
naliæ vivit .*

INde domita ignobili gente , ad Nysam urbem
pervenit . Fortè castris ante mœnia ipsa in
sylvestri loco positis , nocturnum frigus vehe-
mentius , quàm aliàs horrore corpora affecit .
Opportunumque remedium ignis oblatum est .
Cæsis quippe sylvis flammam excitaverunt : quæ
igni alita , oppidanorum sepulchra comprehen-
dit . Vetusta cedro facta erant . Conceptum-
que ignem latè fudere , donec omnia solo æqua-
ta sunt . Et ex urbe primùm canum latratus ;
deinde etiam hominum fremitus auditus est .
Tum & oppidani hostem , & Macedonas ipsos ad
urbem venisse cognoscunt . Jamque Rex edu-
xerat copias , & mœnia obsidebat , cum hostium
qui discrimen tentaverant , obruti telis sunt .
Aliis ergo deditiōem , aliis pugnam experiri
placebat . Quorum dubitatione comperta , cir-
cumsiderit tantùm eos , & abstineri cædibus jus-
sit . Tandemque obsidionis malis fatigati dedi-
dere se . A Libero Patre conditos se esse dice-
bant . Et vera hæc origo erat . Sita est sub ra-
dicibus montis , quem Meron incolæ appella-
bant . Inde Græci mentiendi traxere licentiam ,
Jovis semine Liberum Patrem esse cælatum .
Rex , situ montis cognito ex incolis , cum toto
exercitū , præmissis comœatibus , verticem
ejus ascendit . Multa hedera , vitisque toto gi-
gnitur monte . Multæ perennes aquæ manant .
Pomorum quoque varii , salubresque succi sunt ,
sua

sua sponte fortuitorum seminum fruges humore nutriente . Lauri , baccæque , & multa in illis rupibus agrestis est sylva . Credo equidem , non divino instinctu , sed lascivia esse profectos , ut passim hederæ , ac vitium folia decerperent , redimitique fronde toto nemore similes bacchantibus vagarentur . Vocibus ergo tot milium præsidem nemoris ejus Deum adorantium juga montis , collesque resonabant , cum orta licentia à paucis (ut ferè fit) in omnes se repente vulgasset . Quippe velut in media pace , per herbas , congestamque frondem prostraverant corpora . Et Rex fortuitam licentiam non averſatus , largè ad epulas omnibus præbitis , per decem dies Libero Patri operatum habuit exercitum . Quis neget , eximiam quoque gloriam sæpius fortunæ , quàm virtutis esse beneficium ? Quippe ne epulantes quidem , & sopitos mero aggredi ausus est hostis , haud secus bacchantium , ululantiumque fremitu perterritus , quàm si præliantium clamor esset auditus . Eadem felicitas ab Oceano revertentes temulentos , comessantesque protexit .

C A P U T X X .

Parvas urbes , & regiones expugnas : inter has Maxagas , & Eleophen Reginam . Rex vulnervatus sentis se hominum esse .

Hinc ad regionem , quæ Dædala vocatur , perventum est . Deserverant incolæ sedes , & in avios , sylvestresque montes confugerant . Ergo Acadera transit , æquè vasta , & destituta incolentium fuga . Itaque rationem belli necessitas mutavit . Divisis enim copiis , plu-

pluribus simul locis arma ostendit : oppressisque, & qui non expectaverant hostem, omni clade perdomiti sunt. Ptolemæus plurimas urbes, Alexander maximas cepit. Rursusque, quas distribuerat copias, junxit. Superato deinde Choaspæ amne, Cænön in obsidione urbis opulentæ (Beziram incolæ vocant) reliquit : ipse ad Mazagas venit, nuper Assacano (cujus Regnum fuerat) demortuo, Regioni, urbiq; præerat mater ejus Cleophes. Triginta milia peditum tuebantur urbem, non situ solum, sed etiam opere munitam. Nam, qua spectat Orientem, cingitur amne torrenti, qui præruptis utrinque rupibus aditum ad urbem impedit. Ab Occidente, & à Meridie, velut de industria, rupes præaltas admolita natura est : infra quas cavernæ, & voragines longa vetustate in altum cavatæ jacent, quæque desinunt, fossa ingentis operis objecta est. Triginta quinque stadia murus urbem complectitur, cujus inferiora saxo, superiora crudo latere sunt structa : Lateri vinculum lapides sunt, quos interposuere, ut duriori materiæ fragilis incumberet, simulque terra humore diluta, ne tamen universa confideret, interpositæ erant trabes validæ, quibus injecta tabulata muros tegebant, & pervios fecerant. Hæc munimenta contemplantem Alexandrum, consiliiq; incertum (quia nec cavernas, nisi aggere, poterat implere, nec tormenta aliter muris admoveere) quidam è muris sagitta percussit. Fortè in suram incidit telum, cujus spiculo evulso ad moveri equum iussu quo vectus, ne obligato quidem vulnere, haud segniùs destinata exequabatur. Cæterum, cum crus saucium penderet, & cruore siccato frigescebat, vulnus aggravaret dolorem, dixisse fertur,

tur, se quidem Jovis filium dici, sed corporis ægri vitia sentire. Non tamen ante se recepit in castra, quàm cuncta perspexit, & quæ fieri vellet, edixit. Ergo, sicut imperatum erat, alii extra urbem cæta demoliebantur, ingentemque vim materiæ faciendo aggeri detrahebant; alii magnarum arborum stipites cumulis, ac moles saxorum in cavernas dejiciebant. Jamque agger æquaverat summæ fastigium terræ. Itaque turres erigebantur, quæ opera ingenti militum ardore intra nonum diem absoluta sunt. Ad ea visenda Rex, nondum obducta vulneri cicatrice, processit. Laudatisque militibus, admove-
 ri machinas jussit, è quibus ingens vis telorum in propugnatores effusa est. Præcipuè rudes talium operum terrebant mobiles turres: tantasque moles nulla ope, quæ cerneretur, adductas, Deorum numine agi credebant. Pila quoque muralia, & excussas tormentis prægraves hastas, negabant convenire mortalibus. Itaque desperata urbis tutela, concessere in arcem. Inde, quia nihil obsessis præter deditio-
 nem placebat Legati ad Regem descenderunt, veniam petituri. Qua impetrata, Regina cum magno nobilium foeminarum grege aureis pat-
 ris vina libantium processit. Ipsa genibus Regis parvo filio admoto, non veniam modò, sed etiam pristinae fortunæ impetravit decus. Quippe appellata est Regina. Et credidere quidam, plus formæ, quàm miseratione datum. Puero, quòque certè, postea ex ea utcunque genito, Alexandro nomen fuit.

CAPUT XXI.

Noram occupat . Petram Aornin describit Curtius , quam obsidet Rex . Fugiant obsessi , & trucidantur . Usque ad Indum penetrat .

Hinc Polypercon ad urbem Noram cum exercitu missus, inconditos oppidanos prælio vicit, intra munimenta compulsos sequutus, urbem in deditionem redegit. Multa ignobilia oppida deserta à suis venire in Regis potestatem. Quorum incolæ armati, Petram Aornin nomine occupaverunt. Hanc ab Hercule frustrâ obsessam esse, terræque motu coactum abstinere, fama vulgaverat. Inopem consilii Alexandrum, quia undique præceps, & abrupta rupes erat, senior quidam peritus locorum cum duobus filiis adjit, si pretium operi esset, aditum se monstraturum esse promittens. Octoginta talenta constituit daturum Alexander, & altero ex juvenibus obside recenti, ipsum ad exequenda, quæ obtulerat, dimisit. Leviter armatis dux datus est Mullinus scriba Regis. Hos enim circuitu, qui fallerent hostem, in summum jugum placebat evadere. Petra non, ut pleraque modicis, ac mollibus clivis in sublime fastigium crescit, sed in metæ maximè modum erecta est: cujus ima spatiosi ora sunt, altiora in arctius coeunt, summa in acutum cacumen exurgunt. Radices ejus Indus amnis subit, prælatis utrinque, & asperis ripis. Ab altera parte voragines, eluviesque præruptæ sunt. Nec alia expugnandi patebat via, quàm ut replerentur. Ad manum sylva erat, quam Rex ita cædi jussit, ut nudi stipites jacerentur. Quip-

Quippe rami fronde vestiti impedissent ferentes . Ipse primus truncam arborem jecit ; clamorque exercitus , index alacritatis , sequutus est ; nullo detrectante munus , quod Rex occupasset . Intra septimum diem cavernas expleverant , cùm Rex sagittarios , & Agrianos jubet per ardua niti . Juvenesque fortissimos ex sua cohorte triginta delegit . Duces his dati sunt Charus , & Alexander , quem Rex nominis , quod sibi cum eo commune esset , admonuit . Ac primò , quia tam manifestum periculum erat , ipsum Regem discrimen subire non placuit . Sed ut signum tuba datum est , vir audaciæ promptæ : conversus ad corporis custodes , sequi se jubet , primusque invadit in rupem . Nec deinde quisquam Macedonum substitit : relictisque stationibus sua sponte Regem sequebantur . Multorum miserabilis fuit casus , quos ex prærupta rupe lapsos amnis præterfluens hausit . Triste spectaculum etiam non periclitantibus . Cùm verò alieno exitio , quid ipsis timendum foret , admonerentur , in metum misericordia versa , non extinctos , sed semetipsos deflebant . Et jam eò perventum erat , unde sine pernicie , nisi victores redire non possent , ingentia saxa in subeuntes provoluentibus Barbaris : qui perculsi , instabili , & lubrico gradu præcipites recidebant . Evaserant tamen Alexander , & Charius , quos cum triginta delectis præmiserat Rex ; & jam pugnare cominùs cœperant . Sed , cùm supernè tela Barbari ingererent , sæpiùs ipsi feriebantur , quàm vulnerabant . Ergo Alexander & nominis sui , & promissi memor , dum acrius , quàm cautiùs dimicat , confossus undique obruitur . Quem ut Charus jacentem respexit , iuere in hostem , omnium præter ultionem immemor ,

cœpit: multosque hasta, quosdam gladio interemit. Sed, cum tot unum incesferent manus, super amici corpus procubuit exanimis. Haud secus, quàm par erat, promptissimorum juvenum, cæterorumque militum interitu commotus Rex, signum receptui dedit. Saluti fuit, quòd sensim, & intrepidè se receperunt, & Barbari hostem depulisse contenti non institere cedentibus. Cæterum Alexander, cum statuisset desistere incepto, quippe nulla spes potiundæ Petre offerèbatur, tamen speciem ostendit in obsidione perseverantis. Nam & itinera obsideri iussit, & turres admoventi, & fatigatis alios succedere. Cujus pertinacia cognita, Indi per biduum quidem, ac duas noctes, cum ostentatione non fiduciæ modò, sed etiam victoriæ, epulati sunt, tympana suo more pulsantes. Tertia verò nocte tympanorum quidem strepitus desierat audiri, cæterum ex tota Petra faces resplangebant, quas accenderant Barbari, ut tutior esset ipsis fuga obscura nocte per invia saxa cursuris. Rex, Balacro, qui specularetur, præmisso, cognoscit Petram fuga Indorum esse desertam. Tum dato signo, ut universi conclamarent, in compositè fugientibus metum ineussit. Multique, tanquam adesset hostis, per lubrica saxa, perque invias coes præcipitati occiderunt. Plures aliqua membrorum parte mutilati, ab integris deserti sunt. Rex locorum magis, quàm hostium victor, tamen magnæ victoriæ sacrificiis, & cultu Deum satisfecit. Arx in Petra locatæ sunt Minervæ, Victoriæque. Ducibus itineris, quos subire iusserat leviter armatos, etsi promissis minora præstiterant, pretium cum fide redditum est. Petre, regionisque ei adjunctæ, Sosocosto tutela permissa.

Inde

Inde processit Ecbolima. Et, cum angustias itineris obsideri viginti millibus armatorum ab Eryce quodam comperisset, gravius agmen exercitus Cœno ducendum modicis itineribus tradidit. Ipse prægressus cum funditore, ac sagittario, deturbatis, qui obsederant saltum, sequentibus se copiis viam fecit. Indè sive odio Ducis, sive gratiam victoris Regis inituri, Erycen fugientem adorti interemerunt, caputque ejus, atque arma ad Alexandrum detulerunt. Ille facto impunitatem dedit, honorem denegavit exemplo.

C A P U T XXII.

*Omphin, seu Taxilem Regem in fidem recipis.
Certant muneribus, quibus offensi Macedones.*

HInc ad flumen Indum sextis decimis castris pervenit, omniaque, ut præceperat, ad trajiciendum preparata ab Hephæstione reperit. Ignabat in ea regione Omphis, qui patri quoque fuisset auctor dedendi Regnum Alexandro, & post mortem parentis Legatos miserat, qui consulere eum, regnare se interim vellet, an privatum opperiri ejus adventum: permissoque, ut regnaret, non tamen jus datum usurpare sustinuit. Is benignè quidem exceperat Hephæstionem, gratuitum frumentum copiis ejus admensus: non tamen ei occurrerat, ne fidem ullius, nisi Regis experiretur. Itaque venienti obviam cum armato exercitu egressus est. Elephantum quòque per modica intervalla militum agmini immixti, procul castellorum fecerant speciem. Ac primò Alexander non socium, sed hostem adventare cre-

debat. Jamque & ipse arma milites capere, & equites discedere in cornua jusserat, paratos ad pugnam. At Indus, cognito Macedonum errore, jussis subsistere cæteris, ipse concitat equum, quo vehebatur. Idem Alexander quoque fecit, siue hostis, siue amicus occurreret, vel sua virtute, vel illius fide tutus. Coivere, quod ex utriusque vultu posset intelligi, amicis animis: cæterum sine interprete non poterat conseri sermo. Itaque adhibito eo, Barbarus occurrisse se dixit cum exercitu, totas Imperii vires protinus traditurum, nec expectasse, dum per nuntios daretur fides. Corpus suum, & Regnum permittere illi, quem sciret gloriæ militantis, nihil magis, quam famam timere perfidiæ. Lætus simplicitate Barbari Rex, & dexteram fidei suæ pignus dedit, & Regnum restituit. LVI elephantum erant, quos tradidit Alexandro, multaue pecora eximie magnitudinis, tauros ad tria millia, pretiosum in ea regione, acceptumque animis regnantium armentum. Querenti Alexandro, plures agricultores haberet, an milites, cum duobus Regibus bellanti sibi, majore militum, quam agrestium manu opus esse respondit. Abisares, & Porus erant. Sed in Poro eminebat auctoritas. Uterque ultra Hydaspen amnem regnabat. Et belli fortunam, quisquis arma inferret, experiri decreverat. Omphis, permittente Alexandro, & Regium insigne sumpsit, & more gentis suæ nomen, quod patris fuerat, Taxilem appellare populares, sequente nomine Imperium, in quemcunque transiret. Ergo, cum per triduum hospitaliter Alexandrum accepisset, quarto die, & quantum frumenti copiis, quas Hephæstion duxerat, præbitum à se esset, ostendit, & aureas

reas coronas ipsi, amicisque omnibus, præter hæc signati argenti octoginta talenta dono dedit. Qua benignitate ejus Alexander mirè lætus, & quæ is dederat, remisit, & mille talenta ex præda, quam vehebat, adjecit, multaque convivalia ex auro, & argento vasa, plurimum Persicæ vestis, triginta equos ex suis cum jisdem insignibus, quæ assueverant, cum ipsum veherent. Quæ liberalitas, sicut Barbarum obstrinxerat, ita amicos ipsius vehementer offendit. E quibus Meleager super cœnam largiore vino usus, gratulari se Alexandro dixit, quòd saltem in India repetisset dignum talentis mille. Rex haud oblitus, quàm ægrè tulisset, quòd Clytū ob linguæ temeritatem occidisset, iram quidem tenuit, sed dixit, invidos homines nihil aliud, quàm ipsorum esse tormenta.

C A P U T X X I I I .

Abisares Rex deditur. Porus bellum cogitat. Defectores quidam capti ducuntur. At Hydaspem Alexander Porum habet obvium cum octoginta quinque elephantis, CCC. curribus, XXX. millibus peditum. Describitur ipse Porus, & Hydaspes, & insula in illo.

POSTERO die Legati Abisaræ adjere Regem. Omnia ditioni ejus, ita, ut mandatum erat, permittebant, firmataque invicem fide remittuntur ad Regem. Porum quoque nominis sui fama ratus ad ditionem posse compelli, misit ad eum Cleocharem, qui denunciatet ei, ut stipendium penderet, & in primo finium suorum aditu occurreret Regi. Porus alterum

ex his facturum sese respondit, ut intranti Regnum suum præsto esset, sed armatus. Jam Hydaspem Alexander superare decreverat, cum Barzaentes defectionis Arachosii auctor, victus, trigintaque elephantis simul capti perducuntur, opportunum adversus Indos auxilium. Quippe plus in bellis, quam in exercitu spei, aut virium illis erat. Gamaxusque Rex exiguae partis Indorum, qui Barzaenti se conjunxerat, victus adductus est. Igitur transfuga & Regulo in custodiam dato, elephantis autem Taxili traditis, ad amnem Hydaspem pervenit. In cujus ulteriore ripa Porus confederat, transitu prohibiturus hostem. LXXXV elephantos objecerat eximio corporum robore, utraque eos currus CCC. & peditum XXX ferè millia: in quibus erant sagittarii (sicut antè dictum est) gravioribus telis, quam ut aptè excuti possent. Ipsum vehebat elephas super cæteras belluas eminens: armaque auro, & argento distincta corpus raræ magnitudinis honestabant. Pars animus robori corporis, & quanta inter rudes poterat esse sapientia. Macedonas non conspectus hostium solum, sed etiam fluminis, quod transeundum erat, magnitudo deterrebat. Quatuor in latitudinem stadia diffusum profundo alveo, & nusquam vada aperiente, speciem vasti maris fecerat. Nec pro spatio aquarum latè stagnantium impetum coercerebat, sed quasi in arctum coeuntibus ripis, torrens, & elisum ferebatur. Occulaque saxa inesse ostendebant pluribus locis undæ repelcussæ. Terribilior erat facies ripæ, quam equi, virique compleverant. Stabant ingentes vatorum corporum moles, & de industria irritæ horrendo stridore aures fatigabant. Hinc ho-

hostis, hinc amnis, capacia quidem bonæ spei pectora, & sæpè se experta improvise tamen pavore percutierant. Quippe instabiles rates nec dirigi ad ripam, nec tuto applicari posse credebant. Erant in medio amne insulæ crebræ, in quas Indi, & Macedones nantes, levatis super capita armis, transibant. Ibi levissima prælia conferebantur, & uterque Rex parvæ rei discrimine, summæ experiebatur eventum.

C A P U T X X I V.

Duorum juvenum infelix audacia, Alexander stratagemate Hydaspem superat.

CÆterum in Macedonum exercitu temeritate, atque audacia insignes fuere Symmachus, & Nicanor, nobiles juvenes, & perpetua partium felicitate ad spernendum omne periculum accensi: quies ducibus, promptissimi juvenum lanceis modò armati transverere in insulam, quam frequens hostis tenebat, multosque Indorum nulla re magis, quàm audacia armati, interemerunt. Abire cum gloria poterant, si unquam temeritas felix inveniret modum. Sed, dum supervenientes contempnim, & superbè quòque expectant, circumventi ab his, qui occulti entaverant, eminùs obruti telis sunt. Qui effugerant hostem, aut impetu amnis ablati sunt, aut vorticibus impliciti. Eaque pugna multum fiduciam Porci crexit, cuncta cernentis è ripa. Alexander inops consilii tandem ad fallendum hostem telum dolum intendit. Erat insula in flumine amplior cæteris, sylvestris eadem, & regenda

infidiis apta . Fossa quoque præalta , haud pro-
 cul à ripa , quàm tenebat ipse , non pedites mo-
 dò , sed etiam cum equis viros poterat abs-
 condere . Ut igitur à custodia hujus opportu-
 nitatis oculos hostium averteret . Ptolemæum
 cum omnibus turmis obequitare jussit procul
 insula , & subinde Indos clamore terrere , qua-
 si flumen tranaturus foret . Per complures dies
 Ptolemæus id fecit , eoque consilio Porum quo-
 que agmen sum ei parvi , quam se petere si-
 mulabat , coegit advertere . Jam extra conspe-
 ctum hostis insula erat . Alexander in diversa
 parte ripæ statui suum tabernaculum jussit , af-
 suetamque comitari ipsum cohortem ante id
 tabernaculum stare , & omnem apparatus Regiæ
 magnificentia hostium oculis de industria
 ostendi . Attalum etiam æqualem sibi , & haud
 disparem habitu oris , & corporis , utique cum
 procul viseretur , veste Regia exornat , præ-
 biturum speciem , ipsum Regem illi ripæ præ-
 sidere , nec agitare de transitu . Hujus consilii
 effectum primò morata tempestas est , mox
 adjuvit , incommoda quoque ad bonos even-
 tus vertente fortuna . Trajicere amnem cum
 cæteris copiis in regionem insulæ , de qua antè
 dictum est , parabat , averso hoste in eos ,
 qui cum Ptolemæo inferiorem obsederant ri-
 pam , cum procella imbrem vix sub tectis tole-
 rabilem effudit , obrutique milites nimbo , in
 terram refugerunt , navigiis , ratibusque deser-
 tis . Sed tumultuantium fremitus , obstrepentibus
 ripis , ab hoste non poterat audiri . De-
 inde momento temporis repressus est imber .
 Ceterum adeò spissæ intendere se nubes , ut
 conderent lucem , vixque colloquentium inter
 ipsos facies noscitur . Terruisset alium ob-
 ducta

ducta nox cœlo, cùm ignoto amne navigandum esset, forsitan hoste eam ipsam ripam, quam cæci, atque improvidi, & ex periculo gloriam accersentes petebant, occupante: obscuritatem, quæ cæteros terrebat, suam occasionem ratus, dato signo, ut omnes silentio ascenderent in rates, eam, qua ipse vehebatur, primam jussit expelli. Vacua erat ab hostibus ripa, quæ petebatur. Quippe adhuc Porus Ptolemæum tantùm intuebatur. Una ergo navi, quàm petræ fluctus illi ferat, hærente, cæteræ evadunt. Armaque capere milites, & ire in ordinem jussit.

C A P U T X X V.

Prælium Alexander cum Poro committit, vincit, fugientem, capit, capto parcit, majoremque Regem efficit.

TAmque agmen in cornua divisum ipse ducebat, cùm Poro nuntiatur, armis, virisque ripam obtineri, & rerum adesse discrimen. Ac primò humani ingenii vitio, spei suæ indulgens, Abisarem belli socium (& ita convenerat) adventare credebat. Mox liquidior luce aperiente hostem, centum quadrigas, & quatuor millia equitum venienti agmini objecit. Dux erat copiarum, quas præmisit, Hages frater ipsius. Summa virium in curribus. Senos viros singuli vehebant, duos clypeatos, duos sagittarios ab utroque latere dispositos, cæteri aurigæ erant haud sanè inermes. Quippe jacula complura, ubi cominus præliandum erat, omissis habentis, in hostem ingerebant. Cæterùm vix ullus usus hujus auxilii eo die

fuit . Namque (ut suprà dictum est) imber violentius , quàm aliàs fusus ; campos lubricos , & inequitabiles fecerat : gravesque , & propemodùm immobiles currus illuvie , & voraginibus hærebant . Contrà Alexander , expedito , ac levi agmine strenuè investus est . Scythæ , & Dahæ primi omnium invasere Indos . Perdiccam deinde cum equitibus in dextrum cornu hostium emisit . Jam undique pugna se moverat , cum ji , qui currus agebant , illud ultimum auxilium suorum rati , effusis habenis in medium discrimen ruere cœperunt . Anceps id malum utriusque erat . Nam & Macedonum pedites primo impetu obtrerebantur , & per lubrica , atque invia immissi currus excutiebant eos , à quibus regebantur . Aliorum turbati equi non in voragines modò , lacunasque , sed etiam in amnem præcipitavere curricula . Pauci tamen hostium tenus exacti penetravere ad Porum , acerrimè pugnam cientem . Is ut dissipatos tota acie currus vagari sine rectoribus vidit , proximis amicorum distribuit elephantos . Post eos posuerat pedites , ac sagittarios tympana pulsare solitos . Id pro cantu tubarum Indis erat : nec strepitu eorum movebantur , olim ad notum sonum auribus mitigatis . Herculis simulacrum agmini peditem præferebantur . Id maximum erat bellantibus incitamentum : & deservisse gestantes militare flagitium habebatur . Capitis enim fanxerant poenam ijs , qui ex acie non retulissent , metu , quem ex illo hoste quondam conceperant , etiam in religionem , venerationemque converso . Macedonas non belluarum modò , sed etiam ipsius Regis aspectus parumper inhibuit . Belluæ dispositæ inter armatos speciem

tur-

turrium procul fecerant. Ipse Portus humanæ magnitudinis propemodum excefferat formam. Magnitudini Pori adjicere videbatur bellua, qua vehebatur, tantum inter cæteras eminens, quantum aliis ipse præstabat. Itaque Alexander contemplatus & Regem, & agmen Indorum, Tandem, inquit, par animo meo periculum video. Cum bestiis simul, & cum egregiis viris res est. Intuensque Cœnum, Cum ego, inquit, Ptolomæo, Perdiccaque, & Hephæstione comitatus, in lævum hostium cornu impetum fecerim, viderisque me in medio ardore certaminis, ipse dextrum move, & turbatis signa infer. Tu, Antigone, & tu, Leonate, & Tauron, invehimini in mediam aciem, & urgebitis frontem. Hasta nostræ prælongæ, & validæ, non alias magis, quam adversus belluas, rectoresque earum usui esse poterunt. Deturbate eos, qui vehuntur, & ipsas confodite. Anceps genus auxilii est, & in suos acrius fuerit. In hostem enim imperio, in suos pavore agitur. Hæc eloquutus, concitat equum primus. Jamque (ut destinatum erat) invaserat ordines hostium, cum Cœnus ingenti vi in lævum cornu invehitur. Phalanx quoque in mediam Indorum aciem uno impetu prorupit. At Porus, quæ equitem invehî senserat, belluas agi jussit. Sed tardum, & penè immobile animal, equorum velocitatem æquare non poterat. Nec sagittarum quidem ullus erat Barbaris usus. Quippe longas, & prægraves, nisi prius in terra statuerent arcum, haud satis aptè, & commodè imponunt: tum humo lubrica, & ob id impediēte conatum, molientes ictus, celeritate hostium occupabantur. Ergo spreto Regis imperio (quod ferè fit, ubi turbatis acrius metus, quam Dux imperare cœpit) eotidem erant Imperatores, quot agmina errabant.

Alius

Alius jungere aciem, alius dividere, stare quidam, & nonnulli circumvehit erga hostium jubebant. Nihil in medium consulebatur. Porus tamen cum paucis, quibus metu potior fuerat pudor, colligere dispersos, obviis hosti ire pergit, elephantosque ante agmen suorum agi jubet. Magnum bellæ injecere terrorem, insolitusque stridos non equos modò, tam pavidum ad omnia animal, sed viros quoque, ordinesque turbaverat. Jam fugæ circumspeciebant locum paulò antè victorem, cum Alexander Agrianos, & Thracas leviter armatos, meliorem concursatione, quàm cominus militem, emisit in belluas. Ingentem ejus vim telorum injecere & elephantis, & regentibus eos. Phalanx quoque instare constanter territis cœpit. Sed quidam avidius persequuti, belluas in semet irritavere vulneribus. Obruti ergo pedibus earum, cæteris, ut parcius instarent, fuere documentum. Præcipuè terribilis illa facies erat, cum manu arma, virosque corripere, & super se regentibus traderent. Anceps ergo pugna nunc sequentium, nunc fugientium elephantos, in multum diei varium certamen extraxit, donec securibus (id nanque genus auxilii præparatum erat) pedes amputare ceperunt. Copidas vocant gladios leviter curvatos falcibus similes, quæ aperebant belluarum manus. Nec quidquam inexpertum, non mortis modò, sed etiam in ipsa morte novi supplicii timor omittebat. Ergo elephantis vulneribus tandem fatigati, suæ impetusternunt, & qui rexerant eos, præcipitati in terram ab ipsis obtrebantur. Itaque pecorum modo magis pavidæ, quàm infestæ ultra aciem exigebantur; cum Porus destitutus à pluribus, tela multò antè præparata, in circumfusus

fos ex elephanto suo cœpit ingerere. Multisque
 eminùs vulneratis , expositus ipse ad ictus undi-
 que petebatur . Novem jam vulnera hinc ter-
 go , illinc pectore exceperat : multoque sangui-
 ne profuso , languidis manibus magis elapsa ,
 quàm excussa tela mittebat . Nec segniùs bellua
 instincta rabie nondum faucia , invehebatur or-
 dinibus , donec rector belluæ Regem conspexit
 fluentibus membris , omissisque armis vix com-
 potem mentis . Tum belluam in fugam concit-
 at, sequente Alexandro . Sed equus ejus multis
 vulneribus confossus , deficientisque procubuit,
 posito magis Rege, quàm effuso . Itaque, dum e-
 quum mutat , tardius insequutus est . Interim
 frater Taxilis Regis Indorum præmissus ab A-
 lexandro , monere cœpit Porum , ne ultima ex-
 periri perseveraret , dederetque se victori . At
 ille , quanquam exhaustæ erant vires , deficie-
 barque sanguis , tamen ad notam vocem exci-
 tatus , *Agnosco* , inquit *Taxilis fratrem, Imperii,*
Regisque sui proditorem : & telum , quod unum
 fortè non effluerat , contorsit in eum , quod
 per medium pectus penetravit ad tergum . Hoc
 ultimo virtutis opere edito , fugere acriùs cœ-
 pit . Sed elephantis quòque , qui multa exce-
 perat tela , deficiebat . Itaque sistit fugam , pe-
 ditemque sequenti hosti objecit . Jam Alexan-
 der consequutus erat , & pertinacia Pori cogni-
 ta, vetabat resistantibus parci . Ergo undique &
 in pedites , & in ipsum Porum tela congesta
 sunt , queis tandem gravatus, labi ex bellua ce-
 pit . Indus , qui elephantum regebat, descende-
 re eum ratus , more solito elephantum procum-
 bere jussit in genua . Qui ut se submisit , cæteri
 quoque (ita enim instituti erant) demisere cor-
 pora in terram . Ea res & Porum , & cæteros vi-
 sto-

Aoribus tradidit. Rex spoliari corpus Pori, in-
 teremptum esse credens, iussit, & qui detrahe-
 rent lorica, vestemque; concurrere, cum bel-
 lua dominum tueri, & spoliantes cepit appetere,
 levatumque corpus ejus rursus dorso suo impo-
 nere. Ergo telis undique obruitur, confosso-
 que eo, in vehiculum Porus imponitur. Quem
 Rex ut vidit allevantem oculos, non odio, sed
 miseratione commotus, *Quæ malum*, inquit, *a-*
mentia te coegit, rerum mearum cognita fama, bel-
li fortunam experiri, cum Taxilis esses in deditos
clementia mea tam propinquum tibi exemplum?
 At ille, *Quoniam*, inquit, *percontaris, respondebo*
ea libertate, quam interrogando fecisti. Neminem
me fortiorem esse censebam. Meas enim novetam
rites, nondum expertus tuas. Fortiorem esse te,
belli docuit eventus. Sed ne sic quidem parum fa-
lix sum, secundus tibi. Rursus interrogatus,
 quid ipse victorem statuere debere censeret,
Quod hic, inquit, *dies tibi suadet, quo expertus*
es, quam caduca felicitas esset. Plus monendo
 profecit, quam si precatus esset. Quippe ma-
 gnitudinem animi ejus interritam, ac ne fortu-
 na quidem infractam, non misericordia modò,
 sed etiam honore excipere dignatus est. Æ-
 grum curavit haud secùs, quam si pro ipso pu-
 gnasset: confirmatum, contra spem omnium,
 in amicorum numerum recepit: mox donavit
 amplio Regno, quam tenuit. Nec sanè quid-
 quam ingenium ejus solidius, aut constantius
 habuit, quam admirationem veræ laudis, & glo-
 riæ. Simpliciùs tamen famam æstimabat in ho-
 ste. Quippe à suis credebat magnitudinem
 suam destrui posse, eandem clariorem fore, quò
 majores fuissent, quos ipse vicisset.

LIBER NONUS.

SYNOPSIS.

INteriore Indiam, victis passim gentibus, peragrat. Classem parat. Ingentes in saltibus serpentes, & rhinocerotas reperit. Canes miro ingenio pro munere accipit. Hortatur militem ad futura bella suscipienda; miles abnuat. Cœnus pro milite causam agit. Rex dat manus votis exercitus; aras finium, quos attigerat, monumentum ponit. Cœni mors. Nicæam, & Bucephalam urbes condit. Supplementum militum è Græcia accipit. Per flumen Acesinem portat copias, Oceanum aditurus. Ad Sobios Herculis posteritatem pervenit. Oxydracas, & Mallos expugnat. Miles in seditionem rursus vertitur, quam sedat Rex. In oppido Oxydracarum ultimum vitæ discrimen adit; ægreque tandem cripitur. Oppidum excinditur. Rex curatur. Amici hortantur, ne deinceps se tantis discriminibus objiciat, ab illius vita pendere vitam omnium. Respondet Alexander, & gloriæ studium infinitum præsefert. Græci Coloni circa Bactra, & Scythas, relictis coloniis, in patriam abeunt. Legatos duarum gentium se dedentium audit. Dioxippus atbleta provocatorem vincit, deinde seipsum inter-

terficit. *Variae gentes se Regis fidei permittunt, aliae vi subiguntur. Ptolemæi vulnus, periculum, & curatio. Classis in ore fluminis ad Oceanum ingens discrimen adit. Adnavigant inde proximè Oceanum, & in fluminis insulis aestu maris inundatis, omnes vita periclitantur. Rex aestum sequutus, CCC stadia procebitur in mare, inde redit ad classem, quæ adverso flumine recepta militem exponit. Alexander complures urbes condit. Nearchus, & Onesicritus nearchi explorant Oceanum. Alexander copias terrestri itinere reducit. Incidunt in Barbaros, & ultimam patiuntur famem; inde in morbos, & mortes dantur multi. Rex commeatum aliunde curat. Tandem omnis redit felicitas. Imitatur Rex Bacchi triumphum. Aspasten Carmaniae Satrapen interficit.*

C A P U T I.

Hortatur militem ad persequendum bellum spe prædæ. Duas urbes ad Hydaspem constituit. Donat foras præmiis. Abisares deditionem formidat. Rex ad interiorem Indiam transit.

Alexander tam memorabili victoria lætus, qua sibi Orientis fines apertos esse censebat, Soli victimis cæsis, milites quoque, quò promptioribus animis reliqua belli munia obirent, pro concione laudatos docuit, quidquid Indis virium fuisset, illa dimicatione prostratum,

tum, cæteram opimam prædam fore, celebratasque opes in ea regione eminere, quam peterent: proinde jam vilia, & obsoleta esse spolia de Persis: gemmis, margaritisque, & auro, atque ebore Macedoniam, Græciamque, non suas tantum domos, repleturum. Avidi milites & pecuniæ, & gloriæ, simul, quia nunquam affirmatio ejus fefellerat eos, pollicentur operam. Dimissisque cum bona spe, navigia ædificari jubet, ut cum totam Asiam percurrisset, finem terrarum mare inviseret. Multa materia navalis in proximis montibus erat. Quam cedere aggressi, magnitudinis inusitatæ reperere serpentes. Rhinocerotes quoque, rarum alibi animal, in jisdem montibus erant: Cæterum hoc nomen belluis eis inditum à Græcis, sermonis ejus ignari aliud lingua sua usurpant. Rex duabus urbibus conditis in utraque fluminis, quod superaverant, ripa, copiarum Duces coronis, & mille aureis singulos donat. Cæteris quòque proportionem, aut gradu, quem in militia obtinebant, aut navatæ operæ, honos habitus est. Abisares, qui prius, quàm cum Poro dimicaretur, Legatos ad Alexandrum miserat, rursus alios misit, pollicentes omnia facturum, quæ imperasset, modò ne cogeretur corpus suum dedere. Neque enim aut sine Regio Imperio visurum, aut regnaturum esse captivum. Cui Alexander nuntiari jussit, si gravaretur ad se venire, ipsum ad eum esse venturum.

CAPUT II.

*Interioris indiæ descriptio . Rex multas gentes
partim vi , partim ultrè deditas recipit .*

Hinc Poro , amneque superato , ad interiora Indiæ processit . Sylvæ erant propè in immensum spatium diffusæ ; procerisque , & in eximiam altitudinem editis arboribus umbrosæ . Plerique rami instar ingentium stipitum flexi in humum , rursus , quâ se curaverant , erigebantur , adedò , ut species esset non rami resurgentis , sed arboris ex sua radice generatæ . Cœli temperies salubris . Quippe , & vim Solis umbræ levant , & aquæ largæ manant è fontibus . Cæterùm hîc quodque serpentium magna vis erat , squamis fulgorem auri reddentibus . Virus haud ullum magis noxium est . Quippe morsum præsens mors sequebatur , donec ab incolis remedium oblatum est . Hinc per desertâ ventum est ad flumen Hydraoten . Iunctum erat flumini nemus opacum arboribus alibi inustatis , agrestiumque pavonum multitudine frequens . Castris inde motis , oppidum haud procul positum corona capit ; obsidibusque acceptis , stipendium imponit . Ad magnam deinde (ut in ea regione) urbem pervenit , non muto , solum , sed etiam palude munitam . Cæterùm Barbari vehiculis inter se iunctis dimicaturi occurrerunt . Alii tela , alii hastæ , alii secures erant . Transliebantque in vehicula strenuo saltu , cùm succurrere laborantibus suis vellent . Ac primò insolitum genus pugnæ Macedonas terruit , cùm eminùs vulperarentur . Deinde spreto tam incondito agmî.

agmine ; ab utroque latere vehiculis circumfusi , repugnantes soderè cœperunt . Et vincula , quæ conserta erant , iussit incidi , quò facilius singula circumvenirentur . Itaque octingentis suorum amissis , in oppidum-refugerunt . Postero die scalis undique admotis , muri occupantur . Paucis pernicitas salutis fuit , qui cognito urbis excidio , paludem tranavere , & in vicina oppida ingentem intulere terrorem , invictum exercitum , & Deorum profectò , advenisse , memorantes . Alexander , ad vastandam eam regionem , Perdicca cum expedita manu missio , partem copiarum Eumeni tradit , ut is quoque Barbaros ad deditionem compelleret . Ipse cætero ad urbem validam , in quam aliarum quòque confugerant incolæ , duxit . Oppidani , missis , qui Regem deprecarentur , nihilominus bellum parabant . Quippe orta seditio in diversa consilia diduxerat vulgum . Alii omnia deditione potiora , quidam nullam opem in ipsa esse ducebant . Sed , dum nihil in commune consultitur , qui deditioni imminabant , apertis portis hostem recipiunt . Alexander , quanquam belli auctoribus jure poterat irasci , tamen omnibus venia data , & obfidibus acceptis , ad proximam deinde urbem castra movit . Obsides ducebantur ante agmen : quos cum è muris agnovissent , utpote gentis ejusdem , in colloquium convocaverunt . Illi clementiam Regis , simulque vim commemorando , ad deditionem eos compulere . Cæterasque urbes simili modo deditas in fidem accepit .

CAPUT III.

*Sophitis Regnum deditur . De canibus venaticis
admiranda .*

Hinc in Regnum Sophitis perventum est . Genis, ut Barbari ; sapientia excellit, bonisque moribus regitur . Genitos liberos non parentum arbitrio tollunt, aluntque, sed eorum, quibus spectandi infantium habitum cura mandata est . Si quos segnes, aut aliqua membrorum parte inutiles notaverunt, necari jubent . Nuptiis coeunt, non genere, ac nobilitate conjunctis, sed electa corporum specie : quia eadem æstimatur in liberis . Hujus gentis oppidum, cui Alexander admoverat copias, ab ipso Sophite obtinebatur . Clausæ erant portæ, sed nulli in muris, turribusque se armati ostendebant . Dubitabantque Macedones, deseruissentne urbem incolæ, an fraude se occulerent : cum subito patefacta porta, Rex Indus cum duobus adultis filiis occurrit, multum inter omnes Barbaros eminens corporis specie . Vestis erat auro, purpuraque distinctaque etiam crura velabat . Aureis soleis insuerat gemmas . Lacciti quoque, & brachia margaritis ornata erant . Pendebant ex auribus insignes candelæ, & magnitudine lapilli . Baculum aureum berylli distinguebant . Quo tradito, precatus, ut sospes acciperet, se, liberosque, & gentem suam dedit . Nobiles ad venandum canes in ea regione sunt . Latratu abstinere dicuntur, cum videre feram, leonibus maxime infesti . Horum vim ut ostenderet Alexandro, in conspectu leonem eximie magnitudinis jussit emitti, & quatuor

tuor omninò admoveri canes. Qui celeriter occupaverunt feram: cùm ex jis, qui assueverant talibus ministeriis, unus canis leoni cum aliis inhærentis crus avellere, &, quia non sequebatur, ferro amputare cœpit, nec sic quidem pertinacia victa, rursus aliam partem secare instituit, & inde non segnius inhærentem, ferro subinde cæbebat. Ille in vulnere feræ dentes moribundus quoque infixerat. Tantam in illis animalibus ad venandum cupiditatem ingenerasse naturam memoriæ præditum est. Equidem plura transcribo, quàm credo. Nam nec affirmare sustineo, de quibus dubito, nec subducere, quæ accepi.

C A P U T I V.

Phegeles Rex deditur. Natura loci describitur, & Ganges fluvius, & Agrammes Rex potentissimus. Dubius Rex de milite, an esset sequutus, concionem habet.

Relicto igitur Sophite in suo Regno, ad fluvium Hypasin processit, Hephæstione, qui diversam regionem subegerat, conjuncto. Phegeles erat gentis proximæ Rex, qui popularibus suis colere agros, ut assueverant, jussis, Alexandro cum donis occurrit, nihil, quod imperaret, detrectans. Biduum apud eum substitit Rex: tertio die annum superare decreverat, transitu difficilem, non spatio solum aquarum, sed etiam saxi impeditum. Percontatus igitur Phegelem, quæ noscenda erant, undecim dierum ultra flumen per vastas solitudines iter esse cognoscit, excipere deinde Gangem maximum totius Indiæ flumi-

fluminum, ulteriorem ripam colere gentes Gangaridas, & Pharrasios, eorumque Regem esse Agrammen, viginti millibus equitum, ducentisque pedum obsidentem vias, ad hæc quadrigarum duo millia trahere, & præcipuum terrorem elephantos, quos trium millium numerum explere dicebat. Incredibilia Regi omnia videbantur. Igitur Porum (nam cum eo erant) percontatur, an vera essent, quæ dicerentur. Ille vires quidem gentis, & Regni haud falsò jactari affirmat, cæterum qui regnaret, non modò ignobilem esse, sed etiam ultimæ sortis: quippe patrem ejus consorem vix diurno quæstu propulsantem famem, propter habitum haud indecorum, cordi fuisse Reginae, ab ea in propiorem ejus, qui cum regnasset, amicitiae locum admotum, interfecto eo per insidias, sub specie tutelæ liberum ejus, invasisse Regnum, necatisque pueris, hunc qui nunc regnat, generasse, invisum, vilemque popularibus, magis paternæ fortunæ, quàm suæ memorem. Assertio Porum multiplicem animo Regis injecerat curam. Hostem, belluasque spernebat, situm locorum, & vim fluminum eximescebat. Relegatos in ultimum penè rerum humanarum persequi terminum, & eruere, arduum videbatur. Rursus avaritia gloriæ, & insatiabilis cupido sanæ; nihil inivium, nihil remotum videri soebat. Et interdum dubitabat, an Macedones tot emensi spacia terrarum, in acie, & in castris ienes facti, per objecta flumina, per tot naturæ constantes difficultates, sequuturi essent. Abundantes, onustosque præda, magis parva frui velle, quàm acquirenda fatigari. Non idem tui, & militibus animi esset. Se totius orbis imperium mente complexum, adhuc

in operum suorum primordio stare, militem labore defatigatum, proximum quenque fructum finito tandem periculo expetere. Vicit ergo cupido rationem, & ad concionem vocatis militibus, ad hunc maximè modum disservit.

CAPUT V.

Suadet militi ultimum restare bellum. Elevat conceptam de hostis potentia opinionem, laudat virtutem suorum. Nec tamen persuadet. Oritur omnium fletus.

Non ignoro, milites, multa, quæ terrere vos possent, ab incolis Indiæ per hos dies de industria esse jactata. Sed non est improvisa vobis mentientium vanitas. Sic Ciliciæ fauces, sic Mesopotamiæ campos, Tigrim, & Euphratem, quorum alterum vado transivimus, alterum ponte, terribilem fecerant Persæ. Nunquam ad liquidum fama perducitur: omnia; illa tradente, majora sunt vero. Nostra quoque gloria, cum sit ex solido, plus tamen habet nominis, quam operis. Modò quis belluas offerentes mœnium speciem, quis Hydaspen amnem, quis cætera auditis majora, quam vero, sustinere posse credebatur? Olim herculè fugissimus ex Asia, si vos fabulæ debellare potuissent. Creditisne elephantium greges majores esse, quam usquam armentorum sunt? cum & rarum sit animal, nec facile capiatur, multòque difficilius mitigetur. Atqui eadem vanitas copias peditum, equitumque numeravit. Nam flumen quò latius fusus est, hoc placidus stagnat. Quippe angustis ripis coarctata, & in arctiorem alveum elisa, torrentes aquas invehunt: contra spatium alvei segnior cursus est. Præterea in ripa omne peri-

vultum est, ubi applicantes navigia hostis expectat.
 Ita quantumcumque flumen intervenit, idem futu-
 rum discrimen est evadentium in terram. Sed om-
 nia ista vera esse fingamus. Utrumne vos magnitu-
 do belluarum, an multitudo hostium terret? Quod
 pertinet ad elephantos, praesens habemus exem-
 plum: in suos vehementius, quam in nos incurre-
 runt. Tanti vasta corpora securibus, falcibusque
 mutilata sunt. Quid autem interest, totidem sint,
 quos Porus habuit, anxia millia, cum uno, aut
 altero vulneratis, ceteros in fugam declinare vi-
 deamus? Deinde paucos quoque commodè regunt:
 congregata verò tot millia ipsa se elidunt, ubi nec
 stare, nec fugere potuerint, inhabiles vastorum cor-
 porum moles. Equidem sic animalia ista contemp-
 si, ut, cum haberem, ipse non opposuerim, satis
 gnarus, plus suis, quam hostibus periculi inferre.
 At enim equitum, peditumque multitudo vos com-
 moves. Cum paucis enim pugnare soliti estis, &
 nunc primum inconditam sustinebitis turbam. Te-
 stis adversus multitudinem invicti Macedonum ro-
 boris Granicus amnis, & Cilicia inundata cruore
 Persarum, & Arbella, cujus campi devictorum à
 nobis ossibus strati sunt. Serò hostium legiones nu-
 merate cepistis, posteaquam solitudinem in Asia
 vincendo fecistis. Cum per Hellespontum naviga-
 remus, de paucitate nostra cogitandum fuit. Nunc
 nos Scythae sequuntur, Bactriana auxilia praesto
 sunt, Dahae, Sogdianique inter nos militant. Nec
 tamen illi turbæ confido. Vestras manus intueor,
 vestram virtutem, rerum, quas gesturus sum, va-
 dem, praederique habeo. Quandiu vobiscum in acie
 stabo, nec meos, nec hostium exercitus numeravero.
 Vos modò animos mihi plenos alacritatis, ac fiducia
 adhibete. Non in limine operam, laborumque no-
 strorum, sed in exitu stamus. Pervenimus ad Solis
 ortum,

orium, & Oceanum, nisi obstat ignavia, inde victores, perdomito sine terrarum, revertemur in patriam. Nolite (quod pigri agricola faciunt) maturos fructus per inertiam amittere è manibus. Majora sunt periculis præmia. Dives eadem, & imbellis est regio. Itaque non tam ad gloriam vos duco, quàm ad prædam. Digni estis, qui opes, quas illud mare littoribus invehit, referatis in patriam. Digni, qui nihil inexpertum, nihil metu commissum relinquatis. Per vos, gloriamque vestram, qua humanum fastigium exceditis, perque & mea in vos, & in me vestra merita, quibus invicti contendimus, oro, quæsoque, ne humanarum rerum terminos adeuntem, alumnum, commilitonemque vestrum, nè dicam Regem, deseratis. Cætera vobis imperari, hoc unum debiturus sum. Et is vos rogo, qui nihil umquam vobis præcepi, quin primus me periculis obtulerim, qui sæpè aciem clypeo meo texi, ne infringeretis in manibus meis palmam, qua Herculem, Liberumque Patrem, si invidia abfuerit, æquabo. Date hoc precibus meis, & tandem obstinatum silentium rumpite. Ubi est illi clamor, alacritatis vestræ index? ubi est ille meorum Macedonum vultus? Non agnosco vos, milites, nec agnosci videor à vobis. Surdas jandudum aures pulso. Aversos animos, & infractos excitare conor. Cùmque illi in terram demissis capitibus tacere perseverarent, Nescio quid, inquit, imprudens in vos deliqui, quòd me ne intueri quidem vultis. In solitudine mihi videor esse. Nemo respondet, nemo saltem negat. Quos alloquor? quid autem posuito? vestram gloriam, & magnitudinem vindicamus. Ubi sunt illi, quorum certamen paulo ante vidi, consendentium, qui potissimum vulnerati Regis corpus exciperent? Desertus, destitutus sum, hostibus debitus. Sed solus quoque ire perse-

verabo. Objicete me fluminibus, & belluis, & illis gentibus, quarum nomina horretis. Inveniam, qui desertum à vobis sequantur. Scythæ, Bactriæque erunt mecum, hostes paulo ante, nunc milites nostri. Mori præstat, quàm precariò Imperatorem esse. Ite reduces domos, ite deserto Rege orantes. Ego hic à vobis desperatæ victoriæ; aut honestæ mortis locum inveniam. Nec sic quidem ulli militum vox exprimi potuit. Expectabant, ut Duces, principesque ad Regem perferrent, vulneribus, & continuo labore militiæ fatigatos, non detrectare munia, sed sustinere non posse. Cæterum illi metu attoniti in terram ora defixerant. Igitur primò fremitus sua sponte, deinde gemitus quoque oritur, paulatimq; liberius dolor erigi cœpit, manantibus lacrymis, adeò ut Rex, ira in misericordiam versa, ne ipse quidem, quanquam cuperet, temperare oculis potuerit.

C A P U T VI.

Cœnus respondet orationi Regis, & deprecatur loco exercitus longiorem militiam. Solvitur lacrymis concio. Rex indignatus includitur.

TAndem universa concione effusius flente, Cœnus ausus est, cunctantibus cæteris, propius tribunal accedere, significans se loqui vellem. Quem ut videre milites detrahentem galeam capiti (ita enim Regem alloqui mos est) hortari cœperunt, ut causam exercitus ageret. Tum Cœnus, *Dii prohibeant*, inquit, *à nobis impias mentes, & profecto prohibent. Idem animus est tuis, qui fuit semper, ire, que iusseris, pugnare, periclitari, sanguine nostro commendare posteritati tuum nomen. Proinde si perseveras,*
inert-

inermes quoque, & nudi, & exangues, utcumque tibi cordi est, sequimur, vel anteceditimus. Sed, si audire vis non fictas tuorum militum voces, verum necessitate ultima expressas, præbe, quæso, propitias aures, imperium, atque auspiciū tuum constantissimè sequuris, & quocumque pergis, sequuturis. Vicisti, Rex, magnitudine rerum non hostes modò, sed etiam milites. Quidquid mortalitas capere poterat, implevimus. Emenfis maria, terrasque, melius nobis, quàm incolis omnia nota sunt. Perè in ultimo mundi fine consistimus. In alium orbem paras ire, & Indiam quæris, Indis quòque ignotam. Inter feras, serpentesque degentes eruere ex latebris, & cubilibus suis expetis, ut plura, quàm Sol videt, victoria lustres. Digna prorsus cogitatio animo tuo, sed altior nostro. Virtus enim tua semper in incremento erit; nostra vis in fine jam est. Intuere corpora exangvia, tot perfossa vulneribus, tot cicatricibus iurpia. Jam tela hebetia sunt, jam arma deficiunt. Vestem Persicam induimus, quia domestica subvchi non potest. In externum degeneravimus cultum. Quoto cuique lorica est? quis equum habet? Jubet quæri, quàm multos servi ipsorum persequuti sint, quid cuique super sit ex præda. Omnium victores, omnium inopes sumus. Nec luxuria laboramus, sed bello instrumenta belli consumpsimus. Hunc tu pulcherrimum exercitum nudum objicies belluis? Quorum ut multitudinem augeant de industria Barbari, magnum tamen esse numerum etiam ex mendacio intelligo. Quòd si adhuc penetrare in Indiam certum est, regio à Meridie minùs vasta est. Quæ subacta, licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum voluit esse natura. Cur circuitu petis gloriam, quæ ad manum posita est? Hic quòque occurrat Oceanus. Nisi mavis errare,

pervenimus, quo tua fortuna ducit. Hæc tecum, quam sine te cum his loqui malui, non ut inirem circumstantis exercitus gratiam, sed ut vocem loquentium potius, quam ut gemitum murmurantium audires. Ut finem orationi Cœnus imposuit, clamor undique cum ploratu erit, Regem, patrem, dominum, confusis appellantium vocibus. Jamque & alii Duces, præcipuèque seniores, queis obætatem & excusatio honestior erat, & auctoritas major, eadem precabantur. Ille nec castigare obstinatos, nec mitigare poterat iratos. Itaque inops consilii desiluit è tribunali, claudique Regiam jussit, omnibus, præter assuetos, adire prohibitis.

C A P U T V I I.

Signat terminos expeditionis. Redit, qua venerat. Cœni mors. Ad Acesinem flumen novum supplementum accipit. Duos Reges conciliat. Duo oppida condit. Classis ad Sobios devenit.

BIduum iræ datum est, tertio die processit. Erigique duodecim aras ex quadrato saxo, monumentum expeditionis suæ, munimenta quoque castrorum jussit extendi, cubiliaque amplioris formæ, quam pro corporum habitu, reliqui, ut speciem omnium augeret posteritati fallax miraculum præparans. Hinc repetens, quæ emensus erat, ad flumen Acesinem locat castra. Ibi fortè Cœnus morbo extinctus est. Cujus morte ingemuit Rex quidem, adjecit tamen, propter paucos dies longam orationem eum exorsam, tanquam solus Macedoniam visurus esset. Jam in aqua classis, quam ædificari jusserat, stabat. Inter hæc Memnon ex Thra-

Thracia in supplementum equitum VI millia, præter eos ab Harpalo peditum septem millia adduxerat, armaque viginti quinque millia auro, & argento cæata pertrulerat: quæis distributis, vetera cremari iussit, mille navigiis aditurus Oceanum. Discordes, & vetera odia retractantes Porum, & Taxilem Indiæ Reges, firmata per affinitatem gratia, reliquit in suis Regnis, summo in ædificanda classe amborum studio usus. Oppida quoque duo condidit, quorum alterum Nicæam appellavit, alterum Bucephalon, equi, quem amiserat, memoriæ, ac nomini dedicans urbem. Elephantis deinde, & impedimentis terra sequi iussis, secundo amne defluxit, quadraginta fermè stadia singulis diebus procedens, ut opportunis locis exponi subinde copiæ possent.

C A P U T V I I I.

Sobios describit. Rex oppida vi occupat. Per fluminem concursus in vertices abripitur, & tantum non hauritur.

Perventum erat in regionem, in qua Hydaspes annis Acesini committitur. Hinc decurrit in fines Sobiorum. Hi de exercitu Herculis majores suos esse commemorant, ægros relictos esse, cepisse sedem, quam ipsi obtinebant. Pelles ferarum pro veste, clavæ pro telo erant. Multaque, etiam cum Græci mores exolevissent, stirpis ostendebant vestigia. Hinc excursionem facta, CCL stadia processit. Depopulatusque regionem, oppidum caput ejus coronâ cepit. XL. peditum millia alia gens in ripa fluminis opposuerat, quæ, amne superato,

in fugam compulsi, inclusosque mœnibus expugnat. Puberes interfecti sunt, cæteri venerunt. Alteram deinde urbem expugnare adortus, magnaue vi defendentium pulsus, multos Macedonum amisit. Sed, cum in obsidione perseverasset, oppidiani, desperata salute, ignem subjecere tectis, se quoque, ac liberos, conjugisque incendio cremant. Quod cum ipsi augerent, hostes extinguerent, nova forma pugnae erat. Delebant incolæ urbem, hostes defendebant. Ad eam etiam naturæ jura bellum in contrarium mutat. Arx erat oppidi intacta, in qua præsidium dereliquit. Ipse navigio circumvectus est arcem. Quippe tria flumina tota India præter Gangem maxima, munimento arcis applicant undas. A Septentrione Indus alluit, à Meridie Acesines Hydaspis confunditur. Cæterum annuum coitus maritimis similes fluctus movet. Multoque, ac turbido limo, quod aquarum concursu subinde turbatur, iter, qui meant navigia, in tenuem alveum cogitur. Itaque, cum crebri fluctus se inveherent, & navium hinc proras, hinc latera pulsarent, subducere nautæ cœperunt. Sed ministeria eorum hinc metu, hinc prærapida celeritate fluminum occupantur. In oculis duo majora omnium navigia submersa sunt: leviora, cum & ipsa nequirent regi, in ripam tamen innoxia expulsa sunt. Ipse Rex in rapidissimos vortices incidit, quibus intorta navis obliqua, & gubernaculi impatiens agebatur. Jam vestem detraxerat corporis, projecturus semet in flumen, amicique, ut exciperent eum, haud procul nabant. Apparebatque anceps periculum tam nataturi, quam navigare perseverantis. Ergo ingenti certamine concitant remos, quantaque vis humana.

mana esse poterat, admota est, ut fluctus, qui se invehebant, everberarentur. Findi crederes undas, & retrò gurgites cedere. Quibus tandem navis erepta, non tamen ripæ applicatur, sed in proximum vadum illiditur. Cum amne bellum fuisse crederes. Ergo, aris pro numero fluminum positis, sacrificioque factò, triginta stadia processit.

CAPUT IX.

Ad Oxydracas, & Mallos accedit. Seditionem militarem compescit.

INde ventum est in regionem Oxydracaram, Mallorumque. Quos aliàs bellare inter se solitos, tunc periculi societas junxerat. Novem millia juniorum peditum in armis erant, præter hos equitum decem millia, nongentæque quadrigæ. At Macedones, qui omni discrimine jam defunctos se esse crediderant, postea quàm integrum bellum cum ferocissimis Indiæ gentibus superesse cognoverunt, improvise metu territi, rursus seditionis vocibus Regem increpare cœperunt. Gangem amnem, & quæ ultra essent, coactos transmittere, non tamen finisse, sed mutasse bellum. Indomitæ gentibus se objectos, ut sanguine suo aperirent ei Oceanum. Trahi extra sidera, & Solem, cogique adire, quæ mortalium oculis natura subduxerit. Navis identidem armis novos hostes existere. Quos ut omnes fundant, fugentque, quod præmium ipsos manere æ caliginem, ac tenebras, & perpetuam noctem profundo incubantem, repletum immanium belluarum gregibus fretum, immobiles undas, in quibus emoriens natura

defecerit. Rex non sua, sed militum sollicitudine anxius, concione advocata, docet, imbelles esse, quos metuant. Nihil deinde præter has gentes obstare, quò minus terrarum spatia emensis, ad finem simul mundi, laborumque perveniant. Cessisse illis metuentibus Gangem, & multitudinem nationum, quæ ultra amnem essent, declinasse iter eò, ubi par gloria, minus periculum esset. Jam prospicere se Oceanum, jam perflare ad ipsos auram maris. Ne inviderent sibi laudem, quam peteret, Herculis, & Liberi Patris terminos transiture. Ipsos Regi suo parvo impendio immortalitatem famæ duros. Paterentur se ex India redire, non fugere. Omnis multitudo, & maximè militaris, mobili impetu fertur. Ita seditionis non remedia, quàm principia majora sunt. Non aliàs tam alacer clamor ab exercitu est redditus, jubentium, duceret Diis secundis, & æquaret gloria, quos æmularetur. Lætus his acclamationibus ad hostes protinùs castra movit.

C A P U T X.

Hostes fugat. Oppidum obsidet. Ultimum vitæ discrimen, contempto Vate, adit. Solus in oppidum hostile desiliens egrè tandem per suos jam saucius eripitur. Hostes internecione delentur.

VAlidissimæ Indorum gentes erant, & bellum impigrè parabant. Ducemque ex natione Oxydracarum spectatæ virtutis elegerant, qui sub radicibus montis castra posuit, latèque ignes, ut speciem multitudinis augeret, ostendit, clamore quòque, ac sui moris ululatu identidem acquiescentes Macedonas frustra ter-

terrere conatus . Jam lux appetebat , cùm Rex fiducia , ac spei planus , alacres milites arma capere , & exire in aciem jubet . Sed metu ne , an seditione oborta inter ipsos , subito profugerunt Barbari . Certè avios montes , & impeditos occupaverunt . Quorum agmen Rex frustra persequutus , impedimenta cœpit . Perventum deinde est ad oppidum Oxydracarum , in quod plerique confugerant , haud majore fiducia mentium , quàm armorum . Jam admovebat Rex , cùm Vates monere eum cœpit , ne committeret , aut certè differret obsidionem : vitæ ejus periculum ostendi . Rex Demophoonta (is nanque Vates erat) intuens , *Si quis* , inquit , *te arti tuæ intentum , & extra spectantem sic interpellat , non dubitem , quin incommodus , ac molestus videri tibi possit .* Et , cùm ille ita prorsus futurum respondisset , *Censesne* , inquit , *tantas res , non pecudum fibras , ante oculos habenti , ullum esse majus impedimentum , quàm Vatem superstitione captum ?* Nec diutius , quàm respondit , moratus , admoventi jubet scalas : cunctantibusque cæteris , evadit in murum . Angusta muri corona erat . Non pinnae , sicut alibi , fastigium ejus distinxerant , sed perpetua lorica obducta transitum sepserat . Itaque Rex hærebat magis , quàm stabat in margine , clypeo undique incidentia tela propulsans . Nam ubique eminus ex turribus petebatur . Nec subire milites poterant , quia supernè vi telorum obruebantur . Tandem magnitudinem periculi pudor vicit . Quippe cernebant cunctatione sua dedi hostibus Regem . Sed festinando morabantur auxilia . Nam , dum pro se quisque certat evadere , oneravere scalas : quies non sufficientibus , devoluti , unicam spem Regis sefellant .

Stabat enim in conspectu tanti exercitus, velut in solitudine destitutus. Jamque levam, qua clypeum ad ictus circumferebat, lassaverat, clamantibus amicis, ut ad ipsos desiliret, stabantque excepturi, cum ille rem ausus est incredibilem, atque inauditam, multoque magis ad famam temeritatis, quam gloriæ, insignem. Nanque in urbem hostium plenam præcipiti saltu semet ipse immisit, cum vix sperare posset, dimicantem certè, & non inultum esse moriturum. Quippe, antequam assurgeret, opprimi poterat, & capi vivus. Sed fortè ita libraverat corpus, ut se pedibus exciperet. Itaque stans init pugnam. Et, ne circumiri posset, fortuna providerat. Vetusta arbor haud procul muro ramos multa fronde vestitos, velut de industria Regem protegentes, objecerat. Hujus spatio so stipiti, ne corpus circumiri posset, applicuit, clypeo tela, quæ ex adverso ingerebantur, excipiens. Nam, cum unum procul tot manus peterent, nemo tamen audebat propius accedere. Missilia ramis plura, quam clypeo incidebant. Pugnat pro Rege primùm celebrati nominis fama, deinde desperatio, magnum ad honestè moriendum incitamentum. Sed, cum subinde hostis afflueret, jam ingentem vim telorum exceperat clypeo, jam galeam saxa perforaverant, jam continuo labore gravia genua succiderant. Itaque contemptim, & incautè, qui proximi steterant, incurrerunt. E quibus duos gladio ita excepit, ut ante ipsum exanimis procumberent. Nec cuiquam deinde propius incessendi eum animus fuit. Procul jacula, sagittasque mittebant. Ille ad omnes ictus expositus, ægrè jam exceptum poplitibus corpus tuebatur, donec Indus duorum cubitorum

sa-

sagittam (nanque Indis, ut antè diximus, hujus magnitudinis sagittæ erant) ita excussit, ut per thoracem paulum super latus dexterum infingeretur. Quo vulnere affectus, magna vi sanguinis emicante, remisit arma moribundo similis, adeoque resolutus, ut ne ad vellendum quidem telum sufficeret dextera. Itaque ad expoliandum corpus, qui vulneraverat, alacer gaudio accurrit. Quem ut injicere corpori suo manus sensit, credo, ultimi dedecoris indignitate commotus, linquentem revocavit animum, & nudum hostis latus subjecto mucrone hausit. Jacebant circa Regem tria corpora, procul stupentibus cæteris. Ille, ut, antequam ultimus spiritus deficeret, diuicans jam extingueretur, clypeo se allevare conatus est: & postea quàm ad connitendum nihil supererat virium, dextera impendentes ramos complexus, tentabat assurgere. Sed ne sic quidem potens corporis, rursus in genua procumbit, manu provocans hostes, si quis congredi auderet. Tandem Peucestes per aliam oppidi partem, deturbatis propugnatoribus muri, vestigia persequens Regis supervenit. Quo conspecto, Alexander jam non vitæ suæ, sed mortis solatium supervenisse ratus, clypeo fatigatum corpus excepit. Subit inde Timæus, & paulò post Leonatus: huic Aristonius supervenit. Indi quoque, cum intra mœnia Regem esse comperissent, omissis cæteris, illuc concurrerunt, urgebantque protegentes. Ex quibus Timæus, multis adverso corpore vulneribus acceptis, egregiaque edita pugna, cecidit. Peucestes quodque tribus jaculis confossus, non se tamen scuto, sed Regem tuebatur. Leonatus, dum avidè ruentes Barbaros submoveret, cervice graviter icta, semianimis pro-

procubuit ante Regis pedes. Jam & Peucestes vulneribus fatigatus submiserat clypeum. In Aristono spes ultima hærebat. Hic quoque graviter saucius tantam vim hostium ultrà sustinere non poterat. Inter hæc ad Macedonas, Regem cecidisse, fama perlata est. Terruisset alios, quod illos incitavit. Nanque periculi omnis immemores, dolabris perfregere murum, & quàm moliti erant aditum, irrupere in urbem; Indosque plures fugientes, quàm congregi ausos, occiderunt. Non senibus, non sceminis, non infantibus parcitur. Quisquis occurreret, ab illo vulneratum Regem esse credebant. Tandemque internecione hostium justæ ire parentatum est. Ptolemæum, qui postea regnavit, huic pugnae affuisse, auctor est Clitarchus, & Timagenes. Sed ipse, scilicet gloriæ suæ non refragatus, abfuisse se missum in expeditionem, memoriæ tradidit. Tanta componentium vetusta rerum monumenta vel securitas, vel, par huic vitium, credulitas fuit.

C A P U T X I.

Vulnus curat non sine cura deplorata vitæ. Nec omnino curatus pergit rursus in hostes.

Rege in tabernaculum relato, medici lignum hastæ corpori infixum, ita, ne spiculum moveretur, abscindunt. Corpore deinde nudato, animadvertunt hamos inesse telo, nec aliter id sine perniciæ corporis extrahi posse, quàm ut secundo vulnus augerent. Cæterum, ne secantes profluvium sanguinis occuparet, verebantur. Quippe ingens telum adactum erat, & penetrasse in viscera videbatur. Critobu-

bulus inter medicos artis eximiæ , sed in tanto periculo territus , manus admoveere metuebat , ne in ipsius caput parùm prosperæ curationis recideret eventus . Lacrymantem eum , ac me-
tuentem , & solitudine propemodùm exan-
guem Rex conspexerat . *Quid , inquit , quodve
tempus expectas , & non quàm primum hoc dolore
me saltem moriturum liberas ? An times , ne reus
sis , cum insanabile vulnus acceperim ?* At Crito-
lulus tandem vel finito , vel dissimulato metu
hortarium cœpit , ut se continendum præbe-
ret , dum spiculum evelleret , etiam levem cor-
poris motum noxium fore . Rex , cùm affirma-
set nihil opus esse jis , qui semet continerent ,
sicut præceptum erat , sine motu præbuit cor-
pus . Igitur , patefacto latius vulnere , & spicu-
lo evulso , ingens vis sanguinis manare cœpit ,
linquique animo Rex , & caligine oculis offusa ,
veluti moribundus extendi . Cùmque proflu-
vium medicamenta frustra inhiberent , clamor
simul atque ploratus amicorum oritur , Regem
expirasse credentium . Tandem constitit san-
guis , paulatimque animum recepit , & circun-
stantes cœpit agnoscere . Toto eodie , ac no-
cte , quæ sequuta est , armatus exercitus Regiam
obsedit , confessus omnes unius spiritu vivere .
Nec priùs recesserunt , quàm compertum est ,
somno paulisper acquiescere . Hinc certio-
rem spem salutis ejus in castra retulerunt . Rex ,
septem diebus curato vulnere , necdum obducta
cicatrice , cùm audisset convaluisset apud Barba-
ros famam mortis suæ , duobus navigiis junctis ,
statui in medium undique conspicuum taber-
naculum jussit , ex quo se ostenderent periisse
credentibus . Conspectusque ab incolis , spem
hostium falso nuntio conceptam inhibuit . Se-
cun-

tundo deinde amne defluxit, aliquantū inter-
valli à cætera classe præcipiens, ne quies corpo-
ri invalido adhuc necessaria, pulsoremorum
impediretur. Quarto, posteaquàm navigare
cœperat, die, pervenit in regionem, desertam
quidem ab incolis, sed frumento, & pecoribus
abundantem. Placuit is locus & ad suam, &
ad militum requiem.

C A P U T XII.

*Monent amici Regem, ne se in posterum tantis com-
mittat periculis: nullam sequi gloriam ex igno-
bili hoste petitam. Respondet Rex, ubique lau-
dis materiam offerri, ubi liceat fortiter agere:
ipsi Regem suum à domesticis insidiis defendant,
de hoste ne sint solliciti.*

MOs erat principibus amicorum, & custo-
diis corporis excubare ante Præto-
rium, quoties Regi adversa valetudo incidisset.
Hoc tum more quoque servato, universi cubi-
culum ejus intrant. Ille sollicitus, ne quid novi
afferrent, quia simul venerant, percontatur,
num hostium recens nuntiaretur adventus. At
Craterus, cui mandatum erat, ut amicorum
preces perferret ad eum, *Credisne*, inquit, *ad-
ventu magis hostium, ut jam in vallo confisterent,
quàm cura salutis tuæ, ut nunc est, tibi vilis, nos
esse sollicitos? Quantalibet vis omnium gentium
conspiret in nos, impleat armis, virisque totum or-
bem, classibus maria consternat, inusitatas belluas
inducat, tu nos præstabis invictos. Sed quis Dec-
rum hac Macedonia columen, ac fœdus diuturnum
fore polliceri potest? cum tam avidè manifestis pe-
riculis offeras corpus, oblitus tot civium animas*

trahere te in casum? Quis enim tibi superstes am-
 opiat esse, aut potest? Eo pervenimus, auspiciū,
 atque Imperium sequuti tuum, unde, nisi te redu-
 ce, nulli ad Penates suos iter est. Qui si adhuc de
 Persidis Regno cum Dario dimicares, etsi nemo vel-
 let, tamen ne admirari quidem posset, tam prom-
 ptæ esse te ad omne discrimen audaciæ. Nam ubi
 paria sunt periculum, ac præmium & secundis ve-
 bus amplior fructus est, & adversis solatium ma-
 jus. Tuo verò capite ignobilem vicum emi, quis
 ferat non tuorum modò militum, sed ullius etiam
 gentis barbaræ, qui tuam magnitudinem norit?
 Horret animus cogitatione rei, quam paulò ante
 vidimus. Eloqui timeo, invicti corporis spoliis in-
 nervissimos manus fuisse injecturos, nisi te inerce-
 ptum misericors in nos fortuna servasset. Totidem
 proditores, totidem desertores sumus, quot te non
 potuimus persequi. Universos licet milites ignomi-
 nia notes, nemo recusabit luere id, quod ne admit-
 teret, præstare non potuit. Patere nos, quaeso, alio
 modo esse viles tibi. Quocunque jasseris, ibimus.
 Obscura bella, & ignobiles pugnas nobis deposci-
 mus: temeripsum ad ea serva, qua magnitudinem
 tuam capiunt. Cuiò gloria obsolescit in sordidis
 hostibus: nec quidquam indignius est, quàm con-
 sumi eam, ubi non possit ostendis. Eadem fere Pro-
 lemæus, & similia jis cæteri. Jamque consulis
 vocibus flentes eum orabant, ut tandem exsa-
 tiatæ laudi modum faceret, ac salutem suam, idest
 publicam, parceret. Grata erat Regi, pietas a-
 micorum. Itaque singulos familiariter ample-
 xus confidere jubet, altiùsque sermone repeti-
 to, *Vobis quidem*, inquit, *ò fidissimi, piissimique*
civium, atque amicorum, grates ago, habeoque,
non solum eo nomine, quòd hodie salutem meam ve-
stra præponitis, sed quod à primordiis belli, nul-
lum

Nam erga me benevolentia pignus, atque indicium
 omisistis, adeò, ut confidendum sis, nunquam mihi
 vitam meam fuisse tam charam, quam esse cepit,
 ut vobis diu frui possim. Cæterum non eadem est
 cogitatio eorum, qui pro me mori optant, & mea,
 qui quidem hanc benevolentiam vestram virtute
 meruisse me iudico. Vos enim diuturnum fructum
 ex me, forsitan etiam perpetuum, percipere cupi-
 sis: ego me metior non ætatis spatium, sed gloria.
 Licuit paternis opibus contento, intra Macedonia
 terminos per otium corporis expectare obscuram, &
 ignobilem senectutem. Quanquam ne pigri quidem
 sibi fata disponunt, sed unicum bonum diuturnam
 vitam æstimantes sæpe acerba mors occupat. Ve-
 rum ego, qui non annos meos, sed victorias nume-
 ro, si munera fortuna bene computo, diu vixi,
 Orsus à Macedonia Imperium, Graciam teneo,
 Thraciam, & Illyrios subegi, Triballis, Medisque
 imperito, Asiam, quæ Hellesponto, quæ Rubro ma-
 ri alluitur, possideo. Jamque haud procul absum
 à fine mundi. Quem egressus, aliam naturam, a-
 lium orbem aperire mihi statui. Ex Asia in Euro-
 pæ terminos momento unius huc transivi. Victor
 utriusque regionis post nonum Regni mei, post
 XXVIII ætatis annum, videor ne vobis in exco-
 lenda gloria, cui me uni devovi, posse cessare? Ego
 verò non deero, & ubicunque pugnabo, in theatro
 terrarum orbis esse me credam. Dabo nobilitatem
 ignobilibus locis, aperiam cunctis gentibus terras,
 quas natura longè submoverat. In his operibus
 extinguere me, si fors ita feret, pulchrum est. Ea
 stirpe sum genitus, ut multam prius, quam
 longam vitam debeam optare. Obsecro vos, cogita-
 re, nos pervenisse in terras, quibus fæminæ ob vir-
 tutem celeberrimum nomen est. Quas urbes Semi-
 ramis condidit? quas gentes redegit in potesta-
 tem?

*rem ? quanta opera molita est ? Nondum faminam
 æquavimus gloria, & jam nos laudis sasetas ca-
 pit ? Dii faveant, majora adhuc restant. Sed ita
 nostra erunt, quæ nondum attigimus, si nihil par-
 vum duxerimus, in quo magnæ gloriæ locus est.
 Vos modò me ab intestina fraude, & domesticorum
 insidiis præstate securum. Belli, Martisque discrim-
 en impavidus subibo. Philippus in acie tutior,
 quàm in theatro fuit. Hostium manus sæpe vita-
 vit; suorum effugere non valuit. Aliorum quo-
 que Regnum exitus si repuleritis, plures à suis,
 quàm ab hoste interemptos numerabitis. Cæterum,
 quoniam olim rei agitata in animo meo, nunc pro-
 mende occasio oblata est, mihi maximus laborum,
 atque operum meorum erit fructus, si Olympias
 mater immortalitati consecretur, quandoque
 excesserit vita. Hoc si licuerit, ipse præstabo: si
 me præceperit fatum, vobis mandasse memento.
 Ac tum quidem amicos dimisit. Cæterum per
 complures dies ibi stativa habuit.*

CAPUT XIII.

*Colonia Græcorum Bactriana deficit, & relictis
 Barbaris Græciam repetit.*

HÆc dum in India geruntur, Græci milites,
 nuper in colonias à Rege deducti Gara-
 bactra, orta inter ipsos seditione, defecerant,
 non tam Alexandro infensi, quàm metu suppli-
 cii. Quippe occisis quibusdam popularium, qui
 validiores erant, arma spectare cœperunt, &
 Bactriana arce, quæ casu negligentius asserva-
 ta erat, occupata, Barbaros quòque in societa-
 tem defectionis impulerant. Athenodorus erat
 princeps eorum, qui Regis quòque nomen as-
 sum-

sumpserat, non tam Imperii cupidine, quàm in patriam revertendi cum jis, qui auctoritatem ipsius sequebantur. Huic Bicon quidam nationis ejusdem, sed ob æmulationem infestus, comparavit insidias, invitatumque ad epulas, per Boxum quendam Macerianum in convivio occidit. Postero die concione advocata, Bicon ultrò insidiatum sibi Athenodorum plerisque persuaserat. Sed aliis suspecta fraus erat Biconis, & paulatim in plures cœpit manare suspicio. Itaque Græci milites arma capiunt, occisuri Biconem, si daretur occasio. Cæterum principes eorum ira multitudinis mitigaverunt. Præter spem suam Bicon præsentis periculo ereptus, paulò post insidiatus auctoribus salutis suæ est. Cujus dolo cognito, & ipsum comprehenderunt, & Boxum. Cæterum Boxum protinus placuit interfici, Biconem etiam per cruciatum necari. Jamque corpori tormenta admovebantur, cum Græci milites, incertum, ob quam causam, lympharis similes ad arma discurrunt. Quorum fremitu exaudito, qui torquere Biconem jussi erant, omisere veriti, nè id facere tumultuantium vociferatione prohiberentur. Ille, sicut nudatus erat, pervenit ad Græcos, & miserabilis facies supplicio destinati in diversum animos repente mutavit. Dimittique eum jusserunt. Hoc modo pœna bis liberatus, cum cæteris, qui colonias à Rege attributas reliquerunt, revertit in patriam. Hæc circa Bactra, & Scytharum terminos gesta.

C A P U T X I V.

Oxydrace, & Malligentes se dedunt Regi. Legati adhibentur convivio. Dioxippus provocatus duello adversarium vincit: furti per invidiam falsò simulatus in se manus vertit.

INterim Regem duarum gentium (de quibus antè dictum est) 100 Legati adeunt. Omnes curru vehebantur, eximia magnitudine corporum, decoro habitu: lineæ vestes intextæ auro, purpuraque distinctæ. Ei se dedere ipsos, urbes, agrosque referebant, per tot ætates inviolatam libertatem, illius primùm fidei, ditionique permissuros. Deos sibi deditiois auctores, non metum: quippe intactis viribus jugum excipere. Rex, concilio habito, deditos in fidem accipit, stipendio, quod Arachosii utraque natio pensitabat, imposito. Præterea duo millia, & De equites imperati. Et omnia obedienter à Barbaris facta. Invitatis deinde ad epulas Legatis gentium, Regulisque, exornari convivium iussit. Centum aurei lecti modicis intervallis positi erant. Lectis circunderat aulæa, purpura, auroque fulgentia, quidquid aut apud Persas vetere luxu, aut apud Macedonas nova immutatione corruptum erat, confusis utriusque gentis vitiis in illo convivio ostendens. Intererat epulis Dioxippus Atheniensis pugil nobilis, & ob eximiam virtutem virium jam Regi pernotus, & gratus. Invidi, malignique increpabant per seria, & ludum, saginati corporis sequi inutilem belluam: cum ipsi prælium inirent, oleo madentem præparare ventrem epulis. Eadem igitur in convivio

vio Horratus Macedo jam temulentus exprobrare ei cœpit, & postulare, ut, si vit esset, postero die secum ferro decerneret, Regem tandem vel de sua temeritate, vel de illius ignavia judicaturum. Et à Dioxippo contemptim militarem eludente ferociam, accepta conditio est. Ac postero die Rex, cùm etiam acrius certamen exposcerent, quia detertere non poterat, destinata exequi passus est. Ingens huc militum, inter quos erant Græci, qui Dioxippo studebant, convenerat multitudo, Macedo iusta arma sumpserat, æreum clypeum, hastam, quam sarissam vocant læva tenens, dextera lanceam, gladioque cinctus, velut cum pluribus simul dimicaturus. Dioxippus oleo nitens, & coronatus, læva puniceum amiculum, dextera validum, nodosumque stipitem præferebat. Ea ipsa res omnium animos expectatione suspenderat: quippe armato congredi nudum, dementia, non temeritas videbatur. Igitur Macedo haud dubius eminùs interfici posse, lanceam emisit, quam Dioxippus cùm exigua corporis declinatione vitasset, antequàm ille hastam transferret in dextram, assiluit, & stipite mediam fregit. Amisso utroque telo, Macedo gladium cœperat stringere: quem occupatum complexu, pedibus repentiè subductis, Dioxippus arietavit in terram, ereptoque gladio, pedem super cervicem jacentis imposuit, stipitem intentans, clisurusque eo victum, ni prohibitus esset à Rege. Tristis spectaculi eventus non Macedonibus modò, sed etiam Alexandro fuit, maximè, qui Barbari affuerant: quippe celebratam Macedonum fortitudinem ad ludibrium recidisse verabatur. Hinc ad criminationem invidorum adaperthæ sunt aures Regis. Et post paucos dies
inter

inter epulas aureum poculum ex compositione subducitur : ministrique , quasi amisissent , quod amoverant , Regem adeunt . Sæpè minus est constantiæ in rubore , quàm in culpa . Conjectum oculorum , quibus ut fur destinabatur , Dioxippus ferre non potuit . Et , cùm excessisset convivio , literis conscriptis , quæ Regi redderentur , ferro se interemit . Graviter mortem ejus tulit Rex , existimans indignationis esse , non pœnitentiæ testem , utique , posteaquàm falsò insimulatum eum , nimium invidorum gaudium ostendit .

C A P U T X V.

Gentium duarum Legati dimissi , & reversi ferunt munera . Rex varias gentes , & oppida expugnat .

Indorum Legati dimissi domos paucis post diebus cum donis revertuntur . CCC erant equi , MXXX. currus , quos quadrijugi equi ducebant , linæ vestis aliquantum , mille scuta Indica , & ferri candidi talenta centum , leonesque raræ magnitudinis , & tigres , utrunque animal ad mansuetudinem domitum , lacertarum quòque ingentium pelles , & dorsa testudium . Cratero deinde imperat Rex , haud procul amne , per quem erat ipse navigaturus , copias duceret : eos autem , qui comitari eum solebant , imponit in naves . Et in fines Mallorum secundo amne devehitur . Inde Sabracas adiit , validam Indiæ gentem , quæ populi , non Regum imperio regebatur . LX. peditum habebant , equitum VI. Millia : has copias currus D. sequebantur . Tres Duces spectatos virtute bellica ele-

egerant. At, qui in agris erant proximi flumini (frequentes autem vicos maximè in ripa habebant) ut videre totum amnem, qua profpici poterat, navigiis constratum, & tot militum arma fulgentia, territi nova facie, Deorum exercitum, & alium Liberum Patrem, celebre in illis gentibus nomen, adventare credebant. Hinc militum clamor, hinc remorum pulsus, varixque naturarum voces hortantium, pavidas aures impleverant. Ergo universi ad eos, qui in armis erant, currunt, furere clamitantes, & cum Diis prælium inituros. Navigia non posse numerari, quæ invictos veherent. Tantumque in exercitum suorum intulere terroris, ut Legatos mitterent, gentem dedituros. His in fidem acceptis, ad alias deinde gentes quarto die pervenit. Nihilo plus animi his fuit, quàm cæteris fuerant. Itaque oppido ibi condito, quod Alexandriam appellari jusserrat, fines eorum, qui Musicani appellantur, intravit. Hic de Teriolte Satrape, quem Paropamisadis præsecerat, jisdem arguentibus, cognovit, multaue avarè, ac superbè secisse convictum, interfici jussit. Oxatres Prætor Bactrianorum non absolutus modò, sed etiam jure ampliores Imperii donatus est. Finibus Musicanis deinde in deditio- nem redactis, urbi eorum præsidium imposuit. Inde Præstos, & ipsam Indiæ gentem, perventum est. Oxycanus Rex erat, qui se munitæ urbi cum magna manu popularium incluserat. Hanc Alexander, tertio die, quam cœperat obsidere, expugnavit. Et Oxycanus, cum in arcem confugisset, Legatos de conditione deditio- nis misit ad Regem. Sed, antequàm adirent eum, dux- tures cum ingenti fragore prociderant, per quarum ruinas Macedones evasere in arcem:

qua capta, Oxycanus cum paucis repugnans occiditur. Diruta igitur arce, & omnibus captivis venundatis, Sabi Regis fines ingressus est. Multisque oppidis in fidem acceptis, validissimam gentis urbem cuniculo cepit. Barbaris simile monstri visum est, rudibus militarium operum. Quippe in media fermè urbe è terra exstebant, nullo suffossi specus antè vestigio facto. Octoginta millia Indorum in ea regione cæsa, Clitarchus est auctor, multosque captivos sub corona venisse. Rursus Muscani defecerunt, ad quos opprimendos missus est Pithon. Qui captum Principem gentis, eundemque defectionis auctorem, adduxit ad Regem. Quo Alexander in crucem sublato, rursus amnem, in quo classem expectare se jusserat, repetit. Quarto deinde die secundo amne pervenit ad oppidum, quò iter in Regnum erat Sabi. Nuper se ille dediderat; sed oppidani detrectabant imperium, & clauferant portas. Quorum paucitate contempta, Rex D. Agrianos mœnia subire jusserat, & sensim recedentes elicere extra muros hostem, sequuturum profectò, si fugere eos crederet. Agriani (sicut imperatum erat) lacessito hoste, subito terga verterunt: quos Barbari effusè sequentes, in alios, inter quos ipse Rex erat, incidunt. Renovato ergo prælio, ex tribus millibus Barbarorum sexcenti cæsi sunt, mille capti, cæteri mœnibus urbis inclusi. Sed non, ut prima specie læta victoria, ita eventu quoque fuit. Quippe Barbari veneno tinxerant gladios. Itaque faucii subinde expirabant. Nec causa tam strenuæ mortis excogitari poterat à medicis, cùm etiam leves plagæ insanabiles essent. Barbari autem speraverant, incautum, & temerarium Regem exci-

si posse . Et fortè inter promptissimos dimicans , intactus evaserat . Præcipuè Ptolemæus lævo humero leviter quidem saucius , sed majore periculo , quàm vulnere affectus , Regis sollicitudinem in se converterat . Sanguine conjunctus erat , & quidam Philippo genitum esse credebant . Certè pellice ejus ortum constabat . Idem corporis custos , promptissimusque bellator , & pacis artibus , quàm militiæ major , & clarior , modico , civilique cultu , liberalis in primis , adituque facilis , nihil ex fastu Regio assumpserat . Ob hæc Regi , an popularibus charior esset , dubitari poterat , tum certè primùm expertus suorum animos , adèò ut fortunam , in quam postea ascendit , in illo periculo Macedones ominari esse videantur . Quippe non levior illis Ptolemæi fuit cura , quàm Regis . Qui & prælio , & sollicitudine fatigatus cum Ptolemæo assideret , lectum , in quo ipse acquiesceret , jussit inferri . In què ut se recepit , protinùs alior inseguutus est somnus . Ex quo excitatus , per quietem vidisse se exponit speciem draconis oblatam herbam ferentis ore , quam veneni remedium esse monstrasset . Colorem quoque herbe referebat , agniturum , si quis reperisset , affirmans . Inventamque deinde , quippe à multis erat requisita , vulneri imposuit . Protinùsque dolore finito , intra breve spatium cicatrix quòque obducta est . Barbaros ut prima spes fefellerat , seipsos , urbemque dediderunt . Hinc in proximam gentem Pathaliam perventum est . Rex erat Mæris , qui urbe deserta , in montes profugerat . Itaque Alexander oppido positur , agrosque populatur . Magnæ inde prædæ actæ sunt pecorum , armentorumque , magna vis reperta frumenti .

C A P U T X V I .

*Per amnem ad Oceanum pervenit . Ex aestu maris
classis ultimum discrimen adit . Jubet explorari
Oceanī naturam . Oppida condit .*

DUcibus deinde sumptis amnis peritis , de-
fluxit ad insulam medio fermè alveo ena-
tam . Ibi diutius subsistere coactus , quia duces
socordius asservati profugerant , misit , qui con-
quirent alios : nec repertis , pervicax cupido
visendi Oceanum , adeundique terminos mundi
adegit sine regionis peritis flumini ignoto caput
suum , totque fortissimorum virorum salutem
permittere . Navigabant ergo omnium , per
quæ ferebantur , ignari . Quantum inde abesset
mare , quæ gentes colerent , quàm placidum am-
nis eo , quàm patiens longarum navium esset ,
anceps , & cæca æstimatio augurabatur . Unum
erat temeritatis solatium , perpetua felicitas .
Jam CCC. stadia processerant , cùm gubernato-
res agnoscere ipsos auram maris , & haud pro-
cul videri sibi Oceanum abesse , indicant Regi .
Lætus ille hortari nauticos cœpit , *incumberent
remis . Adesse finem laboris omnium votis expeti-
tum . Jam nihil gloria deesse , nihil ob stare virtuti .
Sine ullo Martis discrimine , sine sanguine orbem
terra ab illis capi . Nec naturam quidem longius
posse procedere . Brevis incognita , nisi immortali-
bus , esse visuros .* Paucos tamen navigio emisit
in ripam , qui agrestes vagos exciperent , è qui-
bus certiora nosci posse sperabat . Illi scrutati
omnia tuguria ; tandem latentes reperere . Qui
interrogati , quàm procul abesset mare , respon-
derunt , nullum ipsos mare ne fama quidem ac-

Epille, cæterum tertio die perveniri posse ad
 aquam amaram, quæ corrumpere dulcem. In-
 tellectum est mare destinari ab ignaris naturæ
 ejus. Itaque ingenti alacritate nautici remi-
 gant, & proximo quòque die, quò propius spes
 admovebatur, crescebat ardor animorum.
 Tertio jam die mistum flumini subibat mare, le-
 ni adhuc æstu confundente dispares undas.
 Tum aliam insulam medio anni sitam evecti
 paulò lenius, quia cursus æstu reverberabatur,
 applicant classem, & ad com meatus petendos
 discurrunt, securi casus ejus, qui supervenit i-
 gnaris. Tertia fermè hora erat, cum statà vice
 Oceanus exæstuans in vchi cœpit, & retrò flu-
 men urgere. Quod primò coercitum, deinde
 vehementius pulsum, majore impetu adversum
 agebatur, quàm torrentia præcipiti alveo in-
 currunt. Ignota vulgo freti natura erat, mon-
 straque, & iræ Deum indicia cernere videban-
 tur, identidem intumescere mare, & in campos
 paulò antè siccos descendere superfusum. Jamq;
 levatis navigiis, & tota classe dispersa, qui ex-
 positi erant, undique ad naves trepidi, & impro-
 viso malo attoniti recurrunt. Sed in tumultu
 festinatio quòque tarda est. Hi contis navigia
 appellebant, hi, dum considerent, remos aptari
 prohibebant. Quidam enavigare properantes,
 sed non expectatis, qui simul esse debebant,
 clauda, & inhabilia navigia languidè moliebant-
 tur, aliæ navium inconsultè ruentes non rece-
 perant. Pariterque & multitudo, & paucitas
 festinantes morabatur. Clamor hinc expecta-
 re, hinc ire jubentium. Dissonæque voces nul-
 quam idem, ac unum tendentium, non oculo-
 rum modò usum, sed etiam aurium abstulerant.
 Ne in gubernatoribus quidem quidquam opis
 erat,

erat, quorum nec exaudiri vox à tumultu-
bus poterat, nec imperium à territis, incompo-
sitisque servari. Ergo collidi inter se naves, ab-
stergerique invicem remi, & alii aliorum navi-
gia urgere ceperunt. Crederes non unius exer-
citus classem vehi, sed duorum navale inisse
certamen. Incutiebantur puppibus prore, pre-
mebantur à sequentibus, qui antecedentes tur-
baverant. Jurgantium ira perveniebat etiam
ad manus. Jamque æstus totos circa flumen
campos inundaverat, tumulis duntaxat emi-
nentibus, velut insulis parvis, in quos plerique
trepidi, omissis navigiis, enare ceperunt. Dis-
persa classis partim in præalta aqua stabat, quæ
subsederant valles; partim in vado hærebat,
utrumque inæquale terræ fastigium occupave-
rant undæ, cum subito novus, & pristino major
terror incutitur. Reciprocare coepit mare, ma-
gno tractu aquis in suum fretum recurrentibus;
reddebatque terras paulò antè profundo salo
mersas. Igitur destituta navigia, alia præcipi-
tantur in proras, alia in latera procumbunt.
Strati erant campi sarcinis, armis, avulsarum
tabularum, remorumque fragmentis. Miles
nec egredi in terram, nec in nave subsistere au-
debat, identidem præsentibus graviora, quæ se-
querentur, expectans. Vix, quæ perpetiebantur,
videre ipsos posse credebant: in sicco nau-
fragia, in amni mare. Nec finis maiorum. Quip-
pe æstum paulò post mare relaturum, quo na-
vigia allevarentur, ignari, famem, & ultima si-
bimet ominabantur. Bellæ quoque fluctibus
destitutæ, terribiles vagabantur. Jamque nox
appetebat, & Regem quoque desperatio salutis
ægritudine affecerat. Non tamen invictum ani-
mum curæ obruunt, quin tota nocte præsideret

in speculis, equitesque præmitteret ad os amnis, ut, cum mare rursus exæstuarè sensissent, procederent. Navigia quoque lacerata refici, & eversa fluctibus erigi jubet, paratosque esse, & intentos, cum rursus mare terras inundasset. Tota ea nocte inter vigilias, adhortationesque consumpta, celeriter equites ingenti cursu refugere. Et sequutus est æstus. Qui primò, aquis leni tractu subeuntibus, cepit levare navigia, mox totis campis inundans, etiam impulit classem. Plaususque militum, nauticorumque insperatam salutem immodico celebrantium gaudio, littoribus, ripisque resonabat. Unde tantum redisset subitò mare, quò pridie refugisset, quanam esset ejusdem elementi natura, modò discors, modò imperio temporum obnoxia, mirabundi requirebant. Rex, cum ex eo, quod acciderat, conjectaret, post Solis ortum statum tempus esse, media nocte, ut æstum occuparet, cum paucis navigiis secundo amne defluxit. Evectusque os ejus, CCCC. stadia processit in mare. Tandem voris sui compos, præsidibus & maris, & locorum Diis sacrificio factò, ad classem rediit. Hinc adversum flumen subiit classis. Et altero die appulsa est haud procul lacu falso: cujus ignota natura plerosque decepit temerè ingressos aquam. Quippe scabies corpora invasit, & contagium morbi etiam in alios vulgatum est. Oleum remedio fuit. Leonato deinde præmisso, ut puteos foderet, quà terrestri itinere ducturus exercitum videbatur (quippe sicca erat regio) ipse cum copiis substitit, vernum tempus expectans. Interim urbes plerasque condidit. Nearchò, atque Onesicrito, nauticæ rei peritis, imperavit, ut validissimas navium deducerent in Oceanum, progressi-
que,

que, quoad tutò possent, naturam maris non
rent: vel eodem amne, vel Euphrate sub
eos posse, cum reverti ad se vellent.

C A P U T XVII.

*Varias gentes recipit in fidem. Oppidum consti-
tuit. Maritimos Indos adit. Esurit: simul
exercitus pestilente laborat.*

TAmque mitigata hyeme, & navibus, quæ in-
nuitiles videbantur, crematis, terra ducebat
exercitum. Nonis castris in regionem Abari-
tarum, inde totidem diebus in Gedrosiorum
regionem perventum est. Liber hic populus,
concilio habito, dedit se. Nec quidquam de-
ditis præter commearus imperatum est. Quin-
to hinc die venit ad flumen, Arabon incolæ ap-
pellant. Regio deserta, & aquarum inops exci-
pit, quam emensus ipse Horitas transit. Ibi ma-
jorem exercitus partem Hephæstioni tradidit:
levem armaturam cum Ptolemæo, Leonatoque
partitus est. Tria simul æmina populabantur
Indos: magnæque prædæ actæ sunt. Maritimos
Ptolemæus, cæteros ipse Rex, & ab alia parte
Leonatus urebant. In hac quòque regione ur-
bem condidit, deductique sunt in eam Arachos-
ii. Hinc pervenit ad maritimos Indos. De-
sertam, vastamque regionem latè tenent, ac ne
cum finitimis quidem ullo commercii jure mi-
scentur. Ipsa solitudo natura quòque immitia
effecerat ingenia. Prominent ungues nunquam
recisi, comæ hirsutæ, & intonsæ sunt. Tuguria
conchis, & cæteris purgamentis maris struunt.
Ferrarum pellibus recti, piscibus Sole duratis,
& majorum quòque belluarium, quas flustus eji-

carne vescuntur. Consumptis igitur alimentis, Macedones primò inopiam, deinde ad ultimum famem sentire cœperunt, radices palmarum (nanque sola ea arbor gignitur) ubique rimantes. Sed, cùm hæc quòque alimenta defecerant, jumenta cadere aggressi, ne equis quidem abstinebant. Et, cum deessent, quæ sarcinas veherent, spolia de hostibus, propter quæ ultima Orientis peragraverant, cremabant incendio. Famem deinde pestilentia sequuta est. Quippe insalubrium ciborum novi succi, ad hoc itineris labor, & ægritudo animi, vulgaverant morbos. Et nec manere sine clade, nec progredi poterant. Manentes fames, progressos acrior pestilentia urgebat. Ergo strati erant campi penè pluribus semivivis, quàm cadaveribus. Ac ne levius quidem ægri sequi poterant: quippe agmen raprim agebatur; tantum singulis ad spem salutis ipsos proficere credentibus, quantum itineris festinando præciperent. Igitur qui defecerant, notos, ignotosque, ut allevarentur, orabant. Sed nec jumenta erant, quibus excipi possent, & miles vix arma portabat, imminensque etiam ipsi facies mali ante oculos erat. Ergo sæpius revocati, ne respicere quidem suos sustinebant, misericordia in formidinem versa. Illi relictæ Deos testes, sacra communia, Regisque implorabant opem. Cùmque frustra surdas aures fatigarent, in rabiem desperatione versi, parem suo exitum, similesque ipsis amicos, & contubernales precabantur. Rex dolore simul, & pudore anxius, quia causa tantæ cladis ipse esset, ad Phrataphernem Parthienorum Satrapen misit, qui juberet camelis cœta cibaria afferre. Alios quòque finicimarum regionum Præfectos, certiores necessitatis suæ fecit,

fecit . Nec cessatum est ab his . Itaque tandem vindicatus exercitus , tandem in Gedrosiæ fines perducitur . Omnium rerum solo fertili regio est , in qua stativa habuit , ut vexatos milites quiete firmaret .

C A P U T X V I I I .

Defectores victi, & puniti. Rex damna refarcit exercitus. Bacchi triumphum æmulatur.

Hic Leonati literas accipit , conflixisse ipsum cum octo millibus peditum, & CCCC equitibus Oritarum , prospero eventu . A Cratero quodque nuntius venit , Ozinem, & Zariaspen nobiles Persas defectionem molientes oppressos à se , in vinculis esse . Præposito igitur regioni Siburtio (nanque Memnon Præfectus ejus nuper interjerat morbo) in Carmaniam ipse processit . Aspastes erat Satrapes gentis , suspectus res novare voluisse, dum in India Rex esset . Quem occurrentem , dissimulata ira , comiter alloquutus , dum exploraret , quæ delata erant , in eodem honore habuit . Cum Indiæ Præfecti (sicut imperatum erat) equorum , jumentorumque jugalium vim ingentem ex omni , quæ sub Imperio erat , regione misissent , quibus deerant impedimenta , restituit . Arma quodque ad pristinum resecta sunt cultum . Quippe haud procul à Perside aberant , non pacata modò , sed etiam opulencia . Igitur (ut suprâ dictum est) æmulatus Patris Liberi non gloriam solùm , quam ex illis gentibus deportaverat , sed etiam famam , sive illud triumphus fuit ab eo primùm institutus , sive bacchantium lusus , statuit imitari , animo super humanum fa-

Q. CURTII LIBER IX.

Agnum elato . Vicos , per quos iter erat , floribus , coronisque sterni jubet , liminibus ædium crateras vino repletos , & alia eximie magnitudinis vasa disponi , vehicula deinde contrata , ut plures capere milites possent , in tabernaculorum modum ornari , alia candidis velis , alias veste pretiosa . Primi ibant amici , & cohors Regia , variis redimita floribus , coronisque . Alibi tubicinum cantus , alibi lyre sonus audiebatur . Ibat in vehiculis pro copia cujusque adornatis , commessabundus exercitus , armis , quæ maximè decora erant , circumpendentibus . Ipsum , convivasque currus vehebat , crateris aureis , ejusdemque materię ingentibus poculis prægravis . Hoc modo per dies septem bacchabundum agmen incessit , parata præda , si quid victis saltem adversus comessantes animi fuisset . Mille herculè , viri modò , & sobrii , septem dierum crapula graves in suo triumpho capere potuerunt . Sed fortuna , quæ rebus famam , pretiumque constituit , hic quòque militiæ probrum verit in gloriam . Et præsens ætas , & posteritas deinde mirata est , per gentes nondum satis domitas incessisse temulentos , Barbaris , quod temeritas erat , fiduciam esse credentibus . Hunc apparatus carnifex sequebatur . Quippe Satrapes Aspastes (de quo ante dictum est) interfici jussus est . Adèd nec luxuriæ quidquam crudelitas , nec crudelitati luxuria obstat .

37

LIBER DECIMUS.

SYNOPSIS.

Praetores Cleander, & Sitalces accusantur, & vinciuntur suo loco interficiendi. Eorum satellites scelerum sexcentos mox duci jubet. Nearchus, & Onesicritus ab Oceano reddeunt, & maris ingenium describunt. Alexander de Africa, & Europa aggredienda deliberat. Orsines Pargadaram Satrapes dona fert Alexandro, circumvenitur Bagoas corti insidiis, occiditur. Phradates reus majestatis e medio tollitur. Alexander in crudelitatem degenerat. Zopyrio Thraciae Praetor cum omnibus copiis perit. Rex Athenas cogitat, quae exules rejecerant: Harpali nece audita mutat consilium. Veteranos dimittit in patriam, quindecim millia servat. Aes alienum sui militis dissolvit. Seditionem exercitus paucorum supplicio sedat. Craterum Macedoniae Praetorem loco Antipatri ad se evocati designat. Hepæstion alter Alexander, morbo extinguitur, cui Alexander ambiciosissime, ut Patroclo Achilles, parentat. Rex Babylone veneno absumitur. Inter Duces varia seditiones natae: Aridaeus Rex jubetur: Meleager occiditur: Provinciae dividuntur. Alexandri corpus in Aegyptum deferitur, tota illius stirps deletur.

Q. CURTII

CAPUT I.

Cleandri, Sitalcis, & aliorum accusationes, crimina, vincula, mortes.

TIsdem ferè diebus Cleander, & Sitalces, & cum Agathone Eracon superveniunt, qui Parmenionem jussu Regis occiderant, quinque millia peditum cum equitibus mille. Sed & accusatores eos è provincia, cui præfuerant, sequebantur. Nec tot facinora, quot admiserant, compensare poterant cædis perquam gratæ Regi ministerio. Quippe cum omnia profana spoliassent, ne sacris quidem abstinerant: virginesque, & principes feminarum stupra perpessæ, corporum ludibria descebant. Invisum Macedonum nomen avaritia eorum, ac libido Barbaris fecerat. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem virginem constupratam servo suo pellicem dederat. Plerique amicorum Alexandri, non tam criminum, quæ palàm objiciebantur, atrocitatem, quàm memoriam occisi per eos Parmenionis, quod tacitum prodesse reis apud Regem poterat, intuebantur, læti recidisse iram in iræ ministros, nec ullam potentiam scelere quæsitam cuiquam esse diuturnam. Rex, cognita causa, pronuntiavit, ab accusatoribus unum, & id maximum crimen esse præteritum, desperationem salutis suæ. Nunquam enim talia ausuros, qui ipsum ex India sospitem aut optassent reverti, aut credidissent reversurum. Igitur hos quidem vinxit: DC autem militum, qui sævitæ eorum ministri fuerant, interfici jussit. Eodem die sumptum est supplicium de his quodque, quos
aucto-

auctores defectionis Persarum Cræterus adduxerat.

CAPUT II.

Explorati Oceani natura explicatur. Insulæ descriptio. Regis infinitæ molitiones.

HAud multò post Nearchus, & Onesicritus, quos longius in Oceanum procedere jusserat, supervenerunt. Nuntiabant autem quædam audita, alia comperta. Insulam ostio annis subjectam auro abundare, inopem equorum esse. Singulos equos ab iis, qui ex continenti trajicere auderent, singulis talentis emi. Plenum esse belluarum mare, æstu secundo eas ferri, magnarum navium corpora æquantes, trucidantur deterritas sequi classem, cum magno æquoris strepitu, velut demersa navigia, subisse aquas. Cætera incolis crediderant: inter quæ Rubrum mare non à colore undarum, ut plerique crederent, sed ab Erythro Rege appellari. Esse haud procul à continenti insulam palmetis frequentibus consitam, & in medio ferè nemore columnam eminere, Erythri Regis monumentum, literis gentis ejus scriptam. Adjiciebant, navigia, quæ lixas, mercatoresque vexissent, famam auri sequutis gubernatoribus, in insulam esse transmissa, nec deinde ab iis postea visa. Rex cognoscendi plura cupidine accensus, rursus eos terram legere jubet, donec ad Euphratem appellerent classem, inde adverso amne Babylonem subituros. Ipse animo infinita complexus, statuerat, omni ad Orientem maritima regione perdomita, ex Syria pre-

petere Africam, Carthagini infensus, inde Numidiæ solitudinibus peragratis, cursum Gades dirigere (ubi nanque columnas Herculis esse, fama vulgaverat) Hispaniam deinde, quam Iberiam Græci à flumine Ibero vocabant, adire, & prætervehi Alpes, Italiæque oram, unde in Epirum brevis cursus est. Igitur Mesopotamiæ Prætoribus imperavit, materia in Libano monte cæsa, devehætaque ad urbem Syriæ Tapsacum, ingentium carinas navium ponere, septiremes omnes esse, deducique Babylonem. Cypriorum Regibus imperatus, ut æs, stuprumque, & vela præberent. Hæc agenti, Pori, & Taxilis Regum literæ traduntur, Abisarem morbo, Philippum Præfectum ipsius ex vulnere interiisse, oppressosque, qui vulnerassent, eum. Igitur Philippo substituit Eudæmonem. Dux erat Thracum. Abisaris Regnum filio ejus attribuit.

C A P U T I I I.

Orsini Persæ laudes, liberalitas, criminatio, indignissima cædes.

VEntum est deinde Pasargadas. Persica est gens, cujus Satrapes Orsines erat, nobilitate, ac divitiis inter omnes Barbaros emittens. Genus ducebat à Cyro quondam Rege Persarum. Opes & à majoribus traditas habebat, & ipse longa Imperii possessione cumularat. Iis Regi cum omnis generis donis, non ipsi modò ea, sed etiam amicis ejus daturus, occurrit. Equorum domiti greges sequebantur, currusque argento, & auro adornati, pretiosa suppellex, nobiles gemmæ, aurea magnè
pon-

ponderis vasa, vestesque purpureæ, & signum
argenti talentum quatuor millia. Cæterum tanta
benignitas Barbaro causa mortis fuit. Nam,
cùm omnes amicos Regis donis super ipsorum
vota coluisset, Bagoæ spadoni, qui Alexandrum
obsequio corporis devinxerat sibi, nullum hono-
rem habuit. Admonitusque à quibusdam,
quàm Alexandro cordi esset, respondit, amicos
Regis, non scorta, se colere, nec moris esse
Persis, mares ducere, qui stupro effœminaren-
tur. His auditis, spado potentiam flagitio, &
dedecore quæsitam, in caput nobilissimi, & in-
fontis exercuit. Nanque gentis ejusdem levissi-
mos falsis criminibus astruxit, monitos tum
demùm ea deferre, cùm ipse jussisset. Interim,
quoties sine arbitris erat, credulas Regis aures
implebat, dissimulans causam iræ, quò gravior
criminantis auctoritas esset. Nondum suspec-
tus erat Orsines, jam tamen vilior. Reus e-
nim in secreto agebatur, latentis periculi igna-
rus. Importunissimum scortum, ne in stupro
quidem, & dedecoris patientia, fraudis obli-
tum, quoties amorem Regis in se accenderat,
Orsinem modò avaritiæ, interdum etiam defe-
ctionis arguebat. Jam matura erant in perni-
ciem innocentis mendacia, & fatum, cujus ine-
vitabilis fors est, appetebat. Fortè enim sepul-
chrum Cyri Alexander jussit aperiri, in quo e-
rat conditum ejus corpus, cui dare volebat in-
ferias. Auro, argentoque repletum esse credi-
derat. Quippe ita fama Persæ vulgaverant.
Sed præter clypeum ejus putrem, & arcus duos
Scythicos, & acinacem, nihil reperit. Cæterùm
corona aurea imposita, amiculo, cui asseverat
ipse, solum, in quo corpus jacebat, velavit,
miratus tanti nominis Regem, tantis prædictum
opi-

Q. CURTII

Spado, haud pretiosius sepultum esse, quam fuisset à plebe. Proximus erat lateri spado, qui Regem intuens. Quid mirum, inquit, est, inania sepulchra esse Regum, cum Satraparum domus aurum inde egestum capere non possint? Quod ad me attinet, ipse hoc bustum antea non videram, sed ex Dario ita accepi, tria millia talentum condita esse cum Cyro. Hinc illa benignitas in te, ut quod impunè habere non poterat Orsines, donando etiam gratiam iniret. Concitaverat jam animum in iram, cum hi, quibus negotium idem dederat, superveniunt. Hinc Bagoas, hinc ab eo subornati, falsis criminibus occupant aures. Antequàm accusari se suspicaretur. Orsines, in vincula traditus est. Non contentus supplicio insontis spado, ipse morituro manum injecit. Quem Orsines intuens. *Audieram inquit, in Asia obire regnasse faminas, hoc verò novum est, regnare castratum.* Hic fuit exitus nobilissimi Persarum, nec insontis modò, sed eximiae quoque benignitatis in Regem.

C A P U T I V.

Curtius Regis credulitatem, & crudelitatem carpit, Europa, Asia, & Græcia statum exponit.

Eodem tempore Phradates Regnum affectasse suspectus occiditur. Cœperat esse præceps ad representanda supplicia, idem ad deteriora credenda. Scilicet res secundæ valent commutare naturam, & rarò quisquam erga bona sua satis cautus est. Idem enim paulò

paulò antè Lyncestem Alexandrum, delatò
à duobus indicibus, damnare non sustin-
erat, humiliores quoque reos, contra suam vo-
luntatem, quia cæteris videbantur insontes,
passus absolvi. Hostibus victis regna reduxe-
rat. Ad ultimum à semetipso degeneravit us-
que adedò, ut adversùs libidinem animi, ar-
bitrio scortis aliis Regna daret, aliis adime-
ret vitam. Jisdem ferè diebus literas à Cæno
accipit de rebus in Europagestis, dum ipse In-
diam subigit. Zopyrio Thraciæ præpositus,
dum expeditionem in Getas faceret, tempe-
statibus, procellisque subito coortis, cum to-
to exercitu oppressus erat. Qua cognita cla-
de, Seuthes Odrysas populares suos ad defe-
ctionem compulerat. Amissa propemodùm
Thracia, ne Græcia quidem erat in fide. **
Igitur tringinta navibus Sunium transmittunt.
Promontorium est Atticæ terræ, unde por-
tum urbis petere decreverant. His cognitis,
Rex Harpalo, Atheniensibusque juxtà infes-
tus, classem parari jubet, Athenas protinùs pe-
titurus. Quod consilium dum agitat, clam
literæ ei redduntur. Harpalum intrasse qui-
dem Athenas, pecunia conciliasse sibi prin-
cipum animos, mox concilio plebis habito,
jussu urbe excedere, ad Græcos milites
pervenisse, à quibus interceptum, & truci-
datum à quodam vitatore per insidias. His
lætus in Europam trajiciendi consilium omi-
sit. Sed exules, præter eos, qui civili san-
guine aspersi erant, recipi ab omnibus Græco-
rum civitatibus, queis pulsi erant, jussit. Et
Græci haud ausi imperium aspernari, quan-
quam solvendarum legum id principium esse
censebant, bona quoque, quæ extarent, re-
stituere.

Q. CURTII

re damnatis. Solis Athenienses non suæ
sed, sed etiam publicæ vindices libertatis,
colluvionem hominum, quia ægrè serviebant,
non Regio Imperio, sed legibus, moribusque
patriis regi assueti, prohibuere finibus, omnia
potius toleraturi, quàm purgamenta quondam
urbis suæ, tunc etiam exilii, admitterent.

C A P U T V.

*Rex partem copiarum dimittere parat. Dissolvit
æ alienum sui exercitus, decem millia talen-
tum, hoc est sexagies centena millia aureorum,
seu philippicorum.*

Alexander, senioribus militum in patriam
remissis, tredecim millia peditum, & duo
millia equitum, quæ in Asia retineret, eligi ius-
sit, existimans, modico exercitu contineri pos-
se Asiam, quia pluribus locis præsidia disposuis-
set, nuperque conditas urbes, quas colonis re-
pleisset, res renovare cupientibus ob stare. Cæ-
terum, priusquam excerneret, quos erat reten-
turus, edixit, ut omnes milites æ alienum pro-
fiterentur. Grave plerisque esse compererat.
Et, quamquam ipsorum luxu contractum erat,
dissolvere tamen ipse decreverat. Illi tentari
ipso rati, quò facilius ab integris sumptuosos
discerneret, prolatando aliquantum extraxe-
rant temporis. Et Rex satis gnarus, professio-
ni æris pudorem, non contumaciam ob stare,
mensas totis castris poni iussit, & decem millia
talentorum proferri. Tum demùm fide facta
professi sunt. Nec amplius ex tanta pecunia,
quàm C, & XXX talenta superfuere. Ad eò
illa exercitus, tot ditissimarum gentium vi-
ctor,

LIBER X.

etor, plus tamen victoriæ, quàm prædæ
tavit ex Asia.

CAPUT VI.

*Seditionem militarem primum frustra conatur ora-
tione sedare, quam mox paucorum nece reprimi-
mit. Macedones supplices rejicit, peregrinos,
spretis Macedonibus, alloquitur, admittit.
Seditiosos mergit aqua, ac tandem popularibus
ignoscit.*

CÆterum, ut cognitum est, alios remitti
domum, alios retineri, perpetuam eum
Regni sedem in Asia habiturum rati, vecordes,
& disciplinæ militaris immemores, seditiosis
vocibus castra complent, Regemque ferocius,
quàm aliàs adorti, omnes simul missionem po-
stulare cœperunt, deformia ora cicatricibus,
canitiemque capitum ostentantes. Nec aut
Præfectorum castigatione, aut verecundia Re-
gis deterriti, tumultuoso clamore, & militari
violentia volentem loqui inhibebant, palam
profecti, nusquam inde, nisi in patriam vesti-
gium esse moturos. Tandem silentio factio,
magis, quia motum esse credebant, quàm quia
ipsi moveri poterant, quidnam acturus esset,
expectabant. Ille, *Quid hæc*, inquit, *repens
consternatio, & tam procax, atque effusa licentia
denuntiat? Eloqui timeo. Palam certè rupistis
imperium, & precario Rex sum, cui non alloquen-
di, non noscendi, monendique, aut intuendi vos
jus reliquistis. Equidem cum alios dimittere in pa-
triam, alios mecum paulò post deportare statuerim,
tam illos acclamantes video, qui abiturum sunt,
quàm hos, cum quibus præmissos subsequi statui.*
Quid

Quid hoc est rei ? Dispari in causa idem omnium clamor est . Pervelim scire , virum , qui discedunt , an qui retinentur , de me querantur . Crederes uno ore omnes fustulisse clamorem : ita pariter ex tota concione responsum est , Omnes queri . Tum ille , Non herculè , inquit , potest fieri , ut adducar , querendi simul omnibus hanc causam esse , quam ostenditis , in qua major pars exercitus non est , utpote cum plures dimiserim , quam retenturus sum . Subest nimirum altius malum , quod omnes avertit à me . Quando enim Regem universus exercitus deseruit ? Ne servi quidem uno grege profugiunt dominos , sed est quidam in illis pudor à cæteris destitutos relinquendi . Verum ego tam furiosæ consternationis oblitus , remedia insanabilibus conor adhibere . Omnem hercule spem , quam ex vobis conceperam , damno : nec ut cum militibus meis (jam enim esse desistis) sed ut cum ingratis Civibus porro agere decrevi . Secundis rebus , quæ circumfluunt vos , insanire cœpistis , obliti status ejus , quem beneficio exuistis meo . Digni herculè , qui in eodem consensescatis , quoniam facilius est vobis adversam , quam secundam regere fortunam . En tandem Illyriorum paulò ante , & Persarum tributariis , Asia , & tot gentium spolia fastidio sunt . Modò sub Philippo seminudis , amicu- la ex purpura sordent : aurum , & argentum oculi ferre non possunt . Lignæ enim vasa desiderant , & ex cratibus scuta , rubiginemque gladiorum . Hoc cultu nitientes vos accepi , & quingenta talenta æris alieni , cum omnis Regia supellex haud amplius , quam sexaginta talentorum esset , meorum mox operum fundamenta . Quibus tamen (absit invidia) imperium maximæ terrarum partis imposui . Asiæne pertæsum est , quæ

LIBER X.

vos gloria verum gestarum Diis pares fecit. Europam ire properatis, Rege deserto, cum rebus vestrum defuturum viaticum fuerit, ni alienum luissem, nempe ex Asiatica praeda. Nec pudet profundo venire devictarum gentium spolia circumferentes reverti velle ad liberos, conjugesque, quibus pauci premia victoriæ potestis ostendere. Nam cæterorum, dum etiam spei vestræ obviam istis, arma quoque pignori sunt. Bonis verò militibus carissurus sum, pellicum suarum concubinis: quibus hoc solum ex tantis opibus superest, quod impenditur. Proinde fugientibus me pateant limites: faceffite hinc ocyus. Ego cum Persis abeuntium terga tutabor. Neminem teneo: liberate oculos meos, ingratisfimi cives. Latet vos excipient parentes, liberi que, sine vestro Rege redeuntes, obviam ibunt desertoribus, transfugisque. Triumphabo merherculè de fuga vestra, & ubicumque ero, expectam panas, hos, cum quibus me relinquitis, colendo, præferendoque vobis. Jam autem scietis, & quantum sine Rege valeat exercitus, & quid opis in me uno sit. Desilvit deinde frendens de tribunali, & in medium armatorum agmen se immisit. Notatos quoque, qui ferocissimè obloquuti erant, singulos manu corripuit, nec ausos repugnare, tredecim asserandos custodibus corporis tradidit. Quis crederet sævam paulo ante concionem obtorpuisse subito metu, & cum ad supplicium videret trahi, nihilo ausos graviora, quàm cæteros, * tam effusam antea licentiam, atque seditiosam militum violentiam ita compressam, ut non modo nullus ex omnibus irruenti Regi resisteret, verum etiam cuncti pavore exanimati, attonitis similes, quid

de ipsis quodque Rex statuendum censeret, suspensa mente expectarent? Itaque * sive Regii nominis, quod gentes, quæ sub Regibus sunt, inter Deos colunt, sive propria ipsius veneratio, sive fiducia tanta vi exercentis imperium, conterruit eos: singulare certè ediderunt patientiæ exemplum. Adeoque non sunt accensi supplicio commilitonum, cum sub noctem interfectos esse nossent, ut nihil omiserint, quod singuli magis obedienter, ac piè facerent. Nam, cum postero die prohibiti aditu venissent, Asiaticis modò militibus admissis, lugubrem totis castris edidere clamorem, denuntiantes, protinus esse morituros, si Rex perseveraret irasci. At ille pervicacis ad omnia, quæ agitasset, animi, peregrinorum militum concionem advocari jubet. Macedonibus intra castra cohibitis. Et, cum frequentes coissent, adhibito interprete, talem orationem habuit. *Cum ex Europa trajicerem in Asiam, multas nobiles gentes magnam vim hominum Imperio meo me additurum esse sperabam. Nec deceptus sum, quod de his credidi famæ. Sed ad illa hoc quoque accessit, quod video fortes viros erga Reges suos pietatis invictæ. Luxu omnia fluere credideram, & nimia felicitate mergi in voluptates. At herculè munia militiæ hoc animarum, corporumque robore impigrè toleratis. Et, cum fortes viri sitis, non fortitudinem magis, quàm fidem colitis. Hoc ego nunc privum profiteor, sed olim scio. Itaque & delectum è vobis juniorum habui, & vos meorum militum corpori immiscui. Idem habitus, eadem arma sunt vobis: obsequium verò, & patientia imperii longè præstantior est, quàm ceteris. Ergo ipse Oxatris Persæ filiam mecum in matrimonio junxi, non dedignatus ex captiva liberos colle-*

re . Mox deinde , cū stirpem generis mei latius
 propagare cuperem , uxorem Darii filiam duxi
 proximisque amicorum auctor fui ex captivis gene-
 randi liberos , ut hoc sacro scē deve omne discrimen
 victi , & victoris excluderem . Proinde genitos es-
 se vos mihi , non ascitos milites credite . Asia , &
 Europæ unum , atque idem Regnum est . Macedo-
 num vobis arma do . Inveteravi peregrinam novi-
 tatem : & cives mei estis , & milites . Omnia eun-
 dem ducunt colorem . Nec Persis Macedonum mo-
 res adumbrare , nec Macedonibus Persarum imita-
 ri indecorum est . Ejusdem juris esse debent , qui
 sub eodem Rege victuri sunt . * Hac oratione ha-
 bita , Persis corporis sui custodiam credidit ,
 Persas satellites , Persas apparitores fecit . Per
 quos cū Macedones , qui huic seditioni occa-
 sionem dedissent , vincti ad supplicia traheren-
 tur , unum ex his , auctoritate , & ætate gravem ,
 ad Regem ita loquutum ferunt . * Quousque ,
 inquit , animo tuo , etiam per supplicia , & quidem
 externi moris obsequeris ? Milites tui , cives tui ,
 incognita causa captivis suis ducentibus irahuntur
 ad pœnam . Si mortem meruisse judicas , saltem
 ministros supplicii mune . Amico animo , si veri
 patiens fuisset , admonebatur . Sed in rabiem
 ira pervenerat . Itaque rursus (nam parumper ,
 quibus imperatum erat , dubitaverant) mergi
 in amnem , sicut vincti erant , jussit . Nec hoc
 quidem supplicium seditionem militum movit .
 Nanque copiarum Duces , atque amicos ejus
 manipuli adeunt , petentes , ut , si quos adhuc
 pristina noxa judicaret esse contactos , juberet
 interfici , offerre se corpora iræ , trucidaret . *
 Postquàm verò cognitum est , Persis Ducatus
 datos , Barbaros in varios ordines distributos ,
 atque Macedonica his imposita nomina , se ve-
 ro

Q. CURTII

et ignominiosè penitus rejectos esse, non jam
 amplius conceptum animi dolorem perferre
 potuerunt. Sed concursu in Regiam factò, in-
 teriori duntaxat retenta tunica, arma ante ja-
 nuam, pœnitentiæ signum, projecerunt, ac præ-
 soribus stantes intromitti se, sibi que ignosci sup-
 pliciter, atque flentes orabant, utque Rex sup-
 plicis suis potius saturet se, quàm contumeliis,
 ipsos, nisi venia impetrata, non discessuros.
 Quæ cum Alexandro nuntiata essent, apertis
 Regiæ soribus ad ipsos est egressus. Postquàm
 verò ipsorum ejulatum, atque pœnitentiam,
 nec non miserandum, atque afflictum habitum
 vidisset, diu quòque collacrymatus est. Eaque
 modestia, ut ipsis ignosceret, obtinuerunt. Eis
 deinde nunc modestè incusatis, nunc comiter
 appellatis, complures bello inutiles exancto-
 ravit, magnificentissimèque donatos dimisit.
 Scribens quòque ad Antipatrum Macedoniæ
 Præfectum, eis ad spectanda certamina priores
 in theatro sedes assignari, coronatisque sedere
 iussit. Defunctorum quòque liberos pupillos
 paterna contrahere stipendia voluit, Cratero
 jîs præposito: quem etiam Antipatri loco, Ma-
 cedonibus, Thessalis, Thracibusque præesse
 iussit. Antipatrumque cum supplemento tyro-
 num in Crateri locum vocavit. Jampridem
 quidem Alexandro literæ & ab Olympiade mæ-
 tre, & ab Antipatro redditæ erant, ex quibus
 mutuam inter ipsos similitudinem perceperat.
 Mater Antipatrum affectati Regni insimulabat.
 Antipater Olympiadem multa præter ipsius de-
 corum gerere scripserat. Itaque evocari se
 valde in quo ferens animo, Alexandrum vene-
 no interficere statuit. Peractis his rebus omni-
 bus, Alexander ad Ecbatana Mediæ profectus.

Regni necessaria disposuit : spectacula demum
& solemnes indixit dies . Illis fortè diebus Hephæstion , quem Rex unicè , ac fratris loco diligebat , febricitans moritur . Ex quo Alexander incredibili affectus dolore multa , quæ Regiam majestatem minimè decerent , admisisse dicitur . Miserum quippe medicum , tanquam in curando negligentior fuisset , suspendi jussit . Super amici corpus exanime ejulans procubuit ; vixque inde ab amicis abstractus est . Diem , atque noctem luctum continuavit . Aliaque nonnulla feruntur , quæ quidem ego minimè credo . Illud tamen verum est , quòd Alexander Hephæstioni , tanquam Heroi , sacrificari jusserit . In funus , atque monumentum ei faciendum , plus , quàm duodecim millia talentorum impensa sunt . Revertenti Babylonem Chaldæi Vates occurrerunt , monentes , ne Babylonem ingrederetur . Profectionem enim ejus per id tempus vitæ periculum ei portendere . Quibus spretis , quo destinaverat ire , pergit . Nuntiabatur enim ei , Legatos ex diversis terrarum orbis partibus undique Babylonem confluisse , ejusque adventum expectare . Adeò totum orbem nominis ejus terror invaserat , ut cunctæ gentes , velut destinato sibi Regi , adularentur . Igitur tanquam conventum universi orbis acturus , Babylonem pervenire festinabat . Quò cum venisset , Legatos omnes benignè susceptos domum remisit . Jisdem serè diebus convivium apud Thessalum medicum institutum est : ad quod Rex quòque cum sodalibus vocatus venit . Ibi nondum Herculis scypho epoto , repentè velut telo confixus , ingemuit . Elatus è convivio semianimis , tanto dolore cruciatus est , ut ferrum in remedia posceret .

causam morbi intemperiem ebrietatis divulgavit. Revera autem insidiæ fuerunt, quarum infamiam successorum potentia oppressit. Antipater enim præparatum venenum Cassandro filio, qui cum fratribus Philippo, & Jolla Regi ministrare solebat, dederat, præmonito eo, ne aliis, quàm Thessalo, & fratribus crederet. Philippus itaque, & Jollas, potum Regis prægustare soliti, in aqua frigida venenum habentes, eam prægustatæ potioni Regis supermisserunt. Quarto deinde die, cum milites partim mortuum suspicarentur, idque celari crederent, partim ejus desiderium ferre non possent, mortui sese in Regiam contulerunt, ut sibi Regis videndi copia fieret, ornates. Atque à custodibus ex mandato Regis intromissi sunt. *

CAPUT VII.

Rex Babylonem reversus, propinato sibi per Cassandrum, & Jollam veneno, moriturus salutat exercitum. Perdica tradit anulum. Respondet amicis, supremæque mandata edit, & extinguitur.

INventibus lacrymæ obortæ præbuere speciem jam non Regem, sed funus ejus visentis exercitus. Mœror tamen circumstantium lectum eminebat. Quos ut Rex aspexit, Invenietis, inquit, cum excessero, dignum salibus viris Regem? Incredibile dictu, audituque, in eodem habitu corporis, in quem se composuerat, cum admissurus milites esset, durasse, donec à toto exercitu illo ad ultimum persalutatus est. Dimissoque vulgo, velut omni vitæ debito liberatus, fatigata membra rejecit.

Pro-

Propiusque adire jussis amicis (nam & vox
 ficere jam cœperat) detractum anulum digito
 Perdiccæ tradidit , adjectis mandatis , ut corpus
 suum ad Hammonem ferri juberet . Quæren-
 tibusque his , cui relinqueret Regnum , respon-
 dit ; *Ei qui esset optimus : cæterum prævidere*
jam se , ob id certamen magnos funebres lu-
dos parari sibi . Rursus , Perdicca interrogante ,
Quando cælestes honores haberi sibi vellet , dixit ,
Tum velle , cum ipsi felices essent . Suprema hæc
 vox fuit Regis , & paulò post extinguitur .

C A P U T V I I I .

Luētus omnium immensus per totam Asiam Pur-
puratorum , Prætoriarum cohortis , Exercitus , Per-
sarum . Syfigambis ex luētū mors .

AC primò ploratu , lamentisque , & plancti-
 bus tota Regia personabat . Mox , velut
 in vasta solitudine , omnia tristi silentio muta
 torpebant , ad cogitationes , quid deinde futu-
 rum esset , dolore converso . Nobiles pueri cu-
 stodiæ corporis ejus assueti , nec doloris magni-
 tudinem capere , nec seipsos intra vestibulum
 Regiæ retinere potuerunt : vagique , & furen-
 tibus similes , totam urbem luētū , ac mœrore
 compleverant , nullis questibus omissis , quos in
 tali casu dolor suggerit . Ergo qui extra Re-
 giam adstiterant , Macedones pariter , Barbari-
 que concurrunt . Nec poterant victi à victori-
 bus in communi dolore discerni . Persæ justissi-
 mum , ac mitissimum Dominum , Macedones
 optimum , ac fortissimum Regem invocantes ,
 certamen quoddam mœoris edebant . Nec
 mœstorum solum , sed etiam indignantium vo-

exaudiebantur, tam viridem, & in flore
statu, fortunæque, invidia Deum ereptum es-
se rebus humanis. Vigor ejus, & vultus edu-
centis in prælium milites, obsidentis urbes, eva-
dentis in muros, fortes viros pro concione do-
nantis, occurrebant oculis. Tum Macedonas
divinos honores negasse ei pœnitebat, impio-
que, & ingratos fuisse se confitebantur, quòd
aures ejus debita appellatione fraudassent. Et,
cum diu nunc in veneratione, nunc in deside-
rio Regis hæssissent, in ipsos versa miseratio est.
Macedonia profecti ultra Euphratem, mediis
hostibus novum Imperium aspernantibus, de-
stitutos se esse cernebant: sine certo Regis hæ-
rede, sine hærede Regni, publicas vires ad se
quenque tracturum. Bella deinde civilia, quæ
sequeuta sunt, mentibus augurabantur. Iterum
non de Regno Asie, sed de Rege, ipsis sangui-
nem esse fundendum. Novis vulneribus vete-
res rumpendas cicatrices. Senes debiles mo-
dò petita missione à justo Rege, nunc moritu-
ros pro potentia forsitan satellitis alicujus i-
gnobilis. Has cogitationes volventibus nox
supervenit, terroremque auxit. Milites in armis
vigilabant. Babylonii, alius è muris, alius è cul-
mine sui quisque cæsti prospectabant, quasi cer-
tiora visuri. Nec quisquam lumina audebat ac-
cendere. Et, quia oculorum cessabat usus, fremitus,
vocesque auribus captabant. Ac plerun-
que vano metu territi, per obscuras semitas
alius alii occurrentes, invicem suspecti, & solliciti
ferebantur. Persæ, comis suo more detonsis,
in lugubri veste cum conjugibus, ac liberis,
non ut victorem, & modò hostem, sed ut gentis
sue justissimum Regem, vero desiderio luge-
bant. Assueti sub Rege vivere, non alium, qui
im-

impetum et ipsis, digniorem fuisse confitebantur. Nec muris urbis luctus continebatur, sed proximam regionem, ab ea deinde magnam partem Asiæ cis Euphratem, tanti mali fama pervaserat. Ad Darii quoque matrem celeriter perlata est. Abscissa ergo veste, qua induta erat, lugubrem sumpsit: laceratisque crinibus, humi corpus abjecit. Assidebat ei altera ex neptibus, ruper amissum Hephæstionem, cui ruperat, lugens, propriasque causas doloris in communi læstitia retrahabat. Sed omnium suorum mala Sysigambis una capiebat. Illa suam, illa neptium vicem flebat. Recens dolor etiam præterita revocaverat. Crederes modò amissum Darium, & pariter miseræ duorum filiorum exequitas esse ducendas. Flebat mortuos simul, vivosque. Quem enim puellarum ætuum esse curam? quem alium futurum Alexandrum? Iterum esse se captas, iterum excidisse Regno. Qui mortuo Dario ipsas tueretur, reperisse: qui post Alexandrum respiceret, utique non reperturas. Subibat inter hæc animum, cæcoginta fratres suos eodem die ab Ocho savissimo Regum trucidatos, adjectumque stragi tot filiorum patrem, è septem liberis, quos genuisset ipsa, unum superesse, ipsum Darium floruisse paulisper, ut crudeliùs posset extinguì. Ad ultimum dolori succubuit, obvolutoque capite assidentes genibus suis neptem, nepotemque averfata, cibo pariter abstinuit, & luce. Quinto, postquam mori statuerat, die extincta est. Magnum profectò Alexandri indulgentiæ in eam, justitiæque in omnes captivos documentum est mors hujus, quæ cum sustinisset post Darium vivere, Alexandro esse superstes erubuit.

CAPUT IX.

Laudatio funebris, virtutes, fortunam, famam, gloriam Regis, vitia extenuatis, complexa.

ET herculè justè æstimantibus Regem liquet, bona naturæ ejus fuisse, vitia vel fortunæ, vel ætatis. Vis incredibilis animi, laboris patientia propemodum nimia, fortitudo non inter Reges modò excellens, sed inter illos quòque, quorum hæc sola virtus fuit, liberalitas sæpè majora tribuentis, quàm à Diis petuntur, clementia in devictos, tot Regna, aut redita, quibus ea dempserat bello, aut dono data, mortis, cujus metus cæteros exanimat, perpetua contemptio, gloriæ, laudisque ut justo major cupido, ita ut juveni, & in tantis admitrenda rebus, jam pietas erga parentes, quorum Olympiada immortalitati consecrare decreverat, Philippum ultus erat, jam in omnes ferè amicos benignitas, erga milites benevolentia, consilium par magnitudini animi, &, quantum vix poterat ætas ejus capere, solertia, modus immodicarum cupiditatum, Veneris intra naturale desiderium usus, nec ulla, nisi ex permisso, voluptas, ingentes profectò dotes erant. Illa fortunæ, Diis æquare se, cælestes honores accersere, & talia suadentibus Oraculis credere, & dedignantibus venerari ipsum vehementius, quàm pat esset, irasci, in externum habitum mutare corporis cultum, imitari devictarum gentium mores, quas ante victoriam spreverat. Nam iracundiam, & cupidinem vini, sicut juvenia irritaverat, ita senectus mitigare fuisset. Fatendum est tamen, cum plurimum vir-

virtuti debuerit, plus debuisse fortunæ, quam solus omnium mortalium in potestate habuit. Quoties illum à morte revocavit? quoties temerè in pericula, vectum perpetua felicitate protexit? Vitæ quòque finem eundem illi, quem gloriæ, statuit. Expectavere eum fata, dum, Oriente perdomito, aditoque Oceano, quidquid mortalitas capiebat, impleret. Huic Regi, Ducique successor quærebatur. Sed major moles erat, quam ut unus subire eam posset. Itaque nomen quòque ejus, & fama rerum, in totum propemodum orbem Reges, ac Regna diffudit: clarissimique sunt habiti, qui etiam minimæ parti tantæ fortunæ adhæserunt.

CAPUT X.

Vocato Principum cæli Perdicca perorat apud militem, & agit de Rege subrogando, quem nominat Romanis filium nonnum genitum.

Cætèrùm Babylone (inde enim divertit oratio) corporis ejus custodes in Regiam principes amicorum, Ducesque copiarum advocavere. Sequuta est militum turba cupientium scire, in quem Alexandri fortuna esset transitura. Multi duces frequentia militum exclusi, Regiam intrare non poterant, cum præco, exceptis, qui nominatim citarentur, adire prohibuit. Sed precarium spernebatur imperium. Ac primum ejulatus ingens, ploratusque renovatus est. Deinde futuri expectatio, inhibitis lacrymis, silentium fecit. Tunc Perdicca, Regia sella in conspectum vulgi data, in qua diadema, vestisque Alexandri cum armis erant, anulum sibi pridie traditum à Rege, in eadem

sede posuit . Quorum aspectu rursus oborta
 omnibus lacrymæ integravere lectum . Et
 Perdicca , *Ego quidem* , inquit , *anulum* , quo
 ille Regni , atque Imperii vires obsignare erat so-
 litus , traditum ab ipso mihi , reddo vobis . Ca-
 terum , quanquam nulla clades huic , qua affecti
 sumus , par ab iratis Diis excogitari potest : ta-
 men magnitudinem rerum , quas egit , intuen-
 tibus , credere licet , tantum virum Deos accommo-
 dasse rebus humanis , quarum sorte completa ,
 citò repeterent eum suæ stirpi . Proinde , quo-
 niam nihil aliud ex eo superest , quàm quod sem-
 per ab immortalitate seducitur , corpori , nomi-
 niq; quàm primum iustæ solvamus , haud obli-
 ti , in qua urbe , inter quas sumus , quali Rege ,
 ac Præsidi spoliari . Tractandum est , commilito-
 nis , cogitandumque , ut , victoriam patriam inter
 hos , de quibus paria est , obtinere possimus . Ca-
 pite opus est . Hocne uno , an pluribus , in vestra
 potestate est . Illud scire debetis , militarem sine
 Duce turiam , corpus esse sine spiritu . Sextus
 mensis est , ex quo Roxane prægræva est . Opta-
 mus , ut marem enicatur . Cujus Regnum Diis
 approbantibus futurum , quando adoleverit , in-
 terim , à quibus regi velitis , destinare . Hæc
 Perdicca .

Nearchus Barsines filium dicit Regem. Ptolemæus Aristocratiæ suadet. Aristonius Perdiccam conatur coronare: quod Perdicca cupit, nec audet. Meleager ad aurum properans movet seditionem. Gregarius Aridæum fratrem Alexandri designat, Pythou dissuadet, concio jubet. Adducitur, & Rex saluatur à milite. Refragantur Optimates, & in Perdicæ sententiam concedunt.

TUM Nearchus, Alexandri sanguinem, ac stirpem Regiæ majestati convenire, neminem, ait, posse mirari: cæterum expectari nondum ortum Regem, &, qui jam sit, præteriri, nec animis Macedonum convenire, nec tempori rerum, esse è Barsine filium Regis, huic diadema dandum. Nulli placebat oratio. Itaque suo more hastis scuta quatientes, obstrepere perseverabant. Jamque prope seditionem pervenerant, Nearcho pervicacius tuente sententiam. Tum Ptolemæus, *Digna prorsus est soboles, inquit, quæ Macedonum imperet genti, Roxanes, vel Barsines filius, cujus nomen quoque Europam dicere pigebit, majore ex parte captivi. Cur Persas vicerimus, ut stirpi eorum serviamus? quod justis illi Reges Darius, & Xerxes tot millium agminibus, tantisque classibus necquicquam petiverunt. Mea sententia hæc est, ut sede Alexandri in Regia posita, qui consiliis, ejus adhibebantur, vocant, quoties in commune consulto opus fuerit, eoque, quod maior pars eorum decreverit, stetur, Duces, Præfectique copiarum his pareant. Ptolemeo quidam, pauciores Perdicæ assentien-*

Q. CURTII

Tum Aristonius orsus est dicere, Alexander consultum, cui relinqueret Regnum, voluisse optimum deligi, iudicatum autem ab ipso optimum Perdiccam, cui anulum tradidisset. Neque enim unum eum assedisse morienti, sed circumferentem oculos ex turba amicorum delegisse, cui traderet. Placere igitur summam Imperii ad Perdiccam deferri. Nec dubitare, quin vera censeret. Itaque universi procedere in medium Perdiccam, & Regis anulum tollere jubebant. Hærebat inter cupiditatem, pudoremque, & quò modestius, quod expectabat, appeteret, pervicacius oblaturos esse credebat. Itaque cunctatus, diuque, quid ageret, incertus, ad ultimum tamen recessit, & post eos, qui sederant proximi, constitit. At Meleager unus è Ducibus, confirmato animo, quem Perdiccæ cunctatio crexerat, *Nec Dii siverint*, inquit, *ut Alexandri fortuna, tantique Regni fastigium in istos humeros ruat: homines certè non ferent. Nihil dico de nobilioribus, quàm hic est, sed de viris tantum, quibus invitis nihil perpeti necesse est. Nec verò interest, Roxanes filium, quandocunque genitus erit, an Perdiccam Regem habeatis, cum iste sub tutela specie Regnum occupaturus sit. Itaque nemo ei Rex placeat, nisi qui nondum natus est. Et in tanta omnium festinatione, non iusta modò, sed etiam necessaria, exactos menses solus expectat, & jam divinat marem esse conceptum, quem vos dubitatis paratum esse vel subdere? Si medius fidius Alexander hunc nobis Regem pro se reliquisset, id solum ex his, quæ imperasset, non faciendum esse censerem. Quin igitur ad diripiendos thesauros discurritis? harum enim opum Regiarum utique populus est hæres. Hæc eloquutus, per medios armatos erupit. Et*

qui

LIBER X.

qui abeunti viam dederant, ipsum ad prædā
 prædā sequiebantur. Jamque armato
 rum circa Meleagrum frequens globus erat,
 in seditionem, ac discordiam versa concione,
 cum quidam plerisque Macedonum ignotus ex
 infima plebe, *Quid opus est, inquit, armis, civili-
 que bello, habentibus Regem, quem quaeritis? Ari-
 daeus Philippo genitus, Alexandri paulo ante Re-
 gis frater, sacrorum, caeremoniarumque consors
 modò, nunc solus hæres, præteritur à vobis. Quo
 merito suo? quidve fecit, cur etiam gentium com-
 muni jure fraudeiur? Si Alexandro similem qua-
 ritis, nunquam reperietis: si proximum, hic solus
 est.* His auditis, concio primò silentium velut
 jussa habuit. Conclamant deinde pariter, Ari-
 daeum vocandum esse, mortemque meritos, qui
 concionem sine eo habuissent. Tum Pithon,
 plenus lacrymarum, orditur dicere, nunc vel
 maximè miserabilem esse Alexandrum, qui tam
 bonorum civium, militumque fructu, & præ-
 sentia fraudatus esset. Nomen enim, memo-
 riamque Regis sui tantum intuentes, ad cætera
 caligare eos. Haud ambiguè in juvenem, cui
 Regnum destinabatur, impensa probra, quæ
 * magis ipsi odium, quàm Aridæo contemptum
 attulerunt. Quippe, dum miserentur, etiam
 favere cœperunt. Igitur non alium se, quàm
 eum, qui ad hanc spem genitus esset, regnare
 passuros, pertinaci acclamatione declarant,
 vocarique Aridæum jubent. Quem Meleager
 infestus, invisusque Perdicæ, strenuè perducit
 in Regiam, & milites Philippum consalutatam
 Regem appellant. Cæterum hæc vulgi erat
 vox, Principum alia sententia. Equibus Pi-
 thon consilium Perdicæ exequi cœpit, tuto-
 resque destinat filio ex Roxane futuro, Perdicæ

Q. CURTII

... & Leonatum stirpe Regia genitos. Ad-
 jecit, ut in Europa Craterus, & Antipater res
 administrarent. Tum jusjurandum à singulis
 exactum, futuros in potestate Regis geniti
 Alexandro.

C A P U T XII.

*Meleager Aridaum revocat, qui insignia capit
 Regia. Perdicca cum equitatu, & Regia cohor-
 te, Regia cedit. Meleager tendit Perdicca insi-
 dias, in quas mex ipse incidit. Perdicca occu-
 pat Babylonie campos, annonam intercipit.
 Mittuntur Legati ad Perdiccam de concordia.
 Aridaus deponit insignia, Regia, meliori porri-
 genda: jubetur illa recipere. Perdicca simulat
 amicitiam erga Meleagrum. Curtius excurrit
 in statum, & felicitatem sui avi. Meleager
 circumvenitur, & occiditur.*

Meleager haud injuria metu supplicii ter-
 ritus, cum suis secesserat. Rursus Phi-
 lippum trahens secum, irrupit in Regiam, cla-
 mitans suffragari Reipubl. de novo Rege paulò
 antè concepto, robur ætatis experientur, mo-
 dò stirpem Philippi, & filium, ac fratrem Re-
 gum duorum semet ipsis potiorē crederent.
 Nullum profundum mare, nullum vastum fre-
 tum, & procellosum tantos ciet fluctus, quan-
 tos multitudo motus habet, utique si nova, &
 brevi duratura libertate luxuriat. Pauci Per-
 diccæ modo electo, plures Philippo, quàm spe-
 raverat, Imperium dabant. Nec velle, nec
 nolle quidquam diu poterant, poenitebatque
 modò consilii, modò poenitentia ipsius. Ad ul-
 timum tamen in stirpem Regiam inclinavere
 flu-

studiis. Cesserat ex concione Aridæus Pri-
 mum auctoritate conterritus : & abeunte illi
 conterritu magis, quam languerat militaris fa-
 vor. Itaque revocatus, vestem fratris, eam
 ipsam, quæ in sella posita fuerat, induitur. Et
 Meleager, thorace sumpto, capit arma, novi
 Regis satellites. Sequitur phalanx hastis clypeos
 quatiens. Expleturam se sanguine illorum, qui
 affectaverant nihil ad ipsos pertinens Regnum,
 minabatur, in eadem domo, familiaque Im-
 perii vires remansuras, hæreditarium impe-
 rium stirpem Regiam vindicaturam, assuetos
 esse nomen ipsum colere, venerarique, nec
 quenquam id capere, nisi genitum, ut regna-
 ret. Igitur Perdicca territus, conclave, in
 quo Alexandri corpus jacebat, obserari jubet :
 Sexcenti cum ipso erant spectatæ virtutis. Pro-
 lemæus quòque se adjunxerat ei, puerorum-
 que Regia cohors. Cæterùm haud difficulter
 à tot millibus armatorum claustra perfracta
 sunt. Et Rex quòque irruperat, stipatus sa-
 tellitum turba, quorum princeps erat Melea-
 ger. Iratusque Perdicca, hos, qui Alexandri
 corpus tueri vellent, se vocat. Sed qui irupe-
 rant, eminùs tela in ipsum jaciebant. Multis-
 que vulneratis, tandem seniores, demptis ga-
 leis, quò faciliùs nosci possent, precari, qui
 cum Perdicca erant, cœpere, ut abstinere-
 bello, Regique, & pluribus cederent. Pri-
 mus Perdicca arma deposuit, cæterique idem
 fecere. Meleagro deinde suadente, nè a cor-
 pore Alexandri discederent, insidiis locum quæ-
 rirati, diversa Regiæ parte ad Euphratem fu-
 gam intendunt. Equitatus, qui ex nobilissimis
 juvenum constabat, Perdiccam, & Leonatum
 frequens sequebatur, placebatque excedere

Q. CURTII

, & tendere in campis . Sed Perdicca ne
 pedites quidem sequuturos ipsum desperabat :
 Itaque , ne abducendo equites , abruptisset
 cœtero exercitu videretur , in urbe substitit .
 At Meleager Regem monere non destitit , jus
 imperii Perdiccæ morte sancendum esse , ni
 occupetur impotens animus , res novaturum ,
 meminisse eum , quid de Rege meruisset , ne
 minem autem ei satis fidum esse , quem me
 ruat . Rex patiebatur magis , quam assentie
 batur . Itaque Meleager silentium pro imperio
 habuit , misitque Regis nomine , qui Perdic
 cam accerferent . Jisdem mandatum , ut occi
 derent , si venire dubitaret . Perdicca , nun
 tiato satellitum adventu , sexdecim omninò
 pueris Regiæ cohortis comitatus , in limine do
 mus suæ constitit : castigatosque , & Meleagri
 mancipia identidem appellans , sic animi , vul
 tusque constantia terruit , ut vix mentis com
 potes fugerent . Perdicca pueros jussit equos
 conscendere , & cum paucis amicorum ad Leo
 natum pervenit , jam firmiore præsidio vim
 propulsaturus , si quis inferret . Postero die
 indigna res Macedonibus videbatur , Perdic
 cam ad mortis periculum adductum : & Me
 leagri temeritatem armis ultum ire decreve
 rant . Atque illi seditione professa , cum Re
 gem adissent , interrogare eum cœpere , an
 Perdiccam comprehendi ipse jussisset . Ille Me
 leagri instinctu se jussisse respondit , cæterum
 non debere tumultuari eos , Perdiccam enim
 vivere . Igitur concione dimissa , Meleager ,
 equitum maximè defectione perterritus , inops
 que consilii (quippe in ipsum periculum reci
 derat , quod inimico paulò ante intenderat)
 triduum ferè consumpsit incerta consilia vol
 nu

vendo. Et pristina quidem Regiæ species
nebat. Nam & Legati gentium Regem
bant, & copiarum Duces aderant, & vestibulum
satellites, armatique compleverant. Sed
ingens sua sponte mœstitia, ultimæ desperatio-
nis index erat. Suspectique invicem, non ad-
re propius, non colloqui audebant, secretas
cogitationes intra se quòque volventes. Et ex
comparatione Regis novi desiderium excitaba-
tur amissi. Ubi ille esset, cujus imperium,
cujus auspiciu[m] sequuti erant, requirebant.
Destitutos se inter infestas, indomitasque gen-
tes. Expetituras tot cladum suarum pœnas,
quandocumque oblata esset occasio. His co-
gitationibus animos exedebant, cum annun-
tiatur, equites, qui sub Perdicca essent, oc-
cupatis circa Babylonem campis, frumentum,
quod in urbem invehebatur, retinuisse. Ita-
que inopia primum, deinde fames esse cœpit.
Et, qui in urbe erant, aut reconciliandam
gratiam cum Perdicca, aut armis certandum
esse censebant. Fortè acciderat, ut qui in a-
gris erant, populationem villarum, vicorum-
que veriti, confugerent in urbem, oppidani,
cum ipsos alimenta deficerent, urbe excede-
rent, & utrique generi tutior aliena sedes,
quàm sua videretur. Quorum consternatio-
nem Macedones veriti, in Regiam coeunt,
quæque ipsorum sententia esset, exposunt.
Placebat autem Legatos ad equites mitti, de
finienda discordia, armisque ponendis. Igitur
à Rege legatur Pafas Theffalus, & Amissas
Megalopolitanus, & Perilaus. Qui cum man-
data Regis edidissent, non aliter posituros
arma equites, quàm si Rex discordiæ aucto-
res dedidisset, tulere responsum. His renun-

Q. CURTII

sua sponte milites arma capiunt . Quo-
 tumultu à Regia Philippus excitus , Nihil ,
 inquit , seditione est opus . Nam inter se cer-
 tantium premia , qui quieverint , occupabunt .
 Simul mementote rem esse cum civilis , quibus
 spem gratiæ citò abrumpere , ad bellum civile
 properantium est . Altera legatione , an mitiga-
 ri possit , experiamur . Et credo nondum Regis
 corpore sepulto ad præstanda ei iusta omnes esse
 coituros . Quod ad me attinet , reddere hoc Im-
 perium malo , quàm exercere civium sanguine .
 Et , si nulla alia concordia spes est , oro , qua-
 sogue , eligite potiore . Obortis deinde lacy-
 mis , diadema detrahit capiti , dextram , qua
 id tenebat , protendens , ut , si quis se dignio-
 rem profiteretur , acciperet . Ingentem spem
 indolis ante eum diem fratris claritate suppres-
 sam ea moderata excitavit oratio . Itaque
 cuncti instare cœperunt , ut , quæ agitasset ,
 exequi veller . Eisdem rursus legat , petitu-
 ros , ut Meleagrum tertium Ducem acciperent .
 Haud agrè id impetratum est . Nam & abdu-
 cere Meleagrum Perdicca à Rege cupiebat ,
 & unum duobus imparem futurum esse cense-
 bat . Igitur Meleagro cum phalange obviam
 egresso , Perdicca equitum turmas antecedens
 occurrit . Utrumque agmen , mutua salutatio-
 ne facta , coit , in perpetuum (ut arbitraban-
 tur) concordia , & pace firmata . Sed jam fa-
 tis admovebantur Macedonum genti bella ci-
 vilia . Nam & insociabile est Regnum , & à
 pluribus expetebatur . Primum ergo collegere
 vires , deinde disperferunt , & , cum pluribus
 corpus , quàm capiebat , onerassent , cætera
 membra deficere cœperunt . Quodque Impe-
 rium sub uno stare potuisset , dum à pluribus
 susti-

sustinetur, ruit. Proinde jure, meritoque Populus Romanus salutem se Principi suo debere profitetur, cui noctis, quam penè supremam habuimus, novum sidus illuxit. Hujus hercule, non Solis ortus, lucem caliganti reddidit mundo, cum sine suo capite discordia membra trepidarent. Quot ille tum extinxit faces? quot condidit gladios? quantam tempestatem subita serenitate discussit? Non ergo revirescit solum, sed etiam fleret Imperium. Absit modò invidia, excipiet hujus sæculi tempora ejusdem domus, utinam perpetua, certè diuturna posteritas. Cæterum, ut ad ordinem, à quo me contemplatio publicæ felicitatis averterat, redeam, Perdiccæ unicam spem salutis suæ in Meleagri morte deponebat, vanum eundem, & infidum, celeriterque res novaturum, & sibi maximè infestum, occupandum esse. Sed alta dissimulatione consilium premebat, ut opprimeret incautum. Ergo cum quosdam ex copiis, quibus præerat, subornavit, ut, quasi ignoraret ipse, conquerebantur palam, Meleagrum æquatum esse Perdiccæ. Quorum sermone Meleager ad se relato, furens ira, Perdiccæ, quæ comperisset, exponit. Ille, velut novare exterritus, admirari, queri, dolentisque speciem ostentare cœpit. Ad ultimum convenit, ut comprehenderentur tam seditiosæ vocis auctore. Agit Meleager gratias, amplexusque Perdiccam, fidem ejus in se, ac benevolentiam collaudat. Tum communi consilio rationem opprimendi noxios ineunt. Placet exercitum patrio more lustrari: & probabilis causa videbatur præterita discordia. Macedonum Reges ita lustrare soliti erant milites, ut discissæ canis

visce-

Q. CURTII

castra ultimo in campo, in quem deducere-
 tur exercitus, ab utraque abjicerentur parte,
 intra id spatium armati omnes starent, hinc
 equites, illinc phalanx. Itaque eodie, quem
 huic sacro destinaverant, Rex cum equitibus
 elephantisque constiterat contra pedites, quæ
 Meleager præerat. Jam equestre agmen mo-
 vebatur, & pedites subita formidine, ob re-
 centem discordiam haud sanè pacati quidquam
 expectantes, parumper addubitavere, an in
 urbem subducerent copias. Quippe pro equi-
 ribus planities erat. Cæterum veriti, ne teme-
 rè commilitonum fidem damnarent, substite-
 re, præparatis ad dimicandum animis, si quis
 vim inferret. Jam agmina coibant, parvum-
 que intervallum erat, quod aciem utranque
 divideret. Itaque Rex cum una ala obequi-
 rare peditibus cœpit, discordiæ auctores, quos
 tueri ipse debebat, instinctu Perdiccæ ad sup-
 plicia deposcens, minabaturque, omnes tur-
 mas cum elephantis inducturum se in recusantes.
 Stupebant improvise malo pedites: nec
 plus in ipso Meleagro erat aut consilii, aut a-
 nimi. Tutissimum ex præsentibus videbatur
 expectare potius, quàm movere fortunam.
 Tum Perdicca, ut torpentes, & obnoxio vi-
 dit, trecento ferè, qui Meleagrum erumpen-
 tem ex concione, quæ prima habita est post
 mortem Alexandri, sequuti erant, à cæteris
 discretos, elephantis in conspectu totius exer-
 citus objicit. Omnesque belluarum pedibus
 obruti sunt, nec prohibente Philippo, nec
 auctore. Apparebatque, id modò pro suo
 vindicaturum, quod approbasset eventus.
 Hoc bellorum civilium Macedonibus & omen,
 & principium fuit. Meleager, serò intellecta
 frau-

LIBER X.

fraude Perdicæ, tum quidem, quia ipſius corpori vis non afferebatur, in agmine quietus ſtetit: at mox, damnata ſpe ſalutis, cum ejus nomine, quem ipſe fecerat Regem, in perniciem ſuam abutentes videret inimicos, confugit in templum. Ac ne loci quidem religione deſenſus, occiditur.

CAPUT XIII.

Perdicca, ſumma rerum Aridaſi fratri Alexandri commiſſa, dividit Principibus copiarum provincias.

PERDICCA, perducto in urbem exercito, concilium Principum virorum habuit. In quo Imperium ita dividi placuit, ut Rex quidem ſummam ejus obtineret, Satrapes Ptolemæus Ægypti, & Africæ gentium, quæ in ditione erant. Laomedonti Syria cum Phœnice data eſt: Philotæ Cilicia deſtinata: Lyciam cum Pamphilia, & majore Phrygia obtinere juſſus Antigonuſ: in Cariam Caſſander, Menander in Lydiam miſi: Phrygiam minorem Hellesponto adjunctam Leonati provinciam eſſe juſſerunt: Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia ceſſit. Præceptum eſt, ut regionem eam uſque ad Trapezunta defenderet, bellum cum Arbate gereret. Soluſ hic deſtreſtabat Imperium. Pithon Mediam, Lyſimachuſ Thraciam, appoſitaſque Thraciæ Ponticaſ gentes obtinere juſſi. Qui Indiæ, quique Baſtris, & Sogdianis, cæteriſque aut Oceani, aut Rubri maris accolis præerant, quibuſ quiſque ſuiſ habuiſſet, Imperii etiam juſ obtineret. Decretum eſt, ut Perdicca cum Rege eſſet, copiiſ-

quisque præficeret, quæ Regem sequebantur. Credidere quidam, testamento Alexandri distributas esse provincias: sed famam ejus rei (quanquam ab auctoribus tradita est) vanam fuisse comperimus. Et quidem suas quisque opes, divisis Imperii partibus, tuebantur, quas ipsi fundaverant, si unquam adversus immodicas cupiditates terminus staret. Quippe paulò antè Regis ministri, specie Imperii alieni procurandi, singuli ingentia invaserant Regna, sublati certaminum causis, cum & omnes ejusdem gentis essent, & à cæteris sui quisque Imperii regione discreti. Sed difficile erat eo contentos esse, quòd obtulerat occasio: quippe sordent prima, cum majora sperantur. Itaque omnibus expeditius videbatur augere Regna, quàm fuisset accipere.

C A P U T XIV.

Proceres septimo post die, quàm Alexander obierat, versi ad curandum corpus Alexandri, reperiunt incorruptum, & tantum non spirans, ut pollinctores vererentur manus admoveere. Post purgatum, & inunctum aromatisque repletum, Regio insigni exornant, & in aureo solio, seu feretro collocant. Narratur quòque genus mortis; & quam vim habeat Strygia aqua: demùm ut tota stirps Alexandri sublata, corpusque in Aegyptum translatus sit.

Septimus dies erat, ex quo corpus Regis jacebat in solio, curis omnium ad formandum publicum statum à tam solempni munere averſis. Et non aliis, quàm Mesopotamiæ regioni

gioni fervidior æstus existit, ad eò, ut pleraque animalia, quæ in nudo solo deprehendit, extinguat. Tantus est vapor Solis, & Cœli, quæcuncta, vellut igne, torrentur. Fontes aquarum, & rari sunt, & incolentium fraude celantur. Iphis usus pater, ignotus est advenis. Ut tandem curare corpus exanimum amicis vacavit, nulla tæbe, ne minimo quidem livore corruptum videre, qui intraverant. Vigor quoque, qui constat ex spiritu, non destituerat vultum. Itaque Ægyptii, Chaldæique jussi corpus suo more curare, primò non sunt ausi admove, velut spiranti, manus: deinde precati, ut jus, fasque esset mortalibus atrectare eum, purgare corpus. Repletumque est odoribus. Aureum solium, & capiti adjecta fortunæ ejus insignia. Veneno necatum esse credere: plerique, filium Antipatri inter ministros, Jollam nomine, patris jussu dedisse. Sæpè certè audita erat vox Alexandri, Antipatrum Regiam affectare fastigium, majoremque esse Præfecti opibus, ac titulo Spartanæ victoriæ inflatum, omnia à se data afferentem sibi. Credebant etiam, Craterum cum veterum militum manu ad interficiendum eum missum. Vim autem veneni, quod in Macedonia gignitur, talem esse constat, ut ferrum quodque exurat, ungulæ jumentis duntaxat patiens. Stygem appellant fontem, ex quo pestiferum virus emanat. Hoc per Cassandrum allatum, traditumque fratri Jollæ, & ab eo supremæ Regis portioni inditum. Hæc, utcumque sunt tradita, eorum, quos rumor asperserat, mox potentia extinxit. Regnum enim Macedoniae Antipater, & Græciam quodque invasit. Soboles deinde excepit, interfectis omnibus, quicun-

Q. CURTII LIBER X.

namque Alexandrum etiam longinqua cognatione contingerent. Cæterum corpus ejus à Ptolemæo, cui Ægyptus cesserat Memphin, & inde paucis post annis Alexandriam translatum est. Omnisque memoriæ, ac nomini honos habetur.

F I N I S.

SYN-

ADMONITIO
A D
LECTOREM

*Quædam in hoc Decimo Libro Stellulis
notata sunt , ut constet , ea non
Q. Curtii esse , sed addita ab
iis , qui de industria locum
correxerunt .*

SYNOPSIS.

Rerum ab Alexandro gestarum per Olympiades, & annos digesta, juxta Chronologiam Saliani.

Alexander nascitur ex Philippo, & Olympiade, die sexto Mensis Hecatombeonis, qui Junio nostro extremo responder. Coss. M. Popilio Lenate II. contra Tyburtes, & M. Fab. Ambusto contra Faliscos.

Ab Anaximene, postea ab Aristotele eruditur. Coss. Cornelio in Campanos, & M. Valerio in Samnites.

Pugnat ad Cheroneam adversus Athenienses: Sub ejusdem anni Juliani finem Cleopatram uxorem ducit. Coss. Manio, & Camillo.

Philippus Regnum Alexandro relinquit. Romæ jam Dictatore C. Claudio Regillensi contra Sedicinos.

Alexander Illyrium, Triballos, Thraces armis domat, Thebas evertit. M. Valerio Corvino IV. Coss. contra Sedicinos.

In Asiam contendit, ad Granicum 6000. Persarum profligat.

Occupata minori Asia, Darium vincit. Damascus cum thesauris Alexandro traditur.

Tyrum expugnat, post bimestre Gazam, Judæam adit, Jaddum Pontificem veneratur, Hierosolymis Deo litat.

Ægyptum invadit, Templum Hammonis pætit, Alexandriæ fundamenta jacet. Quintilio Dictatore.

Ad Arbellam 40. millia hostium sternit, Babylonem occupat, Persepolim flammis abolet. Darius à proditoribus capitur, vincitur, occiditur, ab Alexandro reperitur, regè sepelitur.

Mar-

		Anno etat. Alex.	Anno Peri. Juli.	Anno Olym- piad.	Anno Urb. cōdit.	Anno ante Chr.	An- Mun- di.
		I	4359	106	397	355	3698
				I			
		14	4372	109	410	342	3711
				2			
		18	4377	110	415	337	3716
				3			
	Anno Reg.	19	4377	110	415	337	3716
				3			
	I	20	4379	111	417	335	3718
				I			
	2	21	4380	111	418	334	3719
				2			
	3	22	4381	111	419	333	3720
				3			
	4	23	4382	111	420	332	3721
				4			
	5	24	4383	112	421	331	3722
				I			
	Anno Imp. Alex.	6	4384	112	422	330	3723
				2			
	I	7	43	112	423	329	3724
				3			
				5			

Indos, Hyrcanos adit, Philotam con Parmenione, Eurylocum, & Attalum conjuratos interficit. Coss. Mamerto contra Gallos, & Plautio contra Privernates.

In Sogdianos, Scythas, Bactrianos copias ducit. Clytū hastā trajicit, Hermolaum ephēbum, & Callisthenem Philosophum diu excruciatum interficit.

Aornim expugnat, ad Indos proficiscitur: Taxiles Rex in Alexandri fidem concedit. Harphalus Athenas profugit, inde in Cretam, ubi à Tribone occiditur. Coss. Publ. contra Palep. Cora. contra Samnites.

Porum Regem victum, & captum, Regno ampliori donatum, suo restituit. Bucephalon urbem condit, Oxyd. & Mal. expugnat. Coss. qui sup.

Alexander Cossæis victis, omni India armis peragrata, ad Oceanum usque ultra Gangem progressus, aris expeditionis monumento, terminoque positis, Susa, Ecbatana reversus, Statyram Darii filiam uxorem ducit. Coss. Brut. contra Vest. & Camil. contra Samnium.

Babylonem redit, ubi omnium propè gentium Legatos præstolantes offendit: ipse vel crapula, & vino, vel morbo, vel stygiæ aquæ veneno extinguitur, vix dimidium vitæ suæ curriculum emensus, anno videlicet ætatis 32. expleto, & 33. inchoato. Natus, quippe est Olympiade 106. ineunte, & mortuus sub initio 114. Dictatore L. Papyrio Cursore, & Magist. Equitum Fabio, contra Samnites.

2	8	27	43 ⁸⁶	112 4	424	328	37
3	9	28	43 ⁸⁷	113 1	425	327	3726
4	01	29	43 ⁸⁸	113 2	426	326	3727
5	11	30	43 ⁸⁹	113 3	427	325	3728
6	12	31	43 ⁹⁰	113 4	428	324	3729
7	13	32	43 ⁹¹	114 1	429	323	3730

CONCIONUM, atque ORATIONUM
omnium, quæ in Libris Historiarum
Q. Curtii Rufi occurrunt.

I N D E X.

*Ad communem omnium generum scribendi,
docendique facultatem comparandam.*

A *Alexandri cum Dario primùm pugnaturi ad
Milites . Pagina 50. Cum Dario ad Ar-
bellam dimicaturi, ad Milites . 122. Ad
Macedonas Milites, dimissionem petentes.
186. Ad Milites, de infidiis sibi paratis. 210.
211. Ad Macedonas in Philoram. 213. Ad
Polydamanta, ut Parmenionem è medio tol-
lat. 232. Vulnerati ad amicos . 70. Ad tre-
centos electos milites . 270. Cum Poro pu-
gnantis, ad unumquemque Ducum. 325. Ad
Milites, ut audacter Indiæ interiora petant.
337. & seqq. Ad Milites missionem petentes,
qua gravissimè Macedonibus succenset. 379.
& seqq. Ad peregrinos Milites . 382. Morbi
vim magnitudine animi vincentis, ad ami-
cos, & medicos 37.*

*Amyntæ pro seipso ad Alexandrum . 227. &
seqq.*

*Aristonis de Rege eligendo, post mortem Ale-
xandri. 394.*

Artabaxi ad Darium . 166.

Bessi ad Milites, qua Darium deprimit . 239.

*Callisthenis ad Cleonem, ne Alexandro viven-
ti, tanquam Deo, sacrificetur. 294.*

*Chavidemi ad Darium sana consilia repudian-
tem . 28. 29.*

Clyti

Clyti in Alexandrum rebus patris detractum. 278. 279.

Cæni pro Militibus ad Alexandrum. 340. & 341.

Crateri Philotam accusantis ad Alexandrum. 206. Pro cæteris Macedoniæ Principibus, ad Alexandrum. 352. 353.

Darii Legatorum Ad Alexandrum. 108. in Arbella dimicaturi, ad Milites. 122. & seqq. Satrapas suos ad extremum prælium adhortantis. 164. 165.

Euthymonis Græci ad socios à Persis mutilatos. 156.

Macedonis cujusdam de eligendo in Regem Arridæo post mortem Alexandri. 395.

Meleagri de Rege eligendo post Alexandri obitum. 394.

Nabarzanis ad Darium. 166.

Nearchi ad commilitones, Alexandro mortuo. 393.

Patronis ad Darium. 170.

Perdicæ ad Commilitones, post mortem Alexandri. 392.

Philippi Arridæi Regis ad Milites, ne tumultuentur. 400.

Philotæ victi pro seipso, ad Macedonas. 213 & seqq. 214.

Pythonis ad Macedonas de Rege, qui Alexandro mortuo succedat, eligendo. 395.

Ptolomæi ad Commilitones, mortuo Alexandro. 393.

Scytharum Legatorum ad Alexandrum. 261. 262.

Spitamenis Bessum tradentis, ad Alexandrum. 249.

Sysigambis captivæ ad Alexandrum. 59.

Thiæsti ad socios à Persis mutilatos. 157. 157.

S U A S I O

Parmenionis ad Alexandrum . 109.
Cobaris ad Bellum . 240.

D I S S U A S I O

Philote ad Alexandrum . 146.

A D H O R T A T I O

Alexandri ad Parmenionem . 126. Ad Duces .
175. Ad Critobulum Medicum , ut telum
extrahat . 351.
Parmenionis ad Milites . 131.

P R E C A T I O

Darii pro Alexandro . 107. 108. Ad Solem , &
Martem . 116.

G R A T I A R U M A C T I O

Darii morituri ad Alexandrum . 178.
Alexandri ad Macedoniæ Principes suæ vale-
tutinis sollicitos . 353.

D E P R E C A T I O

Philote ad Alexandrum . 206.
Polemonis ad Macedonas . 230. 230.

I N T E R R O G A T I O

Alexandri ad Abdolonymum . 67. Ad Dy-
mum . 205. Ad Bellum . 250. Ad triginta
no-

nobiles Sogdianos . 270. Ad Demophoonem
vatem . 347.

Darii ad Tyriotem spadonem . 107.

Parmenionis ad Alexandrum . 118.

R E S P O N S I O

Alexandri ad Parmenionem . 118. Ad Lega-
tos *Darii* . 109. 110. Ad Craterum . 353.

Abdolonymi ad Alexandrum . 67.

Tyriotis spadonis ad *Darium* . 107.

Darii ad Patrona . 171.

Aristandri ad Alexandrum . 258.

Sogdianorum triginta nobilium ad Alexandrum .
267. 267.

Philippi Medici ad Alexandrum . 39.

Ieri Regis ad Alexandrum . 323.

C O M M I N A T I O

Alexandri ad Polyperconta . 116. ad Tyrios .
71. Ad Betim . 92. Ad Aristandrum . 258.

Amyntæ ad Polemonem fratrem . 227. 228.

Darii ad Tyriotem spadonem . 107. Ad suos .
173.

E X C L A M A T I O

Darii in Alexandrum . 107. 108.

Erygii cum Satibarzane duello dimicaturi . 243.

Menedemi morituri . 259.

E X C U S A T I O

Alexandri ad Syfigambin in *Darii* matrem . 147.

Bess ad *Darium* , quem postea tradidit . 172.

Q U E R E L A

Alexandri super mortem Clyti . 281.

Cleonis ad convivas , quòd nondum Alexandro thure sacrificassent . 282.

I N V E C T I V A

Hermolai conjurati ad Alexandrum . 300.

Bagee spadonis in Orfinem Satrapen . 376.

SENTENTIAE

Ex Q. CURTHII libris collectae
& ordine Alphabetico
dispositae.

A

- A**bsolutio . *Absolvi nemo potest , nisi qui dixerit causam .* Pag. 231
- Acclamationes** . *Acclamationibus studia sua multatudo proficitur .* ibid.
- Adversa** . *In adversis rebus id solet fieri , ut alius in alium culpam referat . 76. Non speciosa dictu , sed usu necessaria , in rebus adversis sequenda sunt .* 139
- Adulatio** . *Perpetuum malum Regum .* 282
- Affectus** . *Ad omnes affectus impetu rapimur : vituperamus , laudamus , miseremur , irascimur .* 227
- Agmen** . *Agmen & stare paratius , & sequi nec turba , nec sarcinis praegrave , intentum ad Ducis non signum modo , sed etiam nutum .* 3
- Ambicio** . *Gloriae avaritia , & insatiabilis cupido fame nihil invium , nihil remotum videri finit . 395. Sordent prima , cum majora sperantur .* 396
- Amicitia** . *Firmissima est inter pares amicitia . 263*
- Amici** . *Quos videris , amicos tibi esse , cave credas . Nec tibi amico opus est , de cuius benevolentia dubites .* ibid.
- Amor sui ipsius** . *Unusquisque , quod ipse vult* peria

aut solum , aut optimum ducit . 240

*Animus magnus spernit sceptrum , quod
per ignes , ferrumque peterent .* 67

*Ratio . Regum opes sapius assentatio , quam
his eversio .* 282

*Avaritia . Avaritiæ nihil nefas est . 105 . Infasia-
bilis avaritiæ est adhuc implere velle , quod jam
circumfluit .* 304

B

Bella . Ferro bella geruntur , non aure , vi-
ris , non urbium tectis . Omnia sequuntur
armatos . 138

Bellum . Rarò permittitur in bello tempora eli-
gere . 256 . Fortuna belli artem victos quòque
docet . Ibid . Naturæ jura bellum in contra-
rium mutat . 344 . Spem gratiæ civibus ci-
tò abrumperè , ad bellum civile properantium
est . 400

Beneficium . Beneficiorum gratia sempiterna est .
304

C

Calamitas . Sæpè calamitatis solazium est ,
nosse sortem suam . 107 . Calamitas queru-
la est , & superba felicitas . 157 . Maligna ca-
lamitas , & verè noxia , cum quis suo supplicio
acquiescit , pro alio cunctatus . 215

Clementia . Regum , Ducumque clementiæ , non
in ipsorum modò , sed etiam in illorum , qui pa-
rent , ingenius sita est . 303

Consilia . Turbida facta sunt consilia eorum , qui
sibi suadent . Obstat aliis metus , aliis cupidi-
tas , nonnumquam naturalis eorum , quæ cogi-

saveris, amor.

Constantia. *Sæpe minus est constantie in rebus quam in culpa.*

Consuetudo. *Consuetudo natura potentior. Efferares mellicor consuetudo permulcet.*

Continentia. *Continentia, & moderatio in alijs summa quaque fortuna eminentia bona.*

Copie. *Quis aut in victoria, aut in fuga copie numerat?*

Crudelitas. *Nec luxuriæ quidquam crudelitas, nec crudelitati luxuria obstat.*

Curæ. *Anxium de instantibus curis agitant etiam per somnum species imminentium rerum, siue illas ægriitudo, siue divinatio presagientis animi accersit.*

D

Defensio. *Vincti hominis non supervacua solùm, sed etiam invisa defensio est, quæ Judicem non docere videtur, sed arguere.*

Desperatio. *Desperatio magnum ad honestè moriendum incitamentum.*

Deus. *Si Deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, non sua eripere: sin autem homo es, id, quod es, semper esse te cogita.*

Disciplina. *Militaris disciplina, paupertate magistra, fletit.*

Divitiæ. *Pretiosa supellex, pelliceque, & spædonum agmina nihil aliud sunt, quàm onera, & impedimenta.*

E

Exercitus. *Discors exercitus, nec ad unum
intensus imperium, vario tumultu cuncta
torbat. 47. Militaris sine Duce turba, corpus
sine spiritum.* 392

F

Fama. *Fama bella stant; & is, qui recedit,
fugere creditur. 40. Fama infirmissimum
adversus viros fortes telum. 123. Fama maxi-
mum in bello momentum. 177. Fama bella
constant, & sæpè etiam, quod creditum est,
veri vicem obtinuit. 304. Nunquam ad liqui-
dum fama perducitur: omnia, illa tradente,
majora sunt vero.* 337

Fatum. *Equidem æterna constitutione crediderim,
nexuque casarum latentium, & multò antè
destinatarum, suum quæque ordinem immu-
tabili lege percurrere. 161. Inevitabile est fa-
tum.* 91

Felicitas. *Superba est felicitas.* 156

Fiducia. *Cùm ultimi discriminis tempus adven-
tat, in sollicitudinem versa fiducia est.* 46

Fortes. *Fortium virorum est, magis mortem con-
temnere, quàm odisse vitam.* 167

Fortuna. *Naturam plerumque fortuna corrup-
pit. 29. Homines, cùm se permiscere fortuna,
etiam naturam dediscunt. 29. Destinata salu-
briter omni ratione potentior fortuna discunt.
47. Nunquam eodem vestigio stas fortuna: sem-
perque homines, quantumcunque felicitatem
habeant, invidiam tamen sentiunt majorem.
35. Fortuna, quas uni sibi credere cogit, ma-
gna ex parte avidos gloriæ magis, quam capax
ces*

ces facit . 96. Suam quisque fortunam in
 filio habet , cum de aliena deliberat . 157.
 ignus est omni malo , qui erubescit fortuito
 tristem de mortalitate fert sententiam , ac
 recordiam desperat , quam ipse alteri denegat
 rus est . ibid. Fortuna belli artem victos quo-
 que docet . 257. In communi calamitate suam
 quisque habet fortunam . 193. Sine pedibus di-
 cunt esse fortunam , quæ manus , & pinnas tan-
 tum habet : cum manus pervigil , pinnas quo-
 que comprehendere non sinit . 263. Contra for-
 tunam non satis tanta mortalitas est . 291.
 Fortuna rebus famam , pretiumque constituit .
 369. Fortunati semper parem querunt . 157
 Fragilitas . Humanæ fragilitatis nimia in prospe-
 ris rebus oblivio est . 124. Quid ? tu ignoras ,
 arbores magnas diu crescere , una hora extirpa-
 ri ? Stultus est , qui fructus earum spectat , at-
 titudinem non mesitur . Vide , ne , dum ad ca-
 cumen pervenire contendis , cum ipsis ramis , quos
 comprehenderis , decidas , Leo quoque aliquan-
 do minimarum avium pabulum fit ; & ferrum
 rubigo consumit . Nihil tam firmum est , cui pe-
 riculum non sit , etiam ab invalida . 261

G

GLoria . Citò gloria obsolescit in sordidis ho-
 stibus , nec quidquam indignius est , quam
 consumi eam , ubi non possis ostendi . 356

H

HAbere . Nihil habenti nihil deest . 68
 Habitus . Nemo pius habitus corporis suos
 aestimat , utique sævisia hostis , non natura
 cala-

invidiosos.

157

*Homines, quantamcunque felicitatem
habent, semper tamen invidiam sentiunt ma-
ximam. 85. Si homo es, id quod es, semper esse
recogita.*

263

*Nullis. Nil tutò in hoste despicitur: quem spre-
veris, valensiore negligencia facies.*

188

I

I*acuna. Semper gravior in paucitate iacuna
est.*

123

I*gnavia. Nobilis equus umbra quòque virgæ re-
gitur, ignavus ne calcari quidem concitari po-
test. 237. Sæpè radio laboris ad vilitatem sui
compelluntur ignavi: ac virtus nihil inexper-
tum omittit.*

217

I*mperium. Periculosum est prægrave Imperium:
difficile est continere, quod capere non possis.
105. In novo, & precario Imperio, adhuc ju-
gum ejus rigida cervice subeuntibus Barbaris,
tempore opus est, dum mitioribus ingeniis im-
buuntur, & effervatos mollior consuetudo per-
mulcet. 187. Spernitur Ducis imperium, ubi
turbatis acrius metus, quàm Dux imperare ca-
pit; totidem sunt Imperatores, quos agmina
errant. 326. Obsequio mitigantur imperia, ubi
verò reverentia excessit animis, & summa imis
confundimus, vi opus est, ut vim repellamus.*

303

I*nnocens. Verba innocenti reperire facile est.*

214. Innocentia securitatem affert.

215

I*nvidia. Invidi homines nihil aliud, quàm ipso-
rum sunt tormenta.*

319

I*ra. Superbia, atque ira, mala invicta.*

59

J*uventus. Nihil difficilius est, quàm in juven-*

ture

tute magnam capere fortunam.

L

L Acrimæ . Lacrynis, & acclamationibus *fructu*
dia sua multis in profectus. 23

Liberi. Liberis pretium servitutis ingratum est.
198

Loca. Nihil aliud superest locorum fraude decep-
tis, quàm honestæ mortis solatium ex hostium
cæde. 259

Lingua. Lingua gravibus castigatur, quàm ulna
probrum. 89

M

M Agia . Vanissimi cuiusque Magia est Indi-
brium. 240

Mecus. Idem metus, qui cogit fugere, fugientem
moratur. 54. Invenitque ad deteriora credenda
proni. 79

Milites. Militantium nec indignatio, nec lætitia
moderata est. 227

Miser. Modum verborum misero tenere diffici-
le. 214. Optimè miseras ferunt, qui abscon-
dunt. 156

Misericordia. Qui multum in suorum misericor-
dia ponunt, ignorant, quàm celeriter lacrymæ
inarescant. 156

Moderatio. Continentia, & moderatio in altissi-
ma quaque fortuna eminentia bona. 197

Mors. Effugit mortem, quisquis contempserit,
timidissimum quemque consequitur. 125. For-
tium virorum est magis mortem contemnere,
quàm odisse vitam. 167. Ultimum omnium mors
est; ad quam non pigre irasaris est. ibid.

Mul-

Quem mobilis impetu ferit . 346

N

Natura . *Fortuna naturam plerunque cor-
rumpit . 29. Homines , cum se permifere
fortune , etiam naturam dedifcunt . ibid. Na-
tura mortalium hoc quodque nomine prava , &
finiftra dici potefl , quod in fuo quifque nego-
tio hebetior efl , quam in alieno . 240. Male
humanis ingeniis natura confultit , quod ple-
runque non futura , fed tranfacla perpendi-
mus . 280. Natura voluit mare eflle terminum
rebus humanis .* 241

Necessitas . *Efficacior efl omni arte imminens ne-
ceffitas . 80. Necessitas ante variationem efl , ma-
ximè in bello . 256. Efficacior efl in adverfis ne-
ceffitas , quam ratio .* 289

Nomen . *Nomen maximum in bello momentum .*
375

O

Obedientia . *Suis quique placidus parent ,
etiam cum is præefl , qui magis timeri po-
tefl .* 183

P

Potentia . *Potentia fcelera quefla cuiquam
diuturna non efl .* 374

Patria . *Patria efl , ubicunque vir fortis fedem
elegerit .* 191

Pavor . *Pavor etiam auxilia formidat .* 53

Perfida . *Nallis meritis perfidia mitigari potefl .*

Proditor . *Caput proditoris opprobrium est .*
diso solatium .

R

Ratio . *Nihil potest esse diuturnum , cui non
subest ratio .*

Regnum . *Majus est Regnum fastidire , quàm ac-
cipere .*

S

Solitudo . *Solitudo natura quòque immittit ef-
feravit ingenia .*

Sacrilegi . *Cum Diis pugnare sacrilegum .*

Scelerati . *Cum dormire non possint , agitant eos
furiae , non consummato modò , sed & cogitato
parricidio .*

Seditio . *Seditionis non remedia , quàm principia
majora sunt .*

Servus . *Servo utilius est parere dicto , quàm as-
ferre consilium , cum illos , qui parent , idem ,
quod ceteros , maneat , qui verò suadent , pro-
prium periculum .*

Simulatio . *Humanis ingeniis parata simulatio
est .*

Spiritus . *Nihil est miseris mortalibus spiritu
charius .*

Superbia . *Ira , atque superbia , mala invicta .*

Superstitio . *Humanarum mentium ludibrium su-
perstitio est .*

T

Taciturnitas . *Magnam rem Magi sustineri
non posse credunt ab eo , cui tacere grave sit .*
quod

- quod facillimum volueris esse natura.* 89
Securus. Tunc felicitas aspirare videatur, ta-
tem ad ultimum temeritatem non sufficit. 124
Tertium. Nec hostium paucitatem, nec multitudi-
nem suam satis cernunt. 178
Trepidus. Canis timidus vehementius latrat,
quam mordet. 240

V

- V**ates. Nullum majus impedimentum, quam
Vates superstitione capius. 347
Verba. Verba innocenti reperire facile est, mo-
dum verborum misero tenere difficile. 214
Verustas. Non opera solim manu facta, sed
etiam ipsam naturam paulatim exedendo peri-
mit vetustas 142
Vinctus. Vincti hominis non supervacua scilicet,
sed etiam invisita defensio est, quæ judicem non
docere videtur, sed arguere. 214
Virtus. Nihil inexpertum virtus omittit. 167.
Nihil iam aliè natura constituit, quo virtus
non possit eniti. 270
Vulnera. Vulnera, quæ quisque excipit, indi-
cia virtutis sunt. 135

I N D E X EORUM OMNIUM,

Quæ in Alexandri Historia tractantur, memoratu dignissima, locupletissimus.

A

Alexander suæ deceptum gloriæ existimabat, quidquid cecisset alienæ. Pag. 182. Alexandrum, quem arma Persarum non fregerant, vitia vicerunt. 183. Alexander super uxoris Darii morte crebros edidit gemitus. 106. Alexander uxorem Darii honorificè humavit. 106. Alexandri cognati omnes ab Antipatro interfecti. 405. Alexandri corpus Memphim, & inde paucis post annis Alexandriam translatum. 405. Alexander sagitta ictus. 312. Alexander quo anno Regni sui, & ætatis Asiam subegerit. 354. Alexander Cyri sepulchrum jubet aperiri. 375. Alexander non alium magis admiratus est, quàm Cyrum, & Semiramis. 253. Alexander in obsidione Gazæ sagitta vulneratur. 91. Alexandri crur in obsidione Gazæ saxo affigitur. 91. Alexander Carthagini infensus. 374. Alexandro Babylonia deditur. 139. Alexandri ad Oxiorem urbem virtus. 147. Alexandri ad Darium literæ. 85. Alexandri Duces vulnerati. 135. Alexandri celeritas. 155. Alexandri in Macedonas missionem peten-

Alexandri in Uxios
 epistola ad eum literas moderatio, & cle-
 mentia. 149. Alexandri super Darii mortem
 lacrymæ. 179. Alexander Philippi frater,
 Regno Macedoniæ potitus. 1. Alexander
 pedes per nivem, & concretam glaciem in-
 greditur. 161. Alexander dolabra glaciem
 perfringens, iter sibi facit. ibid. Alexandri
 in militem humanitas. 291. Alexander sar-
 cinas primum suas, deinde totius exercitus
 cremari jubet. 199. Alexandri expeditionis
 in Indiam monimenta. 150. Alexander Ty-
 rum obsidet, & post difficilem oppugnatio-
 nem expugnat. 71. Alexander à Tyro Ara-
 biam petit. 75. Alexander semper bello,
 quàm post victoriam clarior. 305. Alexandri
 triumphus ad imitationem Liberi Patris. 370.
 Alexander haud contentus mortali fastigio.
 95. Alexander Jovis filius credi volebat.
 ibid. Alexandri in bibendo continentia mi-
 ra. 245. Alexandri in captivas continentia.
 59. Alexandri ingens mœror super morte
 Clyti. 280. Alexander à muliere attonita
 servatus. 298. Alexandri super Hephæstionis
 morte dolor. 365. Alexander Hephæstioni,
 tanquam Heroi, sacrificari jussit. ibidem.
 Alexandri milites Babylonix corrupti. 142.
 Alexandri dextrum femur leviter mucrone
 perstrictum. 53. Alexander Parmenionis oc-
 cidendi negotium Polydamanti dat. 232.
 Alexandri Legati à Tyriis occisi. 74. Alexan-
 dri exercitus pavor. 113. Alexandri cervix
 à Memacenis saxo ita icta, ut oculis caligine
 offusa collaberetur, ne mentis quidem com-
 pos. 254. Alexandro insidiæ à suis parantur.
 201. Alexandri Cydnum ingressi subito hor-
 rore

rore artus rigere ceperunt. 347. Alexandri pia de lamentatio. 348. Alexander occidendo Bete rabies. 91. Alexander ab Achille deducens. 72. Alexander in Ierusalem pœna in hostem capienda imitatus. ibid. Alexander rebus à Philippo patre gestis detrahit. 375. Alexander Jovis filium se appellari iussit. 95. Alexander intra urbem Oxydracarum gravissimè vulneratus. 348. 349. Alexander moribundo similis. 349. Alexander quando Regnum adeptus. 13. Alexander solus in Urbem Oxydracarum desilit. 348. Alexandri haud tolerabilis vini cupiditas. 161. Alexandri in fallendo hoste dolus. 45. Alexandri virtutum, & vitiorum enumerationis. 390. Alexander solus omnium mortalium fortunam in potestate habuit. 391. Alexandri nominis terror. 385. Alexandri in captivas clementia. 59. Alexandri in Macedonas rabies. 382. Alexander vestem detrahit, projecturus semet in flumen. 344. Alexander ad Mazagas è muro sagitta percussus. 313. Alexandri in Porum Regem liberalitas. 319. Alexandri in Taxilem liberalitas. 318. Alexander jacere humi prostratos venerabundos patitur. 198. Alexander Persicam vestem sumit. ibid. Alexander ad Arbella dimicaturi somnus. 117. Alexandri ad Arbella militum numerus. 119. Alexander sagittæ vulneratur. 251. Alexander ad fines Hyrcaniæ penetrat. 150. Alexandri desiderium, ut Olympias mater immortalitati consecraretur. 355. Alexandri in Græcos à Persis mutilatos beneficentia. 158. Alexandri ad Susidas Pylas clades. 150. 151. Alexander retrocedere coactus. 151. Ale-

visendi pervicax cupido .	
phalanx . 49. Alexandri in	
virtus . 349. Alexandri de	
conquestio . 204. Alexander . Dux ,	
idem miles . 52. Alexander quando natus .	
Alexandri super valitudine Ptolemæi som-	
ni . 362. 362. Alexandri in Tyrios ira .	
84. Alexander in obsidione Tyri fatigatus .	
82. Alexandri morituri magnanimitas . 387.	
Alexander moriturus anulum Perdiccæ tra-	
didit . ibid. Alexander Regnum optimo re-	
linquit . ibid. Alexandri morituri suprema	
vox . 387. Alexandrimors . ibid. Alexandri	
militis virtus . 300. Alexandri miles confos-	
sus . ibid. Alexander petit Arabiam . 75. A-	
theniensibus infestus .	377
Alexandria in Ægypto condita . 97. In radici-	
bus Caucasii condita . 238. Ad Tanaim con-	
dit . 154. In India condita .	360
Abisares Rex permittit se Alexandro .	319
Abulites Susæ Præfectus .	145
Acadera .	311
Acesines amnis .	306
Acinacis gladii genus .	35
Ægyptii Persarum opibus infensi .	93
Æs alienum profitemur milites .	378
Æschylus Rhodius .	97
Agema .	153
Agenor Tyrum condidit . 84. Sidonem condi-	
dit . Pag. ead.	
Agidis Lacedæmoniorum Regis animi magnitu-	
do . 280. Eiusdem mors .	ibid.
Agis Argivus pessimorum carminum post Chæ-	
rilum conditor .	282
Agrammes Parrasiorum Rex .	336
Agriaspæ , qui & Evergetæ .	235

Avii Scythæ . 252. Barbæ .	
Amnis tranandi consilium .	
Amphoterus classis Alexi .	
berandam Cretam missus .	
Amyntas Philippi pater . 2. Prætor .	
53. Philotæ amicus . 225. Amyntæ mors .	
Andromachi Syriæ Præfecti mors .	
Annonæ in castris Alexandri magna caritas .	
241	
Anticles in Alexandrum conjurat .	296
Antigonus Lydiæ Prætor .	70
Antipater in Alexandrum conjurat . 297. Anti-	
patri , & Olympiadis simultas . 384. Anti-	
pater Alexandrum veneno interficere sta-	
tuuit . ibid. Antipater Macedoniæ Regnum ,	
& Græciam invasit . 406. Omnes , quicunque	
Alexandrum etiam longinqua cognatione	
contingebant , Antipater interfecit . ibid.	
Antiphanes scriba Equitum .	226
Aornis petra .	314
Apollinis simulacrum Pœni Syracusus Tyrum	
deportarunt . 79. Apollinis simulacrum au-	
reis catenis apud Tyros vinctum .	ibid.
Aquila aurea . 32. Aquila super Alexandri ca-	
put volans .	129
Arabix fertilitas .	138
Arachosii .	237
Araxes amnis .	238
Arbella vicus , quem sua clade nobilem fecit .	
Darius .	102
Arbores violare apud Indos capitale est .	308
Aridæus Philippo genitus , Alexandri frater .	
395	
Arimazes Sogdianus . 269. Arimazis insolentia .	
ibid. Arimazis Petra Alexandro dedi-	
tur , 272. Arimazes in radicibus montis suæ	
Petræ	

Petra cruci affixa.	ibid.
Amobarzanes . 130. Ejus mors .	155
Artabazus Molossorum Rex .	5
Artabazus populiſſimus Vates .	90
Artabazus Methymnæorum Tyrannus .	87
Artabazus captus . ibid. Ejusdem mors .	98
Ariston Peronum Equitum Præfectus .	103
Armenia Montes .	238
Arſanes Ciliciæ Prætor .	4
Artabazus Dario ſidiſſimus . 193. Alexandro occurrit .	ibid.
Asclepiodorus in Alexandro conjurat .	297
Attalo graviorem inimicum Alexander non ha- buit .	211
Athenodorus Græcorum militum , qui ab Ale- xandro defecerant , princeps . 356. Per Boxum Macerianum , ſtimulante Bicone inimico , in convivio occiſus . ibid. &	357
Athenienſes Harpalum urbe excedere jubent .	377
Attinas Alexandri Præfectus cum trecentis e- quitibus occiſus .	74
Avaritia gloriæ .	336

B

Babylon Alexandro deditur . 139. Babylo-
nem quis condiderit . 141. Ejusdem mu-
ri bitumine interliti . ibid. Ejusdem descrip-
tio . ibid. Ejusdem pons lapideus inter mi-
rabilia Orientis opera num-eratus . 142. E-
jusdem horti penſiles . ibid. Babylonſi in vi-
num effuſi . 142. Eorundem mores corrup-
tiſſimi . ibid.

Bactra . 86. Bactriana terra . 242. Bactra ultra
ma Aſiæ . 255. Bactriana arx à Græcis mi-
liti-

litibus , qui ab Alexandro deferantur , occu- pata .	315
Bactriani promptissimi . 88. Appropinquatio atio .	312
Bactrus annis .	312
Bagoas spado Alexandrum obsequio devinxerat sibi . 375. Idem fecit Satrapem reum facit . ibid. 375.	375
Bagophanes arcis , & Regiæ pecunie 144	375
Barbarus quidam Darii miles , simulato fugio , Alexandri cervicem appetit .	375
Barfines filius ex Alexandro .	393
Barzaentes defectionis Aracosii auctor , vin- ctus ad Alexandrum perducitur .	310
Bazaria regio .	375
Belli rabies .	344
Belon in Philotam invehitur .	219
Belus Babylonem condidit .	140
Bessus Bactrianorum Dux . 88. Regnum affe- ctat . ibid. Ejusdem , & Nabarzanis in Da- rium conjuratio . 165. 165. Idem Darii par- ricida , sumpta veste Regia , se Artaxerxem appellari jubet . 199. Ejusdem in Cobarem indignatio . 240. Idem à Bactrianis militi- bus desertus . ibid. Idem à Spitamene vin- ctus .	247
Betis Gazæ Prætor . 89. Ejusdem egregia vir- tus . ibid. Ejusdem crudelissima mors .	90
Bezira urbs .	312
Bion transfuga .	120
Bituminis fons .	138
Byzantium urbs quando condita .	8
Boxus Macerianus Athenodorum in convivio occidit . 356. Idem à militibus Græcis inter- fectus .	ibid.

Brancide . 248. Jidem ad interuencionem om-
nes cas ibid.

Encephalus colus . 7. Idem neminem præter
Alexandrum in dorso infidèle patiebatur . 7.
Encephalus Alexandrum , cum uellet ascendere ,
sua manu non submittere excipiebat .

Encephalon urbs ab Alexandro condita . 343

C

Callisthenis gravitas . 295. Ejusdem liber-
tas Alexandro Regi iuvata . Ibid. Idem
ab Alexandro victus . 300. Tortus interiit .
305. Ejusdem mors suramam apud Græcos
Alexandro ex iraviciauidiam . 305

Carthago à Tyrîs condita . 72

Carthaginenses Saturno , usque ad excidium
urbis suæ , ingenuum pueram immolarunt .
80

Caspium mare , quod & Hyrcanum . 191. Dul-
cius cæteris ibid.

Cassander venenum Alexandro dedit . 386

Catenis sagittandi pericia . 250. Idem in præ-
lio occisus . 192. Ab Alexandro defecit .
ibid.

Caucasus Asiam perpetuo jugo dividit . 238

Ceballinus Philotæ insidias Alexandro paratas
detegit 204

Chaldæi Vates Alexandrum monent , ne Baby-
lonem ingrediatur 385

Chari virtus . 315. Ejusdem mors ibid.

Choerilus pessimorum carminum conditor . 293

Chrysolai Methymnæorum Ducis mors . 98

Cleander latus Parmenionis gladio haurit .

Cleochares Alex. ad Perum Regem Legatus.

319

Cleophes Affacani Mazæarum Regis pater.
312. Eadem Mazæarum Regina Alexandro
deditur.

Clytus apud Granicum amplexu modo capiti
Alexandrum dimicantem clypeo suo caput
276. Idem Rhofacis manum capiti Alexan-
dri imminentem gladio amputavit. 279. E-
jusdem cum Alexandro contentio, & pri-
tinacia. 278. Idem ab Alexandro occisus.
280

Consilium novum tranandi amnis. 246

Copidæ gladii. 326

Corvi in Gazzæ obsidione augurium. 90

Craterus Ozinem, & Zariaspem nobiles Persas
defectionem molientes oppressit. 369

Cypriorum Reges à Dario ad Alexandrum de-
ficiunt. 99

Cyrum admiratur Alexander. 375. 376

D

Darii armatorum numerus. 28. Ejusdem
somnia. 30. Ejusdem agminis ordo.
31. & seq. Ejusdem ad Alexandrum lite-
ræ. 85. Idem omnia auxilia Babyloem con-
trahit. 100. Ejusdem literæ, quibus Græci
milites sollicitantur, ut Alexandrum interfici-
ant. 105. Ejusdem uxoris mors. 106. I-
dem Legatos ad Alexandrum mittit. 108. E-
jusdem fugientis præclara vox. 131. Idem
natura simplex, & mitis. 170. Idem seruo-
rum suorum captivus. 173. Idem à Nabar-
zane, & Besso victos. 174. Idem aureis
compedibus victus. 174. Ejusdem motu.

T A

ri

in verba.

178. 179

Dadala in Troia regni.

311

Demetrius, Macedonensis defectionis particeps

388

Demetrius, rex.

347

Demetrius, regniensis pigul nobilis. 357. I-

demetrius a Macedonibus furti infimulatus.

Demetrius, cognominis impatiens ferro se in-

ferunt.

359

E

E Chatana caput Mediæ. 163

Epaminondas strenuissimus Thebanorum

Dux, atque Philosophus præstantissimus. 4

Erigy, & Satibarzanis duellum. 243

Erythro mari non à colore, sed ab Erythro

Rege inditum nomen. 306

Erythri Regis monumentum. 373

Evergete, qui antè Agriaspæ. 235. Idem cur

ita dicti. ibid.

Eurydice Amyntæ uxor, Philippi mater. 4.

Ejusdem adulteria, & parricidia. ibid.

Eumylocho fratri conjurationem detegit Epi-

menes. 293. Idem injecta manu Epimenem

Fratrem in Regiam trahit. 299

F

F Alcatæ quadrigæ. 100

Fames, & pestilentia in exercitu Alexan-

dri. 368

Fati inevitabilis fors. 374. 375

Fons apud Hammonis templum mirabilis. 95

Fons bitumen effundens. 138

Fons in tabernaculo Alexandri subito conspe-

ctus.

Leonidas Parmenioni intus in castris
junctus.

Liber Pater in Jovis femine colore.

Liberi Patris triumphum imago.

353

Lyfimachus post Alexandrum regnavit.

Idem feram eximie magnitudinis occu-

dit. ibid. Idem ab Alexandro honoratus.

Ætus.

M

Macedonum miseranda pœnitentia. 384

Macedonibus ignoscit Alexander. ibid.

Eorundem privilegia. ibid. Macedonum lex,

qua cautum erat, ut propinquit eorum, qui

Regi infidiati erant, cum ipsis necarentur.

220. Macedonum contentio, quis Alexan-

drum vulneratum ferre debeat. 243. Mace-

donum scitum, ne Alexander solus venare-

tur. 275. Macedonum exercitus mestitia, &

gemitus. 340. Macedonum mos alloquendi

Regem. ibid. Macedonum sanctissimum coe-

untium pignus. 292

Magia vanissimi cujusque ludibrium est. 240

Mardorum gens bellicosissima. 161

Marcotis palus. 97

Memaceni Alexandri Legatos vino graves oc-

cidunt. 253. Jidem obsessi. 254

Menidas sagittis propè occisus. 135

Mesopotamiæ æstus. 405

Metronis infidias Alexandro paratas detegit

Ceballinus. 204

Militaris disciplina ab Alexandro reformata.

145

Mitylene Alexandro deditur. 88

Mu-

Amphicani in ditionem redacti . 360. Jidem ab
Alexandro decedunt . 361. Jidem rursus in
potestatem Alexandri redacti . 362

N

Nabarzani in Darium proditio . 174
Nabarzanes , occiso Dario , Hyrcaniam
petit . 177. Ejusdem ad Alexandrum literæ .
190. Idem , accepta fide , Alexandro occur-
rit . 196. Eidem ignoscit Alexander . 191
Naura regio . 283
Nauranis parentibus stupro coire cum liberis
fas est . 283. Nicæa urbs ab Alexandro condi-
ta . 343. Nicanoris , Parmenionis filii , mors .
199. Nicanoris temeritas , atque audacia . 321.
Nicomachus exoletus Ceballino fratri infidias
Alexandro paratas detegit . 204. Nyssa in In-
dia urbs . 310

O

Oceanum visendi Alexandro pervicax cu-
pido incessit . 363
Oceanicæstus . 364
Ochus levissimus Rex . 389. Idem octoginta
fratres Syfigambis eodem die trucidavit .
ibid.
Olympias Neoptolemi Molossorum Regis filia .
5
Olympiadis , & Antipatri simulas . 384
Olympias Alexandri mater immortalitati com-
mendatur . 355
Orfines Parsagadarum Satrapes . 374. Idem se-
creto à Bagoa spadone fit reus . 375. Idem
jussu Alexandri occisus . 377

Oxus

Aus.
 Fortunæ ludibria :
 Fortuna Alexandro indulgentia
 gata .

G

G Amaxus Rex exiguae partis Indopartha-
 Alexandrum victus perducitur .
 Ganges maximus toties Indiae fluminum . 335
 Gaza ab Alexandro obsidetur . 89
 Gloræ avaritia . 336
 Gordium Midæ Civitas Regia . 25
 Gordius nodus . ibid.
 Græcorum temporaria ingenia . 86. Græci ca-
 ptivi ad quatuor millia , quos Persæ vario
 suppliciorum modo affecerant . 156. Græco-
 rum militum ab Alexandro defectio . 355
 Græci exules omnes recipere ab Alexandro
 iussi . 377

H

H Alys amnis . 108
 Hammonis Jovis Oraculum . 93. Tem-
 pli situs , & ejus effigies . 94
 Harpalus Athenas petit . 377. Athenis exce-
 dere jubetur . ibid. A Græcis militibus tru-
 cidatur . ibid.
 Haustanes ab Alexandro deficit . 292. captus .
 ibid.
 Hectoris , Parmenionis filii , mors . 98
 Hellanice Alexandri nutrix , Clyti soror . 276
 Nephæstionis cum Alexandro amicitia . 60
 Ejusdem brachium hasta ictum . 135. Idem
 febricitans moritur . 385. Eundem Alexan-

Idem amicus, de matris loco diligebat. ibid.	
Idem amicus Heroi sacrificari iussit Alexander.	385
Indis bellantibus maximum incitamentum.	234
Iberia, quæ & Iberia.	374
Illiata Macedonis, & Dioxippi Atheniensis singulare certamen.	358
Indi penfiles.	142
Hydaspis amnis aqua delicata.	145

I

Indiæ situs.	305
Indiam nives obruunt, cum aliæ terræ fervore Solis exæstuant.	306
Indus fluvius.	ibid.
Indorum ritus. 307. Indorum Regis magnificentia. ibid. Eorundem Sapientes. 308. Indorum Sapientes fatum occupant, seque vivos cremari jubent. ibid. Indorum Dii. 308.	
Indis bellantibus maximum incitamentum Herculis simulacrum.	324
Isthmiorum solemne ludicrum.	86
Jumentorum carne vescuntur milites Alexandri.	368

L

Lacedæmoniorum, & Macedonum cruentum bellum.	181
Lacedæmones à Macedonibus fusi.	ibid.
Lacedæmonum, & Macedonum cæsorum numerus.	182
Leo magnitudinis raræ ab Alexandro uno vulnere occisus.	275. 276
Leo.	

Oxus fluuius .

Ozines Perses defectionem molitur . 216
oppressus .

P

P Arentibus stupro coire cum libera . 216
Naturam fas est . 216

Paropamisadæ agreste hominum genus . 216

Parmenio Philippum Alexandri medicum cri-
minatur . 38. Parmenionis ad Philotam fi-
lium literæ . 111. Parmenionis occidendi ne-
gotium Polydamanti ab Alexandro datur .
232. Parmenio à Cleandro iussu Alexandri
occisus . 233

Parmenionis truncum corpus militibus ab se-
pulturam ægrè datum . 234

Eiusdem caput ad Alexandrum delatum . ibi.

Persagadum à Cyro conditum . 374. Idem A-
lexandro deditum . 375

Perdiccas trecentos Macedonas elephantis in
conspectu totius exercitus objicit . 402

Parthiene quondam ignobilis , nunc caput om-
nium , qui post Euphratem , & Tigrim amnes
sici Rubro mari terminantur . 185

Persarum foeminae non aliud magis in contu-
meliam accipiunt , quàm lanæ manus admo-
vere . 147

Persarum luctus super mortem Alexandri . 387

R

R Egnorum Alexandri per Principes Mace-
donas facta divisio . 403. 404

Regum opes sæpius assentatio , quàm hostis
evertit . 282

Rho-

Rhodu urbem suam, portusque Alexandro de-
 dit. 86
 Rhodanus bonus. 190
 Roxane, regina, insigni virgo. 291. Roxanem
 de Antonio jungit Alexander. ibid. Ea-
 dem Alexandro prægnans. 392
 Prometheus in Caucaſo, in quo Prometheus vinctus.
 238

S

Samaritæ andromachum in Syria Alexandri
 prædictum vivum cremant. 97
 Sarcinas primum suas, deinde totus exercitus
 incendi præcepit Alexander. 199
 Satibarzanes ab Alexandro deficit. ibid.
 Saturno, usque ad excidium urbis suæ, Car-
 thaginenses ingenium puerum immolabant.
 80
 Saturno ingenium puerum immolabant Tyrii.
 ibid.
 Scytharum bellicosissima gens. 88. Scythæ rapti
 vivere assueti. ibid. Scythæ sapientiam ca-
 piunt, quantamcunque gens semper armata
 capit. 261. Scythis non, ut cæteris Barbaris,
 rudis est sensus. ibid.
 Serpentes inusitatæ magnitudinis. 331. Jidem
 squamis fulgentibus. 332
 Sicilienses naturæ vitio adulatores. 280
 Sogdianorum captivorum, cum ad mortem du-
 ecerentur, lætitia. 267
 Symmachi temeritas, atque audacia. 321

- T** Anais fluuius .
T halestris Amazonum Regem
 se venisse ad communicandos cum Rege Alex-
 andro liberos . 196
Tigris fluuius à celeritate dictus . 102
Triumphus Alexandri ad imitationem Liberi
 Patris . 370
Thaidis consilio Persarum Regia incenditur .
 162

V

- V**enenum, quo Alexander extinctus est .
 405
Venectorum origio . 26
Virgiharum Sidus . 160
Vixi . 147. Jidem Alexandro deduntur . 148
Vxor Spitamenem in lecto occidit . 187

Z

- Z**ariaspes Perses defectionem moliens à
 Cratero oppressus . 269
Zopyrio Thraciæ præpositus procellis cum co-
 to exercitu oppressus . 377

F. P. N. I. S.

[The page contains several lines of handwritten text in cursive script, which is mostly illegible due to extreme blurring and low contrast.]

[The page contains several lines of handwritten text, which appears to be bleed-through from the reverse side of the document. The handwriting is cursive and difficult to decipher.]

Handwritten text in a cursive script, likely from a 17th-century manuscript. The text is written on aged, slightly stained paper and is organized into several paragraphs separated by horizontal lines. The script is dense and characteristic of the period, with some words appearing to be in a different language or dialect than others. The text is written in a cursive script, likely from a 17th-century manuscript. The text is organized into several paragraphs separated by horizontal lines. The script is dense and characteristic of the period, with some words appearing to be in a different language or dialect than others. The text is written in a cursive script, likely from a 17th-century manuscript. The text is organized into several paragraphs separated by horizontal lines. The script is dense and characteristic of the period, with some words appearing to be in a different language or dialect than others.